2 PX - 957 Volume IX 1951-52

ANNALS

OF

ORIENTAL RESEARCH

UNIVERSITY OF MADRAS

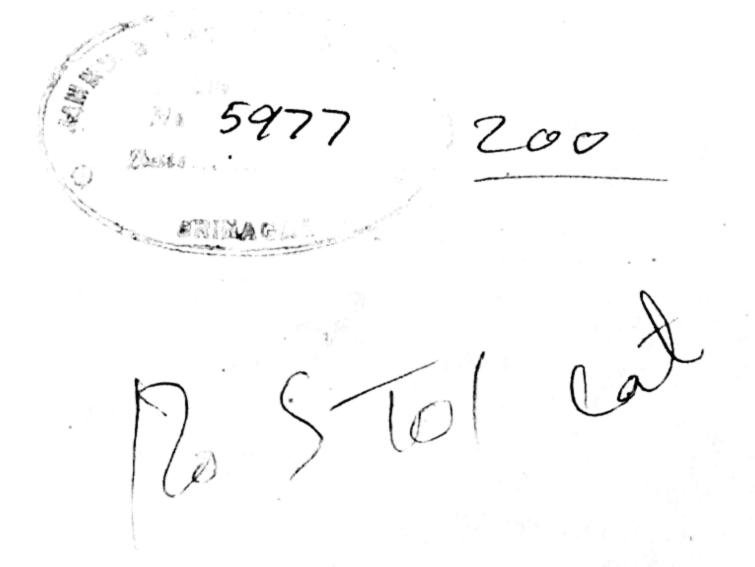

NOTICE

Subscriptions, books for review, exchanges, and correspondence regarding all matters may be addressed to:

M. MARIAPPA BHAT Editor.

University Buildings, Madras-5.

Volume IX 1951-52

Parts | & 2

ANNALS

OF

ORIENTAL RESEARCH

UNIVERSITY OF MADRAS

Editor-in-Chief Sri M. Mariappa Bhat

Editorial Board

SRI R. P. SETHU PILLAI

Dr. S. K. NAYAR

SRI N. VENKATA RAO

Dr. V. RAGHAVAN

DR. S. MUHAMMAD HUSAYN NAINAR

Annals of Oriental Research

EDITORIAL BOARD

SRI M. MARIAPPA BHAT Head of the Dept. of Kannada (EDITOR-IN-CHIEF) SRI R. P. SETHU PILLAI Tamil,, SRI N. VENKATA RAO **Telugu** ,, Dr. S. K. NAYAR Malayalam,, Sanskrit Dr. V. RAGHAVAN ,, DR. S. MUHAMMAD HUSAYN NAINAR Arabic, ,, Persian and Urdu

Published by the University of Madras

Twice a year

Annual Subscription: Rs. Four

CONTENTS

	PAGES
TAMIL:	
Tēmbāvaņi-Nāṭṭuvaļam	
By Prof. R. P. Sethu Pillai	1-9
Kavirippumpațținam	
By M. A. Dorai Rangaswami	1-17
Alwar Perra Pēru	
By B. A. Purushottama Naidu	1–5
TELUGU:	
Bibliography of Dwipada Kavya writers and works in Telugu	
By N. Venkata Rao	1-32
The Andhras And Telugus, Their Original Home and Language	
By S. Ramakrishna Sastry	1–10
KANNADA:	
Words That Tell Something About Tuluvas	
By M. Mariappa Bhat	1–8
Krishnavatarakatha Sangraha (contd. from previous number.)	~ 0
By Govinda Rao	1_39

CONTENTS— (Contd.)

	PAGES
MALAYALAM:	
Bhumiyārānnupāṭṭu	
By Dr. S. K. Nayar	1-12
SANSKRIT:	
· Naiṣadhānanda of Kṣemīsvara	
By Dr. K. Kunjunni Raja	1-14
Kenopaniṣad Vyākhyā of Kṛṣṇalilās uka	
By S. Subrahmanya Sastri	
English Introduction	1– 3
Sanskrit Text	1–32
ARABIC, PERSIAN AND UBDU:	
Java as noticed by Arab Geographers	
By Dr. S. Muhammad Husayn Nainar	1-30

தேம்பாவணி-நாட்டுவளம்

வீரமாமுனிவர் என்னும் வித்தகர் இத்தாவிய தேசத்திலே பிறந்தவர்; தமிழ் நூல்களிலே தலேசிறந்தது தேம்பாவணி என்ற இயற்றிய தமிழ் நூல்களிலே தலேசிறந்தது தேம்பாவணி என்ற பெருங்காப்பியம். 'உலகம் உய்ய அவதரித்த சேசுநாதரைக் கைத் தாதையாக வளர்த்த வளன் என்னும் சூசையப்பர் கதைத்பைத் தமிழிலக்கிய மரபிற்கேற்பப் பெருங்காப்பியமாக விரித்துரைத்தார் வீரமாமுனிவர். முந்தையோர் முறையில் இறை வணக்கமும் அவை யடக்கமும் கூறி, நாட்டு வளம் பாடியுள்ளார் முனிவர்.

நாட்டிலே பசியையும் பிணியையும் கீக்கி வளம் பெருக்குவது மழையே யாதலால், அதன் பெருமையை நாட்டுப் படலத்திலே பாடிப்போர்தனர் தமிழ்க் காவியக் கவிஞர்கள். அவர்களேப் பின்பற்றி வீரமாமுனிவரும் வான்சிறப்பு உரைக்கின்றுர். சூதேய நாட்டல், மரங்கள் செறிர்த மலேமிலே, மேகங்கள் தவழ்ந்து, பெருமழை பொழிய, அருவி கீர் பொங்கி வீழும் காட்சியை வியர்து உரைக்கப் போர்த வீரமாமுனிவர்,

> '' புள்ளி மால்வரை பொன்னுல கிடத்தெடுத் துய்த்தல் உள்ளி வான்விடும் வடமெனத் தாரைகள் ஒழுக வெள்ளி **ஃண் துடர் வி**சித்துஅதைப் பிடித்தெனச் சூழத் துள்ளி வீழுயர் தூங்கிய அருவியின் தோற்றம்''

என்று பாடிஞர். சூதேய நாடென்று சான்றேர் போற்று பென்ற சிறந்த நாட்டில் உள்ள செம்மை சான்ற மலேயை விண் ணுலகில் பெயர்த்தமைக்கக் கருதிய வானேர், விண்ணின்றும் எண்ணிறந்த மழைத் தாரைகளாகிய வெள்ளிய வடங்களே வீசிஞரென்றும், அச் சூழ்ச்சியறிந்த மண்ணுலகத்தார், அம் மா மலேயை இழக்க மனமற்றவராய், வெள்ளித் தொடர்களாய திண்ணிய அருவிகளால் அம்மலேயை நிலத்தொடு சேர்த்துப் பேணித்தாரென்றும் முனிவர் கூறும் கற்பணே சிந்தாமணியைத்

> '' தேன்ஙி ரைத்துயர் மொய்வரைச் சென்னியின் மேல்ஙி ரைத்துவி சும்புற வெள்ளிவெண் கோல்ஙி ரைத்தன போல்கொழுக் தாரைகள் வான்ஙி ரைத்தும ணக்துசொரிக்தவே ''

என்பது செந்தாமணிப் பாட்டு.

இவ்வாறு மஃயினின்றும் அருவியாக இ**ழிந்து ஒடிய ஆறுகன்** குறிஞ்சி நிலங்கடந்து, முல்ஃயிற் புகுந்து, <mark>மருத நிலத்திற் பாய்ந்து</mark> வயல்களே ஊட்டி வளர்த்தன.

> '' பூரி யார் திருப் போல் தஃ பசியகூழ் நிறுவி கிரி ஞர் தஃ கேரகேர் வளேவொடு பழுத்த ஆர மானும்கெல் லறுத்து அரி கொண்டுபோ யங்கண் போரி தாமெனக் களித்தனர் போர்பல புணேவார்''

என்று வீரமாமுனிவர் பாடுகின்றுர். நீர்வளம் ஙிறைக்**த வயல்** களில், ப்சும்பயிர் கேராக வளர்க்து, கருக்கொண்டு தலே கவிழ்க்**து,** பழுத்த முத்தாரம் போன்ற செக்கெற்கதிரை விளேக்குமென்று முனிவர் அருளிய சொல்லும் பொருளும் பழக்தமிழ் நூல்களின் மணம்பெற்றுத் திகழக் காணலாம்.

> '' அருட்செல்வம் செ<mark>ல்வத்துட் செல்வம் பொருட்செல்வம்</mark> பூரியார் கண்ணு முள ''

என்று திருவள்ளுவர் அருளிய முறையில் புல்லியோர் பெற்ற பொருளேப் ''பூரியார் திரு'' என்று வீரமாமுனிவரும் இகழ்ந் துரைத்தார். பணிவென்னும் பெருங்குணத்தின் பண்பும் பயனும் அறிந்த நல்லோர், எல்லார்க்கும் எளியராய், அடியார்க்கும் அடியராய்த் தலேவணங்கித் தாழ்தல் போன்று, விளேந்த பயிர் தலே வணங்கி நின்றதென்று முனிவர் கூறுகின்றுர். இன்னும், நல்ல முத்தங்களே அணியணியாகக் கோத்து வைத்த ஆரம் போன்று, மெடுங்கதிரில் அடுக்கடுக்காய் அமைந்த நெல் மணிகளின் செம்மையை முனிவர் வியந்துரைக்கின்றுர். இவ் வினிய கனியி லமைந்த சொல்லும் பொருளும்,

> '' சொல்லருஞ் சூற்பசும் பாம்பின் தோற்றம்போல் மெல்லவே கருவிருக் தீன்று மேலலார் செல்வமே போல்தலே கிறுவித் தேர்க்ததூல் கல்விசேர் மாக்தரின் இறைஞ்சிக் காய்த்தவே''

என்னும் சிந்தாமணிக் கவியொடு ஒப்பு கோக்கி உண*ரத்*தக்கன வாகும்.

இன்னும், மருத ஙிலமக்கள் கெற்கதிர்களேக் கள*த்*தி**ல் அடித்து** கெல்லேயுக் தாளேயும் வேளுகப்பிரிக்கும் விழுமிய தொழிலே,

> '' மெய்க லந்தபொய் விலக்கிமெய் கொள்பவர் வினேபோல் வைக லந்தரெல் பகட்டிஞல் தெளித்துவை மறுத்து கைக லந்தடுத்து ஏற்குநாக் களித்தபின் களித்து துய்க லந்தநெல் உண்கவும் ஈகவும் தொகுப்பார் ''

என்று முனிவர் கூறும் மொழிகளில் உழுதுண்டு வாழ்வோ**ர்** பெருமை இனி து விளங்குவதாகும். மெய்யும் பொய்யும் கலக்துள்ள இவ்வுலக வாழ்க்கையில் பொய்யினின் றும் மெய்யைப் பிரித்து மெய் யையே மேற்கொள்ளும் மேலோர் தன்மைபோல், கெல்ஃயும் தாளாளராய வேளாளரது பெருமையை வீரமாமுனிவர் விளங்கக் கலேகலம் சான்ற காளியங்களில் உலகோர் அறிதற் கூ றுகின்முர். ஒழுக்க கெறிகள் ஆங்காங்கு அமைந்திலங்குதல் குரிய உயரிய இயல்பாகும். அம் முறையில் அறங்களுள் எல்லாம் தலே சிறந்த அற**மாகத் த**க்கோர் போற்றும் வாய்மையின் பெருமையை இக் கவியில் விளக்கிப்போர்தார் முனிவர். மெய்யும் பொய்யும் கலக் **ததே உ**லக்கடை என்*று*ம், மெய்ப்பொருளறிக்*த* மேலோர் **ஃரினின் று பாஃப் பகுத்துண்ணு**ம் <u>ஆன்</u>னம்போல் புன்னெறியை கன்னெறியைப் *போற்றுவரென்றும் அறநூல் கூறும்* **கருத்து** இக் க*னியிலும் அமை*ந்திலங்கக் காணலா*ம். இவ்வாறு* வேளாண்மையால் எய்**திய** விழுமிய பொருடோ**த் த**மக்கும் பிறர்க்கும் பயன்படுத்துமாறு வேளாளர் தொகுத்து வைப்பர்என்று முனிவர் கடமையை இனிதெடுத்துரைத்தார்.

> '' துற**ர்தா**ர்க்கும் துவ்வா தவர்க்கும் இறர்தார்க்கும் இல்வாழ்வான் என்பான் துணே ''

நாட்டு வளம் பாடும் நல்லியற் களிஞர்கள் நாணைத் மரங்கள் கிறைந்த சோஃயின் செழுமையைச் சொல்லோவியமாக எழுதிக் காட்டுவர். வெப்பம் மிக்க நாட்டில் வாழும் மாந்தர்க்கும் மற்றைய உயிர்களுக்கும் சோஃ தரும் சு கமே சாலச் சிறந்ததாகும். பூஞ்சோஃயிலுள்ள குளிர்ந்த நிழலும், திஞ்சுவைப் பழங்களும், பசுமையான தழைகளும், மணங்கமழும் மலர்களும், பறவையின் ஒவிகளும் மாந்தர்க்கு ஆராத இண்பம் அளிக்கும். இத்தகைய இன்ப சுகம் தந்த சூதேய நாட்டுச் சோஃயைப் பலவாறு வர்ணிக் கின்றுர் வீரமாமுனிவர். பறவைகள் இசை பயிலும் பாடசாலே யாகவும், பல்லியம் ஒலிக்கும் திருமணப் பந்தலாகவும், ஆரியக் உத்து கிகமும் அரங்கமாகவும், மயில்கள் நடம் புரியும் நாடகசாஃல யாகவும் கவிஞர்க்கு மணிப் பூஞ்சோஃ காட்சியளிக்கின்றது. '' மேல்வளர் அலர்ப்படம் விரித்து வீணேசெய் பால்வளர் சுரும்பிசை பாட மாங்குயில் வரல்வளர் மயில்கடங் காண மற்றைப்புள் சால்வளர் காடக சாலே சோலேயே'

என்பது முனிவர் பாட்டு. பூவார் சேரலேயாகிய நாடக சரலேயில் வண்டுகள் வீணே வாசிக்க, மாங்குயில்கள் பாட, தோகை மயில்கள் ஆடும் நடனத்தை மற்றைய பறவைகள் கண்டு இன்பு றும் என்று வீரமாமுனிவர் கூறும் கற்பணே கம்பரது சோலே வர்ணணேயைத் தழுவி எழுந்ததாகும்.

'' தண்டலே மயில்கள் ஆடத் தாமரை விளக்கம் தாங்க& கொண்டல்கள் முழவின் ஏங்கக் குவீளகண் விழித்து மோக்கத் தெண்டிரை எழினி காட்டத் தேம்பிழி மகர யாழின் வண்டுகள் இனிது பாட மருதம்வீற் றிருக்கும் மாதோ'' என்பது கம்பர் பாட்டு.

இன்னும், பொழில்கள் கிறைக்த அக் காட்டின் செழுமையை எழுதப்போக்த தேம்பாவணிக் கவிஞர், தேன் பிலிற்றும் திரு காடென்று அதனேப் போற்றிப் புகழ்கின்ருர். கரும்பாலேயில் வடியும் தேனும், பனம்பாளேயினின்றும் பாயும் தேனும் கனிகளினின்று பெருகும்தேனுர், மலர்களினின்று ஒழுகும்தேனும் தேனும் ஒன்கூடுகள் சொரியும் தேனும் ஒன்ருய்க் கலர்து பழனங்களிற், பாய்க்தமையால் 'உழுகர் மடை மிதிப்பத் தேன்பாயும்' திருகாடாய் அக் காடு விளங்கிற்றென்று தேம்பாவணி கூறுகென்றது.

'' ஆஃேயின் வாயுள தேனக லும்தரு வார்மலர் வாயுளதேன் சோஃேயின் வாயுள தேெஞெடு தூறிய துய்கனி வாயுளதேன் மாஃேயின் வாயுள தேன்அளி வக்தஇ முலதின் வாயுளதேகன்

வேலியின் வாயுள தேரிய செக்கெல்வி ளக்குப வாயினவே'' என்று வீரமாமுனிவர் அருளிய கவியில் கம்பர் கவிதையின் மணம் கமழக் காணலாம். கோசல காட்டின் வளம் பாடப்போக்த கம்பர்,

'' ஆஃவாய்க் கரும்பின் தேனும் அரி,கஃப் பாகோத் தேனும் சோஃவாய்க் கனியின் தேனும் தொடைஇழி இருவின் [தேனும்

மாஃலவாய் உகுத்த தேனும் வரம்பிகக் தோடி வங்க வேஃலவாய் மடுப்ப உண்டு மீனெலாக் களித்த மாதோ ''

என்றருளிய சொல்லின் சுவையும், பொருளின் பொலிவும் வீரமா முனிவரது கவியிலும் விளங்கக் காணலாம், இத்தகைய வளமார்க்த காட்டிலே 'தவம் உண்டு; அவம் இல்**லே.** வண்மை உண்டு ; வறுமை இல்லே. அறம் உண்டு ; மறம் இல்லே. கிறைவுண்டு ; குறைவில்லே ' என்று வீரமாமுனிவர் கூறுகின்ருர்.

அல்ல தில்லே அருக்தவ மாய்த்திரு அல்ல தில்லே அருக்தவ ளித்தலால் புல்ல தில்லே புணேக்தற மாட்சியால் புல்ல தில்லே புணேக்தன வாழ்க்கையால் என்பது தேம்பாவணிப் பாட்டு. கோசல மாட்டின் பெருமையை,

> ''கூற்ற மில்லேயோர் குற்றமில் லாமையால் செற்ற மில்லே தம் சிக்தையின் செம்மையால் ஆற்றல் கல்லறம் அல்லதி லாமையால் ஏற்ற மின்றிஇ ழிதக வில்லேயே"

என்று பாடிஞர் கம்பர். விரமாமுனிவர் கம்பரது போக்கைப் பின் பற்றிப் பாடுகின்ருர் என்பது தேற்றம்.

அமிழ் தினுமினிய தமிழ் மொழியில் அருங்கானியம் இயற்றப் போக்த முனிவர், சுற்பணே நயம் சிறக்த சிக்தாமணியையும் கம்பர் காவியத்தையும் ஏஃனய செக்தமிழ் நூல்களேயும் செம்மையாய் ஓதியுணர்க்து, அக்காவியங்களில் இலங்கும் மணிகளேப் பெயர்த் தெடுத்துத் தமது கவிமாடத்திலமைத்து அழகு செய்யும் திறம் ஆராய்க்தறிவார்க்கு அளவிலா இன்பம் அளிப்பதாகும்.

கற்றவர் போற்றும் சிக்தாமணியும் கம்பராமாயணமும் தேம்பாவணியில் அமைக்து அழகுக்கு அழகு செய்யும் கலத்தினேக் சேழ்வரும் ஒப்புமைப் பாடல்களால் உணரலாம்:

தேம்பாவணி

நாட்டுப் படலம் *

மலையிற் பெய்க மழை

புள்ளி மால்வரை பொன்னுல கிடத்தெடுத் துய்த்த(ல்)
உள்ளி வான்விடும் வடமெனத் தாரைகள் ஒழுக
வெள்ளே கீண் துடர் விசித்ததைப் பிடித்தெனச் சூழத்
துள்ளி வீழுயர் தூங்கிய அருவியின் தோற்றம். (5) †

நாட்டில் உலாவிய வெள்ளம்

2. விரைகி டந்தசை வியுமிழ் மதுவிறை பெருகி நிரைகி டந்தெழுஞ் சோலேயும் கழனியும் நிறைப்ப வரைகி டந்திழி வளம்புனல் எங்கணும் உலவல் திரைகி டந்துமிர் சிர்த்துறுப் புலாவிய போன்றே. (7)

நெற்பயிரின் **நீர்மை**

3. பூரி யார் திருப் போல் தஃ பசியகூழ் கிறுவி பீரி ஞர் சஃ நேரே கேர் வளேவொடு பழுத் த ஆரம் மானும்கெல் லறுத் துஅரி கொண்டுபோ யங்கண் போரி தாமெனக் களித் தனர் போர்பல புளேவார். (14)

மாகுல் ஒருலிர்

4. ஆஃ யார்புகை முகிலென் ரூர்ப்பெழச் சோஃ யார்மமில் துள்ளி மாங்குயில் மாஃ யாரிருள் விரும்பு மாக்கள்காண் மேஃ யாரென மெலிக்து தேம்புமால்.

(19)

பால் பொழியும் மேதிகள்

5. உண்ட கன்றகன றுள்ளி மேதிகள் மண்ட வன்புறி வழிக்த பாற்றிரள் கொண்ட வன்னமே குடித்த லாவது கண்ட தங்குள களவி தாமரோ.

(24)

பாடலும் ஆடலும்

6. குயிலி னத்தொடு கொம்பி லார்கிளி பயிலி னத்தொடு ஞிமிறும் பாடவே துயிலி னத்தொடு விரித்த தோகைகொள் மயிலி னத்தொடு மகளி ராடுமால்.

(25)

^{*} தேம்பாவணி—நாட்டுப் படலத்திலுள்ள பாடல்கள் எண்பத்து மூன்று.

[†] பசடத்தில் செய்யுள் எண்.

கிந்தரமணியும் கம்பரரமரயணமும்

கம்பராமாயணம்—ஆற்றுப்படலம்

 புள்ளி மால்வரை பொன்னென கோககிவான் வெள்ளி விழிடை விழ்த்தெனத் தாரைகள் உள்ளி யுள்ளஎல் லாம்உவக் தியும் அவ் வள்ளி யோரின்வ ழங்கின மேகமே.
 (4)

கம்பராமாயணம்---ஆற்றுப்படலம்

தாதுகு சோலே தொறும் சண்பசக் காடு தோறும்
போதவிழ் பொய்கை நோறும் புதுமணற் றடங்கள் நோறும்
மாதவி வேலிப் பூக வனக்தொறும் வயல்கள் தொறும்
ஒதிய உடம்பு தோறும் உயிரென உலாய தன்றே. (20)

சீர்தாமணி---நாமகளிலம்பகம்

3. சொல்லருஞ் சூற்பசும் பாம்பின் தோற்றம்போல் மெல்லவே கருவிருக் தீன்று மேலலார் செல்வமே போற்றலே கிறுவித் தேர்க்ததூல் கல்விசேர் மாக்தரின் இறைஞ்சிக் காய்த்தவே. (24)

சிந்தாமணி—நாமகளிலம்பகம்

4. வளமுடி கடுபவர் வரம்பில் கம்பில இளமழை முடிக்கென மஞ்ஞை ஏங்கலின் அளமரு குயிலினம் அழுங்கிப் பூம்பொழில் உளமெலி மகளிரின் ஒடுங்கும் என்பவே. (20)

 மன்ற னுறி லஞ்சி மேய்க்து மாமு ஃசு ரக்தபால் கின்ற தாரை யானி லம்க கோப்ப வேகி கீண்மகோக் கன்ற ருத்தி மங்கை யர்க லக்கி றைபொ ழிதர கின்ற மேதி யாற்பொ லிக்த கீர மாட மாஃபே.
 (40)

கம்பராமாயணம்—நாட்டுப்படலம்

6. குயிலினம் வதுவை செய்யக் கொம்பிடைக் குனிக்கு மஞ்ஞை அயில்விழி மகளீர் ஆடும் அரங்கினுக் கழகு செய்யப் பயில்சிறை அரச அன்னம் பன்மலர்ப் பள்ளி ஙின்றும் துயிலெழத் தும்பி காஃல்ச் செவ்வழி முரல்வ சோஃல. (14)

பண்டமும் பண்டியும்

- 7. வாய்க்த செக்கெலே மறுகும் பண்டியும் *திய்ர்த* மெல்லிலே அமையும் பண்டியும் பாய்க்**த பூகவொண்** பழம்பெய் ப**ண்**டியு**ம்** வேய்**ந்த <u>தி</u>ங்க**னி வி**ம்**மும் பண்டியும்.
- (30)

8. பன் லு**க் தேங்**கிள கீர்பெய் பண்டியும் துன்னும் இங்கழை சுமக்கும் பண்டியும் மின்னும் தேன்செறி வீபெய் பண்டியும் மன்னும் தேசுபன் மணிகொள் பண்டியும்

(31)

பழமரச் சோவ

பாய்ந்**த** தேங்கதின் பழங்கள் வீழ்**தலால்** 9. வாய்க்த வாழைமா வருக்கை ஆசினி சாய்ந்த தீங்கனி சரிந்த தேன்புனல் தோய்ந்**த வாயெலாம்** இனிமை தோய்ந்தன.

(33)

புள்ளொலிக்கும் பூஞ்சோலை

10. தோகைகொள் மயிலென மாதர் தோன்றவின் வாகைகொண் டாரென மயில்ஒ டுங்கலால் சாகைகொண் டெணேயபுள் சிரித்த தன்மைபோல் (49)ஓகைகொண் டொலி தர ஒலிக்கும் நாடெலாம்.

தேன் பாயும் திருகாடு

11. ஆஃயின் வாயுள தேன்அக லுந்தரு ஆர்மலர் வாயுளதேன் சோஃல்யின் வாயுள தேதெடு தூறிய துய்கனி வாயுளதேன் மாலேயின் வாயுள தேன்அடன வந்தஇ முலதின் வாயுளதேன் வேலேயின் வாயுள தேரிய செக்கெல்வி ளக்குப வாயினவே.

சீர்தாமணி---நாமகளிலம்பகம்

 மல்லலக் தெங்கிள கீர்பெய் பண்டியும் மெல்லிலேப் பண்டியும் கமுகின் மேதகு பல்பழுக் காய்க்குலே பெய்த பண்டியும் ஒல்கு தீம் பண்டம்பெய் தொழுகும் பண்டியும் (33)

சிந்தாமணி—நாககளிலம்பகம்

8. கிணேகிலேப் பொருகர் தம் செல்லல் கீழ்ப்படாப் பணேகிலே யாய்செகெற் பகரும் பண்டியும் கணேகிலேக் கரும்பினிற் கவரும் பண்டியும் மணைகிலே மலர்பெய்து மறுகும் பண்டியும். (32)

வ்கபய்களெகமார— "கைவாகுள் 🤽

9. காய்மாண் டதெங்கின் பழம்வீழக் கமுகி னெற்றிப் பூமாண் டதிக்தேன் தொடைகீறி வருக்கை போழ்க்து தேமாங் கனிசிதறி வாழைப் பழங்கள் சிக்தும் சேமாங் கதமென் றிசையாற் றிசைபோய துண்டே. (2)

கம்பராமாயணம்—மிதிவைக்காட்சிப்படலம்

10. பாகொக் கும்சொற் பைங்கிளி யோடும் பலபேசி மாகத் தும்பர் மங்கையர் நாண மலர்கொய்யும் தோகைக் கொம்பின் அன்னவர்க்கு அன்னம் நடைதோற்றுப் போகக் கண்டு வண்டினம் ஆர்க்கும் பொழில் கண்டார். (21)

கம்பராமாயணம்—-நாட்டுப்பட**ல**ம்

11. ஆஃவாய்க் கரும்பின் தேனும் அரி தஃவப் பாளே த் தேனும் சோஃவாய்க் கனி மின் தேனும் தொடையிழி இருலின் [தேனும் மாஃவா யுகுத்த தேனும் வரம்பிகர் தோடி வங்க வேஃவாய் மடுப்ப வுண்டு மீனெலாம் களிக்கும் மாதோ. (9)

காவிரிப்பூம்பட்டினம்

லித்வான் மோ. அ. துரை அரங்கசாமி, M.A., M.O.L.

வடக்கே **வேங்கடமலை**, *தெற்கே* குமெ**ரியாறு,** மேற்கும் கிழக்கும் கடல்— இவற்றின் இடைப்பட்ட பகு இயே, ஒழி**ந்தன** போக எஞ்சு களால், நாம் அறியக்கிடக்கும் **தமிழகம்** ஆகும். இத் *தமிழகத்*தில், 'கல்தோன்றி மண்தோன்றுக் காலத்தே காசினியில் முன் தோன்றி மூத்த குடி' எனப்பட்ட தமிழ்க் குடிமக்கள் தொக்று *தொட்*டு கிஃலயாக வாழ்க்*துவ*க்*துள்ளனர். இவர்கள்* **தமிழ**ர்க**ன்** என்ற முறையில் ஓர் இனத்தவரே யாயினும், சேரர், சோழர், பாண்டியர் என மூன்று வகைப்பட்ட குடிமக்களாய், மூ**ன்று முடிமன்ன**ர் ஆளு கையில், முறையே தமிழகத்தின் மேற்குப் பகுதியிலும், கிழக்குப் பகு தெயிலும், தெற்குப் பகு தியிலும் இருந்து, பசியும் பகையும் இன்றி, வசியும் வளனும் பெற்று, **ஃண்ட கால**ம் அமை*தியுட*ன் இம் முடிமன்னர்களுள், தமிழகத்தின் வாழ்ந்துவந்துள்ளனர். கிழக்குப் பகுதியாகிய சோழ நாட்டை ஆண்டு வந்த சோழ மன்னர்க்கு த் *த*லேககரமாக த் திகழ்ந்திருந்ததே **காவிரிப்பூம்பட்டினம்** ஆகும்.

கடற்கரைப் பட்டினமாகிய இக் காவிரிப்பூம்பட்டினமோ மே யன்றி, உள்காட்டு கரமாகிய உறையூரும் சோழகாட்டின் தலேககரமாக இருக்தது. இவ் விரண்டனுள், காவிரிப்பூம்பட்டினம் தலேககரமாக இரைக்து. இவ் விரண்டனுள், உறையூர், சோழகாட்டின் தலேககரமாகச் சிறக்து விளங்கியிருக்தது. இது, முதல்முதல், கோழி என்ற பெயரொடு விளங்கிப் பின்பு உறையூர் என்ற பெயர் பெறுவதாயிற்று. இதனேச் சிலப்பதிகாரம், கோழி எனறும், புறஞ்சிறை பாரணம் என்றும், உறையூர் என்றும், புறஞ்சிறை பாரணம் என்றும், உறையூர் என்றும் உணர்த்தும். 'கோழி எனப்படுவது உறையூர்' எனச் சிலப்பதிகார உரையாசிரியர்களான அரும்பு உரையாசிரியரும், அடியார்க்கு நல்லாரும் உணர்த்தியுள்ளனர். பண்டைச் சேரமு மன்னனெருவன் யாக்குமீது சென்றுகொண்டிருக்குபோது, வழியில் ஓரிடத்தில், கோழி ஒன்று அக்த யானேயைத் தாக்கி அதனேப் பின்னிட்டு ஓடும்படி செய்துளிட்ட தென்றும், அதைக்கண்ட அம் மன்னிக்டு ஓடும்படி செய்துளிட்ட தென்றும், அதைக்கண்ட அம் மன்னன், யானேயைவிடக் கோழி ஆற்றல் மிகுக்து

^{1.} செலப், உரை பெறு கப்டுரை 4.

^{2.} கெப், காடுகாண் காதை : வர் 248 .

^{3. . 242.}

பிற்றற்குக் காரணம் அக்த இடத்தின் சிறப்பேயாகு மென்று உணர்க்தானென்றும், கோழி கருவியாக அவ் விடத்தின் சிறப்பை உணர்க்தபடியால் அதற்குக் கோழி என்றே பெயர் சூட்டினை என்றும், அவ் விடச்சிறப்புக் கருதி அதுமுதல் அதையே தனக்கு உறைவிடமாகக் கொண்டு உறையலாகுன் என்றும், அரசன் உறை வதற்குச் சிரிய இடமானபடியால் அஃது உறையூர் என்று வழங்க லாயிற்று என்றும் அவ் வுரையாசிரியர்கள் இரு வரும் கூறி யுள்ளனர். அவர், தம் கூற்றுக்குச் சான்குக,

> ''முறஞ்செவி வாரணம் முன்சமம் முருக்யகி புறஞ்சிறை வாரணம்'''

என்ற பகுதியைக் காட்டியுள்ளனர். (முறஞ்செவி வாரணம்-முறம் போலும் செவியையுடைய யாணே ; புறஞ் சிறை வாரணம்-புறத்தே சிறகை யுடைய கோழி.)

சிலப்பதிகாரமே யன்றிப் புறாநானூறும்,

''சோழன் கன்ஞட்டுப் படினே, கோழி உயர்சிலே மாடத்துக் குறும்பறை அசைஇ, வாயில் விடாது கோயில் புக்கெம் பெருங்கோக் கிள்ளி கேட்க இரும்பிசிர் ஆக்தை அடியுறை எனினே மாண்டகின் இன்புறு பேடை அணியத்தன் அன்புறு கன்கலன் கல்குவன் கினக்கே,''⁵

என் றும்,

''கோழி யோனே கோப்பெருஞ் சோழன்''⁶ என்றும் **ூசிராக்தையார் கூற்**றுக உறையூரைக் குறித்**திருப்**பிதைக் காணலாம்.

> ''**மறங்**கெழு சோழர் உறக்தை அவைய**த்து** அறம் கின்று கிலேயிற்று,''⁷

என் அம்,

''அறக்துஞ்சு உறக்கைத,''

என்றும் வருவன, அறம் வழுவாது நிஃஃபெற்று நின்ற இ**டமாக** வும், குறைபற்றி முறை வேண்டிஞர்க்கும் அற வழங்கும் அறநிஃவேய மாகவும் உறையூர் உயர்க்திருக்தது என்பதை உண**ர்த்துவன**.

^{4.} செலப். நாடுகாண் : 247-248.

^{5. 4} per. 67.

^{6.} чрыг. 127.

^{7.} чрыт. 39.

^{8.} *ч р*ът. 5**8.**

"கொச்சி வேலித் தித்தன் உறந்தை[;]"

என்பதால் மதிலும் காவற் காடும் முதலிய அரண்கள் கொண்டு இத்தன் என்னும் சோழ மன்னனுக்கு உறையூர் தலேஙகரமாக இலங்கியது என்பது தெளிவாகும்.

உறையூர் இளம் பொன் வாணிகஞர், " உறையூர் மருத்துவன் தாமோதரஞர், " உறையூர் முது சாத்தஞர், உறையூர் ஏணிச் சேரி முடமோசியார், " உறையூர் முது கண்ணன் சாத்தஞர்" என எத் தணேயோ புலவர்கள் உறையூர் என்னும் ஊரடுத்த பெயர் பெற்று ஆண்டு வாழ்ந்துள்ளனர். இவரெல்லாம் ஆண்டுப் புலத்துறை முற்றிப் புகழொடு விளங்குவதற்கு, அப் பேரூர் ஒய்புயர்வற்ற மன்னன் இருக்கையாய் இருந்திருத்தல் வேண்டும் என்பது தேற் றம். 'செல்லா கல்லிசை உறந்தை' என மதுரை கக்கேரரும், 'கீயே அறந்துஞ் சுறந்தைப் பொருந்தூர் என மதுரை கக்கேரரும், 'கீயே அறந்துஞ் சுறந்தைப் பொருந்தேற்கு கண்களிரிப்பூம்பட்டினத்துக் காரிக்கண்ணஞரும் முறையே உறையூரையும், உறையூரைத் தலே கசரமாகக் கொண்டு உறைந்த சோழன் பெருந்திருமாவளவணேயும் சிறப்பித்துள்ளனர். இன்னும், மானேக்கத்து கப்பசலேயார், "ப கோவூர் கிமார் முதலிய புலவர்களும் உறையூரைப் புகழ்ந்து பாடி

> ''குணபுலம் காவலர் மருமான் ஒன்ஞர் ஓங்கெயிற் கதவம் உருமுச்சுவல் சொரியும் தூங்கெயில் எறிந்த தொடிவிளங்கு தடக்கை நாடா நல்லிசை நற்றேச்ச் செம்பியன் ஓடாப் பூட்கை உறந்தை'''

என இடைகழி நாட்டு நல்லூர் நத்தத்தஞர் சோழ மன்னஞெடு, 'தன்னிடத் திருந்தோர் ஓடாமைக்குக் காரணமாகிய மேற்கோளிக்க யுடைய ஊறையூர்' என, அவன் தலேநகரையும் புகழ்ந்திருத்தல் காணலாம்.

இவ்வாறெல்லாம் உறையூர்ச் சிறப்பைக் கூறும் பழம் பாடல்கள், புகார் எனப்படும் காவிரிப்பூம்பட்டினத்தின் சிறப்பைக் கூறு திருப் பதை உற்றுகோக்கின், பின்னது தலேககரமாகச் சிறப்படைவதற்கு முன்பு, முன்னதே தலேககரமாகச் சோழநாட்டிற்குத். திகழ்ந் திருந்தமை தெளியலாம்.

^{9.} Jess. 122.

^{10. 4} per. 264.

^{11. 4}per. 321.

^{12. 4}per. 331.

^{13. 4} per. 13.

^{14. 4} par. 27.

^{15.} ypar. 895.

^{16. 4} per. 58.

^{17.} ypmr. 89.

^{18. 4} pre. 48.

ப*த்துப்பாட்*டுள் ஒன்*ரு*கிய பட்டினப்பா&லயே காவிரிப்பூ**ம்** பட்டின த்தின் சிறப்பை முதன்முதலாகப் பாராட்டுவது. ஆண்டும், 'பிறங்கு கிஃு மாடத்து உறக்தை'²⁰ என உறக்தை புகழ்க்து பாராட்டப்பெற்றுள்ளது. 'பிறங்கு நிலே மாடத்து உறக்தை போக்கி' வரும் அப் பா**ட**ற் பகுதி, அப் பாட்டுடைத் தஃவைையெ கரிகாற் பெருவளவன், அது தலேநகரமாக இருந்த தன்மையைப் போக்கிக் காவிரிப்பூம்பட்டினத்தைத் தஃலககரமாகக் கொண்டான் என்று கொள்ளுவதற்குச் சான்று பகர்கின்றது. சிலப்பதிகாரக் காப்பியம் தோன்றிய காலத்திலும், உறையூர், வளங்குன்ரு த அரண் க்ாவற் பேரூராய் இலங்கிய தென்பதை 'உறையூர் கொச்சி'" என்ற பகு தியால் அஃது உணர் த்துகின்றது. இவ்வாற்ருல் உறக்தை எனப்படும் உறையூர், சோழகாட்டின் உட்பகுதியில் அமைந்து சோழப் பேரரசர்களின் தஃலககரமாய்ப் புலவர் பாடும் புகழுடையதாய் இலங்கிற்றென்றும், கரிகாற் பெருவளவன் காலம் காவிரிப்பூம்பட்டினம் சிறந்த த%லககரமாய்த் திகழ்ந்தது என்றும் துணிக்து கூறலாம். இதலை், கரிகாலன் காலத்தில்தான் புகார் எனப்படும் காவிரிப்பூம்பட்டினம் தோன்றிற்று என்று கொள் ளு*த*ல் *ஆகாது. இயற்கை யழகில் ஈடுபட்டுப் புலவர்களெல்லாம்* விரும்பியுறையும் உறைவிடமாய்க் கவின்பெற்றுத் தொன்று தொட்டு இலங்கிய தொன்மைப் பதியாகவே புகார் எனப்படும் காவிரிபூம்பட்டினம் கடற்கரையில் அமைந்திருந்தது. காவிரிப்பூம் பட்டினத்துக் காரிக் கண்ணஞர், உறையூரில் உறைக்திருக்த சோழன் பெருந்திருமாவளவனிடம் வந்து, 'கீயே *அற*க்*து*ஞ்சு உறக்தை சிரிய தணேககராகச் சிறக்து விளங்கியிருக்தபோதே, காவிரிப்பூம்பட்டினமும் கவின் பெற்ற கடற்கரை **ககராக இ**ருக்*தது* என்பது தெளிவாகும்.

மேற்குமலேத் தொடர்ச்சியின் கூறுகிய சையமலேயில் தோன் றும் காளிரிப் பேரியாறு, குடகு மைசூர் கொங்கு சோழ நாடுகளில் 480 மைல் ரீளம் ஓடித் தரங்கம்பாடிக்குப் பத்துக்கல் தொலேவில், அதற்கு வடக்கே கடலொடு கலக்கும் இடத்தில், இப்போது காவேரிப் பட்டணம் என்ற பெயரொடு உள்ள சிற்றூரே, பண்டைக் காலத்தில் பேரூராய்ச் சோழ நாட்டின் தலே நகரமாய்த் திகழ்ந் திருந்த காவீரிப்பூம்பட்டினம் ஆகும். கரிகாற் பெருவளவன் சோழப் பெரு மன்னகை இருந்தபோது, இப்பட்டினமே அவன் கிலேபெற்று வீற்றிருத்தற்கு உரிய சிறந்த தலே நகரமாக இருந்தது. அவன்

^{20.} பட்டினப். 285.

^{22. 4}per. 58.

காலத்தில்தான் அப் பட்டினம் தோன்றிற்று என்று கொள்ளு தல் ஆகாது என்றேம். காவிரி என்று உண்டோ அன்று முதற் கொண்டே காவிரிப்பூம்பட்டினமும் உண்டு. துறைமுகப் பட்டினமே வாணிக வளமும் பிற வளங்களும் வளர்ப்பதற்கு ஏற்ற இடமாகு மென்று கருதிக் கரிகாற் பெருவளவன் உறக்தை போக்கிக் காவிரிப்பூம்பட்டினத்தைச் தலேமகரமாகக் கொண்டான் போலும்!

இப் பட்டினம் காவிரிப்பூம்பட்டினம் எனப் பெயர் பெற்றதற்கு மணிமேக**ஃ**லக்காப்பியம் சாற்றும் ஒரு நிகழ்ச்சு அறிதற் குரியது.²³ நாற் பெருந்தீவுகளுள் ஒன்**ருகிய நாவல**ந்தீவு எனப்படும் நம் பார*த* **நாடு, சம்புத்தீவு எனப்** பண்டு பெயர்பெற்றிருந்தது. இத் தினின அதிதேவதை சம்பாபதி. இத் தீவிணேக்காத்தற்குக்காவிரி கடலொடு இருப்பிடமாக அத் தேவதை இடத்தைத் தனக்கு கலக்கும் கொண்டமைபற்றி, அவ்விடம் சம்பாபதி என வழங்கப்பட்டது. பின்பு, **காந்தன்** என்ற பெயருடையவன் சோழ **நாட்டி**ணே ஆண்டு வக்தபோது, காட்டை வளம்படுத்துவதற்கு ஓர் ஆற்றினே உதவு மாறு அகத்தி∪ முனிவரை வேண்ட, அவர், தம் கையில் ஏக்தி யிருந்**த கமண்டலத்திலுள்ள தண்ணிரை ஓடவிட்டார்** என்றும், கா (சோலே) எல்லாம் விரிக்து பாய்க்து சென்றமைபற்றி அக் ஃரோட் டமே காலிரி என்று பெயர் பெற்ற தென்றும், அவ்வாறு ஓடிய காவிரியாறு இறுதியில் சம்பாபதித் தெய்வத்தின் அடியை வருடி வணங்கியது என்றும், அதுகண்டு மகிழ்ச்சியுற்ற சம்பாபதித் தெய்வ**ம்** அதுமுதல் அவ்விடம் காவிரி என்னும் அதன் பெயரால் வழங்குக என்று அருளியது என்றும், அதுமுதல் சம்பாபதிப் பட்டின**ம் காலிரிப்பட்டினம்** என வழங்கியது என்றும் அம் மணி மேக் கோப்பியம் கூறுகின்றது. வரலாற்றுண்மைக்கு பொருந்தாத தொன்றுயினும், கரிகாற் பெருவளவன் காலத்திற்கு முன்பிரு**ந்தே, கா**விரிப் பட்டினம் அப் பெயரொடு சி**ற**ந்து விளங்கி யிருந்தது என்பது வெளிப்படை.

தூங்கெயிலெறிந்த தொடித்தோட் செம்பியன் கரவிரிப்பூம் பட்டினத்தை வளமுறச் செய்வான் வேண்டி, அகத்தியர் கட்டனேப் படி இந்திரீண வணங்கி, அவன் அனுமதி பெற்று, ஆண்டுதோறும் சித்திரைத் திங்கள் பௌர்ணமியில் தொடங்கி இருபத்தெட்டு நாட்கள் இந்திர லிழா நடத்த, அவன் வழி வந்தவரெல்லாரும் அவ் விழாவை ஆண்டுதோறும் தவருமலும் சிறப்பாகவும் நடத்தி வரலாயினர். " இந்திரனுக்கும் உதவி புரிந்த முசுகுந்தப் பெரு மன்னன் காலத்தில், அவன் கண்ணும் மனமும் இருளும்படி அசுரர்

^{23.} மணி : பதிகம் : 1-32.

விட்ட தாமதாத் திரத்தால் அவனுக்குண்டான துன்பத்தை, இந் திரனே வலால் ஒரு பூதம் வந்து அவனுக்கு ஒரு மந்திரம் உப தேசித்துப் போக்கி அவ்விருளிலிருந்து அவணேக் காத்து, அந் நகரில் நாளங்காடியில் தங்கி அந் நகரைக் காவல் செய்வதாயிற்று. இந்திரவிழா நடைபெருது தடைப்படுமானுல் அந் நாளங்காடிப் பூதம் நகரத்தவர்க்கு இடும்பை செய்வதாகும் என்ற உடன்படிக் கையும் முசுகுந்தணேக் காத்த காலத்தில் ஏற்பட்டது. பொய் கொழுக்க முடையோரைப் பாசத்தால் பிணித்துப் புடைத்துண்ணும் சதுக்கத்துப் பூதமும், இந்திர விழாவை மறந்தால், அந்த நகரத்தை விட்டு நீங்கிவிடும் " என்ற விதியும் ஏற்பட்டது.

இங்ஙனம் சம்பாபதித் தெய்வமும், நாளங்காடிப் பூதமும், சதுக் கத்துப் பூதமும் காவல் புரியச் சோழ நாட்டின் பழம் பெரு நகரமாய்த் திகழ்ந்த நாவிரிப்பூம்பட்டினம் உலகிற்கே சிறந்த முதலிடமாகத் திகழ்ந்திருந்தது எனின், அது மிகையாகாது. இங்கே ஆண்டுதோறும் நடைபெற்றுவந்த இந்திரவிழா, நாவலந்திவிற்கே சாந்தி யளிப்பதாகும் என்ற பொருண்மையில், அது தீவகச் சாந்தி 27 என்றே வழங்கப்பட்டது. இந் நகர மன்னவன் உலக மன்னவன் 28 என்றே றே அழைக்கப்பட்டான். இந் நகர அம்பலம் உலக அறவ் 3 என்றே ஏத்தப்பட்டது. இந் நகர மதில்வாயில் உலக இடைகழி 3 என்றே சிறப்பித்துக் கூறப்பட்டது.

ஊர் தோன்றுங் காலத்து அதற்கு இன்றியமையாத தேவையாக உடன் தோன்றற்பாலது, இறந்தோரை அடக்கம்செய் இடமாகிய இடுகாடாகும். இர் த இடு காட்டின் செறப்பூனே மணிமேக&லக் காப்பியத்த**ால்** மூதூரின் இடுகாடு மி கமி கப் அறியலாம். இந்த பெரியது. சக்கரவாளக் கோட்டம் என்று அறிவுடையோரெல்லாரும் சிறப்பி**த்**துக் கூறுவர். ஒரு காளி கோட்டம் இங்கே உண்டு. இன்னின்ஞர், இன்னின்ன சாதிசமயத்தினர், இன்னின்ன இடங்களில் அடக்கம் செய்யப்பட்டுள்ளனர் என்பதை விளக்கிப் பற்பல கோட்டங்கள் இங்கே திகழ்ந்தன. மயானத் தெய்வங்கள் உறையும் தூண்கள் பல இங்கே உண்டு. துறவிகளே த்தொழுவோ*ர்* ஓசை, பிணங்களே அடக்கம் செய்ய வருவோர் ஓசை, நரிகளின் கூக் குரல் ஓசை, செத்தோரை அழைக்கும் கோட்டான்களின் ஓசை முதலியன இரவும் பகலும் இங்கே கடலொலிபோ**ல்** முழங்கிக்

^{25.} ω sssf: 1: 19-22.

^{27.} மணி: 1 : 35; 2: 1-3.

^{29.} wessi: 7 : 93; 17: 78, 86.

^{26.} மணி: 1: 23-24.

^{28.} மணி: 3: 46.

^{30.} சிலப்: 10 : 27

கொண்டிருக்கும். பேய்கள் வாழும் வாகை மன்றம், பறவைகள் தங்கும் வேள்ளில் (விளா) மன்றம், காபாலிகள் உறையும் வண்ணி மன்றம், விர தத்தால் இ⁄னத்த உடம்பையுடையராய்க் கழிக்தோ ரிடுதஃலகளே மாலேயாகக் கட்டுவார் வாழும் இர**த்தி** (இலக்தை**)மன்றம்**, பிணங் களே த் தென்போர் வாழும் **வெ**ள்ளிடை **மன்றம்** என்ற ஐவகை மன்றங் கள் இங்கே உண்டு. ஊழி**ூல் மாண்டா**ரை **எத்**தெய்வமும் மீட்டல் முடியாது என்பதைக் கே**ரதமை என்பா**ளுக்கு மெய்ப்பிக்க**ச்** சக்க**ர** வாளக் கோட்டத்துத் தெய்வங்களேயெல்லாம் சம்பாபதித் தெய்வம அழைக்க, அத் தெய்வங்களெல்லாம் வந்து உண்மை உணர்த்திய தற்குச் சான்றுக, இங்கே, உலகின் நடுவேயுள்ள மேரு மஃலயும், அதைச் சூழ்ந்த ஏழு மஃலகளும், நான்கு பெருந் தீவுகளும், மற்ற இட விசேடங்களும் ஆகிய இவற்றைப் புலப்படுத்தி ஆங்காங்கு உறைபவருடைய உருவங்களே**யு**ம் மயன் **எ**ன்பான அமை*த்து* வைக்க, இவ் விடுகாடு சூழ்ந்த இடம் சக்கரவாளக் கோட்டம் என அழைக்கப்படுவதாயிற்று என்று மணிமேக‰க்காப்பியம் கூறு கின்ற*து*.⁸¹

எட்டுத் தொகை நூல்களுள் சில பாடல்களும், பத்துப் பாட் டில் பொருநராற்றுப்படையும் பட்டினப்பாலேயும், காவியங்களுள் சிலப்பதிகாரமும் மணிமேகலேயும் காவிரிப்பூம்பட்டினத்தின் சிறப் புக்களே விர்வாக உணர்த்துவன. அவற்றில் திளேப்பார் அப் பட்டினத்தைத் தம் மனக்கண்முன் கண்டு களிப்புறுவர். அவ்வாறு திளேத்துக் களிப்புற்றுர், காவிரியின் ஆற்று முகத்துறையை கேரிற்சென்று காண விழைவு பெறு திரார்; ஆனல், அங்கே சென்று இன்றைய காவேரிப் பட்டணத்தைக் கண்டதும் மனமுடைந்து அலமருவர்.

காவிரியாறு கடலொடு கலக்கும் இடத்தில் கவின் பெற்று இலங்கியது காவிரிம்பூம்பட்டினம் எனக் கூறிறேம். ஆஞல் காவிரிப்பூம்பட்டினம் என்ற பேயர், பண்டைய இலக்கியங்களில் யாண்டும் காணப்படாதது ஒரு புதுமையாகவே இருக்கிறது. மூதூர், ⁸³ பேரூர், ⁸³ பெருககர், ⁸⁴ பட்டினம், ⁸⁵ புகார், ⁸⁶ பூம்புகார், ⁸⁷ காவிரிப் பட்டினம், ⁸⁸

^{31.} wexxii : 6.

^{93.} wm9:7:26.

^{35.} பட்டினப் : 218.

^{37.} Auú. 1 : 10.

^{32.} usaff: 9:58.

^{34.} useoff: 22: 102.

^{36.} ANÚ. 20: 56; U.B.p., 78.

^{38.} weed. 28: 315.

காவிரிப் படப்பைப் பட்டினம்,³³ காவிரிப் படப்பை நன்னகர்⁴் என எத்*த*ீனயோ வகையாக இத்தொன்னகர் இலக்கியங்களில் குறிக்கப் பட்டுள்ளது. இப் பெயர்களெல்லாம் குழைக்குு செம்பாகாகித் திரண்ட திஞ்சுவைக் கட்டியே காவிரிப்பூம்பட்டினம் என்ற சிரிய பெயர் என்*று கூறலாம். இலக்கிய*ங்களில் இப் பெயர் **யாண்டும்** இல்ஃ யென்*ருலும், சான்ரேர்* வழக்கில் இப்பெயரே **கிலவிற்று** என்பது தேற்றம். காவிரிப் படப்பைப் பட்டினம், காவிரிப் படப்பை கன்னகர் **என்**ற பெயர்கள் மிக மிக நீளமான பெயர்களாக இரு*த்* தலால், அவை இலக்கியங்களிலேமட்டும் ரின்ருெழிய, ஏணேய பெயர்களுள் இர்த நகரத்தை ஒருதலேயாகக் குறிக்கும் பட்டினம், பூம்புகார், காவிரிப் பட்டினம் என்பன பொதுவாக மக்கள் வழக்கில் வழங்க, பொ*து* மக்கள் வழங்கிய இவற்றின் சிறப்ப*ீ*ன**த்தையு**ற புலப்படுத்தும் ஒரு பெயர் நாடி, அறிவு சான்ற சங்கப் புலவர்கள், காவிரிப்பூர்ப**்**டினம் என்ற பெயர் க**ண்ட**னர் என்று துணியலாம். இதற்குச் சான்று இல்லாமலில்லே. ஊரடுத்து வழங்கும் பெயர்களா கச் சங்கப் புலவர்கள் ஐவர் பெயர் காலிரிப்பூம்பட்டினத்துக் காரிக் கண்ணஞர், '' காலிரிப்பூம் காவிரிப்பூ**ம்பட்டின**த்**து**க் பட்டினத்துச் செங்கண்ணஞர், காவிரிப்பூம்பட்டினத்துச் சே**ந்தன்** தன்,⁴⁴ காவிரிப்பூம்பட்டினத்துப் பொன்வாணிக**ை**ர் மகளைர் ந<mark>ப் பூத</mark>ரைர் ⁴³ என வருவனைவற்றில், காவிரிப்பூட்பட்டினம் என்ற வடிவம் மா**ட்**சி யுடன காட்சியளிக்கின்றது. ஈதொரு சான்றே அமையும் இப் பட்டினம் புலவ**ர்** புக்கிலாய், அவர் பாடும் புக**ழுடை**ய*தா*ய் இலங்கியது என்பதை உணர்த்துதற்கு.

ஆறு கடலுடன் கலக்கப் புகுமிடத்திற்குப் புகார் என்பது பெயர். புகுந்து ஆர்தல் உறும் இடம் புகார் ஆகும். பொரு ந்து தல், நிறைதல், கூடுதல், தங்கு தல், ஒலித்தல், ஒத்தல் என எத்தனேயோ பொருள்களில் ஆர்தல் என்ற சொல் வழங்கும். பல இடங்களினூடு புகுந்து ஓடிக்கொண்டேயிருந்த ஆறு, இனி ஓடி இளேக்க வேண்டாது, கடலோடு பொருந்திக் கூடி நிறைந்து அமைந்துவிடும் இடத்தைக் குறிக்கும் புகார் என்னும் தீந்தமிழ்ச் சொல்லின் சுவை தெவிட்டொணுத இன்பச் சுவையாகும்.ஒவ்வோர் ஆறும் கடலுடன் கலக்கப் புகுமிடம் புகார் எனவேபடும். ஆனல், காவிரியாறு கடலெரும் கலக்கும் இடமே சிறப்புப் பற்றியும், தலேமை பற்றியும் புகார்

^{89.} செலப். 15 : 151.

^{40.} மணி. 25 ; 16.

^{41.} குறுக். 342.

^{42.} அக்கா. 107, 123, 285; கற். 237; குறுக். 297; புறகா. 57, 58, 169, 171, 353.

^{43.} AERF. 103, 271; Sp. 389.

^{44.} குறுக். 347.

^{45.} மூல்கூய் பாட்டு.

^{46.} ud. 4 ari. 173.

என்றும், பொலிவுடைமை பற்றிப் பூம் புகார் என்றும் வழங்கப் படுவதாயிற்று. "பூவெனப் படுவது பொறிவாழ் பூவே" எனப் பட்டது போலவே, ''புகார் எனப் படுவது காவிரிப் புகாரே'' என்று சிறப்பிக்கப்பட்டது போலும்! இங்கே, கோவலன் கண்ணகி என்ற இவர்களுக்கு நிகழ்க் த நிகழ்ச்சிகளேக் கூற இளங்கோவடிகள் அமைத்துக்கொண்ட சிலப்பதிகாரப் பகு திக்கு அவர் புகார்க் காண்டம் எனறே பெயரிட்டிருப்பது, புகார் என்றும் சொல் காவிரிப் புகார் ஆகிய காவிரிப்பூம்பட்டினத்தையே குறித்த தென்பதற்குத் தக்க சான்றுகும். மேலும் அவர், சிலப்பதிகாரக் காப்பியத்தின் தொடக்கத்தில் திங்களும் ஞாமிறும் போற்றித் தலே நகரைப் பின் போற்றப் புகுந்து, 'பூம்புகார் போற்றுதும், பூம்புகார் போற்றுதும்' என்று கூறியிருப்பதும் காண்க.

"சோழர் குடி தோன்றியபோதே உடன் தோன்றியது; உலகில் ஓங்கிப் பரக்து புகழ் பெறுவது; பழங்குடிகள் கிலேயாக வாழப்பெற் றுள்ளது; யாது கருதியும் தன்னே விட்டு வேற்றிடத்திற்குச் சென்று தங்கும்படி குடிகளேச் செய்யாதது; பாண்டி நாட்டுத் தலே நகர் மதுரை, சேர நாட்டுத் தலே நகர் வஞ்சி என்பவற்றேடு சோழ நாட்டுத் தலேந்கர் புகார் என்று பொதுவாக எண்ணப்படாது, அவற்றிலும் சிறக்து விளங்குவது" என்ற பல சிறப்பியல்புகளே உணர்த்த வக்த இளங்கோவடிகள்,

> ''பூம்புகார் போற்றுதும் பூம்புகார் போற்றுதும் வீங்குகீர் வேலி உலகிற் கவன்குலத்தோடு ஒங்கிப் பரக்தொழுக லான்'''¹¹

என் அம்,

''ப**தி**எழு வறியாப் பழங்கு **டி** கெழீஇய பொதுவறு சிறப்பின் புகார்''"

என்றும் புகாரைக் குறித்துப் பாடியிருக்கும் அடிகள் பலமுறை இசைசயோடும் பாடி இன்புறத்தக்கன.

> ''உலகம் திரியா ஒங்குயர் விழுச்சீர்ப் பலர்புகழ் மூதூர்'''

என்று அணுவைத் தொளேத்து எழுகடஃலப் புகட்டிக் குறுகத் தறித்து வைத்தாலொப்பச் சில சொற்களால் தொன்மை சான்ற நன்னகரான புகாரின் சிறப்புக்க மொல்லாவற்றையும் வடித்துத் தந்திருக்கின்றுர், மணிமேகஃல ஆசிரியரான சாத்தஞர் என்னும் மாண்புடைப் புலவர்.

^{47.} கெல். 1 : 10-12. 48. கெல். 1 : 15-16. 49. மணி. 1 : 1-2. K-2

கணவணே, ஓராது கொஃப்படுத்திய கயமைத் தன்மையை எடுத்துக்கூறிப் பாண்டியணேத் தெருட்ட முற்பட்ட பத்தினித் தெய்வமாய கண்ணகி, அவன்முன் கண்ணீருங் கம்பஃயுமாய்க் கோபத்தோடும் கொதித்து நின்ற காஃயில், பாண்டியன்,

> ''கீர்வார் கண்**ணே எ**ம்முன் வ**க்**தோய் யாரை யோகீ மடக்கொடி யோய்''^₅⁰

என்று கேட்டதற்கு, "இன்னை மணவி; இன்ன தற்கு வக்தேன்" என்று கூறவேண்டுவதே பொருக்துவதாகும். ஆனல் அவ்வளவு மட்டும் கூறி அமைய விரும்பாது, புகாரைத் தலேககரமாகக் கொண்டு ஆண்ட புகழ்மன்னர் தம் சிறப்பொடு, புகாரின் சிறப்பையும் எடுத்துக் கூறிப் பின்னர்த் தன்னேப் பற்றியும் தன் வழக்கைப் பற்றியும் கூறியிருப்பது கோக்குமிடத்து, அவள் காலத்தில் புகார் எவ்வளவு மதிப்புடைய ககரமாக இருக்கு வேண்டும் என்பதை உள்ளங்கை கெல்லிக்கனியெனக் காட்டும் சான்றுகும். அவன் கூறும் பதில்:

> ''தேரா மன்னு செப்புவ துடையேன், எள்ள று சிறப்பின் இமையவர் வியப்பப் புள்ளுறு புன்கண் தீர்த்தோன் அன்றியும், வாயிற் கடைமணி நடுநா நடுங்க ஆவின் கடைமணி உகுநீர் கெஞ்சுசுடத் தான் தன் அரும்பெறற் புதல்வணே ஆழியின் மடித்தோன் பெரும்பெயர்ப் புகார்என் பதியே'''

என்பது. புகார் என வாளாது கூறுது பெரும்பெயர்ப்புகார், மிக்க புகழினேயுடைய புகார், என்று கூறியிருப்பதும், அத் தகைய புகழ் எய்துவதற்குக் காரணம் கூறுவாள் போன்று, ''ஒரு புருவின் உயிரைக் காக்கும் பொருட்டுத் தன் உடலேயே பருந்திற் களித்த சில் என்னும் சோழன் வீற்றிருந்து ஆளப்பெற்றது; ஓர் ஆவின் கன்றிண அறியாது தேர்க்காலில் அகப்படுத்திய தன் மகணேப் பழிக்குப்பழி வாங்கும் பொருட்டு அதே தேர்க்காலில் இட்ட மணுச் சோழன் வீற்றிருந்து ஆளப்பெற்றது; யான் என்ற பற்றிலிருந்து கீங்கியவரும், எனது என்ற பற்றிலிருந்து கீங்கியவரும், எனது என்ற பற்றிலிருந்து கீங்கியவரும் அரசர்களாக இருந்து ஆளப்பெற்றது; ஆகவே பெரும்பெயர்ப் புகார் என்று சிறப்பிக்கப்படுவது: அத் தகைய புகாரே என்பதி'' என்ற பொருளெல்லாம் தோன்றக் கூறியிருப்பதும், உயர்ந்தோரால் புகார் பெற்ற சிறப்புக் தொரால் அவ் வுயர்ந்தோர் பெற்ற சிறப்புக் விளங்க உணர்த்துவனவாகும்.

^{51.} Awu. 20 : 50-56.

''யான்என து என்னும் செருக்க றுப்பான் வானோக்கு உயர்ந்த உலகம் புகும்''

என்றுர் பொய்டூல் புலவராய வள்ளுவப் பெருந்தகையார். இக்குறனுக்கு இலக்கியமாகச் சிபி, 'யான்' என்ற செருக்கற்றுளுகவும், மனு, 'என து' என்ற செருக்கு அற்றுளுகவும் இருந்தமையைக் காட்டி, அத தகையார் வீற்றிருந்த இடமான புகார், வானுலகினும் மேம்பட்டது என்பதைக் கண்ணகி விளக்கிளை என்றுல் அது சாலவும் பொருந்துவதாகும் என்னலாம். இந்த இருவரையும் உள்ளத்தில் கொண்டேபோலும் இவங்கோவடிகள், ''உயர்ந்தோர் இருந்தலிஞல், போதியில் இமயம் என்பன போன்று, ஈடெடுப் பில்லாப் புகாரும் என்றும் அழியாது நிலேகிற்கும் என்று முற்றிய கேள்வியால் முழுதுமுணந்த பெரியோர் கூறுவர்'' என்ற பொருள்படத் தாம் தொடங்கிய காப்பியத்தின் முதலிலேயே உணர்த்திச் சென்றுள்ளார்:

''பொதியி லாயினும் இமயம் ஆயினும் பதியெழு வறியாப் பழங்குடி கெழிஇய பொதுவறு சிறப்பின் புகாரே ஆயினும் நடுக்கின்றி கிலேஇய என்ப தல்லதை ஒடுக்கம் கூருர் உயர்ந்தோர் உண்மையின் முடித்த கேள்வி முழுதுணர்க் தோரே''

என்ற அடிகள் உணர்த்தும் உண்மை, உண்மையுணர்த்தவே தோன்றியுள்ள பலப்பல நூற்றுக் கணக்கான துண்ணூல்கள் வடித்து உணர்த்தும் பொருளின் சாரமாகும் இவ் வுண்மையைப் புகார் என்னும் புனித நகரில் வைத்தன்றி, வேறு வகையாக உணர்த்த அடிகள் உள்ளம் எங்ஙனம் ஒருப்படும்? புகாரின் சிறப்பை இதனேவிட மிகுதியாக யாங்ஙனம் எடுத்துக் கூறுவது? கூறவும் வேண்டுங்கொல்?

புகார்களுள் சிறந்த புகார் ஆன இந் நகர், பட்டினங்களுள் சிறந்த பட்டினமாகவும் கூறப்பட்டுள்ளது. கடற்கரையைச் சார்ந்த பேரூர்கள் பட்டினங்கள் '' எனவும், அவற்றின் உட்பகு திகளும் சிற்றூர்களும், பாக்கங்கள் '' எனவும் பற்றுக்கள் எனவும் வழங்கும். பற்றுக்கள், மொழியிலக்கண அமைதி கொண்டு, பட்டுக்கள் என்றே, பேட்டைகள் என்றே திரிந்தும் வழங்கும். காயல் பட்டினம், குல சேகர பட்டினம், தேவ பட்டினம், அதிராம பட்டினம், நாகப் பட்டி

^{52.} இருக். 849.

^{53.} சிலப். 1: 14-19.

^{54,} செயாண், 153; பெரும்பாண் : 336,

^{55,} Gurga, 210.

னம், சென்னேப் பட்டினம், மசூலிப் பட்டினம் முதலிய எத்தணேயோ பட்டினங்கள் நம் பாரத நாட்டின கீழைக் கடற்கரையைச் சார்ந்த பேரூர்களாக இன்றும் உள்ளன. பட்டினம் திரிந்து, இப்போது பட்டணம் என்றே அவை வழங்குகின்றன. இனிச் சென்னேப் பட்டினத்தின் உட்பகு திகளாகச் சேப்பாக்கம், புரசைபாக்கம், கீழ்ப்பாக்கம், நுங்கம்பாக்கம் முதலிய பாக்கங்களும், திருவேட்டீச் சுரன் பேட்டை, இராயப் பேட்டை, தண்டையார்ப் பேட்டை, வண்ணுப்பேட்டை, கோமவிச்சுரன்பேட்டை, சிந்தா திரிப்பேட்டை, முதலிய பற்றுத் திரிந்த பேட்டைகளும், சேத்துப்பட்டு, புதுப் பட்டுப் போன்ற பற்றுத் திரிந்த பட்டுக்களும் இன்றும் இருக்கக் காண்கின்றேம்.

கடற்கரைப் பேரூர்கள் எல்லாம் பட்டினங்கள் எனவே கூற**த்** தகுவனவேனும், அவற்றுள் ஒன்றற்கொன்று வேறுபாடு காட்ட அவை அடைமொழிகள் கொடுத்து வழங்கப்படுகின்றன. காவிரி கடலொடு கலக்கும் இடத்தில் அமைந்த கடற்கரைப் பேரூ ரோ அடைமொழியின்றிப் பட்டினம் எனவே அழைக்கப்படுவதா 'பட்டினம் எனப்படுவது காவிரிப் பட்டினமே' என்று பண்டையோரால் கருதப்பட்டுவந்தது. இக்காலத்தில் பட்டணம் என்*ரு*ல் அது சென்ணப்பட்டணத்தையே குறிப்பது போன்று, பண்டைக்காலத்தில் பட்டினம் என்றுல் அது காவிரிப்பூம் பட்டின த்தையே குறித்துவந்தது. பட்டினத்துப் பிள்ளோயார் என்பார் காவிரிப்பூம் பட்டினத்தைச் சார்ந்தவர் என்பது யாவரும் அறிக்த தொன்றன்றே!

பத்துப் பாட்டில் வரும் ஒரு பாட்டுப் பட்டினப்பாலை. ஒரு ,கலே வன் தன் கெஞ்சை கோக்கி, 'பட்டினத்தையே எனக்கு உரித்தாய்ப் பெறுவேனுயினும் தஃவைவெயப் பிரிக்து வாரேன்' என்று கூறும் பாஃ உரிப் பொருள் அமைக்த பாட்டிற்கு அதைப் பாடிய **கடியலூர் உருத்திரங்கண்ணஞர்** என்ற புலவர் பட்டினப் பாஃல என்றே பெயர் சிறப்புடைய பொருள்களுள் தஃலசிறக்த சிறப்புடைய பொருளே ஒருவன் பெறக்கூடு மென்*ரு*ல், மற்றெல்லாவற்றையும் அவன் கைவிடவும் துணிவான். பட்டினம் எனப்பட்ட காவிரிப்பூம் பட்டினம் ஏனேய பட்டினங்கள் எல்லாவற்றையும்விட, ஏன், மற் றெல்லா நகரங்களேயும்விட, தலே நகரங்களேயும் வி**ட**ச் சிற**ந்த** நகர மாகத் திகழ்ந்தபடியால்தான், 'பட்டினத்தையே பெறுவதாயினும் (தலேவியைப் பிரிர்து) வாரேன்' என்று த‰வன் கூறியுள்ளான். புகார் எனவும் பட்டினம் எனவும் சிறப்புப்பற்றி வழங்கிய சோழ நாட்டு*த்* துறைமுக*த் த*ஃமகரான காவிரிப்பட்டினம் அல்ல து காவிரிப்பூர்பட்டினம் அக் காலத்துப் பெற்றிருந்த பெருஞ் சிறப்புக் கள் பலப் ப**லவா**கும்.

இப் பட்டினத்தின் கடற்கரை யோரமாக அமைக்கிருக்த பகுதி மரு**வூர்ப் பாக்கம்** என்றும், அக்ககராக அமைக்கிருக்க பகுதி பட்டி**னப் பாக்கம்** என்றும், இக்த இரண்டு பாக்கங்களுக்கும் இடை யே இருக்த பெரு வெளி, சிறப்புடைய வாணிகத் தலமாகிய நாளங்காடி என்றும் வழங்கிவக்தன. இக்த நாளங்காடியில் தான் முசுகுக்தனுக்கு உதனி புரிக்த பூதம் உறைக்து நாளங்க டிப் பூதம் என்னும் பெயர் பெற்றுத் துலக்கியது.

கிலா மு*ற்றமும், சிற*க்த அணிகலன்கள் பெய்*த அறைக*ளும், மான்கண்கள்போற் கோணங்கள் செய்த காற்றியங்கும் வழிகளாகிய சானரங்களும் உள்ள மாளிகைகள் பல மருவூர்ப் பாக்கத்தில் உண்டு. கடற்கரை ஓரமாகக் கண்ணேக்கவரும் அழகுடையயவனர் இருப் பிடங்களும், வாணிகத்தின் பொருட்டுப் பல நாடுகளிலிருக்தும் வந்தோர் கலந்துறையும் இருப்பிடங்களும் விளங்குவன. வண்ணம் சுண்ணம், சந்தனம், பூ, புகைக்கும் பொருள்களான அகில் முதவி யன, நறுமணப்பொருள்கள் முதலியன விற்போர் திரியும் நகர வீதி களும், பட்டு தூலாலும், மயிராலும்,பருத்தி தூலாலும் நுட்பமான தொழிற்றிறங்களால் ஊசிகொண்டு பிணிக்கும் பட்டுச்சாலியர் இருப் பிடங்களும், ஆடைகளும், பவளமும், சக்தனமும், அகிலும் குற்ற மற்ற முத்தும், ஏனேய மணிகளும், பொன்னும், ஆகிய இவைகள் இவ்வளவின என று அளக்கு முடிவு காணப்படாத பல வளங்களும் தஃலமயங்கிய அகன்ற இட,க்தையுடைய பெருர் தெருக் களும், முதிரை முதலிய பண்டத்தோடு எண்வகைக் கூலமும் குவி*த்து* விற்கும் கூலக்கடைத்தெருக்களும், பிட்டு வாணிகரும், அப்ப வாணிகரும், கள் விற்பாரும், மீன் விற்பாரும், உப்பு விற்பாரும், வெற்றிஃஸ் விற்பாரும், பஞ்சவாசம் விற்பாரும், பலவகை ஆட்டின் இறைச்சி விற்பாரும், எண்ணெய் விற்பாரும் **செ**றி**க்**திருக்கும் இருப்பிடங்களும், வெண்கலக் கன்னர், செம்பு செ**ங்வா**ர்**,** மர*த்*தை *அறுத்துத் தொ*ழில் செய்யும் **த**ச்சர், வலிய கையையுடைய கொல் லர், சித்திரக்காரர், சுதையால் பாவை செய்வார், பொன் கலத் தட்டார், மாணிக்கத்தில் இழைப்புப் பணிசெய்வார், தையற்காரர், தோல்கொண்டு பணி செய்யும் செம்மார், துணியாலும் கெட்டியாலும் பலவகையான உருக்கள் செய்யும் பணியாளர், குழல்யாழ் முதலி யன கொண்டு பண்ணும் திறனும் அறிர்துபாடும் பாணர், மற்றும் சிறு கைத்தொழில் பல செய்வார் முதலியவர் இருப்பிடங்களும் அங்கே ஙிறைக் திருப்பன. சுருங்கக்கூறின், தொழிலும் வாணிகமும் செய்வார் அனேவருடைய இருப்பிடங்களும் அமைக்*தது* மரு**லூர்ப்** பாக்கம்.59

^{56.} செலம், 5: 39,

^{58.} செலப், 5: 68,

^{57.} சிலப், 5 : 58.

^{59.} செலப். 5 : 1-39.

பட்டினப்பாக்கம், மன்னவன் அ**ரண்**மணே அமைந்*த*் அரண் மணேயைச் சுற்றி அரச வீ திகளும், கொடியணிக்த தேரோடும் வீ திகளும், பெரிய குடிப்பிறப்பையுடைய வணிகர்களுடைய மாடங் களேயுடைய தெருக்களும், காணியாளர்களாகிய உழவர்களோடு சிறந்த கொள்கையையுடைய மருத்துவ நூல் வல்லவரும், சோ திடர் களும், வேற்றுமை தெரிந்**த** முறைமைகளோடு இருக்கும் இருப்பிடங் களும், வேகடி வேலே செய்வார் வீளயை அறுத்து அணிகள் செய் வார் வர்ழும் அகன்ற பெருவீதிகளும், நின்றேத்தும் சூ*த*ர், இ**ரு**ர் தேத்தும் மாகதர், வைதாளியாடுவார், நாழிகைக் கணக்கர், சா**ந்திக்** கூத்தர், காமக்கிழத்தியாராகும் பரத்தையர், ஆடற்கூத்தியர், நாட் பரத்தையர், ஏவற்சில தியர், குயிலுவர், படையெடுப்பு, திருமணம், இருவிழா இவற்றிற்கு வாசிக்கும் வா**த்**திய**க்கா**ரர், ஈகைப்பூட்டும் வேழம்பர் முதலியோர்வே றுவே று தங்கியிருக்கும் இருப்பிடங்களும், பரிசெலுத்துவார், யானே இயக்குவார், தேர் ஓட்டுவார், காலாட் படையியக்கும் படைத் தஃவர் நெரு**ங்கியிருக்கும் பரக்***த* **இரு**ப் பிடங்களும் பொருந்தியது பட்டினப்பாக்கம்.

இந்த இரண்டு பாக்கங்களுக்கும் இடையே சோலேகளின் மரங் கால்களாகக் கொண்டு கட்டப்பட்ட கடைகளேயுடையது நாளங்காடி என்னும் கடைத் தெரு. இங்கே பண்**ட**ங்களே விற்போர் ஓசையும், கொள்வோர் ஓசையும் இடையரு து இந்த நாளங்காடித் தெருவில்தான் இந்திரவிழா பெற்றிருக்கும். முதலிய சிறப்புக்களேச் செய்யுங் காலத்தில் இரு பாக்கத்தாரும் இந்தெரவிழாக் காலத்தில் நாளங்காடிப் பூதத் கூ.டுவர். திற்கு மறக்குடிப் பெண்டிர் பூவும் பொங்கலும் சொரி**க்***து* **கு**ரவை யாடி மன்னவணே வாழ்த்துவர். மருவூர் மருங்கின் மறங்கெழுவீரரும், பட்டின மருங்கின் படை செழுமாக்களும் மு**க்**தச் சென்று 'வெ**க்திறல்** மன்னற்கு உறும் இடையூற்றை ஒழித்து வெற்றிதருக' என முரசு முழங்க அதற்கு உயிர்ப்பலி ஊட்டுவர். கரிகால் வளவன் வடக்கே படையெடுத்துச் சென்று வடராட்டரசர்கள்பாற் பெற்ற வெற்றிச் சின்னங்களாகிய முத்துப் பக்தர், பட்டி மண்டபம், தோரணவாயில் இவை ஒருங்குடன் கூடிய **மண்டபத்திலும்**, திருட வருவாசை அகப் படுத்தும் வெள்ளிடை மன்றத்திலும், பிறவி கோய்கின மாற்றும் இலஞ்சி புடைத் துண்ணும் பூத்சதக்கத்திலும், அரசன் கொடுங் கோன்மை கண்ணீர் உகுத்து வெளிப்படுத்தும் பாவை மன்னும் பாவை இந்திரன் கோயில், சிவ பலிகள் இடப்படும். மண்றத்திலும் தேவர்கள் கோயில் அணேத்திலும் ஓமமும் பூசையும் கிகழும். யாழ்ப்

பாணர், பாடற்பாணர் இசை ஒரு பக்கம் சிறந்து திகழும். அறக்கார் பள்ளி முதலிய இடங்களில் அற நெறிப் பேருரைகள் நிகழும். ஐம் பெருங் குழுவும், எண்பேராயமும், அரசகுமாரும், பரதகுமாரும், களிறு தேர் புரளிகளே யூர்ந்து வந்து, மன்னனே வாழ்த்தி, காவிரிப் புனலேப் பொற்குடங்களிற் கொணர்ந்து, சிறப்பாக இந்திரனுக்கு நீராட்டுவர். இவை பெல்லாம் சிலப்பதிகாரத்தால் சிறப்பாக உணர்த்தப் பெற்றவை.

பத்துப் பாட்டுள் ஒன்றுய பட்டினப்பாடை மேற்கூறிய சிறப்புக் களோடு பிற சிறப்புக்கின உணர்த்துகின்றது. காவிரியின் இரு மருங்கும், பட்டினத்தில் விளேக்கும் உப்பினே ஏற்றிக் கொண்டுபோய் உள் நாட்டில் நெல்லுக்கு மாற்றி வரும் படகுகள் பந்தியில் கட்டப் படும் குதிரைகள்போல் தறிகளில் பிணிக்கப் பட்டிருக்கும். 61 சோலேகளும், பொய்கைகளும், ஏரிகளும் பட்டினத்தில் அளவற்றன உண்டு. சோறுக்கும் சாலேகள் பலப்பல அங்கே உண்டு. அவற்றில் சோறு வடித்த கஞ்சி ஆறுபோல் பாயும். ஏறுகள் ஒன்றேடொன்று பொருதலால், கஞ்சி சேறு ஆகும். தேர்கள் ஒடுதலால் சேறு தூரனியாகும். பின், அத் தூளி எழுக்கு பரக்து சித்திரங்கள் எழுதப் பெற்ற வெண்ணிற மானிகைகளேப் புழுதிபடிக்த யானேகினப் போல

ெகருங்கியிருக்கும் தேவாலயங்களில் பறக்கும் கொடிகளும், அங்காடிகளில் பறக்கும் கொடிகளும், ஆசிரியர்கள் வாது செய்யத் தூக்கிக் கட்டிய கொடிகளும், பண்டம் ஏற்றிவரும் நாவாய்களின் பாய்மரங்களின்மீது ஏற்றப்பட்ட கொடிகளும், கள்ளுக் கடைகளில் கட்டப்பட்ட கொடிகளும் ஞாயிற்றின் கிரணங்கள் துழைய மாட்டாத படி செய்யும். கடலிற் காற்ளுல் வக்தபுரவிகளும்,வடமஃலயிற் பிறக்த சாம்பூகதம் என்னும் பொன்னும், பொ*தியிலிற் பிறந்த சந்த*னமும் அகிலும், தென் கடலிற் பிறந்த முத்தும், கங்கையில் உண்டாகிய பொருள்களும், கடாரம் என்னும் பர்மாவிலிருக்து வக்தபொருள் களும், சிமை எனப்படும் அயல் நாடுகளிலிருந்து வந்த கருப்பூரம், பனிரீர், குங்குமம் முதலிய பொருள்களும் அள**க்**து கூற முடியாத அளவில் அங்கே குவிர்திருப்பன. கலங்கரை விளக்கம் கப்பல்கள் வழிதடுமாறிவிடாதபடி உயர்க்து கின் அ அவற்றிற்குக் கரையிருக்கு மிடந்தைக்க அப்பாது கரைந்து விளக் கிக் கொண்டிருக்கும். சிறப்பாக வாணிகத் தொழில் இடைவிடாது **௩டை**பெறும் பெருவாணிகத்துறையாக அஃது இருந்தது.[®] கொள்

^{60.} செலப், 5 : 40-58,

^{61.} பட்டினப், 29-32.

^{62.} படிடினப், 43-50.

^{63.} பட்டிகுப், 159-301.

வதும் மிகை கொள்ளாமல், கொடுப்பதும் குறை கொடமல், இலாபத்தை வெளிப்படையாகக் கூறி விற்கும் பண்பாட்டினே யுடையவர் பட்டினத்துறைந்த வணிகர்.

இவ்வவளவு சிறப்பும் பெற்றிருந்த இந்த மாநகரம், நாக நாட்டரசன் மகள் பீலிவளை என்பாள்பால் பெற்ற மைந்ததோக் கடல் விபத்திலிருந்து தேடிக் காண, அவளேக் காதலித்த நேடுமுடிக்கிள்ளி என்பான் அஃலந்து திரிந்து இந்திர விழாவை மறந்தொழிந்தான் என்றும், மணிமேகலா தெய்வத்தின் சாபத்தால் கடல் கோளுக்கு இலக்காகிக் காவிரிப்பூம்பட்டினம் அழிந்தது " என்றும் மணி மேகலேக் காப்பியம் கூறுகின்றது.

புத்த சமயத்தைச் சார்ந்தவராய் உறையூரைத் தமக்கு இருப் பிடமாகக் கொண்டு வாழ்ந்திருந்த புத்ததத்தர் என்பார் சங்ககாலத் திற்குப் பின்னும், களப்பிரர் ஆட்சிக்குப் பின் பல்லவரும் பாண்டியரும் தலேயெடுத்த காலத்திற்கு முன்னும் வெளியிட்ட அதேம் மாவதாராவில், 'களப்பிரகுலதிலகன் அச்சுதவிக்கந்தன் ஆளுகையில் இவ் வெளியிடு எழுதி முடிக்கப்பட்டது' என்று குறித்துள்ளார். அவர் அதில் 'காவிரிப்பட்டினம் பெருமாளிகைகளும் பெருஞ்சோலேகளும், பெருஞ் சிறப்புக்களும் நிறைந்தது' என்று எழுதி யுள்ளார். இதனுல் கடல் கொள்ளப்பட்டது காவிரிப்பூம்பட்டினம் என்ற மணிமேகலேயின் கூற்று ஆராய்தற்குரியதாகின்றது.

கடற் பெருக்கால் சோழ மன்னன் வேறிடத்திற்குச் சென்று வி∴்டான் எனபது உண்மையாகலாம். ஆைலை, அதே காலத்தில் களப்பிரர் எழுச்சி தமிழர் வீழ்ச்சிக்குக் காரணமாயிருந்தது என பதை மறத்தலாகாது. களப்பிரரிடமிருந்து பல்லவரும் பாண்டியரும் விரைந்து விடுத≿ல பெற்று உய்ந்தனர். சோழர்களோ சிதறுண்டு

^{64.} wand. 24: 54-67; 25: 177-200.

^{65.} மணி. 25 : 203-204.

உள்காட்டில் ஒடுங்கினர். பின்னர் ஒன்பதாம் நுற்ருண்டின் இறு தியீல்தான் சோழர் எழுச்சி காணப்படுகின்றது. எனவே, சங்ககாலத்திலும் அதற்கு அடுத்து கிகழ்க்த காலத்திலும் தனிச் சிறப்புப் பெற்றுத் திகழ்க்த காவிரிப்பூம்பட்டினம், சோழர் வீழ்ச்சி யால் காளடைவில் சிறப்புக்களே யெல்லாம் சிறிது சிறிதாக இழக்கு போக, இப்போது ஒரு சிற்றூராகும் சிறுமையை எய்திற்று என்று கருதலாம். பிற்காலத் தெழுச்சி பெற்ற சோழ மன்னர்கள் உள் காட்டிலேயே தஃகைர் அமைத்துக்கொண்டு அரசாட்சி செலுத் தினர் ஆதலின், பண்டைத் துறைமுகப் பட்டினத்திற்குப் பழஞ் சிறப்பு ஏற்படுவதற்கு வாய்ப்பே இல்லாது போமிற்று என்று எண்ண இடம் ஏற்படுகின்றது. இடையில் கேர்க்த குழப்பத்தினுல் களப்பேரர் காலத் திறுதியிலோ, பாண்டியர் பல்லவர் அரசிலோ அதற்குச் செல்வாக்கு ஏற்பட முடியவில்ஃ.

இனி, தெய்வ**த்** தன்மைகள் பலவாகப் பொருக்இயிருக்த அப் ப**ட்**டின*த்*தில் *இ*ர்**திர விழாவை மறர்தமையால் கடல் கொ**ர்தளிப்பு கேர்க்திருக்கலாமாயினும், அதனுல் காவிரிப்பூம்பட்டினம் முழுதும் அழிந்**துவி**டவி**ல்**ஃ என்பது மட்டும் தேற்றம். கொர்தளிப்புக் குறைக்ததும் இடம் மட்டும் எஞ்சி கின்றதாக, இடத்தில் எழுக் தோங்கி நிலேபெற்றிருந்**த மாடமா**ளிகைகளும் பிற செல்வங்களும் மண்ணேடு மண்ணுகப் போய்விட்டிருக்கலாம் வத்தின் சிற்றமேசோழர்களின் முழுவீழ்ச்சிக்கும் காரணம் என்று கூறினும் அமையும். எனினும், பட்டினம் இருந்த இடம் கூடக் கடலுக்குள் மறைந்தது என்று எவ்வகையாலும் ஏற்கமுடியாது. ஏனெனின், இப்போதுள்ள காவேரிப் பட்டணத்தில் அகப்பட்டுள்ள சில சாசனங்கள் இப்போதுள்ள அவ்விடமே காவிரிப்பூம்பட்டினம் இருந்த இடமாகும் என்பதற்குச்சான்று பகர்கின்றன. எனவே, அவ்விட**த்தை** முழுதும் அகழ்க்**து** காணும் முயற்கெயில் அரசாங்கமும் செல்வரும் ஈடுபடுவாராயின், பண்டைப் பெருநகரின் பொருள்களான செல்வங்கள் பலவற்றை அடையலாம் என்பது திண்ணம்.

ஆழ்வார்பெற்றபே*று*

B. R. புருஷோத்தம நாயடு

ஐ-ூனியர் தமிழ் லெக்சரர், சென்ஃோப் ப**ல்**கலேக் கழகம், சென்*னே*.

திருமகள் கேள்வணுய், அடையப்பட்ட எல்லா விருப்ப*த்தையு* முடையளுய், மங்களம் பொருக்திய எல்லா கற்குணங்க‰யும் உருவமாகவுடையஞயிருக்கிற சர்வேசுவரன், ''மாறி மாறிப் பல பிறப்பும் பிறக்து ∵ என்கிறபடியே, தொடர்க்து வருகிற பிறவிகளிலே தோள்மாறி நித்திய சம்சாரியாமிப் போக்த ஆழ்வாரை ' '' அடியை யடைந்துள்ளந் தேறி மீறிலிக்பத் திருவெள்ளம்யான் மூழ்கினன் '' முதலிலே தம் திருவாயால் சொல்ல வ**ல்ல**ராம்படி முதலடியிலே விசேஷ கடாகுகஞ் செய்தருளினுன். அங்ஙனம் இறைவெணுல் மயர்வற மதி ாலம். அருளப் பெற்ற ஆழ்வார், தம் அநுபவத்தை நான்கு பிரபந்தங்களாக அவை : திருவிருத்தம், திருவாசிரியம், பெரிய யிட்டருளிஞர். *திருவ*ர்*தா* தி, திருவாய்மொழி என்பன. இவையே ''நா**ன் ம**றை'' எனப் பெயர் பெறும்.

இவற்றுள், உமுதல் பிரபக்தமான திருவிருத்தத்தில், எழ் பெருமானே அதுபளிப்பதற்கு விரோதியான சம்சார சம்பக்தத்தை அறுத்துத் தக்தருளவேண்டும் என்று விரும்புகிறுர். உஇரண்டாம் பிரபக்தமான திருவாசிரியத்தில், முத்தர்கட்கு இனிமையான தன்னுடைய வடிவழகைக் கலம்பக கன்மாலேயைப் பணியாக எடுத்துக்காட்டுமாறு போன்று காட்டிக்கொடுக்கக் கண்டு பூர்ண

^{1. &#}x27; அடியை யடைக்கு உன்னக்கேறி' என்னையாலே, கர்மங்களேச் செய்து மனம் குற்றமற்று இறையனேயடைக்கவர்களில் வேறுபாடு, ' உள்ளக்கேறி' என்று ஞானத்தைச் சொல்லுகையாலே பிராமாண்யம் கோன்றும், ' ஈறில் இன்பம் என்கையாலே, சுவர்க்கம் முதலிய இன்பய்களில் வேறுபாடு, ' இருவென்னம் ' என்கையாலே கையல்ய இன்பத் நிலே வேறுபாடு, ' மூழ்கினன் ' என்கையாலே, குமிழிகீர் உண்ணும் போதில் தோன்றும் ஒவியைப் போன்று, இப்பிரபக்கங்களும் பக்கி வழிக்க சொல் என்பது தோன்றும்.

⁽இருவாய் மொழி. 2.6:8.)

^{2, &#}x27;'இந்தின்ற நீர்மையினியாமுருமை'' என்று தொடங்கி ''அழுந்தார் பிறப்பாம், ' போல்லா வகுவினே மாய வசை சேற்று அன்னல் பொய்க்கிலத்தே'' என்று முடித்து, முதலிலும் முடிவிலும் சிர சம்பந்தத்தின் நீக்கத்தை அகுளிச் செய்கையால், இதுவே இரு விருத்தத்துக்கு முக்கியமான கருத்து.

^{8, &}quot;செக்கர் மாமுகிலுடுத்து" முதலிய திருப்பாசுரங்களே சோக்குக,

மாக அதுபவித்தார். ¹ மூன்*ளு*ம் பிரபக்தமான பெரிய திருவக்**தாதி** யில், எல்ஃேயற்ற இனியனை எம்பெருமாணே அநுபவிக்கையாலே அதற்குத் தகுதியாக வேட்கை பிறந்து, வேட்கைக்கு**த்** த**குதியாகப்** பேசியும் கிணேக்தும் தரிக்கிறுர். கான்காம் பிரப**க்தமான திருவாய்** மொழியில், இவருடைய வேட்கைக்கு*த்* ,தகு தியாக, இருமகள் கேள்வனுய்ச் சமஸ்*த* கல்யாண **கு**ணுத்மகனுய்த் *த*னக்குத் **தகுதி** யான திவ்விய தேகத்தையுடையனுமாய் ஆபரணங்களால் அலங் கரிக்கப் பட்டவனுமாய்ச் சங்க சக்கரம் மு*த*லிய திவ்ளிய ஆயு**தங்** க*ோ*த் தரித்தவனுமாட்ப் பரமப**தத்**திலே ஆனந்தமய**மா**ன **திவ்விய** ஆஸ்த்தான ரத்தன மண்டபத்திலே பெரிய பீராட்டியாரும் தானும் ஏணேப்பிராட்டிமாருங் கூட திவ்விய சிம்**மாசனத்திலே ஏழுலகு**ம் தனிக்கோல்செல்ல வீற்றிருந்தருளி, அஞ்சத்த**காத விடத்கிலும்** அச்சத்தை ஐயுறுகின்ற அயர்வறும் அம**ரர்**களாலே எப்**டிபா**ழு**துர்** தொண்டு செய்யப் படுகின்ற **திரு′வடித்தா**மரைக**ளே யுடை**ஞய்க் கொண்டு, அங்கு அங்ஙனம் சென்றுகொண்டிருக்க, தன் கினேவாலே மாத்திரம் ஏற்படுகின்ற சொரூபல் ஸ்திதி தொழில் **ஈடத்தல் ஈட** வாமைக*ீ*ளயுடைய தன்னின் வே*றுபட்ட எல்லாப் பொருள்க*ளும் தனக்குச் சரீரமாகையாலே அவற்றை அடிமையாக வுடையவ<u>ை</u>ய், உயிர்க்குயிராயிருப்ப தனல் அறிவுப்பொருள் அறிவில்பொ**ருள்க**ளே வியாபித்து அவ் வப் பொருள்**க**ளின் குற்றங்கள**ால் தீண்டீப்** படாமலிருப்பவனுய், நாராயணன் மு*த*லான பெயர்க*ீ*ள*த் த*னக்குப் பெயராகவுடையனுய், இப்ப**டி**ப்பட்டவகை, '' உௌ**ன் சு ட**ர் மிகு சுருதியுள்'' என்கிறப**டி**யே, உப**ரிடைதங்களால் அறுதியிடப்ப<u>ட்</u>ட** பொருளனுமாய் இப்படி வே*று*பட்**ட** சாதியனுமாயிரு**க்து வைத்து,** அடியார்களிடத்துள்ள வாத்சல்யத்தாலும் தன்னுடைய மேலான சா தியின ஞய் `வக் *து* மனி*த முத*லான ேதவ *திருவருளாலும*் இருவவ*தாரம் செய்யும்* தன்**மை**யனுமாய், தன்னுடைய அ**வதாரங்** உதவப் பெரு*த* க**ரு**விலே **திருவிலாதாரு**ம் களிலும் பொ றுக்கின் றவனும்**,** குற்றங்களேயும் வேண்டா*த*படி எல்**லா**க் பத்திரம் புஷ்பம் முதலியவைகளால் எளிய முறையில் ஆராதிக்கப் படுகின்றவனுய், அடியார்கட்கு மிகவும் பரதந்தரனுய், களுடைய விருப்ப*த்துக்குத் தகுதியான* உணவு படுக்கை மு*த*லிய வைகளேயுடைய⊚ய், எல்லா நற்குணங்களாலும் கிறைவுற்றவனுன அடியார்கட்கு எளியவனைதற்காகக் கோமில்களிலே *தா*னே, வக்து கின்றருளியும், இப்படியுள்ள சர்வேசுவரஞக் தன்மைக்கும், அடியார்கட்குத் திருவருள் புரி**தற்கும் ஏகாக்தமானபடிகளால்** பரி

^{1 &#}x27;' நற்பூவைப், பூவின்ற வன்ணன்,'' '' அன்பே, பெருகும் மிக'', டிரவின் தொகைக்கிளவியுட் பொடுவோம், இயற்றுவாய் எம்மொடு இ டைடி'', ''சத்த முயல்,'' ''இதுயா கெஞ்சே இன் '' என வகும் பாசுரங்களே கோக்கியுணித்தல் தகும்.

١

பூர்ண ஞன எம்பெருமான், தன்னே நிர்ஹே துகமாகக் காட்டி யருளக் கண்டு அருபவித்துத் தம்முடைய உலக வாழ்க்கைத் தொடர் பாகிற தடை நீங்கி எம்பெருமானேப் பெற்று முடிக்கிருர்.

யாங்ஙனம்? என்னில், முதற் பத்தால்,¹ ''உயர் வற உயர் ாலை முடையவன்-அயர்வறும் அமரர்கள திபதி யவனவன்-துயரறு சுடரடி தொழுதெழு என் மனனே '' என்றத**ைல்** மங்களம் பொரு**க்** *இய எல்லா நற்குணங்களேயு*ம் உருவமாகவுடையவனும் வானவர் **கட்**கு இனியணைவன் **திருவடிகளி**லே தொண்டு செய்*த*லே பேறு என்று உறுதி செய்*து*, கூறிய பொருளுக்கும், இனி, கூறப் புகும் பொருளுக்கும் பிரமாணம், ''உளன் சுடர் மிகு சுருதியுள் '' என்றதஞல் குற்றங்களற்ற சுருதியே பிரமாணம் என்றும், இத் தன்மைகளேயுடையவன் யார்? என்ன, ''வண்புகழ் நாரணன்'' என்றும், ''செல்வ நாரணன்'' என்றும், '' திருவுடையடிகள்'' என்றும் விசேடித்து ஓதி, ''தொழுது எழு என் மனனே'' என்று **தொ**டங்**கி '' அ**யர்**ப்**பிலன் அலற்றுவன் தழுவுவன் வணங்குவன் அமர்க்தே" என்றதைஞல் முக்கரணங்களாலும் அடிமை செய்து முடிப்பதனுலே பகவானுக்குச் செய்யும் கைங்கர்யமே புருஷார் த்தம் என்று அறுதியிட்டார்.

இரண்**டா**ம் ப**த்தால்**, இந்தக்கைங்கர்ய**த்துக்கு** விரோதியான உலகத் தொடர்பின் சம்பர்தத்தையுங் கழித்து, ''ஒளிக் கொண்ட சோ தியமாய், இக்கைங்கர்யத்துக்குத் தேசிகரான அடியார்கள் குழாங்களே உடன் க⊾டுவது என்று கொலோ?'' என்றதனுல் தாமும் வேண்டிக் கொண்டு, ''கலமக்த மில்லதோர் காடு புகுவிர்'' பிறர்க்கும் உபதேசிக்கையாலே, 'இவர்க்குப் என்றதஞல் பதத்திலே கோக்காயிருந்தது' என்று நினேந்து இறைவன் பரம ப**தத்தை**க் கொடுக்கப் புக, "எம்மா வீட்டுத் திறமும் செப்பம்'' என்றதனல், 'எனக்கு அதில் ஒரு கிர்ப்பந்த மில்ஃல் என்றும், ''தனக்கோயாக வெணேக் கொள்ளு மீதே'' என்றதனல் அவனுக்கே யாயிருக்கு மிருப்பே வேண்டுவதென்றும் இப்புருஷார்த்தத்தை அறுதிடிட்டார்.

மூன்றும் பத்தால், இவர்க்குக் கைங்கர்யத்திலுண்டான ருசியையும், விரைவையுங்கண்ட இறைவன், கைங்கர்யத்துக்கு ஏகாந்த மான திருமலேயில் கிலேயைக் காட்டிக் கொடுக்கக் கண்டு "வழுவிலா வடிமை செய்ய வேண்டும் நாம்" என்று பாரித்து, பாரித்தபடியே, பாகவதர்களுக்கு அடிமை யளவாக வாசிகமாக அடிமை செய்து தலேக்கட்டுகிறுர்.

^{1&#}x27; திருவாய், 1. 1:1. முதற்பத்து என்றது, முதல் தாறு பாசாங்களே,

இனி, நான்காம் பத்தால், இப்புருஷார்த்தத்துக்கு உபாயம் ''திரு நாரணன் தாள்'' என்றும், விரோதி ''குடிமன் னுமின் சுவர்க்கம்'' ''எல்லாம் விட்ட இறுகலிறப்பு'' என்பனவற்ருல் ஐஸ்வரிய கைவல்யங்களே விரோதி என்றும் பிறர்க்கு உபதேசித்து, ''ஐங்கருவி கண்டவின்பம் தெரிவரிய வளவில்லாச் சிற்றின்பம்'' என்று தாமும் சொல்லிப் போக்தார்.

ஐந்தாம் பத்தால், விரும்பியனவற்றை அடைவதற்கும், விருப்பமில்லாதனவற்றை நீக்குவதற்கும் ''ஆறெனக்கு நின்பாதமே சரணுகத் தந்தொழிந்தாய்'' என்றதனுல், இறைவன் தன் திரு வடிக[ு]ளயே உபாயமாகத் தந்தான் என்*ருர்*.

ஆரும் பத்தால், அவன் தந்த உபாயத்தைச் சேர்ப்பாரை முன்னிட்டுப் பெரியபிராட்டியார் புருஷகாரமாக ''அலர்மேல் மங்கை யுறைமார்பா! உன்னடிக்கீழ் அமர்ந்து புகுந்தேன்'' என்ற தனைல் ஏற்றுக் கொண்டார்.

ஏழாம் பத்தால், இப்படிச் சித்தோபாயத்தை ஏற்றுக் கொண்டிருக்கும் சடக்கெனப் பலியாமையாலே துயருற்றவராய் ''கடல் ஞாலங் காக்கின்ற மின்னு கேமியினுய்'' என்று தொடங்கி உபாயத்திற்கு உபயோகியான குணங்களேச் சொல்லிக் கூப்பிட, ''கூரார் ஆழி வெண்சங்கேக்திக் கொடியேன்பால் வாராய்'' என்று இவர் ஆசைப் பட்டபடியே, ''வெள்ளேச் சுரி சங்கொடு ஆழியேக்தி'' வக்து காட்சியளித்தான்; அளித்த இது, மானச அநுபவ மாத்திர மேயாய்ப் புறச் சேர்க்கைக்குக் கிடையாமையாலே பிரிக்தபடியை அருளிச் செய்தார்.

எட்டாம் பத்தால், மேலே கிடைத்த மனக்காட்சி, வெளியில் புறக் கண்களாலும் காண விரும்பியவாறு கிடையாமையாலே '' உமருகந்த உருவம் நின்னுருவ மாகி யுன்தனக் கன்பராயிஞர், அவருகந்தமர்ந்த செய்கை யுன்மாயை'' என்கிறபடியே, அடியார் கட்கு அதீனப் பட்ட சொரூபம் ஸ்திதி மு தலானவை களே யுடையவன், நமக்குத் தன்னேக் காட்டி மறைக்கைக்குக் காரணம்-ஆத்மாவிலும், ஆத்மாவோடு சம்பந்தபட்ட பொருள்களிலும் ஏதேனும் நசையுண்டாக வேண்டும் என்று ஐயங் கொண்டு, அவற்றில் நசையற்ற படியை அருளிச் செய்தார்.

ஒன்பதாம் பத்தால், 'கீர் ஐயங்கொண்டு ஏன் இத்துன்பம் படுகிறீர்?' என்று தன்னுடைய கிருபாதிக சம்பந்தத்தையுங்காட்டி ''நான் நாராயணன்; எல்லா வாற்றல்களோடும் கூடினவன்; உம்முடைய விருப்பமணேத்தையும் முடிக்கிறேம்" என்று அருளிச் செய்ய, ''சில மெல்லே மிலான்'' என்று அவனுடைய சில குணங்களிலே ஆழங்கால் பட்டார்.

பத்தாம் பத்தால், ஆழ்வாருடைய ஆற்றுமையைக் கண்டு திருமோகூரிலே தங்கு வேட்டையாக வந்து தங்கி, இவர்க்கு அர்ச்சுராதிகதியையுங் காட்டிக்கொடுத்து, இவர் வேண்டிக் கொண்ட படியே '' என்னவாவறச் சூழ்ந்தாயே '' என்று இவர் திருவாயாலே அருளிச் செய்யும்படி பேற்றினே அளித்த படியை அருளிச் செய்கிறுர்.

செய்யன் கரிய னெனத்திரு மாஃத் தெரிந்துணர வய்மங் கரியல்ல மாட்டா மறைமது ரக்குருகூர் அய்யன் கவியல்ல வேல்பிற விக்கட லாழ்வதல்லால் உய்யும் வகையொன்றும் யான்கண்டி லேனிவ் வுயிர்களுக்கே.

என்ருர் கவிச் சக்கரவர்த்தி கம்பகாடர்.

டிசரன் மலரடி வசழ்க.

BIBLIOGRAPHY OF DWIPADA KAVYA LITERATURE IN TELUGU

Dwipada Kavyas in Telugu belong to desti or indigenous literary composition like the Udāharaṇa, Yakshagāna, S'ataka, Dandaka, Vachana and Sankīrtana. They exhibit the genius and individuality of Telugu language more markedly than the so-called classical type of prabandhas. But these branches have not been worked out hitherto systematically by scholars. The present writer, who had already published a history of Udāharana literature, has now undertaken to work at Dwipada Kavya literature from which different literary forms of subsequent productions have sprung up. A bibliography of all the printed books and palm leaf manuscripts is prepared and published to enable scholars to know the range and extent of this neglected but important branch of literature.

N. Venkata Rao

Head of the Department of Telugu.

— ద్విపద వాజ్మ యు మూచిక:___

సాంకేతిక వివరణము

ఇది తెనుగున ద్విపద వాజ్మయ శాఖయందుగల కవులనుగూర్చి, కావ్యములను గూర్చి తెలుపు నూచిక. ఇందున్న సాంకేతికములకు వివరణము.

- I. (పా. ఖా. (పాచ్యలిఖర పు స్టక్ ఖాండాగారము. మదరాసు.
- తం. తంజాళూరి సరస్వతీమహాలు పు_స్థక భాండాగారము తంజాళూరు.
- 3. ఆం. సా. ప. ఆంగ్రాసాహిత్య పరిషత్పు స్టేక భాండాగారము కాకినాడ.
- 4. గో. క. సం. గోల్కాండ కవుల సంచిక. హైదరాబాదు.
- 5. ఆ. వా. సూ. ఆం(ఫ హాజ్మయసూచిక. ఆం(ధ (గంథమాల మవరాసు.
- సమ. సమ[గము.
- ఆసమ. ఆసమ(గము.
- 1. కవి. ఆనంతకవి, గోవర్ధనము
- 2. కాలము (క్. శ. 1794 (శా. శ. 1716)
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. మువ్వార్డ్ పై భవము. 3 ఆశ్వాసములు
- 5. కృతి విషయము. వైస్ట్రమము పరఫ్యూహా విభవాడ్యవతార వర్ణన పూర్వక ముగ విశిష్టాడ్వైత మత స్వరూపమును డౌజంఖను.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముడ్రిలేము. ముడ్రాక్షనాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) అముద్రిల్యం. (పా. భా. సంఖ్య. R 366. సమ.
- 1. కవి. ఆప్పకవి. కాఠునూరి
- 2. కాలము (కి. శ. 1656
- కని కృతులు.
 ఆనంత్మవతకథ.
 త్రీ నాగాధీశ నిందా స్తుతి 3. కనికల్పకము.
 ఆంబికావాదము యత్నానము, సుక్లేష నీసపద్య శతకము, ఆప్పకవీయము.
- 4. ద్విపద కృతులు. సాధ్వీజన ధర్మము. ఆప్పక్షమీయములా (ఆవతారిక)
- 5. కృతి విషయము. ''మహిత సాధ్యీజనాఘ ధర్మద్విపదము?' ఆను నాక్యము దీని కాధారము.
- 6. కృతి వివరణము. (గంధము లభ్యము కాలేదు.
- I. కవి. పిండిము ఆప్పలస్వామి
- 2. కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- ద్విపద కృతులు. సార్వేశ్వర ద్విపద.

- 5. కృతి నిషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముట్టితమం. ముట్టాకురశాల సంవత్సరము. 1912
 - (ఆ) ఆముద్రితము. (పా. భా. సంఖ్య.

ఆ. నా. నూ. పే. 221.

- 1. కవి. ఆయ్యన్న. కంచర్ల.
- కాలము. (కీ. శ. 1500 (పాంతము
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. కాశీఖండము.
- 5. కృతి విషయము.

కంచగ్ల శరభకవి ఆధ్యాత్మి రామాయణములో ''చెలువుమొఱయ కాఫీఖండ మెలమ్ ద్విపదఁజేస్ గంచర్ల ఆయ్యన్న త్రీలు(పబలి' ఆని తన తాతనుగూర్చి చెప్పినాడు.

- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ము(దితము. ము(దాక్షరశాల

సంవత్సరము.

(ఆ) అముద్రితము. (పా. భా. సంఖ్య. m R 313.

అభ్యాత్మ్ర రామాయణము

- 1. కవి. ఉమాపతి: నాదిండ్ల. (ఈమ్మయామాత్యుడు)
- 2. కాలము చిదానండ ఘనయోగి యనుమతిని రచితము. క్రి. శ. 1460 ప్రాంతము. ఆర్వేలనియోగి; ఆడ్రేయగోత్రుడు. ఏరయ - శేషయ - కెంగమ్మల పు క్ర్మూడు. నాదిండ్ల శాసనుఁడు. (కరణము)
 - ద్విపద కృతులం. మాయా చిదానంద మంజరి.
 - 5. కృతి విషయము. వేదాంత (గంథము.
 - 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముడ్రితము. ముడ్రాత్మరశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రితము. (పా. భా. సంఖ్య. R 96

ఆతఁ డీతడొకడే యయిన వీతడునూడ పోతన గురువు చిదానందయోగాగి గలడు. **ఫూ**ర్వకవియే.

- కవి. ఎలమందరాజు.
- కాలము 3.
- కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. సావి(రీ చో6(తము.

- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృత్తి విభరణము.
 - (ఆ) ముట్టిలేము. ముట్టాకురాల సంవత్సరము. 1913
 - (ఆ) ఆముద్రితము. (పా. ఫౌ. సంఖ్య. ఆ. వా. సూ. ే. 224.
- 1. కవి. భోసల ఏరోజే
- 2. కాలము 1735.36
- 3. కవి కృసులు.
- 4. గ్విపద కృశులు. నామాయణము: ఆఱుకాండలు
- 5. కృతే విషయయు.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రితము. ముద్రాక్షరశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రిలేము. (పా. భా. 50. సంఖ్య. 352. శమ.
- 1. కేవి. ఓబళయ్య నంజ. సర్వయ కొడుకు
- 2. కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. కపోత నాక్యము.
- 5. కృతి విషయాము. మహాభారత శాంతిపర్వాంతర్లతమగు అుబ్దకపోతో పాఖ్యానము ద్విపద
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రిలేము. ము $oldsymbol{w}$ క్రాల సంవత్సరము. $oldsymbol{R}$. $oldsymbol{141}$ (c) $oldsymbol{(35.64)}$
 - (ఆ) ఆముద్రికము. (పా. భా. సంఖ్య. 1035 (స్) 1038 తం. ____294.

ఆం. సా. ప. (ఆస.)

- 1. కవి. జౌబళకవి. వింటి, సిద్ధన కుమారుడు
- 2. కాలము
- 3. కవి కృతులం.
- 4. ద్విపద కృతులు. శివరహాస్యఖండము. సంభవ, ఆనుర, వీర, మాహేాండ్ర, యుద్ధ దోవ శైవ కాండములు గలవు.
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ము[దితము. ము[బాడ్రకాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రిరము, (పా. భా. సంఖ్య. 1012 (శి) ఆస

రచనా భేదమునకు (ది. 322,323) మాడుము.

- కబి. కాచన.
- 2. కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. మైరావణ చరిత్ర. : (శీగిరి కు త్రైరముననున్న చెలలూరి చెన్న కృష్ణనికి కృతి.
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ము[దితము. ము[దాక్షరీశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రిలేము. (పా.) సం $_{i}$ సం $_{i}$ $_{$
- కవి. కాచకవి.
- **2.** కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. మైరావణ చర్రము.
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ము(దితము. ముదాకురశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) అముద్రితము. (పా. ఫౌ. సంఖ్య. 333 ఆస.
- 1. కవి. కాచభూవిభుడు, విశ్ధభూపతి.
- 2. కాలము (కీ. శ. 1300.
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపడ కృతులు. 📤 త్రరరామాయణము.
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముట్రితము. ముట్రాడ్డరశాల సంవత్సరము.

రామవిలాన మం[దాకృఠశాల. చి[తాడ. 1921

- (ఆ) ఆగాట్రితము. (పా. ఖా. 942 సంఖ్య. మొదలు 948 వఱకం.
- 1. కవి. నండులకాటమ రాజు.
- **2.** కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- ద్వాపద కృతులు. కాటమరాజు కథ

- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముట్రితము. ముడ్రాడురళాల సంవత్సరము.

పరిష్క్రార్త. యం. సంజీవ కవి. 1917. ఆ. వా. సూ. శే. 94.

1. కవి. కొండయు.

వంశ వివరములు. (కేందచూడుడు.

- 2. కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- ద్విపద కృతుంతం. విక్రమార్క నెట్రెక
- కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రికము. ముద్రామరళాల సంభత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రికము. (పా. ఫౌ. సంఖ్య. ది 1180

మెచ్చుగండ పట్టణము

చెన్నమల్లం.

కాసవయం

టిల్లియు

తిమ్మయు.

తెక్కార్థ (విడుని) ... సముచ్చయు కృతిని

తెనుగున రచియించిన కవి.
కొండయు. కృతిక ర

దేవయమంటి. కుమారుడు పెద్దయమంటికి కృతి.

తెనుగు ''కవితకు గురు బ్రేమకవి నన్నయార్యు పీసి గీష్పతి నిర్వహాడుని బొగడింం. ఆని కలడు.

జక్క్లన కృత్తికిని దీనికిని పోలికలం గలవు.

1. కివి. కొండన;

రామిశెట్టి సర్వన్నకుమారుడు చేజెర్ల చెన్నరాయని భ కృడు.

- 2. కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. పల్నాటి పీరచరి(త: కొమ్మ రాజు యుద్ధము.

5. కృతి విషయాము.6. కృతి వివరణము.

	(Θ) ముట్టితము. ముట్రాత్రీరాల సంవత్సరము.
	(ఆ) ఆముద్రితము. (పా. ఫౌ. సంఖ్య. ది 1141
1.	కవి. తోటా కోటయ్య
2.	కాలము
3.	కవి కృతులు.
	ద్విపద కృతులు. సుజ్ఞానోపాఖ్యానము
	కృతి విషయము.
	కృతి వివరణాము.
	(ఆ) ముద్రితము. ముద్రాష్ఠశాల సంవత్సరము. 1907
	ఆ. వా. నూ. 230 ోష.
1.	కవి. కోదంశరామయ్య
2.	కాలము
3.	కవి కృతులు.
4.	ద్విపద కృతులు. పుష్మహారము.
5.	కృతి నిషయము.
6.	కృతి వివరణము.
	(ఆ) ముడ్రితము. ముడ్రాడ్రకాల సంవత్సరము. 1913
	(ఆ) ఆముద్రిలము. (పా. భా. సంఖ్య.
	ఆ. వా. సూ. 91 మేజీ
1.	కవి. దోనేరు కోనేరునాధకవి.
2.	కాలము (కీ. శ. 1547.
3.	కవి కృతులం. బాలభాగవత పద్య కావ్యము. ((పా. భా. ది. 27) ఆముడ్రితము
4.	ద్యిప్ కృతులు. బాలభాగమం.
5.	కృతి నిషయము. భాగవరకథ. 1,2 ఆర్వాసములు —1,2,3,4 స్కంధములు
	3 45 5, 6, 7 "
	4 8, 9 10 "
	,
	5 ,, <u>— దశశు</u> "
	6 ,, { ఏకాదశ ద్వాదశ
6.	కృతి వివరణము.

- ము[జాతురశాల సంవత్సరము. (ఆ) ముద్రికము. 1914
- (పా. భా. సంఖ్య. 972-973. సమ. (ఆ) ఆముద్రికము. ఆ. వా. సూ. 127 పేజీ.

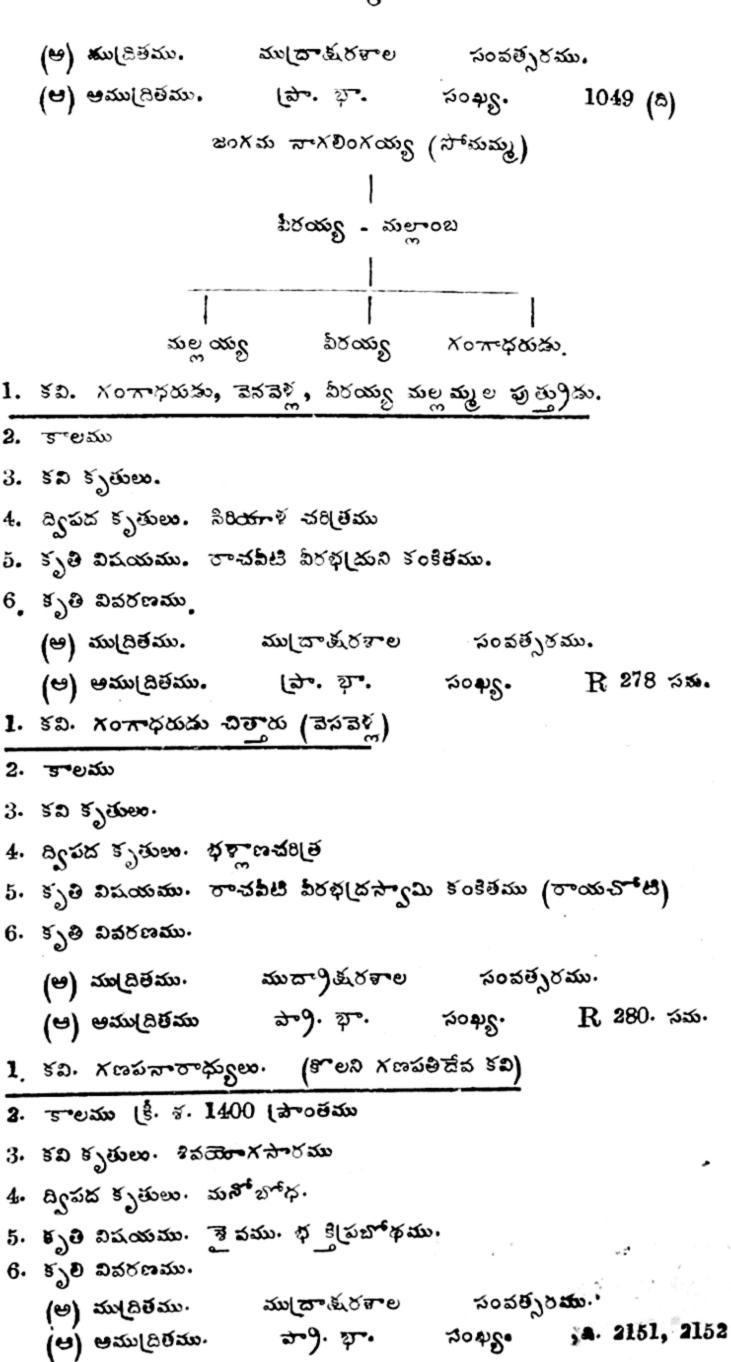
- కవి. మా. కృష్ణారావు.
- **2.** కాలము
- ్డి 3. కవి కృతులు.
 - 4. గ్విపద ృతులు. (బ**హ్మ**ధర్మశికు
 - కృతి విషయము.
 - 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముట్రితము. ముట్రాత్రరశాల సంవత్సరను. 1918
 - (ఆ) ఆముద్రికము. (పా. భౌ. సంఖ్య. ఆ. వా. మా. 132 కేజ్.
 - కవి. గంగాధరయ్య, చిత్తారు
 - 3 కాలము 1823 (పాంతము. చర్లపల్లి నల్లగొండజిల్లా.
 - 3. కవి కృతులు.
 - 1. శృంగార భర్హాణచరిత్ర 2. సిరియాళచర్మిత 3. శుక్స్ప్రాతి (పచనము)
 - 4. ద్విపద కృతులు. కొలిపాక మాహార్మ్యము తేక కొలనుపాక మాహార్మ్యము
 - 5. కృతి విషయము,
 - 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముట్రిల్లము. ముట్రాడ్ రళాల సంపత్సరము. భక్షాణ చర్మత.
 - (ఆ) ఆముద్రిరము. (a). y. సంఖ్య. ಕ**ಂ.**

ఆం. సా. ప.

గో. క. సం.

367, 368 ఫుటఱం.

- 1. కవి. గంగాధరయ్య చిత్రారు.
- 2. కాలము 1823. ప్రాంతము. (చిరచకోడూరి కే.(తమున పెలసిన రునకు కృత్తి)
- 3. కవి కృతులు. గంగావివాహాము.
- ర్. కృతి విషయము.
- రి. కృతి చితరణము.

ಕ್ರಾ. ಭಾ.

సంఖ్యం

```
9
  1. కవి. సుమమయ్య, చల్లాం
  2. కాలము బాలసరస్వతి బిరుచాంకుడు చేరయకొడుకు
  3. కని కృతులు.

 ద్విపద కృతులం. యాజ్ఞ నల్క్లూ విజయము.

 5. కృతి విషయము. యాజ్ఞ వల్క్ల్య చుహ<sup>న్న</sup> - చర్రితము. కృ<del>స్టాపా</del>తుని శేంకట
       మం(తికి కృతి. కొండపీటి స్థలకరణము.
 6. కృతి వివరణము. 4 కాండలు, 5 వ కాండ (ఆసళు) సమ. కలవు.
    1. కవి. గురవయ్య. రావులపురము.
   బాదరాయణ గోతుడు. వేంకట నరసింహా పుత్రువం
 2. కాలము
 3. కవి కృతులు.
 4. ద్విపద కృతులు. సురాభాండేశ్వరము.
 5. కృతి నిషయము. (నన్నయ తిక్క-నలేనే పేర్కొన్నాడు. ఇండు 220 ద్విపదలలో
      కామశాత్ర్మము గలవు. (కాక్టుండవుందల్ కథ మూలము)
6. కృతి వివరణము.
   (ఆ) ము[ద్రికము. ము[దాక్షరశాల
                                     సంవత్సరము.
   (ఆ) ఆముగ్రదిలేము. (పా. ఫా. సంఖ్య. <math>21207 (సమ)

    కని. గోనబుద్ధా రెడ్డి.

2. కాలము
  కైబ్ల క్రిణ్ణంలో
4. ద్విపద కృతులు. రంగనాథరామాయణము.
5. కృతి విషయము. రామాయణకథ. 🖨 త్రకాండ వేఱుగా రచితమైనది.
6. కృతి వివరణము.
  (ఆ) ముద్రిలేము. ముద్రాత్వరశాల సంవత్సరము. Madras 1875
  (ఆ) ఆముద్రితము. (పా. భా. సంఖ్య.
                                              981-1008. (a)
                       ಶಂ.
                                                326_350
  981
                    (జౌనుదొరవారి పరిష్క్రరణ
                                           (పతి. 1840
  982
                    ఇంగ్లీ ను వివరణము
```

అసమ్మగములు 1000 పాఠభేదములుగల స్థాపత 1001_8 ఆసమ్మగ్రములు

983.999

అం. సా. ప.

B. M. C 1417 1. 1. 5.

- (2) ,, ఆ. వా. సూ. పేజీ. 161. 1870
- (3) ఆంగ్ర విశ్వవిద్యాలయ:(పచురణ.
- 1. కవి. గోపమం(తి; నాదిండ్ల
- 2. కాలము (కీ. శ. 1520.
- 3. కెవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. కృష్ణార్జున సంవాదము
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రితము. ముద్రాత్మరశాల సంవత్సరము. క్రీ. శ. 1930, 1949
 - (ఆ) అముద్దిలేము. (పా. భా. సంఖ్య. R 141 (199 (c) 30-45) తం. 299 ఆసమ(K)ము
- 1. కని. గోపాలకని పుచ్చా, సేనయ పుత్తున్నిడు గౌతమ గోడ్రుడు తంజాపురా నందవర్లి భక్తుడు. దామీణాత్యకవి.
- 2. కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- ద్వాపద కృతులుం. ఆనంత్రవత కథ
- 5. కృతి విషయము. కృష్ణమాంబా తనయుడు చినరంగరాయనికి కృతి.
 5 ఆశ్వాసము హా_్తిగలేడు. (పథమాశ్వాసము మొందట 4 పుటలు లేవు.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రితము. ముద్రాకురశాల సంవత్సదము.
 - (ఆ) ఆము(దిలేము (పా. భా. సంఖ్య.

తం.

ఆం. సా. ప. (59)

- 1. కవి. గోపాలకృష్ణకవి; రత్నాకరము.
- 2. ాకాలము (కీ. శ. 1690
- 3. కవి కృతులు.
- 4. క్విపద కృతులు. సౌగంధికాపనారణము. 3 హ్వాసములు
- 5. కృతి విషయము. రాబిళ్ల లింగభూపతియను కమ్మనాయకునికి కృ**తి.**
- 6. కృతి వివరణము.

(ఆ) ముడ్డికము. ముడ్డాకురశాల సంవత్సరము.

చెన్నపట్టణము విద్యానిలాస ముద్రాత్రకాల 1868

(ఆ) ఆముడ్రికము. (పా. భా. సంఖ్య. 173 (c) 287-366

ರಂ.

a 728

గో. క, సం.

ఆ. వా. సూ. పే. 235

ానేలటూరి **సు(బహ్మణ్యముగారి** ము**డ్రా**త్సరశాలలో పిళ్లారకొక్టి సంగనాయనలు గారిచే ము(పిత్మైనసి.

- 1. కవి. గోపాలకవి. రత్నాకరము.
- 2. కాలము చెన్నభట్రహాచార్యుల శిష్యుమ
- 3. కవి కృతులు,
- 4. ద్విపద కృతులు. దశమస్కృంధము.
- 5. కృతి విషయము. ఖాగవరము దశమస్కంధము. సంస్కృత మూలము ననుస రించినది.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ఆముద్రితము. ముద్రాత్మరశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రీలేము. (పా. π ా. సంఖ్య. m R 784
- 1. కవి. గౌరన.
- 2. కాలము (కి. శ. 1440
- 3. కని కృతులు. లత్,ణదీపిక సంస్థృతము. నవ[గహ-స్త్రవము (తెలుగు) ((పబంధ రత్నావళి, పుట)
- 4. ద్వీపద కృతులు. హరిశ్చండ్రచరిత్ర.
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముట్ట్రేతము. ముట్టాక్షరశాల సంవత్సరము.
 - Mission Press, Vepery Madras. 1842.
 - (ఆ) అముద్రిలేము. ప్రా. 1209 సంఖ్య. 1221

ð٥. 368_378_ 368_71 సమ

౪ం, సా. ప, 71.73 ఆస,

గో. క. సం.

B. M. C 14174. K. 28

- 2. Edited by Koganty Kesavacharyulu-1862 B. M. C. 14174. K. 29. Madras.
- 3. Edited by Vedam Venkataraya sastry. Madras-
- 4. Ananda press Madras.
- కవి. గౌరన
- కాలము
- 3. కోవి కృతులు.
- 4. స్వేషద కృతులు. నవసాధ చర్మత.
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రితము. ముద్రాక్షరశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రతము. (పా. భా. 1079 సం $_{45}$. 1085 వఱకు.
 - 1. కొంతమాగము. Mission Press Vepery 1842. B. M. C 14174. K. 28.
 - 2. మద్ాసు విశ్వవిద్యాలయము. 1937. మద్ాసు.
- 1. చండ్రేఖరకప్; గద్దె, సానగగ్రామడు పీరభ్రదాచార్య పుత్తు)డు.
- 2. కాలము

(ే చకవి)

- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్వ్రీపద కృతులు. 📤 తైర హారిశ్చం(ద చరి(త
- $5 \cdot | \S |$ తి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రతము. ముద్రాక్షరశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముట్రితము. (పా. భా. సం4్య. 1028 (ఆవతారిక 1029 రోడు) * ఈ వ్విపదకృతికి పద్యకృతి (ది 425) చూడుడు.
- కని. చం(దేశేఖరకని నిశ్వకర్మకులజుడు. ప్రమధ యాచార్యపాతుడు కంచె అయ్యవారి పుత్రుడు. సుసర్ల స గోత్రుడు.
- 2. కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విషద కృతులు. ఖానుకల్యాణము
- 5. కృతి విషయము. [బహ్మాఫ్స్టుడగు సంహ్హాడేవిని సూర్యుడు, పెండ్లియాడు కథ.
- 6. కృతి వివరణము,

- (ఆ) ముద్రవామ. ముద్రామరాల సంవత్సరము.
- (ఆ) అమ్ము చేశము. పా. సంఖ్య. పె 1176 సమ.
- 1. కవి. చండ్ కేఖరకవి పెన్నెకింట ఒరంగాలు.
- 2. కాలము క్రీ. క. 1700 పాంతము
- 3. కవి కృశులు. ఈతడు ఓరుగంటి రాచుకవి మేనల్లుడు.
- 4. ద్విపద కృతులం. హారిక్చం[దచర్చత రెండుబాగములం.
- 5. కృత్తి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముడ్రితము. ముడ్రాక్రాల సందత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రిత్**ను.** మా. సంఖ్య. గో. క. సం. 399 ఫుట.
- I. కవి. చిదంబధకవి
- 2. కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. రావునుమార విజయము.
- 5. కృతి విషయాము.
- ర. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రితము. ముద్రవాత్సరశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రికము. (పా. భా. సంఖ్య. 2550
- 1. కవి. చిన్నయ . ముష్టిపాలగో త్రుడు . శూట్రుడు పాటూరు. తిమ్మ్మాంబ_ఆనం తయ్యల ఫుట్రుడు. తమ్ముడు వెంగన
- 2. కాలము
- 3. కవి కృతులు,
- 4. ద్విపేద కృతులు. కప్ల చరి(తే
- 5. కృతి విషయము. వేదాంతము భాగచతములోని కపిలదేవహుతి సంవాదము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రిలేము. ముద్రాశ్వరశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముగ్రిరము ప్రా. సం48.
 - ఆం, సా, ప. (65)

- 1. కవి. చిన్నయ
- 2. కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్వాపద కృతులు. నుక్మీణేకల్యాణము
- 5. కృతి విషయము. పోతన భాగవతమునకు ద్విపద
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రిలేము. ముద్రాక్షరశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రకము. (పా భా. సం;్య.
- 1. కవి. చం(దగిరి చిన్నయ్య.
- 2. కాలము
- $3. ext{ కపి కృకులం.}$
- 4. ద్విపద కృతులు. మైరావణ చట్త.
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (Θ) ముద్రాత్మరశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముడ్రిలేము. (పా. భా. సంఖ్య. ఆ. వా. సూ. షే. 157.
- 1. కవి. చెన్నభట్టారకుడు, శేషము
- 2. కాలము క్రీ. శ. 1690
- కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. ఆభిమన్యు కల్యాణము
- 5. కృతి విషయము. శళిరేఖ నభిమస్యుడు పెండ్లియాడిన కథ 5 ఆశ్వాసములం.
- కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రితము. ముద్రాక్షరశాల సంవత్సరము.

1892 (బజారు ముంద్రణము)

- (ఆ) ఆముద్రిలేము. [పా. భౌ. సంఖ్య.
- 1022 (ది) (జౌనుదొరవారి పరిష్క్రణము.
- 1023 (ది) 1847. ఇంగ్లీ మం కథానంగ్రమాము గలమ.
- 1024_27_ సమ(గ, ఆసమ(గ (పతులు ---
- 1. కవి. చెన్నశౌరి ట్రాలుగంటి
- 2. కాలము te. శ. 1480
- 3, కవి కృశులు.

- 4. శ్విపద కృతులు. నరసింహాపురాణము ద్విపద (ఆలధ్యము)
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రికము. ముద్రాక్షరశాల సంపత్సరము.
 - (ఆ) ఆముడ్రిలేము. (సా. సౌ. సంఖ్య.
- కాడూ కి చెంగల్వరాజు వీరయంగ్ర
- **2. కెల**ము
- 3. కవి కృతు**లు.**
- 4. ద్విపద కృతులు. పెద్దబాబ్బిల్ మహారాజు కథ
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముడ్రిలేము. ముడ్రాక్షరశాల సంవత్సరము. 1893.
 - (ఆ) ఆముడ్రిక్రము. (పా. భా. సంఖ్య.

B. M. C 14174. K. 51. (3.)

- I. §D,
- 2. కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- ద్విపద కృతులు. జీవైక్యబోధము.
- 5. కృతి విషయాము. వోదాంతము. (ఆడై ్వతము)
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్దితము. ముద్దాక్షరశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రికము. (పా. భా. సంఖ్య. $392~{
 m R}~{
 m (a)}$
- కవి. తిమ్మకవి; ఆశుమారి
- 2, కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. ఖారతము; 1. ఆదిపర్వము; 2. ఆరణ్యపర్వము 6 ఆశ్వాస ములు. 8 ఆశ్వాసములు. 3. విరాటపర్వము. 5. ఆ
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృశ్లి వివరణము.
 - (ఆ) ముట్టిల్ము. చబ్దాక్షరశాల సంవత్సరము. 1911
 - (ఆ) అముడ్రిలేము. మా. సంఖ్య.

ఆంక్ర నిశ్వవిద్యాలయ భ్రామరణము.

er ar. mr. \$. 91.

 $oldsymbol{1}$. ఆదిపర్వాము. 8. ఆ. 308. ఆం. వి. వి. ముద్రితము 2. ఆరణ్యపర్వx. 6. ఆ. ఆము**్**దితము **ĕ.** 3**12**_317 3. నిరాట. 5. ఆ. 318 " 4. ఈన్న్గ్ 2. ఆ. 319 (ఆస.) " " " (పా. వి. భా..... విరాటపర్వము. ఆసమ. 974 **క**ద్యాగ. 975 " 3 ఆళ్వాసములు ^{ఫ్రే}స్మ. 976 5. ఆ. "

ఆరణ్యపర్వమ - నలచరిత్ర - [పత్యేకము---పా. భా. 1070/1072, 1074, 1075, 1076

1. కవి. తిమ్మకవి. కూచిమంచి

2. కాలము ఉ్. శ. 1690. 1760

3. కవి కృతులు.

4. ద్విపద కృతులు. సారంగధర చర్మిత.

5. కృతి విషయము.

6. కృతి వివరణము.

(ఆ) ముద్రితము. ముదాక్షరశాల సంవత్సరము.

చితాడ రామవిలాస ముద్రాక్షరశాల 1920

(ఆ) ఆముద్రిక్రము. (పా. ఫౌ. సంఖ్య

కవి. తిరుమలయ్య - పాతూరి;

(శీవత్సగోత్రుడు ఆమ్మతూమాత్య పుత్తు)డు చేరమంత్రి మసుమను.

3. కవి కృతులు.

4. ద్విపద కృతులు. మైరావణ చర్మిత లేక హానుమద్విజయము

5. కృతి విదయము.

6. కృతి వివరణము.

(ఆ) ముద్రిక్రము ముద్రాక్షరశాల సంపత్సరము.

(ఆ) అముద్రిలము. $({పా}. \ pr. \ సంఖ్య <math>
m R \ 602. \ ({\it pm})$

1. కవి. లెస్పెరంగం పాన్నారిమాం.

^{2.} కాలను

- 3. కని కృతులు,
- ద్వాపద కృతులు. శృతక్ ౖ మహారాజు చర్ర.
- కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముగ్రైతేము. ముగ్రవాత్మరశాల సంవత్సరము 1908
 - (ఆ) ఆముద్రితము. [పా. ఫౌ. సంఖ్య. ఆ. వా. సూ. పే. 1908.
- 1. కవి. దుర్భా బౌలకృష్ణయ్య.
- 2. కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. దండక నుు క్రమా.
- కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ము[దిశము. ము[దాశ్రరశాల సంవత్సరము. 1913
 - (ఆ) ఆముద్రికమ. (పా. భా. సంఖ్య.
 - ఆ. వా. మా. 84 కే.జీ.
- 1. కవి. బాలసరస్వతి.
- 2. కాలము (కీ. శ. 1720 (పాంతము.
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. భారతము: సభాపర్వము. 2 ఆశ్వాసములు.
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రికము. ముద్రాక్షరశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రితము. (పా. ఫౌ. సంఖ్య. 309. 311. ఆస. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ (పచురణము.
- 1. కవి. భావజ్ఞుడు వులచి
- 2. కాలము
- 3, కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. పరశురామాయణము.
- 5. కృతి విషయము. పరశురాముని చరిత్రము కార్డ్ ఏర్యార్జునునకు పరశురామునకు జరిగిన యోద్దము.
- 6. కృతి వివరణము. మంజరి. కొండుభాగములు. కనక్నాని కంక్రేము చేయబడినని.

- (ఆ) ముద్రిలేము. ముద్రాక్షరశాల సంవత్సరము.
- (ఆ) అముద్రితము. (పా. ఫౌ. సంఖ్య. ది 1110, 1111

An Abstract of this work by Mr. Tylor is found in Madras Journal of literature of Science (April 1838) (Brown)
Page 353 Mackenzie Manuscript.

- 1. కవి. రెంటూరి. భావనామాత్యుడు అద్దంకే సింగరాచార్యుల శిష్యుడు.
- 2. కాలము (కీ. శ. 1550 (పాంతము.
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. కామేశ్వరి చరి(త.
- 5. కృతి విషయము. (ఆదిలత్మ్మీ విలాస పద్యకృతియు నీ కథలానే తెలుపును)
 (అక్కలను పేర కామేశ్వరిని కొలుపును నామహాత్మ్యమును తెలుపునది)
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రితము. ముద్రాక్షరశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రిరము. (పా. భా. సంఖ్య. 1045
- కవి. ఖాస్కారాచార్యుడు
- 2. కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. వైశ్యవుశాణమూ.
- 5. కృతి విషయము. కన్యకాపరామేశ్వరి చర్చిత. వగరిలోని వైశ్యుల కంకేతము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముట్రితము. ముట్రాకురళాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రిలము. (పా. భా. సంఖ్య. 1011 (ది)
- 1. కవి. మల్లన, చదలువాడ
- కాలము (కీ. శ. 1545 (పాంతము.
- 3. కవి కృతులు. వి(పనారాయణ చంటిత పద్య కావ్యకు
- 4. ద్విపద కృతులు. రుక్మాంగద చరి(త.

వి(పనారాయణ చర్శతలో

ఆనుపమ రచనం ద్విపదగ మును రుక్మాంగద చరి(తమును మహిమనొ న ర్చిన నుకృతి వెఱ్ఱ[పెగ్గడ మనుమడ మనఘుడవుపీవు మల్లన నుక్పీ. అను వవతారిక పద్యమాధారము. (గంథము లభ్యముకాతేడు.

- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రితము. ముద్రాక్షరశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రిలము. (పా. భా. సంఖ్య.

ఆప్పక వీయములో

"ఆకారరుచిర రామయ భాస్క్రేంద్రు" ఆమ ద్విపద రుక్మాంగద చరిత్ర మిదియోం.

- 1. కవి. మల్లనార్యుడు.
- 2. కాలము (కీ. శ. 1650 (పాంతము.
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. త త్ర్వచం(దోదయము.
- 5. కృతి విషయము. వేదాంతము. సకల వేదాంత సిద్ధాంతసార సంగ్రహం బైన తెల్పైర్థములను జెలుపునది.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రితము. ముద్రాకురశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముట్రితము. (పా. భా. సంఖ్య.

ఇది మల్లన (పసిద్ధ కృతియగు రామ_స్తవరాజనును పద్య కావ్యమున ెపేరొడ్డనబడినది.

1. కవి. మల్లయ. కొండిన్య గోత్రుడు.

ఇతని తాత గౌరయ శివపదార్చకుడు - తత్ర్వసార మెల్ల కూర్చి - స్వరమంజరి రచియించినవాడు తండ్రి రామన - తల్లి ఆమలమ్మ.

- 4. ద్విపద కృతులు. పల్నాటి పీరచరి(త కోళ్లపోట్లాట.
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రికము. ముద్రాక్కరశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రికము. (పా. ఫౌ. సంఖ్య. ది 1112

పల్నా టియుద్ధము

ళా. శ. 1015 ళా. శ. 83 వ రక్షాడ్ (ళావణ శు. ౨ సోమవారము ఆరంభం. లడాయి ఆఖరు ఏడు సంవత్సరములు.

- 1. కవి. మల్లికార్జున సిద్ధయోగి శొలనుపాక
- 2. కాలము 1700 (పాంతమ.
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. గౌడఫురాణము

- 5. కృతి విషయము. 3 ఆశ్వాసముల (గంధము. కొలనుపాకలో గౌడ మరేస్థాపన చేసిన యంశమిందుగలదు.
 - (ఆ) ఆముద్రిలేము. గో. క. సం. సంఖ్య. 405 ఫుట.
- కవి. ముకుందయోాగి
- 2. కాలము (కీ. శ. 1560 (పాంతము. కండాళ ఆప్పలాచార్యుల శిష్యుఁడు.
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. త్రీరంగ మహాత్మ్యము.
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రతము. ముద్రాక్షరశాల సంవత్సరము. 1892
 - (ఆ) ఆముద్రితము. (పా. ఫౌ. సంఖ్య. 1017 (ద్రి) తం. 362, 363 సమ.
- 1. కవి.
- 2. కాలము
- కబి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. త్రీరంగ మహాత్మ్యము.
- 5. కృతి విషయము. (ముకుందయోగి కృతికన్న చేతైనది)
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రితము. ముద్రాత్మరశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) అముద్రిలేము. (పా. భా. సంఖ్య. 1016 (ది) ఆస.
- కవి. యోగానందావధూతస్వామి.
- ..**2. కా**లము
 - 3. కవి కృతులు.
 - 4. ద్విపద కృతులు. గురుశిష్య సంవాదము.
 - 5. కృతి విషయము. వేదాంతము, గురుసేవావిధము, వైరాగ్య పద్ధతి పోడశ వికార ములు, గుణ(తయ విభాగము, పంచకోశ పద్ధతి షడూర్ములు వివరింపబడినవి.
 - 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముడ్రితము. ముడ్రాక్షరశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రిలేము. (పా. భా. సంఖ్య. R 98
 - 1. కవి. యోగానందావధూతస్వామి. లింగగురు శ్రహ్యుడు.
 - 2. కాలము
 - 3. కవి కృతు**లు.**

- 4. ద్విపద కృతులు. ఆ చై శ్రహోధము.
- 5. కృతి విషయము. వేదాంతము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రిలేము. ముద్రాడురశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రిలేము. (పా. భా. సంఖ్య. R 5 (c)

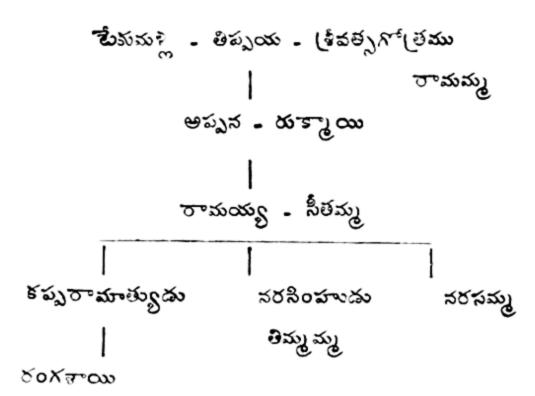
తం. **49.** 58 ఫుటలు.

ಅಂ. ನಾ. ಏ.

m R 678, a 2063

- 1. కవి. రంగప్ప బంగారు పిల్లలమఱ్ఱి
- కాలము (క్తీ. శ. 1770 (పాంతము.
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. బేతాళ చర్మత.
- 5. కృతి విషయము. ఆన్నసముడ్రము చినవీరయ్య సంస్కృతమున చెప్పినదాని తెనుగు. ఇందు రేచెర్ల గోత్రులగు రెడ్డివీసులలో ముఖ్యువగు చేశాళ్రెడ్డి పరాక్షకమము ఆలయ నిర్మాణము తెలుపబడినవి.
 - 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముట్రితము. ముట్రాడ్డరశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రితము. పా. భా. సంఖ్య.
 - ్రపతి. లక్ష్మణరాయ పరిళోధక మండలి.
 - 1. కవి. రంగశాయి, డేకుమన్ల
 - 2. కాలము
 - 3. కవి కృతులం. I. తిరువశూరి వీరరాఘన శతకము 2. కృష్ణదండకము 3. వాణి విలాస వనమాలిక.
 - 4. ద్విపద కృతులు. భాగవతము.
 - 5. కృతి విషయాగు. నాల్గవాస్కంధమున పృధుచరి(త వఱకు గలదు. పోతన (గంథమునకు ద్విపదానువాదము.
 - 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రికము. ముద్రాత్మరశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆము(దిలము, (పా. భా. సంఖ్య. <math>
 ho ho

రంగళాయి కవి ఉృత్తాంతము.

్స్ పుష్పగిర్ తిమ్మన సహాయుడుగా నున్నట్లు గలడు. కావున నాతని సమకా నిముడు కవిస్తుతిలో ... ''వ్యాస(పో క్ర భాగవతము తూచాయైన వదరిపోగిని రసికు బమ్మెర పోతరాజు వర్ణించి"

''రామాయణంలు ఖారతమును ద్విపద లైమాఱఁజేసిన యల రంగనాభ ధీరుబ**ట్**పాటి తిరువులభట్టు గారి (హెఢ్ క్యులు గలంగ స్మరించి."

్బ్రాసన, నూరకవి, భాస్కర, క్రీనాథసోమ, భీమకవులు (పస్తుతులైరి.

- 1. కవి. రఘునాథనాయకుడు; తంజావూరి
- 2. కాలము (కీ. శ. 1619 1633
- 3. కవి కృతులు.
- ద్విపద కృతులు. నలచరి(తము.
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రిలేము. ముద్రాక్షరశాల సంపత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రితము. (పా. భా. సంఖ్య. చి(చాడ (శ్రీరామవిలాస ము(దాకృఠశాల 1921
- కవి. రాఘవరెడ్డి చేడ దమ్మారావు పేట.
 కాలము (కీ. శ. 1780 (పాంతమ:.
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులం. రామాయణము.
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.

```
(ఆ) ముద్రిరము.
                                    సంవత్సరము.
                    ము[దాక్షరశాల
    (ఆ) ఆముద్రిలేము. ( ) భా. సంఖ్య.
                   (ఆనుమకొండ పరిశోధక మండలి)
 1. కవి. చక్రపుర్ రాఘవాచార్యులు

 కాలము (కీ. శ. 1650 (జూను)

 3. కవి కృతులు.
 4. ద్విపద కృతులుం. వలచర్శత.
 5. కృతి విషయము.
 6. కృతి వివరణము.
                American Mission 234 పుటలు.
                 Press.
                             1841.
                                        Edited by
   (ఆ) ముద్రిలేము. ముద్రాక్షరశాల సంవత్సరము. {
m CP.~Brown}
      (1)
                             1869
   (ఆ) ఆముద్రికము. (పా. భా.
                                   ξ το φς. R 145, 315, 364
                                    1064 1069
                     ఆ. వా. నూ. 91 పేటి.
                     ఆ. వా. సూ. 95 పోజీ.
      (2)
                             1918

 కవి. చక్రపురి. రాఘవాఛార్యులు.

    కాలయు (కీ. ళ. 1650 (పాంతము.

3. కవి కృతులు.
4. ద్విపద కృతులు. విష్ణుభ క్ష చర్మము లేక విష్ణుపురాణము (వైష్ణవము)

 కృతి విషయము. ఆశ్వారుల చర్చిలను దెలు పునది.

6. కృతీ వివరణము.
  చిత్తారు యతిరాజ దానునిచే (పకటితము.
  (ఆ) ముద్రిరము. ముద్రాత్స్ శాల సంవర్సరము.
  (ఆ) ఆముద్రిలేము. (పా. భా. సంఖ్య. 8 ఫుటలు ప్రేక
  మదరాను. 1901 104 ఫుట.
                     రం.
                                                a 1182
                    ఆం. సా. ప.
```

1. Sa.

కాలము

^{3.} కవికృతులు.

ద్విపద కృతులు. నలచరి(తము.

వాధూలగో(త కందాళ దొడ్డయాచార్యుల శిష్యుడు.

- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రితము. ముద్రాశ్మరశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రితము. [పా. హై. సంఖ్య. R 145 ఆస. "త్రీశారదాధీశుం జిరకృపావేశు" వాసవనుతవేషు వరభ కృపోషు.
- 1. కవ.
- 2. కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. నలచరి[త.
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ము(దితము. ము(దాకురశాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) అముద్రిల్లము. (పా. భౌ. సంఖ్య. R 166 C (31.139) (శీసారసదళాతు చిరకృపకటాతు వాసవస్తుతానేమ వరభక్రపోవు.
- 1. కవి. (తిరుమలాచార్యుల శిష్యుడు)
- 2. కాలము
- కవి కృతులం.
- 4. ద్విపద కృతులు. నలచర్శత.
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ము(దిరము. ము(దార్చరశాల సంవర్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రిలేము. (పా. భా. సంఖ్య. 1072 ఆస. తం. 301_302 ఆస.

1. కవి.

- 2. కాలము
- 3. కవి కృతుఱు.
- 4. ద్విపద కృతులు. నలచరిట్. ఆగ స్త్యుడు (శీరామచం(దమూ ర్జికీ చెప్పినట్లు గలడు.
- 5. కృతి విషయము.
- 6. శృతి వివరణము.

- (ఆ) ముద్రిలేము. ముద్రాత్మరశాల సంచర్భరము.
- (ఆ) ఆముద్రిలేము. (పా. భా. సం $_{4/2}$. 1073 అస.
- తి. చూ. క్రామచం(దు రాజీవదళాతు కారుణ్యవారధి కమనీయూగతు
- 1. కవి. కాకర్లవూడి రాఘవాచార్యులు.
- 2. కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- ద్వాపద కృతులు. నలచర్గత.
- 5. కృతి నిషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ము(దితము. ము(దామరళాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముడ్రితము. మా. బా. సంఖ్య. 1916 ఆ. వా. నూ. 95 కో.జీ.
- 1. కవి. రామకృష్ణకవి. కందికంటి. తాత రామకృష్ణకవి తెల్లి చేంకటాచలాంబ.
- 2. కాలము
- 3. కోబి కృతులు. గురుడు పెనుప్తి సుబ్బహ్మాణ్యుడు. నిరాలంబ మంజరి:
- ద్విపద కృతులు.
 యాగవిసయిక ము.
- 5. కృతి విషయము. సాంఖ్యాద్ యోగములలాని ఆమనస్క యోగమునుగూర్పి వివరించునది - దీనికి మూలము నిరాలంబోపనిషత్తు.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) మాడ్రిలేము. ముడ్రాక్షరాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముడ్రిలేము. (పా. భా. సంస్క్వా. ది 2155
- 1. కవి. రామనార్యుడు; లావనూరి.
- 2. కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- 4. కుశలవోపాఖ్యానము. పూర్ప్ తైర భాగములు.
- 5. కృతి విషయము. జైమిని భారతకథ యిందు చెప్పబడినని.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముడ్రక్రము. Ratnam Press, Madras. 1951
 - (ఆ) ఆముద్రిలము. (పా. భా. సంఖ్య. 1046, 1047, 1048 ది (సమ) (ఆనమ)

ಕಂ.

296 సమ్మ×చు.

ఆం. సా. ప.

297 - 298 ఆసమ్మగ్రామం.

- 1. కవి. కామానుజాచారి, కాండ్రానేడు.
- 2. కాలము (కీ. శ. 1600 (పాంతము.
- 3. కవి కృతులు. ఈకడు శృంగార కవిరాయ భిరుదాంకేతుడు.
- 4. ద్విపద కృతులు. తిరువాయి మొళి.
- $5. \quad \S$ ్రతీ నిషయ**ము.**
- కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రిల్లము. ముద్రాండ్రూల సంవత్సరము.
 - (ఆ) అమ్ముదిలేము. (పా. భా. సంఖ్య. ఆ. వా. సూ. సే. 80
- $1. \,$ కiి. రామానుజాచార్యులు $. \,$ అచ్చి వరదన్నేఓు.
- కాలము 1700 (పాంతము.
- 3. కవి కృతులం.
 - 1. మోడ్షసారము
 - 2. ముముత్తు జనకల్పము
- 4. ద్విపద కృతులు, తత్త్వార్థ దర్శణము.
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రిలేము. ముద్రాజ్రకాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) అముద్రిలేము. (పా. \overline{x} ా. సంఖ్య.
- 2. కాలము
- కవి కృతులం.
- 4. ద్విపద కృతులు. సాధుజన లడుణదీపిక.
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముడ్రిల్లము. ముడ్రాక్షరాల సంపత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రిలేము. (పా. ఫా. సంఖ్య. 1908 ఆ. వా. సూ. 222 పే.

1. కవి. లక్ష్మణార్యుడు.

- 2. కాలము
- 3. కప్ కృతులు.
- 4. ద్విశుద కృతులు. తెత్త్వార్థ దర్శణము.
- 5. కృతి విచయామం. పైప్లవాము నిశిష్టాపై ప్రతాపప్లావుతులగు రామాశుజాల చరిత్రము. తాన్పైర్థము మున్నగం విచయములు దర్శితములు.
- 6. కృతి వినరణము. 4 ఆర్వాసములు.
 - (ఆ) ము(దితము. ము(బాక్కగశాల సంపత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రికము. (పా. \mathfrak{p} ా. సంఖ్య. \mathfrak{R} 609 సమ.
- 1. కవి. కైప లజ్మీనరసింహా స్క్రే.
- **2. కాలము**
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. మైరావణ చర్మత.
- 5- కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ము(83 + 3) ము(27 + 4) సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రిలేము. (పా. ఫా. సంఖ్య. ఆ. వా. వా. సూ. షే. 157

1. లక్ష్మీనారాయణయోగి;

- కాలము వల్లూరి కొండిన్య గోతుడు. త్రీనివాసార్య పుతువు.
- 3. కవి కృతులు. ఆమృశానందయని శిష్యుడు.
- ద్వాపద కృతులు. ఉ త్రార గీతా నుంతరి.
- 5. కృతి విషయము. మహాభారతమందరి ఆశ్వమేధ పర్వనునగల యుర్తరగీతలను మంజరీ రూసమగు తెలుగుచేత.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముద్రిలేము. ముద్రామ్రాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రితము. ట్రా. భా. సంఖ్య. ది 2072 సమ. చే 25. 9. 1830 ది నాడు మాజేటి సచ్వేశరింగం (వాసిన బ్రాంతి.
- 1. కవి. లింగన, పోలెసెట్టి.
- **2.** కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- ద్వాపద కృతులం, నవచా^{*}ళచరి

- కృతి వినయము. కరికాల, బిక్ష చోశాడులు తొమ్మం(డు చోశరాజుల చరి.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ము(దితము. ము(దాత్మరశాల సంవత్సరము. 1923
 - (ఆ) ఆముద్రిలేము. పా. సంఖ్య. 1077, 1078 ఆంధ్రక్రామాల.
- 1. కవి. రింగన పర్వతమంత్రి. డ్రీవర్సగోతుడు.
- 2. కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. మార్కండేయ పురాణము.
- 5. కృతి విషయము. పద్మసాలీల చర్యము. వీరమాహేశ్వరాచార సం(గహములో మార్కండేయముని చర్యము.
- 6. కృతి వివరణము. 8 ఆశ్వాసములు.
 - (ఆ) ముద్రిలేము. ముద్రాక్షరశాల సంవత్సరము.
- 1. కవి. లింగన పర్వతమం(తి.
- కాలము (శీవర్సగో(తుడు.
- 3. కవి కృతులు. పీరైవాచార సంగ్రాము.
- ద్విపద కృతులు. రు(దాకు, మహాత్మ్యము.
- 5. కృతి విషయము. ైవము. సీలకంఠ నాగనాథుడును ైవాచార్యుడు రచించిన (సంస్కృత) వీరమాహేశ్వరాచార సంగ్రహమునకు తెలుగు.

10 ఆశ్వాసములు.

- (ఆ) ముద్రిలేము. ముద్రాక్షరశాల సంవత్స్వము.
- (ఆ) ఆముద్దీల్లము. [an] భా. సంఖ్య. 435 (c) (20-36) తం. ది 2197, 98 గు, 2203

ఆం. సా. ప. (సమ(గ**మ**ు)

- 1. కవి. రింగనకవి. విశ్వకర్మకులజుడు. నీలకం ఠాచారి ఆన్నమాంబల పుత్రుడు కామలాపురము పెడికాల్వ (గామవాసి.
- 2. కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. శతకంఠ రామాయణము.
- 5. కృతి విషయము. భవిష్యా తైర పర్వములోనిది, 3 కాండలు,
- 6, కృతి వివరణము,

- (ఆ) ముద్రికిము. ముద్రార్కరశాల సంవత్సరము.
- (ఆ) ఆముద్దితము. (పా. భా. సంఖ్య. అం. సా. ప. 1320
- కని. యస్· రింగయ్య.
- 2. కాలము
- 3. కవి కృతులు.
- ద్విపద కృతులు. రుక్మిణేకల్వాణము.
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి నివరణము.
 - (ఆ) ముడ్రిలేము. ముడ్రాక్షరాల సంవత్సరము.
 - (ఆ) ఆముద్రికము. (పా. హై. సంఖ్య. 1890 ఆ. వా. మా. 174 ోజ్.
- I. కవి. వరదరాజు; కట్టా.
- 2. కాలము (క్త్రీ. శ. 1550
- 3. కని కృతులు. 1. రామాయణము. 2. ట్రీరంగమహార్మ్యము. 3. పరమభాగవత చరిత్రము.
- 4. గ్విపద కృతులు. రామాయణము.
- 5. కృతి విషయను. యధావాల్మీకము. ఆఱుకాండలు.
- 6. కృతి వి≾రణము.
 - (ఆ) ముడ్రిల్లాము. ముడ్రాక్షరశాల సంపత్సరము. 1950_1952

ామాయణము - బౌలఆయోభ్యా ఆరణ్య కిష్కింధ కాండములు కెండు సంఫుటములు

Ratnam Press Madras

సంపాదకుడు

N. Venkata Rao M. A.

(ఆ) అముద్రిలోము. (పా. భా. సంఖ్య. 1921

త్రీరామవిలాస ము(దాశ్వరశాల.

ಕಂ.

351 నమ.

ఆం. సా. ప.

356 సమ.

ఆం(ధా పత్రకలో కట్ట్ వరదరాజును గూర్చిన వ్యాసము "భారతిగులో కట్ట్ వరదరాజు. వ్యాసము, రామాయణ పీఠిక.

- 1. కవి. విజయరాఘవ నాయకుడు.
- 2. కాలము (కి. శ. 1633 1673
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు \cdot రఘునాధ నాయకాభ్యుదయము.
- 5. కృతి విషయము. తెంజాఫూరి రఘునాధ రాయనిగూర్చి తెలుపునదీ: ఆకని కుడా రునిచే రచిత్రమైనది.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ము $(\Box b)$ ము $(\Box b)$ ము $(\Box b)$ పు $(\Box b)$ సంవత్సరము.

Ratnam Press 1951.

సం**పాదకుఁడు**

N. Venkataramanayya M. A.

(ఆ) అమ్మాద్రికేము.

(ર્ગ. જુ.

సంఖ్య.

తం. 334. 3 **వ ఆ**ఞ్వాసమున కొంతవఱకు గలడు.

- 1. కవి. విజయరాఘవనాయకుడు; రంజావూరి.
- 2. కాలము (కి. శ. 1633 . 1674
- కని కృతులం.
- ద్విషద కృతులు. పాడు కాసహా(సము. (పహ్లాదనాటకము**లో**
- కృతి నిషయము.

''ఘనతరంబగు పాడుకాసహా(సం బెల్ల ద్విపదజేయు కళాపతీతనూజ.??

ఆని చెప్పబడినది. కృతి లభ్యముకారేదు.

(ఆ) ముట్రిలేము. ముట్రాడ్రాల సంవత్సరము.

(ఆ) ఆముద్రికము.

(పా. భా. సంఖ్య.

541 ((పహ్లాద)

1. కవి. విజయరాఘవ నాయనడు.

- 2. కాలము (క్. శ. 1633 1674
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. మోహినీనిలాసము. [పహ్లాద చరి(లేయను విజయరాఘవ నాయకుని నాటకమున నిది మేర్కొనబడినది.
- కృతి విషయము.

ఈఆలమోహనీ విలాసాఖ్య ద్విపదక్పతి వాటకం బొనరించు నలసమాన,??

6. కృతి విభరణము.

(ఆ) ము(జీలేము. ము(జాడ్రకాల సం**భక్స**రము.

(ఆ) ఆరు(దిలేరు. (a)· p·. sopp.

541 ((వళ్లాక)

కవి. విశ్వనాధకవి: వెణుతురుపల్లి.

2. కాలము (కే. స I580 (పాంతము.

3. కవి కృతులు.

1. (కిరామనిజయము, యుత్తుగానము.

2. హరిశ్చండ్రకథ, నికాక్ట్యామ్.

3. పారిజాతాపహరణము. సంస్కృఠిము.

4. శేషధర్మము.

4. ద్విపద కృతులం గౌరీవివాహాము. (శేషధర్మ ములో)

5. కృతి విషయము.

''కల్పించినాడవు కవిజన్మశవణ సౌ ఖ్యమున శౌరీనివాహుంబు ద్విపద?? ఆను వాక్యమాధారము.

6. కృత్తి వివరణము. కృత్తి లభ్యము కాతేడు.

(ఆ) ము(దిరము. ము[దాడురశాల

సంవత్సరము.

(ఆ) ఆముద్రికము,

(పా. భా. సంఖ్య.

ĕo.

శేషధర్మము. R 76

1. కవి. వీరభ్రద్ధవి. ఈవని పోచిరాజు.

2. కాలము

3. KD \$78000.

ద్విపద కృతులం. సీమంతిసీ శథ.

5, కృతి విషయము. (బహ్మ్మూతర ఖండములో సీమంత్రిని చర్రత బెజవాడ (కేపతి పండితుని సాం[ప్రదాయపు వ_ర్హకుడగు మహిదేవరాధ్యుని కుమారుడు మల్ల శా రాధ్యుఘను కృతి.

6. కృతి వివరణము.

(ఆ) ముక్రికము. య్డాళ్లనికాల సం**వ**ర్సరము.

(ఆ) అమ్మడికమా. R 658 ws.

- కవి. పీరన పోచిరాజా.
- కాలము (కీ. శ. 1800
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ర్వీపద కృతులు.
- 5. కృతి విషయమ. (బహ్మ్మోత్తర ఖండములోని విభూతి మహార్మ్యాము. బౌజనా**డ** (శీపతి పండిశారాధ్యున కంకితము.

(f e) ముడ్రిలేము. ముడ్రాత్మరశాల సంవత్సరము.

(ఆ) అము(ద్రిలేము. (పా. భా. సంఖ్య. R 635 ఆస.

- 1. కెండుకూరి వీరేశలింగనుు.
- 2. కాలము (క్ శ. 1848 1919
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. సత్యా(దౌషని సంవాదము.
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణయు.
 - (ఆ) ముద్రిక్రము. (పా. భా. సంఖ్య.

(ఆ) అమ్ముద్రిలేము. (పా. ఫా. సంఖ్య.

ఆ. వా. సూ. 218 🕏.

- 1. కవి. తరిగొండ; చెంగమాంబ.
- 2. కాలము (కీ. శ. 1840
- 3. కని కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. భాగవతము.
- 5. కృతి విషయము.
- 6. కృతి వివరణము.
 - (ఆ) ముడ్రిలేము. ముడ్రాక్టరళాల సంవత్సరము.

(ఆ) ఆముద్రకము. (పా. % సంఖ్య. 1013 ద

ĕ0.

1-6 స్కృంథములు.

- 1. కవి. తరిగొండ చెంగమాంబ.
- 2. కాలము (కి. శ. 1840
- 3. కవి కృతులు.
- 4. ద్విపద కృతులు. రాజయోగసారము. రాజయాగామృత సారమను నామాంతరము గలదీ.

2000

Br-×∞

1.7 低等以代 题 了酸?

THE ANDHRAS AND TELUGUS, THEIR ORIGINAL HOME AND LANGUAGE.

 $\mathbf{B}\mathbf{y}$

S. RAMAKRISHNA SASTRY, M.A., B.O.L.

The more we grow cultured and civilised, we are inclined to know more correctly about the origin of our nation, home, and language. But one need not feel his status lowered to admit his nationality however babarous it might have been once upon a time. Naturally all the modern civilised nations might have sprung up from the most primitive stages. As a matter of fact Indians were considered to be the most cultured and civilised people in the world in the pre-historic ages, when the European nations were using skins for their loins and feasting upon unboiled flesh. But now, the the conditions have become quite reverse. In India people have greater regard for Aryan culture and civilization than for any other, and they are proud of it. They consider it to be superior to all others. As a result of it, some people hesitate to admit their inferior nationality. In some parts of India Aryans and non-Aryans got themselves intermingled together and it is now rather difficult to decide the racial problem in those cases. Andhra-Telugu problem is one of the type.

It has been a long disputed subject whether the Andhras and the Telugus are one and the same or not, and whether the Andhra-Telugus are the Aryans or the Dravidians. Generally when big nations split into branches and go about in groups and settle somewhere, the groups form into separate tribes after sometime when they cease to have mutual contact with the other groups due to some hinderances as a big mountain or a river between them. The separate tribes are given some names by the neighbouring people and they naturally have some peculiar characteristics of their own. The name of the tribe is

automatically applied to its language, and to the land which it occupies. So the language can naturally determine the race and nationality. As such the language verifies the results of the inscriptional research, which in turn verify the references made in Epics and records of tradition. It is generally believed by the research scholars that before the Aryans came to India from Asia Minor or clsewhere, Dravidians—like the Austrians and the Kols—immigrated to India and occupied the places of the primitive inhabitants of the country. It is also believed that the Indian culture and civilization is the combination of the Aryans and the Dravidians, and one should be very shrewd and careful to differentiate the two.

The earliest reference to the Andhras was made in the Aitareya Brahmana of the Rig-Veda, where Viswamitra cursed his first fifty sons, when they refused to accept Sunahsepha as their brother. They were cursed to be among the Pulindas, Pundras, Sabaras, Andhras and Mutibas, who were considered to be the out-castes, and so non-Aryans or Dasyus. But some scholars contest that these tribes also were Aryans, as they were residing in Aryavartha or north of the Vindhya mountains. Anyhow it is not a discussion for our subject here. So I pass on for the present. Subsquent references of Andhras were made in some Puranas, Mahabharata and Ramayana. In Vayu and some other Puranas the names of the Andhra Kings and the duration of their reigns were given. This information was corraborated by the inscriptional records with the only difference that the Andhra Kings in puranas were called Satavahanas in inscriptions. So the Satavahanas were naturally believed to be the Andhras. It is conceived that 'Andhra' was the name of the race and 'Satavahana' was the name of the dynasty. The next reference about the Andhras was made in history by Megastanes, the Greek traveller, who visited Chandragupta, the He remarked that the Andhras were the mighty Magadha. race next in power to Muaryas with one lakh of footmen, 2,000 cavelry and 1,000 elephants and some forts. It is learnt from the puranas as well as the inscriptions that the Satavahana Andhras ruled over the country between the rivers Kistna and Godavary, for about 450 years from B.C. 230 to 225 A.D. with Dhanyakataka and Srikakulam as their capitals

on the banks of the river Kistna. It might be in this period that the temple of 'Andhra Vishnu', was creeted at Srikakulam, in Kistna district. I think, that it might have been erected in honour of one of the best Kings of the Satavahana Andhras of this period. Generally, according to the Hindu tradition, a King is considered as God 'Vishnu' by the subjects. The Deity of this temple, the "Andhra Vishnu" I believe, is no other than the best Andhra ruler of the Satavahana Dynasty. Or, the deity of the temple might have been called "Andhra Vishnu'', as the deity "Vishnu" was installed by an Andhra Satavahana King in the Andhra capital, "Srikakulam". Sri Krishnadeva raya, the Emperor of Vizianagar, made a reference to this deity 'Andhra Vishnu' in the beginning of his work, 'Amukta malyada'. It appears that the Satavahana Andhras ruled the country from Nellore in the south, to the Ganges in the north, and to Bombay in the west, in the Maharashtra country also, and established colonies in Java and Burma. All the inscriptions of the Satavahana Andhras were written in Prakrit language and a few literary works also of this period were written in Prakrit language, namely, 'Sapta Sati' of the Satavahana King, Hala, was in Maharashtra Prakrit and Gunadhya's "Brhatkatha" was written in Paisachi Prakrit. Prakrit languages are considered to be the corrupted languages of Sanskrit. As for the religion of the Satavahana Andhras, some adopted Vedic religion and performed Aswamedha yaga etc., and others followed Buddhism, which came to South India from Magadha. From the above references it can be easily inferred that the Satavahana Andhras were the Aryans that came from the North of the Vindhyas and established their kingdom on the banks of the rivers Kistna and Godavary and ruled for about 450 years. The inscriptional language of the Satavahanas, i.e., the Prakrit also supports the above theory.

We have to presume that the Satavahanas wrote their literary works in their mother-tongue. If so, as Gatha sapta-sati of Hala was written in Maharashtra Prakrit, are we to assume that it was their Vernacular? If we were to accept it, the Maharashtras, whose vernacular is Maharashtra, and the Andhras should be one and the same. In such a case why should they be given separate names? But we find now that the

Maharashtras are quite different from the Andhras. When they are different from the Maharastras, why should the Andhras write their literary works in the language of others? Did they not posses their own language, when they were such a powerful ruling nation with great culture and civilization? Then what was their mother-tongue? In this period Gunadhya wrote the "Brhatkatha" in Paisachi Prakrit which was considered to be the language of the devils or pisachas, from the derivation of the word. But what relation had the vernacular of Gunadhya with the language of the devils? Some argue that the Telugu language is derived from the Paisachi Prakrit. These are the problems that we are frequently confronted with in this connection.

The successors of Satavahanas, namely the Ikshwakus, the Salankayanas, the Vishnukundins, the Pallavas etc., used Sanskrit and Prakrit in their inscriptions. It was only in the 7th century, when the Chalukya rulers began to encourage the regional languages, the Telugu was being introduced in inscriptions. Later on inscriptions were used to be written completely in Telugu language itself. From these, some scholars have concluded that the Telugu language developed from Sanskrit and Prakrit languages only and so it belongs to the Aryan family of languages. As a matter of fact the bulk of the vocabulary may support this theory. But the grammar of the Telugu language is absolutely quite different from that of the Aryan languages, and so it could not be traced to the Aryan family. In the matter of affiliation of languages grammar is the most important criterion. The agglutinative nature of the Telugu language, the inflectional and conjugational terminations of nouns and verbs respectively reveal that the Telugu language belongs to the Dravidian family and not at all to the Aryan family. Besides, the pure national words of the language also support the theory by showing their relationship to the Tamil and Kannada words of the same sense. this, some of the words and characters used in the Sanskrit and Prakrit inscriptions before the 7th century in the Telugu country, were found to be purely Dravidian. From all these instances we can easily conclude that the Telugu language in

some shape was in existence before the 5th century. From the 5th century to the 7th century we can perceive a few Telugu words here and there in the Sanskrit inscriptions, of course Sanskritised or the Sanskrit terminations added to the Telugu stems in the fashion of the Manipravala style. Those Telugu words are the names of villages, rivers, persons etc. As soon as the Chalukyas got the ruling power in the beginning of the 7th century, they began to patronise the regional languages, Kannada in the Kannada country and Telugu in the Telugu Country. This was corrobarated by the statement of the poet Nannechoda in his Kumarasambhaya.

కి మును మార్గకవిత లోకం బున వెలయంగ దేశికవిత భృట్టించి తెనుం గును నిలెప్ రం(థ విషయం బును జన చాళుక్యరాజు మొందలుగ పలువుండ్!!

During the 7th and 8th centuries Telugu inscriptions were written in prose only. And from the beginning of the 9th century to the end of the 10 century, we can see inscriptions written in poetry also. But the metres adopted in these were national, unlike the poetry in the literary-works of the latter period in which sanskrit metres were adopted.

Though Sanskrit terminations were added to the Telugu words found in the Sanskrit inscriptions of the 5th and 6th centuries, we find Tamil terminations added to some Telugu words in the inscriptions of 7th and 8th centuries and gradually the Telugu language developed. During the 13th and 14th centuries in almost all the Dravidian languages a new school of Manipravala style started, i.e., to add Sanskrit terminations to the Dravidian and Sanskrit words. It occupied a good place in the Malayalam language. In Telugu and Tamil also there are some verses of the type. But the grammarians in all these languages strictly condemned this practice.

The word 'Telugu' or 'Tenugu' was never used before the 10th century to denote either the language or the people of the country. The word 'Andhra' was used in its place. The word 'Telugu or Tenugu' is Dravidian, whereas the word

'Andhra' is Aryan as we saw already. Many far-fetched derivations from 'Trilinga' etc. were attempted to the word 'Telugu' and they were found to be very unsatisfactory. derive the word from 'Ten' = South :- Ten + galu (Pl.)-Tengalu-Tengulu-Tenugulu == Southerners, and argue that it is an appropriate and correct derivation. It appears to be so; but there is an objection to it. The above denotes a Dravidian or Tamilian derivation and the word should have been used only by the Tamilians to refer the Andhras, if the derivation is genuine. If so, the Andhras were never Southerners to the Tamilians, and they are always north of the Tamilnad. They used 'Tengala and Vadagala' denoting respectively Southerners and Northerners of the sub-sects among the Tamilian Vaishna-The Maharashtras are in the north of the Andhras. might have been probable if they had used this term for the But this is a Dravidian word and never yields a Maharashtra or Aryan or Prakrit derivation denoting south. So the above derivation cannot be accepted forthwith.

Now the Telugu language is spoken in the Andhra country occupied by Vizag, East and West Godavary Districts, Kistna, Guntur, and Nellore districts on the east coast, Cuddapah, Kurnool, Bellary, Ananthpur and half of the Chittoor district in the Royalasima, and in six districts in the Hyderabad state, and in some parts of the Mysore state and in a few places in Nagapur province. Judged from the morphological stand point the Telugu language is universally admited to have belonged to the Dravidian family of languages and not at all to the Aryan family. We saw in the beginning that the inscriptional language of the Satavahana Andhras was Prakrit and so belongs to the Indo-Aryan family of languages. Further the Telugus are considered to be one among the Dravidians. While it is so, can we infer that the present Andhras are the descendants of the Satavahana Andhras, and the present Andhra-Telugu language is the outcome of the inscriptional Prakrit language of the Satavahana Andhras? We found that the two languages belonged to two different families of languages. So the reply to the latter part of the question is 'No.' From it we can easily infer that the former too is not true, because a nation cannot but speak its vernacular. Generally the race can be determined by the language it speaks.

Under these circumstances we cannot but believe that the Satavahana Andhras were only the ruling race of the Kistna-Godavary area during B.C. 230-225 A.D. and their Prakrit language was used for administrative purposes, while the Dravidian language-Telugu was spoken in the houses of the Telugu (Dravidian) families. In the time of the Satavahana-Andhras the different Dravidian languages might not have been separated, and primitive (or parental) Dravidian language migh have been spoken in the houses of the people living between the rivers Kistna and Godavary also, without a special distinction to the region. It has to be presumed so, as inscriptions are not found earlier than the 5th century A.D. in Kannada, and 7th century in Telugu, and still very late in Malayalam. Only the Tamil language might have developed from the primitive Dravidian language, just as Classical Sanskrit developed from the Vedic Sanskrit, in the early days of the Christian era. When the Satavahana Andhras came from the north of the Vindhyas to the South India and established an empire with their capital at Srikakulam on the banks of the Kistna river, the Dravidian inhabitants between the rivers Kistna and Godavary alone came under their control and they had to be given a separate name, to differentiate them from the other Dravidians living near the river Kaveri, since they were not under their control and rule. The Dravidian inhabitants of Kistna and Godavari might not have been separated from the Dravidian inhabitants of the river Kaveri, though their languages might have been in the stage of only dialects of the primitive Dravidian language. At this stage the Satavahana Andhras might have given the name of their race and nation to that part of the Dravidian tribe, living in the region between the rivers Kistna and Godavary as they never had a separate name for themselves by that time. That name might have continued even to-day though they acquired a separate national name, 'Telugus or Tenugus' subsequently. When the Satavahana Andhras lost their power in the 3rd century A.D., they also gradually became extinct, and their neguage lost its influence in course of time.

Even in the times of the Ikshvakus, Vishnukundins, Salankayanas and Pallavas, i.e., from the 3rd century to the 6th century, none of the Dravidian languages other than Tamil, might have reached the cultivated stage and got into prominance. So in the Telugu country, the rulers used Sanskrit as their court language and wrote inscriptions in the same language. Telugu might have been separated in the time of the Satavahana Andhras and developed in the Telugu houses, though in the enviornment of the Prakrit speaking people. Kannada might have grown with Tamil for a few centuries more in the Christian era. Malayalam might not have separated from Tamil for a long time. That is why Telugu language has more remote resemblances of Tamil, than Kannada has with Tamil.

It is argued that the Satavahana Andhras got themselves merged into the Telugus, as a result of which the words Telugu and Andhra are used alike for the race, language and country. But it cannot be stated definitely at what time the two got amalgamated. It can only be guessed that it might have taken place sometime after the fall of the Satavahana dynasty in the south, and the uplift of the Telugu language during the Chalukyan period, that is roughly between the 3rd and the 7th centuries A.D. Though there is an amalgamation of two races in Telugu-Andhras, we do not find clearly an amalgamation of two families of languages. We find the Dravidian Telugu predominated over the Aryan language, the Prakrit. That is, we have to suppose that the Satavahana Andhras gave up their mother tongue, the Prakrit, and adopted the Dravidian language, Telugu as their vernacular gradually. But it is a question to be considered whether it might be probable and completely true to nature. When two nations come together, it is natural that one nation may borrow or lend a good deal of vocabulary of its language to the other nation, but not the grammar of the It is against the laws of the linguistic science. when two races merge together, a third new language may come into existence having some similarities from each of the langua-

ges in matters of phonology, morphology and vocabulary. The modern Hindustani, Hindi etc. are such lauguages. inter-mingling of the elements of the two different families of languages in the formation of the Telugu language is not found when it is studied from the morphological point of view.

So the inter-mingling of the Aryans and the Dravidians is doubted and the Telugus are believed to be the Dravidians. It is set forth by research scholars, about the origion of the Prakrit languages, that the Vedic language was mispronounced on the tongues of the Dravidians and thus the Prakrit languages formed. Such Prakrit speaking Dravidians lurked here and there even in North India near the forests and mountains, when they were persued by the Aryans and driven out of their residences. Dr. Caldwell also was of this view. Such people might be the Pulindas, Pundras, Sabaras, Andhras and Mutibas mentioned in Aitareya Brahmana, that resided in the North of the Vindhyas. So we can now infer easily whether they were Aryans or non-Aryans. They might have lived and grew in the enviornment of the Aryans, whereas the Dravidians of the south of the Vindhyas had very little contact with the Aryans; and still less had the Dravidians near the Kaveri river.

So we have to conclude that the north Indian Dravidians, viz., the Satavahana Andhras, occupied the area between the Kistna and the Godavary rivers, which was already occupied previously by a branch of the south Indian Dravidians and ruled for about 450 years from B.C 230 to A.D. 225, and gave the name of their race to that branch of the south Indian Dravidians of the Kistna and the Godavary area and to the place also, as a result of the influence of the ruling power, when the ruled tribe had no separate name for itself, since it was recently getting itself separated from the main race. The Andhras lost their power in the 3rd century A.D. When the south Indian Dravidians of the Kistna and Godavari rivers, gained power from the 7th century A.D., the Satavahana Andhras, might have got themselves merged up into the natives of the place during the intrim period of 400 years from the 3rd to the 7th century A.D. At this stage, to discriminate the South Indian Dravidians from the North Indian Dravidians in the KistnaGodavari area, the former might have called themselves the "Southerners" or the "Ten—gal". Or, the Dravidians of the Kaveri area might have called them by that name, to discriminate them from the others. If this might be true, the previous derivation of the word 'Tenugu' will hold good. But the change of 'n' into 'l' in 'Telugu' its synonym, is still to be considered.

WORDS THAT TELL SOMETHING ABOUT TULUVAS.

BY

M. MARIAPPA BHAT,

Head of the Kannada Department.

It is a well known fact that Tulu forms one of the five languages of the Dravidian group, the other four being Tamil, Kannada, Telugu and Malayalam. Unfortunately, due to political subjugation, throughout its chequered career, very little that can be styled literature is extant in that language. At no time, during its period of development, this beautiful language basked in the sunshine of royal patronage. The region where this language is spoken comprises of about four taluks in the District of South Kanara (Madras State). Throughout the period of history, the area of Tulu-nad remained practically the same without increase or diminution. This fact alone is sufficient to prove the deep-rooted love the son of the soil has for this language.

Tulu has not invented a script of its own (1) and that may be one of the reasons for its remaining a cultivated language without literary works. But this handicap has not made it suffer in its growth or development. It can express even the subtlest ideas and the finest feelings with the help of its own vocabulary. There are beautiful pithy sayings, devotional songs, and moving ballads called "pāddanas" in Tulu. Tulu has enriched its vocabulary by creating new words or idioms out of its own roots and judiciously importing loan words from other languages as and when occasion arose. Tulu like other Dravidian languages is the mother tongue of the people belonging to different communities in the Tulu country.

⁽i) However, there is a Script called Tulu which has never been employed for writing Tulu Language. It resembles the Malayalam script. Veda mantras, stotras are written in it. Whenever anything useful is to be written or printed in Tulu, Tuluyas employ the Kannada Script.

It will be of interest to note that Tulu still preserves certain very old forms of the Dravidian words with suggestive meanings not to be met with other sister languages. Tulu as spoken by the Harijans contains more such forms, as could be noticed from the following examples:—

 $TULLar{E}L$: This is an old word among the Tulu Harijans for marriage. It is a common rule of Tulu grammar that certain nouns and adjectives take the endings with ēl. (2) This very closely resembles the Malayalam cognate Tullal meaning jump or dance (as in the famous dance called Ottan Tullal). In Tulu and Kannada the word Tullu means "To roll, to frisk, to jump" etc. Marriage is an extremely happy occasion which the Tulu Harijans feel is incomplete without a community dance, accompanied by music. The dancers (almost all in the assembly) would be singing and dancing quite rhythmically, playing on a peculiar drum called Dudi. Even to this day, this gay item forms the most important part of the function and hence the marriage function itself is called "Tullel", a cultural relic of the past, quite out of vogue among the other Dravidians.

They did not observe several caste distinctions, as could be seen from the absence in their vocabulary of purely Dravidian words to denote castes. Of course, in later times they imported the word Bāṇār, a tadbhava of Brahmin. However they did distinguish new comers who were fair complexioned and who settled down in the Tuluva country and subsequently adopted their language as BOLVĀTI (Boļ-white; i.e., the Whites) quite distinct from themselves called KARVĀTI (Kar-dark i.e., the Blacks or Darks.)

POTTE: A very old word (cf. Pode=pouch), literally meaning stomach, is used to denote "Pregnancy". It goes well with the Sanskrit word "Garbha", thereby showing

⁽²⁾ e. g. upgēl, nattēl, koddēl.

how in the development of great languages the creative minds work in the same manner, consciously or unconsciously. The very small word "Potte" is used to denote a pregnant ear of corn or an ear of corn just before shooting forth. This incidentally points out how observant they were about the food crops and what an amount of exultation they had in describing the happy growth of their crops by employing terminologies used in reference to human beings.

PAYA: This is the word for delivery. However the word 'Ped' (cf. Per in Kannada) is used by the upper class Tuluvas in the sense "to beget." Pay would literally mean 'To jump over', 'to pass', 'to cross', etc. Is not child-birth a great 'pass-over', a great crisis in the woman's life? This is another proof of their imaginative mind.

ULLAYA is the word for Lord. This is derived from the Dravidian Root, ul (cf. Tamil, Malayalam, Kannada, Tulu-Ul, Undu or Untu) meaning 'to possess'. Ul+āya, he who possesses is Ullāya. This term is sometimes used with reference to God. Goddess "Devi" is termed "Ullālti". This again proves their simple but clear attribute of God.

Now we pass on to a few Tulu words used by all the Tuluvas in common.

UNPU: Cooked rice, the staple food of the Southerners is called 'Unpu'. This noun is derived from the Dravidian root 'un' (to eat). Tulu is the only Dravidian Language that has adopted this meaningful term for 'cooked rice' which deserves the first rank in the order of our course.

UPPAD is the word for pickles. The word is a compound made up of uppu (salt) and pad (put), i.e. a thing put in salt i.e. preserved in salt.

KODDEL is a kind of vegetable dish which corresponds to Sambar in Tamil. This interesting word is evidently derived from the Dravidian root kodi (to boil).

AJAINAVU is a dish that corresponds to Kari of Tamil and Talda of Kannada. Since this dish is devoid of any liquid portion and practically dried, the word Ajainavu (that which is dried) is quite apt. In Tulu—Aju means dry (cf. Dr. Aru).

ALE, the old Dravidian word for butter-milk, is the only word still in vogue in Tulu for that stuff. We come across this word only in the early works of the other Dravidian Languages, whereas it is in current use in Tulu.

KAY-KANJI is the Tulu word for cattle. beautiful compound full of meaning. Kanji, the latter part of the compound corresponds to the other Dravidian words karu (Kannada), Kanru (Tamil) meaning calf. 'Kay' means hand. So, our hands have to be busy in carefully tending them. Therefore they are "Kay-kanji". This clearly shows the importance of cattle rearing among the ancient Tuluvas. They mainly consisted of erme (buffalo) (Tamil: erumai, Malayalam: orume, Kannada: emme, Telugu: enu), petta (cow), eru (ox) (Tamil, Malayalam; erudu, Kannada: ettu, Telugu: eddu), Kanji (Calf), ēd (goat), etc. Here the word petta deserves special notice. Evidently this has come from the root "per" meaning "to beget". "Petta" is the one that has delivered and hence this suggestive term is applied to calved cows only. The uncalved she-calf is called 'gadasu'. It is only in Tulu we find this beautiful word for cow. This is yet another proof of the imaginative power of the Tuluvas. (It may be of interest to mention here that a lady during confinement is called "Peddolti — i.e. she that has delivered).

KIDE is the word for cattle pen. This is a purely Dravidian word not commonly found in other Dravidian Languages. However in some old Kannada dialects the word for cattle pen is "Kede". In Tamil, in common parlance, 'Kide-madakkal' is used in connection with sheep assembled during a whole night in a particular field for the

purpose of manuring. All these must have come from the root "kide" or "kede", 'to lie down'. Hence, how appropriate it was on the part of the ancient Tuluvas to have named the resting place of cattle as "Kide".

IL is the only word used for house in Tulu. This is a very ancient Dravidian word meaning "to be" or "Place" or "abode". In the sense of dwelling place (house), this word is used as such or in compounds in the other languages of the group also. Connected with this word is "bākil" (mouth of the house i.e. door). (ef. Tamil: Vāsal, Telugu: Vākili, Kannada: bāgil). Also pittil which means a garden or a house-compound (literally back of the house, pintu+il).

GILISUVAY or Gilisuve is used for a window. This must be a cognate with Gilbagil found in some dialects of Kannada which perhaps means a small door through which a parrot (gili) can pass (?). Here we have yet another instance of their poetic fancy.

KERPU is a word derived from Ker (wall). (In Malayalam keri means 'get up'). In Tulu kerpu means ladder. This coinage is so apt, on account of its use for going up a wall or any high object.

MULI means dried grass. The word Muli means old, hence the aptness of the term.

NATTI: Meaning—vegetables. This word is derived from the root 'nadu', meaning 'to plant'. The 'planting process' is the fundamental operation in all agricultural pursuits and hence the Tuluvas term this important branch of agriculture namely vegetable growing as "Natti". The vegetable garden is called 'nattita pittil'.

BENDE (lady's finger), manoli (Monordica mondelpha), badane (brinjal), bare (plantain), nurge (drum-stick), abare (beans), pire (the Luffa), sovu (the Taro), munci (chilly), are some of the common vegetables.

TARE (cocoanut), tāri (palmyra), pane, kangu, (derived from Kramuka (?), meaning arecanut trees; but the arecanut is called bajjey'), ind (wild date tree): These are the names of the important palm trees.

PILA (Jack), kukku (Mango), nērol (purple berry), pērol are a few of the fruit-bearing trees which the Tuluvas grew from time immemorial.

We have a few words like "Öḍāri", "Biruvēr", "Nalikketākulu", which specify certain classes of professions in the old order of Tuluva society. Odari is the pot-maker (derived from the word odu meaning earthern pan). Biruver literally means "men of the Bow".(3) Perhaps originally they were given to hunting. The third category mentioned above now belong to a section of the Harijans. They are professional dancers at religious ceremonies called 'Kola' held for the appeasement of certain deities (butas known as kallurti, guliga, panjurli etc.). The name is derived from the beautiful root 'nali' meaning 'to dance'. What once denoted a fine profession, subsequently got entangled in caste nomen-It will be interesting to learn that the Tuluvas used to denote the Harijans as 'Karvāti' (literally, the blacks) and the rest as 'bolvātis' (the whites) as already explained before.

Some of their Handicrafts may be taken up for consideration now. They would protect themselves from rain (which used to be severe on them during the South West Monsoon) while at work, by using a special kind of sheath-like thing called "Kedenjol", made of the cocoanut feathers (madal). The last portion of the above compound is 'Ol' which is from 'oli' meaning the feather of the palm-tree. 'Kede' means lie; so it is an arrangement of the 'oli', to 'lie' over the back and head of the wearer so as to protect him from rain. This is an example of interesting and intelligent word-coining which throws some light on the

⁽θ) Biru (Tulu), Bil (K), Vil (T) meaning "bow".

early picture of the farmer during the rainy season. PAJE⁽⁴⁾ is woven mat. It must be from pay or pasu meaning 'to spread'. The Tuluvas are adepts in making a variety of beautiful mats.

MUTTĀLE is a covering for the head made of 'pāle', the broad spathe at the bottom of an areca palm branch. In olden days, they used to make very artistic and costly designs in them and wear them as head-dresses on important occasions. That simple article was their luxury. They make very cheap ones too and wear them on the heads, while carrying heavy loads so as to act as pads between. Muṭṭāle is made up of the words muṭṭu and pāle.

BATTI is a basket. On account of its round shape (vattal) it has this name. There are many types of them. (Malayalam—Vatti).

PLACE NAMES: In the course of this short paper, it may not be possible to point out all the beautiful place-name systems in Tulu. A few will suffice to prove that the Tuluvas too were quite clever observers, gifted with rich imagination and ideas. In Tulu, 'pāḍi' would mean 'grove'. So we have places bearing the names 'Kodi-p-pāḍi' (cornergrove), 'Dēlam-pāḍi' (Dēlam's grove), 'pucca-p-pāḍi' (cats' grove', 'bolli-p-pāḍi' (Sliver grove) etc. Āla, probably another form of ār (river) is the place-name suffix for several river-side places, e. g. Ullāla, Kuḍāla, Buṇtwāla, Kaḍeswāla, (all on the banks of the Nētrāvati).

Place-names ending with 'ūru'—Puttūr (New hamlet), Mitt**ūr** (raised hamlet), Tōkūr etc.

Those ending with Kāḍu — Kāre-kāḍu, Nekkare-kāḍu, Mūle-kāḍu etc.

Those ending with aje: Kuk-k-aje, Kainthaje, Peraje, Nerlaje, Murgaje.

⁽d) Kannada : pase ; Tamil ; pāyi.

(Aje must be a cognate of 'are'-meaning rocky place. In Tulu 'r' is usually replaced by 'j'.).

Some ending with 'Ila' (meaning—house). - Baḍekila, (northern house), Kedila (Kedu-tank, so tank-house); Canila, Maṇila, Urdila, etc.

Some ending with aḍka (meaning-plain): Badi-y-aḍka, Kuṇḍaḍka, Baitaḍka, Sāraḍka, Koppaḍka Ubaraḍka, Paḷḷataḍka.

Many ending with bail (meaning—open space) - Bail, Bārebail, Bākira-bail, Adkata-bail, Uļa-bail, Mūdam-bail, etc.

Lastly a few proper nouns of persons may be mentioned here. Some of the indigenous Tulu proper nouns are Kariya (The black, perhaps for Krishna), Boliya (the white, perhaps for Siva), Māyila (he of the great house), Mudda (the affectionate one), Appu (the true one), Ponnakka or Ponnamma (gold lady), etc.

Here one must not forget to state that the Tuluvas did have contact with Sanskrit and from that they did take in whatever was useful. The following is a list of proper nouns, current even to this day, among the Tuluvas, almost all of them being Tadbhavas of Sanskrit. The beauty is that they have adapted them to suit the philological condition of their language and in some cases, they are beyond recognition and may carelessly pass off for Dravidian words. Aitta (Aditya), Coma (Soma), Buda (Budha), Guruva (Guru), Tukra (S'ukra), Taniya (S'ani), Uggappa (Ugra-S'iva), Dugga (Durga) are examples.

Thus, we see that the Tuluvas, a small group, compared with the other Dravidian groups, in spite of their several hardships and obstacles have through the ages, developed a language, which mirrors a culture worthy of being cherished proudly.

ಕೃಷ್ಣಾ ನತಾರ ಕಥಾಸಂಗ್ರಹ

ತೃತೀಯಾಶ್ವಾ ಸ

ಕಂ∥ ಶ್ರೀರಾಮಾಚ್ಯುತರಲ್ಲಿ ವಿ	
ಹಾರಂಗೈ ಯುತ್ತು ಮಿರ್ಪಿನಂ ಕೇಳ್ ವ್ರಜದೊಳ್	
ಕಾರಾಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕಸ	
ದ್ವಾರಿರುಹಂ ಸಮನಿಸಿದುದು ಶರದಾಗಮನಂ	∩ ∦
ವೃ। ಘನನಾಮಂಬೆತ್ತು ವಿೂಗಳ್ ದ್ವಿ ಜಗತಿಗೆಡರಂ ಮಾಡಿದೆಂ ಕೆಮ್ಮನೀಮಿ।	
ತ್ರನ ತೇಜಕ್ಕಡ್ಡಲಾದೆಂ ಸಮನಿಸಿತು ಮಹಾಪಂಕಮೆನ್ನಿ ಂದವಿರಾಮೇ ॥	
ದಿನಿಯೊಳ್ ಸದ್ರಾ ಜಹಂಸಾಹಿತನೆನಿಸಿ ಜಡಗ್ರಾ ಹಿಯಾನಾದೆನೆಂದೊ	
ಯ್ಯನೆ ಚಿಂತಾಧಿಕೃದಿಂ ಬೆಳ್ಪದರ್ವವೊಲೆಸೆದತ್ತಾ ಶರಚ್ಛುಭ್ರಮೇಘಂ	9
ಕಂ ಇಂತೇಳ್ಗೆಯಿಂ ಶರತ್ನಮ	
ಯಂ ತಲ್ತಿರೆ ನೋಡಿ ನಂದಮುಖ್ಯರ್ ಗೋಪರ್ 🏻	
ಸಂತಸಮನಾಂತು ನಿರ್ಜರ	
ಕಾಂತ ಮಖಾರಂಭಕುಜ್ಜು ಗಿಸಿದರ್ ವಿಪ್ರಾ	2
र्ह्म ಸುರರಾಡ್ಡಿ ನೃನುಹೋತ್ಸವಕ್ಕ್ರಬಿಳಗೋಪರ್ಸರ್ವಸನ್ನಾ ಹದಿಂ ।	
ದಿರೆ ಕಂಡಚ್ಯುತನೀಗಳಿಂದ್ರಮಖಮೆಂದೇನೆಲ್ಲರುಂ ಚಿತ್ರದ್ಭೋ ॥	
ಪರಮಾಹ್ಲಾ ದಮನಾನುತಿರ್ದಪಿರಿದೇನೇತರ್ಕೆ ನೀಮಿಂತು ಗೋ	
ಪರಿರೊಲ್ಡಿ ಸ್ನೊ ಡನಿಂದಿದಂ ವಚಿಸಿಮಾನುಂ ಕೇಳ್ವೆ ನೆಂತಾದೊಡಂ	9
ನ ಎಂಬುದುಮಾನಂದಗೋಪಂ ಮುಕುಂದಮುಖಾರವಿಂದಮನಾನಂದದಿಂ ನೋಡಿ	ಂತೆಂದಂ
। ಜಳಧರಕಂ ಜಳಕ್ಕಮೊಡೆಯಂ ಸುರವಾಲನೆ ಆತನಾಜ್ಞೆ ಯಿಂ।	
ದಿಳೆಯೊಳಗೆಲ್ಲಿಯುಂ ಮಳೆಯನಾ ಜಳದಂ ಕಱೆಗುಂ ಕಡಂಗಿಯಾ	
ಮಳಯಿನಶೇಷ ಸಸ್ಯನಿಚಯಂ ಬೆಳೆಗುಂ ಬೆಳೆದಿರ್ಪ ಸಸ್ಮಸಂ ।	
ಕುಳಮನಜಸ್ರಮಾಮುಮಿತರರ್ಕಳುಮಿರ್ದಪಿವಪ್ಪು ಗೈವುತುಂ	35
ಕಂ ಅದರಿಂದಂ ಪ್ರಾವೃಟ್ಕಾ	
ಲದೊಳಾಮುಂ ಸಕಲಭೂಪತಿಗಳುಂ ಭೂಭಾ	
ಗದೊಳುಳ್ಳ ಮನುಜರುಂ ಪದು	
ಳದಿನರ್ಚಿಸುತಿರ್ಪೆವಿಂದ್ರನಂ ಮಖವಿಧಿಯಿಂ	,,
Str. mmahmin	<u> </u>

1 5 1

```
ವ|| ಎಂಬುದುಮಂಬುಜನಾಭಂ ಜಂಭಾರಿಮಖಾರಂಭದೊಳ್
                                                  ನಿಳಿಂಪಪತಿಗೆ ಮುಳಿಸು ಬಳೆವ
    ವೊಲಾನಂದಂಗಿಂತೆಂದಂ.
          ಕಂ|| ಬಗೆವಿನಮಾಮೇಂ ಕೃಷಿಕ |
               ರ್ತೃಗಳೇ ವಾಣಿಜ್ಯ ಜೀವಿಗಳೆ ಮೇಣಿಳೆಯೊಳ್ ∥
               ಸೊಗಯಿಪ ಜೀವಿತಮೆಮಗೆನಿ |
               ಸುಗುಮಾ ಗೋವಿತತಿಯಾಮೆ ವನಚರ್ರೆಂತುಂ
                                                                  || 2 ||
ನೃ∥ ಎಮಗಾಶಕ್ರನ ಪೂಜೆಯಿಂದೆ ಫಲಮೇಂ ಶೈಲಾಳಿಯುಂ ಗೋನಿಕಾ |
    ಯಮುಮಸ್ಮತ್ಪ ರದೈ ನಮುರ್ವಿಯಮರರ್ಕ್ ಉಪ್ತುಯಜ್ಞಾರ್ಥಿಗಳ್ ॥
    ಕ್ಷಮೆಯೊಳ್ ಕರ್ಷಕರೆಲ್ಲರುಂ ವಿರಚಿಸುತ್ತಿರ್ಪರ್ ಮಹಾಸೀರ ಯ |
    ಜ್ಞ ಮನಾಮದ್ರಿ ವನಾಶ್ರಯರ್ನೆಗಳವೇಳ್ಕುಂ ಗ್ರಾವಗೋಯಜ್ಞ ಮಂ
                                                                 1 5 1
    ಅದರಿಂದರ್ಚನವಸ್ತ್ರುಸಂಚಯಮನೆಲ್ಲಂ ಕೊಂಡು ವೇದೋಕ್ತ್ರಮಾ |
    ರ್ಗದಿನೆಲ್ಲರ್ ಪರಿಶುದ್ಧ ರಾಗಿ ಸುತಭಾರ್ಯಾಯುಕ್ತ ರಾಲಸ್ಯಮಿ ||
    ಲ್ಲದೆ ಗೋವರ್ಧನ ಶೈಲಮಂ ಪದೆದು ನೀಮಾಗಳ್ಪ ವಿತ್ರಾಮಿಷೌ |
    ಘದಿನೆನ್ನೀ ನುಡಿಗೇಳ್ದು ಪೂಜಿಸಿದೊಡಕ್ಕುಂ ಶ್ರೇಯಮೆಮ್ಮೊಳ್ನಿ ಜಂ
                                                                  || ೯ ||
    ಎನೆ ನಂದಾದಿಗಳಾತನೊಳ್ನು ಡಿಗಳಂ ಕೇಳುತ್ತೆ ಹರ್ಷಸ್ಪುಟಾ ।
    ನನರೊಳ್ಳಿತ್ತಿದು ಕೃಷ್ಣ ನಿನ್ನ ಮತಮೇ ಕರ್ತವ್ಯಮಂತಕ್ಕೆ ಶ ||
    ಕ್ರನ ಪೂಜಾವಿಧಿಯಿಂದಮೇನೆಮಗೆ ಕಜ್ಜಂ ದಿವ್ಯಗೋವರ್ಧನಾ |
    ವನಿಭೃದ್ಯಜ್ಞ ಮನಿಂದೊಡರ್ಚುವಮಿದಂ ಕೈಗಣ್ಮೆವೆಂತಾದೊಡಂ
                                                                || co ||
ವ∥ ಎಂದನಂತರಂ—
ವೃ|| ಶರದುತ್ಭುಲ್ಲ ಸುಮಸ್ರ ಜಂಗಳಿನವರ್ ಗೋಪೃಂದಕೊಳ್ಳಿಂದಲಂ |
    ಕರಣಂಗೈದು ನಗಪ್ರದಕ್ಷಿಣಮನಾಗಳ್ ತದ್ಯುತರ್ ಮಾಡಿದರ್ ||
    ಪರಮಾನಂದದಿನಚ್ಯುತಂ ಧರಿಸಿಯಾ ಭೂಭೃನ್ನಿ ಜಾಕಾರಮಂ |
    ದರಮೂರ್ಧ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಭುಂಜಿಸಿದನಾ ಬಲ್ಯನ್ನಮಂ ಸರ್ವಮಂ
                                                                 || cc ||
          ಕಂ|| ಗೋವಳರೊಡನಿರೆ ಕೃಷ್ಣಂ |
               ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯನೇರಿ ತನ್ನೆ ರಡನೆಯಾ ||
              ಶ್ರೀ ವಿಗ್ರಹಮಂ ಮಿಗೆ ನಾ |
               ನಾವಿಧ ಬಲಿಯಿಂದೆ ತಣಿವವೊಲ್ ಪೂಜಿಸಿದಂ
                                                                 || قد ||
ವ∥ ಅಂತು್ತಪೂಜಿಸುವುದುಂ—
          ಕಂ∥ ವರಮಂ ಗೋಪರ್ಗತ್ಯಾ |
               ದರದಿಂ ಕೊಟ್ಟುಡುಗಿದತ್ತು ತನ್ಮೂರ್ತಿ ಬಳಿ ||
               ಕ್ಕಿರದಲ್ಲಿಂ ನಂದಾದ್ಯರ್ |
               ಹರಿಯುಕ್ತರ್ಬಂದು ನಲಿದು ಸೊಕ್ಕರ್ ವ್ರಜಮಂ
                                                                 || 🕰 ||
```

ವ|| ಅಂತು ಪೊಕ್ಕು ಸುಖದಿಂದಿರ್ಪಿನಮಾಗಳ್ ಶತಮನ್ನು ನುಹಾಮನ್ಯುವಂ ತಳೆದು.... ಕಂ∥ ನಿಜಮಹಮಂ ಮಾಣ್ದೀಗಳ್ | ವ್ರ ಜವಾಸಿಗಳದ್ರಿ ಮಖನುನೊಡರಿಸಿಯೆನ್ನ ೦ 🏽 ಭಜಿಸದ ನಿಮಿತ್ತಮಾನೀ| ಕುಜನರ್ಗಂ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯಂ ಮಾಡಿಸುವೆಂ | OV | ಇವರೇಗೈವರ್ ನಂದನ | ಕುವರನ ಕುವಚನದಿನಿಂತೊಡರ್ಚಿದರೊಳ್ಳಿ 🏽 ತ್ತವನಾರ್ಪಂ ನೋಳ್ಪೆಂ ವ| ಲ್ಲವ ಗೋಪೀಜನಮನಿಂದು ರಕ್ಷಿಪನೆಂತೊ || C≫ || ವೃ∥ ಎಲೆ ಸಂವರ್ತಕವಾರಿದಂಗಳಿರ ನಂದಂ ಕೃಷ್ಣ ನಿಂ ಕೊರ್ಬಿಮ ¦ ದ್ವಿಲಸದೃಜ್ಞ ಕೆ ಭಂಗಮಂ ನೆಗಕ್ಡ ನಂತಕ್ಕಕ್ಕೆ ನೀಮಾನ್ರಜ 🏽 ಸ್ಥಳದೊಳ್ ಗೋಗಣ ಗೋಪ ಗೋಪಿಯರನೀಗಳ್ ಪೀಡಿಸಿಂ ವೃಷ್ಟಿಯಿಂ] ನೆಲಮೆಲ್ಲಂ ಜಲಮಪ್ಪವೊಲ್ ಕರೆಯಿಮಿನ್ನೇಳುಂ ದಿವಾರಾತ್ರೆಯುಂ || US- || ಅನಿಲಾಂಬೂತ್ಸರ್ಗದಿಂದಂ ನಿಮಗೆ ನೆರವನೈರಾವತಾರೂಢನಾಂ ಮಾ | ಳ್ಳೆ ನೆನುತ್ತ ಭ್ರಾಳಿಗಾಜ್ಞಾ ಪಿಸೆ ಗುಡುಗು ಸಿಡಿಲ್ಮಿಂಚು ಕೈ ಗಣ್ಮೆ ಭೋರೆಂ ॥ ಬ ನಿನಾದೋಚ್ಚಂಡವಾತಾಹತಿಯಿನಗತರುವ್ರಾತಮೊಂದಾಗೆ ಪಾಥೋ | ದನಿಕಾಯಂ ಕುಂಭಿಶುಂಡಾಲಸಮಮೆನಿಸುವ ಧಾರಾಳಿಯಂ ಸೂಸಿತಾಗಳ್ || ೧೭ || ಇದನಾಶಕ್ರನೊಡರ್ಚಿದಂ ಸ್ವಮಖಭಂಗಕ್ರೋಧದಿಂ ನೋಳ್ಪೆನಾ | ತ್ರಿದಶಾಧೀಶನ ಪೆಂಪನೀಕುಧರಮಂ ಕಿಳ್ತೆತ್ತಿ ಲೀಲಾತಪ 🏽 ತ್ರದವೋಲಾಂತು ಸಮಸ್ತ್ರಗೋನಿಚಯ ಗೋಪೀಗೋಪರಂ ರಕ್ಷಿಸ। ಲ್ಕ್ರಿದು ತಾಂ ವೇಳೆಯೆನುತ್ತೆ ಮಿಂಟ ನಗಮಂ ಕೈಯ್ಯಾಂದರಿಂ ತಾಳ್ದಿದಂ ∥က ∥ ಬಳಿಕುತ್ತಾಟಿತ ಭೂಧರಂ ಕರೆದು ಗೋಪಾಲರ್ಕಳಂ ಬನ್ನಿ ಮಾ ಮಳೆ ಪೋಪನ್ನ ಮಶೇಷವಸ್ತು ಸುತಗೋಭಾರ್ಯಾನ್ವಿ ತರ್ ಪೊಕ್ಕು ಪು ಚ್ಚಳಿಯಿನ್ನಾ ಗಮ ಗಾಳಿಯುಂ ಮಳೆಯುಮಿಲ್ಲೀಸ್ಥಾ ನದೊಳ್ ಶೀಘ್ರದಿಂ | ದಳಗುಂ ಮೇಳದ ದರ್ಪಮಿಲ್ಲಿರಿಮೆಸುತ್ತ್ರಬ್ಜಾಂಬಕಂ ಸಾರಿದಂ || UE || ಕಂ|| ಗಿರಿಮೇಲೆ ಬೀಳ್ವುದೆಂದೆ | ಲ್ಲರುಮಾರಯದಿಲ್ಲಿ ಸುಖದಿನಿರಿಮೆನೆ ತದ್ಗೋ || ಪರಖಿಳನಿಜನಿಜಸೋಪ |

ಸ್ವರ ಗೋಭಾರ್ಯಾಸುತಾದಿಯುಕ್ತರ್ ಪೊಕ್ಚರ್

100 1

ವೃ|| ಮುನಿ ಕೇಳೇಳುಂದಿವಾರಾತ್ರಿಯುನೆುಡೆವಿಡದಿಂತದ್ರಿಭಿಕ್ಸ್ರೇರಿತಾಂಭೋ || ದನಿಕಾಯಂ ವರ್ಷಿಸಿತ್ತಾ ವ್ರಜದೆಡೆಯೊಳೆ ಗೋಗೋಪನಾಶಾರ್ಥಮಾಗಳ್ || ವನಜಾಕ್ಷಂ ಹಸ್ತದಿಂದಂ ನೆಗಪಿ ಕುಧರಮಂ ಲೀಲೆಯಿಂ ಗೋಪರಂ ಕಾ | ವಿನಮಾಮಿಥ್ಯಾ ಪ್ರತಿಜ್ಞಂ ತೆಗೆಯಿಸಿದನಮರ್ತ್ಯೇಂದ್ರನಾಮೇಘದೊಡ್ಡಂ || ၁೧ || ಕಂ∥ ಬಳಿಕಂ ಸ್ವಚ್ಛಂಗಗನ | ಸ್ಥಳಮಾದುದು ವಿತಥಮಾಯ್ತು ಶಕ್ರನ ಯತ್ನಂ ॥ ತಳೆದತಿಹರ್ಷಮನಾಗೋ | ವಳರೆಲ್ಲರ್ ನಿಜನಿವಾಸಮಂ ತಾಂ ನೊಕ್ಚರ್ || وو || ಸರ್ವೇಶಂ ಗೋವರ್ಧನ | ಪರ್ವತಮತ್ತಿತ್ತಲೊರಗದಂತಿರೆ ಬಳಿಕಂ ∥ ಪರ್ವಿದ ಮುದದಿಂದಿರಿಸಿದ | ನುರ್ವಿಯೊಳೆಳ್ತಂದು ಪೊಕ್ಚನಾವ್ರ ಜದೆಡೆಯಂ || er || ವ|| ಅಂತು ಪೊಕ್ಕು ನಿಜಾದ್ಭುತಚರಿತನುನೊಳಕೆಯ್ದು ಸುಖದಿನಿರ್ವಿನಂ— ವೃ || ಸುರನಾಥಂ ವಿಸ್ಮಯಂಬಟ್ಟಿ ರ್ವೆಯೊಳೆಳಸಿ ನೋಡಲ್ ಮಹೈ ರಾವತಾಖ್ಯ | ದ್ವಿರದಾರೂಢಂ ಪೊದಳ್ದಾ ಪ್ರಜಕೆ ನಲವಿನಿಂ ಬಂದು ಗೋವೃಂದಮಂ ಸಾ ॥ ದರಮಾವೃಂದಾವನ ಸ್ಥಾನಕೆ ನಡೆಯಿಸುತುಂ ಗೋಪಪುತ್ರಾವೃತಂ ಭಾ | ಸುರರೂಪಂ ಕೃಷ್ಣ ನಿಂತೊಪ್ಪಿರೆ ಪಸರಿಸೆ ನೇತ್ರಾಂಶುಗಳ್ ಕಂಡನಾಗಳ್ ∥ ೨೪ ∦ ಕಂ|| ಇಳಿದ್ಬೆ ರಾವತಮಂ ಕ | ಣ್ಗೊಳಿಪಚ್ಯುತ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯಂ ನೋಡುತ್ತುಂ ∥ ನೊಳೆಯೆ ನಗೆಯಲರೆ ನೇತ್ರಾ | ವಳಿಯೆಕ್ಕಟ್ಟ ನುಡಿದನೊಲವಿನಿಂದಮರೇಂದ್ರಂ || 582 || **ವೃ**॥ ಭವದತ್ಯದ್ಭುತ ಕೃತ್ಯಕಾಂ ಪರವಾತೋಷಂಬೆತ್ತೆ ನಾನಿಲ್ಲಿ ನೀ । ನವತಾರಂಬಡೆದೊಲ್ಲ ಶೇಷಸುರಕಾರ್ಯಂ ಸಲ್ವವೊಲ್ಮಾಡಿದೈ ॥ ಭುವನಾಧೀಶ್ವರ ಕೇಳುಪೇಂದ್ರತೆಯೊಳೀ ಗೋಬೃಂದ ವಾಕ್ಸ್ರೇರಿತೋ | || <u>_</u>96 || ತ್ಸವನಾಸಿಂದಭಿಷೇಕಿಪೆಂ ನಿನಗೆ ಗೋವಿಂದತ್ವಮಂ ಸಾದರಂ ಕಂ|| ಅತಿಮಾನುಷಚರಿತನನ | ಚ್ಯುತನಂ ಗೋಪಾಲರೆಲ್ಲರೀಕ್ಷಿಸಿ ಬಹುವಿ || ಸ್ಮಿತಹೃದಯಪ್ರೀತಿಸಮ | ನ್ವಿ ತರಾಗಳ್ ನುಡಿದರಿಂತದೆಂತೆನೆ, ಪೇಳ್ವೆಂ || 22 ||

ವೃ∥ ಒಗೆಗುಂ ಶಂಕೆ ಭವನ್ಮಹಾನುಹಿದು ಪಾರಂದರ್ಯದುಂ ಚಿತ್ತದೊಳ್∤ ಬಗೆದಾಳೋಚಿಸೆ ನೀಂ ಸುಪರ್ವವರನೋ ಗಂಧರ್ವನೋ ಯಕ್ಷನೋ || ವಿಗೆ ಪೈತೀಯನೊ ಈ ವಿಚಾರಮಮಗೇತರ್ಕೆಮ್ಮ ಬಂಧುತ್ವದೊ [ಳ್ನೆ ಗಳ್ವಿ ರ್ಪೈಯದರಿಂದೆ ಮೊಳ್ಗುವೆವು ನಿನ್ನಂ ನೋಡಿ ನಂದಾತ್ಮಜಾ ∥ ಅಲ ∥ ಕಂ∥ ಎನಲೊಡಪಾಲಿಸುತುಂ ಸು∤ ಮ್ಮನೆ ತಾಂಕ್ಷಣಮಾತ್ರಮಿರ್ಮ' ಹರಿಯಿವರಿಂತೆ ∥ ನ್ನ ನೆ ಬೆಸಗೊಂಬರೆಯೆಂದೊ | ಯ್ಯನೆ ಕಿಂಚಿತ್ಪ್ರಣಯಕೋಪದಿಂದಂ ಸುಡಿದಂ || 3e || ನೃ∥ ಸುರನುಂ ದೈತ್ಯನುಮಲ್ತು ಗಂಧರ್ವನುಮಲ್ತಾನಲ್ತು ಮೇಣ್ಯಕ್ಷನುಂ | ಸರನೆಂದಾರಯವೇಡ ಗೋಪರಿರ ಯುಷ್ಕ್ರದ್ಬಂಧುವಾನೆನ್ನ ನೀ ॥ ಪರಿಯಿಂದಂ ಬೆಸಗೊಳ್ಳದಿರ್ಪುದೆನೆ ಮೌನಂಬೆತ್ತವರ್ಗೋವಳ | ರ್ಪರಮಾಹ್ಲಾದದಿನೆಯ್ದಿ ದರ್ಜನಕೆ ಬೀಳ್ಕೊಂಡಾ ಸರೋಜಾಕ್ಷನಂ || 20 || ವ॥ ಅಂತೆಯ್ದಿ ವನಸ್ಥಳಿಯೊಳ್ಗೋಗಳಂ ಮೇಯಿಸಿ ತಿಳಿನೀರಸೀಂಟಿಸಿ ಮಗುಳೆ ನಿಜನಿವಾಸಕೆ ಬರ್ಪಿನಮನ್ನೆ ಗಂ.... ವೃ|| ಶರದಿಂದುಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯಿಂದಂ ತೊಳಗುವ ನಿಶಿಯೊಳ್ ಕೃಷ್ಣ ನಾನೋ<mark>ದಿತಾಶಾಂ</mark> | ತರಫುಲ್ಲೇಂದೀನರ ಶ್ರೇಣಿಯನೊಸೆದಲರ್ಗಂಪಿಂಗೆ ಸುತ್ತಿರ್ಸ ಭೃಂಗೋ || ತ್ಕರಮಂಜುಧ್ವಾನದಿಂ ಕೋಭಿಪ ವನದೆಡೆಯಂ .ನೋಡಿ ಗೋಪಾಲಕಸ್ತ್ರೀ | ಯರೊಳಾಂ ಕ್ರೀಡಿಪ್ಪೆ ನೆಂದಾ ಬಲನೊಡನಿರದಿರ್ಪಾಗಳೊಳ್ದೆಯ್ದು ಪೊಕ್ಕಂ | an | ಷ∥ ಅಂತು ನೊಕ್ಷು__ ವೃ || ಅಳಿನಾದಂ ಪ್ರತಿಯೊಂದೆ ಪಲ್ಲವಿತ ವೃಕ್ಷಚ್ಛಾಯೆಯೊಳ್ನಿಂದು ಕುಂ | ಡಳನುಲ್ಲಾ ಡೆ ದೃಗಂಶು ತೀವೆ ವನಮಂ ಸಾಚೀಕೃತಸ್ವಾಸ್ಯಮಂ॥ ಹಳದೊಳ್ ಸಾರ್ಚಿ ಪೊದಳ್ದು ಪೊಂಗೊಳಲನಾಗಳ್ ಗಾನನಾದಂ ಮನಂ | ಗೊಳೆ ಸೊಂಪಿಂಪು ಬೆಡಂಗು ಸುಣ್ಪೆಸೆವಿನಂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನೊಲ್ದೂದಿದಂ || قبد || ಸಂಗತಮಾದ ಪೊಂಗೊಳಲ ನಾದಮನಾಲಿಸಿ ತಮ್ಮ್ರತಮ್ಮ್ರಗೇ | ಹಂಗಳನಾಕ್ಷಣಂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಗೋಪಿಕೆಯರ್ತವಕಂಗೊಳುತ್ತೆ ಮಾ || ವಂಗಳನತ್ತೆ ಗಂಡರುಮನಾರಯದೆಲ್ಲಿದನಬ್ಬ ಲೋಚನಂ | ನುಂಗಳರೂಪನೆಲ್ಲಿ ದನೆನುತ್ತಿ ವನಸ್ಥ ಳಕಾಗಳೆಯ್ದಿ ದರ್ 🍴 aa 🖁 ಕಂ|| ಸರಸಿರುಹಾಕ್ಷಂ ಗ್ರೋಪೀ | ಪರಿವೃತನಾಗಿಂತು ರಾಸಕೇಳಿಯನಾಡಲ್ ॥ ಶರವಿಂದು ಲಸಿತ ಸಿಶಿಯೊಳ್ | ಪರಮೋತ್ಸುಕನಾಗಿ ಬಗೆದು ನ**ಲಿವುತ್ತಿ** ರ್ದಂ

|| 20 ||

ನೃ ಹರಿಯಿಂತಾ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀತತಿಯೊಡನಿರುಳೊಳ್ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರ್ಪಿನಂ ಶಾ ಕ್ವರ ರೂಪಂ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಶೃಂಗಂ ಸಜಲಘನನಿಭಂ ತಿಗ್ಮನೇತ್ರಂ ಚಲದ್ಬಂ ಧುರವಾಲಂ ಜಿಹ್ವೆಯಿಂ ಲೇಪನಮನೆಸಗುತೋಷ್ಣಂಗಳಂ ಭೂಮಿಯಂ ನಿ ಹು ರವಾರಾಗ ಂಗಳಿಂದಾಗಿಸುತ್ತಗೆಯುದಗಿತ್ತಾ ಸುರಂ ಬಂದವಾಗಳ	11 A M 17
ಷ್ಠು ರವಾದಾಗ್ರಂಗಳಿಂದಾರಿಸುತಗಿಯದರಿಷ್ಟಾಸುರಂ ಬಂದನಾಗಳ್ ವದನಸ್ಪರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂ ಕೆಡವುತುಂ ವೃಕ್ಷಂಗಳಂ ಗೋಸಮೂ ಹದೊಳುದ್ವೇಗಮನಾಗಿಸುತ್ತೆ ಕಿಡಿಸುತ್ತುಂ ತನ್ಮಹಾಗರ್ಭಮಂ ಮದದಿಂ ಕೆಕ್ಕಳಿಸುತ್ತುದಗ್ರ ಕಕುದಂ ಕ್ರೂರೋನ್ನ ತಸ್ಕೆಂಧನಾ ಹಿ ರಾಣರಾಡಿ ಸೆಂದಳು, ಸಂಕ್ರಾಗುಳೆಂಳು ತನ್ನೊಂದ ಸಹಾತನಾಂ	235
ತ್ರಿದಶಾರಾತಿ ಪೊದಳ್ದು ಪೊಕ್ಕನಿರುಳೊಳ್ ತದ್ಗೋನ್ರಜಸ್ಥಾನಮಂ ಉತ್ಸಾಹವೃತ್ತ ಪ್ರಲಂಬಕಂಧರಂ ದುರಾಸದಂ ಪೊದಳ್ಕೆಯಿಂದೆ ಗೋ ಕುಳಕ್ಕೆ ಮೂತ್ರಗೋಮಯಪ್ರಲಿಪ್ತದೇಹನಾ ಮಹಾ ಬಳಂ ಸಮಸ್ತ್ರತಾಪಸಾಪಕಾರಿ ಬರ್ಪಿನಂ ಭಯಂ ಗೊಳುತ್ತೆ ಗೋಪಗೋಪಿಯರ್ಕಳಾಕ್ಷಣಂ ಕೊರಳ್ಚಿದರ್	ae ae
ವೃ॥ ಎಲೆಯೆಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಕೃಷ್ಣ ಗತಿಯೇನೆಮಗೀ ವೃಷದಿಂದಮ್ಮೆಮ್ಮಗೋ । ಕುಲಕಳಿವಕ್ಕುಮೆಂಬ ರವಮಂ ಹರಿ ಕೇಳ್ತು ಹರಿಸ್ವನಂ ವನ ॥ ಸ್ಥಳಿಯೊಳೆ ತೀವೆ ಹಸ್ತ್ರತಳಶಬ್ದ ಮನಾಗಿಸುತಿರ್ಪಿನಂ ಮಹೋ । ಜ್ವಲತರ ಕೋಪದಿಂದಸುರನೆಯ್ದಿ ದನಾಶಕಟಾರಿಯಂಕಮಂ	ac
ತಲೆಯಂ ಬಾಗಿಸಿ ಕೋಡ್ಗಳಿಂದಿರಿವೆನೆಂದತ್ಯಾಂಶುವೆಯ್ತರ್ ದ್ವಲನಂ ನೋಡಿ ಮಹಾಬಲಂ ಚಲಿಸದತ್ತಿತ್ತಲ್ಪಿ ಷಾಣಂಗಳಂ ಜಲಜಾಕ್ಷಂ ಪಿಡಿದಂಘ್ರಿಯಿಂದೊದೆವಿನಂ ತತ್ಕುಕ್ಷಿಯಂ ದಾನವಂ ನಿಲಿ ತದ್ದರ್ಪಮುಮಾರ್ಪ್ರಮಳ್ಗಿತು ಭಯಂ ಕೈ ಸಾರ್ದುದಿಂತಿರ್ಪಿನಂ	af
ಕಂ ಕೊರಲಂ ತಿರುಪಿದನಾರ್ಪ್ರಾಂ ಬರನುಂ ಪಿಂಡುವವೊಲೊಂದು ಕೋಡಂ ಕಿಳ್ತಾ ಹರಿಯದರಿಂ,ಪೊಡೆವಿನಮಾ ಸುರರಿಪು ನೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕಾಲದೂತರ್ ಸುಳಿದರ್	00
ಶೋಣಿತಮಂ ಕಾರುತ್ತಂ ಪ್ರಾಣಂಗಳನುಳಿದು ಮಡಿದನಸುರಂ ಗೋಪೀ ಶ್ರೇಣಿಗೆ ನಲವುಣ್ಮೆ ಗದಾ ಪಾಣಿಯನಾ. ಗೋಪರೊಲ್ದು ಸನ್ನು ತಿಗೆಯ್ದರ್	೪೧

ಚತುರ್ಥಾಶ್ವಾ ಸ

ಕಂ|| ಶ್ರೀವಸುದೇವಾತ್ಮಜನು | ಜ್ಜೀವಿತ ಗೋಗೋಪ ಗೋಪಿಕಾಜನನಾ ಬೃಂ || ದಾವನದೆಡೆಯಿಂ ಬಂದು ನಿ ಜಾವಸಥಂಬೊಕ್ಕು ಪಾಸಿನೊಳ್ ಪವಡಿಸಿದಂ ಅನಿಮಿಷನುದಕರಿ ನಂದನ | ವನಮಂ ಪೊಕ್ಚಸುಗೆದಳಿರ್ಗಳಂ ಮುರಿಮುರಿದೊ || ಯ್ಯನೆ ಬೀರುಗುಮೆನೆ ಮೂಡಲ್ | ಮಿನುಗುವ ಸಂಧ್ಯಾರುಣಾಂಶು ಕಣ್ಗೊಳಿಸಿರ್ಕುಂ || • || ವೃ∥ ಬಿರಿಯೆ ಪಯೋರುಹಂ ಕೊರಗೆ ಕೈರವಮಳ್ಗಿರೆ ತಾರಕಾಳಿ ಮುಂ∤ ಬರಿಯೆ ಮಧುವ್ರತಂ ನೆಸೆಯೆ ಚಕ್ರಚಯಂ ಕರನೋಡೆ ಜೋಡೆಯ || ರ್ಜರಿಯೆ ಸುಧಾಕರಂ ಬೆರೆಯೆ ಹಂಸಗಣಂ ನಸುತೀಡೆ ತಣ್ಣೆ ಲರ್ | ಸರಿಯೆ ಮಹಾತಮಂ ತರಣಿ ಮೂಡಿದನಿಂದ್ರದಿಗದ್ರಿಯಗ್ರದೊಳ್ || a || ವ∥ ಅಂತಪ್ಪಿನೋದಯಸಮಯದೊಳತಿಸಂತೋಷಮನಾಂತು ತತ್ಪ್ರಭಾತಸಮುಚಿತ ಕೃತ್ಯ ಮನೆಸಗಿ ಬಿಸರುಹನಾಭನೊಸೆದು ಗೋನಿಸರದೊಡನೆಂದಿನಂತೆ ಸಮಾನವಯಸ್ಯರ್ವೆ ವನನಿಕಟಕ್ಕೆ ಪೋಪಿನಮಿತ್ತಲ್ ಕಂಸಂಗೀ ವೃತ್ತಾಂತಮನರಿಸಲೆಂದು ಬಗೆದಂದು :---ಕಂ|| ತೊಳಪ ಜಗತ್ಪುಣ್ಯಮೆ ಮೈ | ದಳಿದಘಯುತರೇಳ್ಗೆ ಗಿಡಿಸಲಿಳಿತ**ಪ್ಪುದೊ ಬಾಂ** || ದಳದಿಂದೆನೆ ಶರದಭ್ರಾ | ವಳಿರುಚಿ ನಾರದ**ನಿ**ಳಾತಳಕ್ಕಿಳಿತಂದಂ || 4 || ಅಂತಿಳಿತಂದಾ ಕಂಸಸ | ಭಾಂತಂಬೊಕ್ಕಾತನಿಂದಮಾತಿಥ್ಯಂ ಬೆ 🏽 ತ್ತಂತರಿಸದೆ ಮುನಿಪಂ ನಿಜ | ದಂತದ್ಯುತಿ ಬಳಸಿ ಬೆಳಗಲೊಡಮಿಂತೆಂದಂ || 35 || ಕ್ರಮದಿಂ ಪೂತನೆಯಳಿದಂ | ದಮನಾ ಶಕಟಪ್ರಭಂಗಮಂ ತದ್ಯನುಳ 🛚 ದ್ರುಮಮುಡಿದುದನಾಕಾಳೀ| ಯಮಹೋರಗ ದರ್ಪಮಳ್ಗಿದುದನಂದುಸಿರ್ದಂ 1121

ಬಳಿಕಂ ಧೇನುಕವಧೆಯಂ | ಪ್ರಲಂಬನಳಿವಂ ಪೊದಳ್ದು ಗೋವರ್ಧನಮಂ || ತಳೆದುದನರಿಷ್ಠ ನಿಧನನು | ಸುಳಿಯದೆ ಕಂಸಂಗೆ ನಾರದಂ ಸೊಲ್ಲಿಸಿದಂ [본] ವಸುದೇವನೆಸಗಿದೊಳ್ಳಂ | ಬಸಿರಾರೋಹಿಣಿಗಮಾ ಯಶೋದೆಗಮಾರಾ ॥ ಜಿಸಿದುದನುಸಿರ್ವೈದಿದನಾ | ಗಸಕಾಮುನಿ ಮಸಗಿದ<u>ತ್ತಿ</u>ವಂಗತಿಕೋಪಂ || ೮ || ಕಟಕಟ ಶೂರಾತ್ಮಜನತಿ | ಕುಟಲಾತ್ಮಂ ವಂಚಿಸಿಂತೊಡರ್ಚಿದನಲ್ತೇ 🛭 ದಿಟನುಲ್ಲದೊಡುಸಿರ್ವನೆ ಈ | ಜಟವರನೆಸಗುವೆನಿದರ್ಕೆ ತಕ್ಕುದನಿನ್ನಾಂ || F || ನೃ॥ ಬಲಕೃಷ್ಣ ರ್ಬಲವಂತರೆನ್ನೆ ವರಮಾಗಲ್ ಪೊಣ್ಮಿಯಾನನ್ನೆ ಗಂ । ಕೊಲವೇಳ್ಕುಂ ಯುವರಾದ ಮೇಲೆ ಮಡಿಪಲ್ಕೆ ನ್ನಿಂದಶಕ್ಯಂ ಮಹೋ || ಜ್ವಲಶೌರ್ಯಾಸ್ವಿತರೆನ್ನ ಸನ್ನಿಧಿಯೊಳೀ ಚಾಣೂರನೀ ಮುಷ್ಟಿಕಂ | ನೆಲಸಿರ್ಕುಂ ಪಟುಮಲ್ಲಯುದ್ಧ ನಿಪುಣರ್ ಪೋರ್ದೀರ್ವರಂ ಮರ್ದಿಸಲ್ || 00 || ಬರಿವೆಂ ಚಾಪಮಹಾರ್ಥಮಿಲ್ಲಿಗೊಡಗೊಂಡೆಳ್ತರ್ಪುದರ್ಕಟ್ಟುವೆಂ | ಭರದಿಂ ಯಾದವರೊಳ್ ಸ್ವಪಲ್ಕಸುತನಾದಕ್ರೂ ರನಂ ರಾಮಕೃ || ಷ್ಣ ರನಾನನ್ನೆ ಗಮಿತ್ತಣಿಂ ಕಳುಪಿ ನೋಳ್ಪೆಂ ಕೇಶಿಯಂ ಕೇಶಿಯಾ | ರ್ವರುನುಂ ಘಾತಿಸುವಂ ದಲೆಂದೆಣಿಸಿದಂ ಕಂಸಂ ನಿಜಸ್ವಾಂತದೊಳ್ $\| \infty \|$ ಕಂ|| ಅಳಿಯದವನಿಂದಮುಳಿದೊಡೆ | ಬಳಕೃಷ್ಣ ರನಿಲ್ಲಿ ಕುವಲಯಾಸೀಡಾಖ್ಯಾ || ತುಳಗಜಮಿರ್ದವುದಿದರಿಂ ∣ ತುಳಿಯಿಸಿ ಮಡಿಪುವೆನಿದರ್ಕೆ ನಿಸ್ಸಂದೇಹಂ || വം || ಇಂತಾಳೋಚಿಸಿ ಕಂಸಂ | ಸ್ವಾಂತದೊಳಾ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ರಂ ಕರೆದುತರಲ್ ॥ ಮುಂತಿರ್ಪಕ್ರೂ ರನನೇ ¦ || C& || ಕಾಂತಕೆ ತಾಂ ಬರಿಸಿ ಕಜ್ಜಮಂ ಸೊಲ್ಲಿಸಿದಂ ಸ್ಯಂದನಮನೇರಿ ಬೇಗಂ | ನಂದನ್ರ ಜಕೆಯ್ದಿ ಚಾಪಮಹಕಾ ಬಲಗೋ 🏽 ವಿಂದರನೊಡಗೊಂಡಿಲ್ಲಿಗೆ | | OS | ಬಂದೊಂದಿಸು ಮಲ್ಲಯುದ್ಧಕೆಂತಾನುಂ ನೀಂ

```
ವ|| ಅಂತೆಯ್ದಿ ರುಳೊಳ್ ತದ್ಯಾ ನಾನಂದದಿಂ ಸುಖನಿದ್ರೆ ಗೆಯ್ದಾ ಪ್ರಭಾತಸಮಯದೊಳೆಳ್ದು
ಸಮುಚಿತ ಕೃತ್ಯಮನೆಸಗಿ ಅನಂತರಂ ___
ಉತ್ಸಾಹವೃತ್ತ∥ ಗಿರಿಪ್ರಭೇದಿ ದಿಗ್ವಧೂಟಿಯೆಯ್ದೆ ಧಾಳಿಯಂತೆ ವಿ |
             ಸ್ಪುರತ್ಪರಾಗ ರಶ್ಮಿಯುಕ್ತಮೊಪ್ಪಿದತ್ತು ಪೂರ್ವಭೂ 🏽
             ಧರಾಗ್ರದೊಳ್ ಸರೋಜಬಂಧುಬಿಂಬಮಾಶ್ವಫಲ್ವಜಂ |
             ತೆರಳ್ದ ನಾ ಪುರಾಂತದಿಂದಮೇರಿ ಸದ್ವರೂಥಮಂ
                                                                  || US ||
         ಕಂ॥ ಅಂತಾತಂ ತಳರ್ವನಿತರೊ ।
ಕಂಪಾತಂತರ್ವನಿತರೊ
               ಳಂತರಿಸದೆ ಕಂಸಚೋದಿತಂ ಕೇಶಿ ಬಲಾ ∥
               ನಂತರನಾರ್ಪಿಂ ಮಡಿಪಲ್ |
               ಚಿಂತಿಸದೆಯ್ದಿ ದನುದಾರ ಬೃಂದಾವನನುಂ
                                                                  || Or ||
 ನೃ॥ ಖುರದಿಂದಂ ಕ್ಷತನುಪ್ಪವೊಲ್ ಬಡಿವುತುಂ ಭೂಭಾಗಮಂ ನಾರಿದೋ।
     ತ್ಕರಮಂ ಕೇಸರಬೃಂದ ಎಂ ಕೊಡವುತುಂ ಸ್ವೌನ್ನ ತ್ಯವೇಗಂಗಳಿಂ ||
     ಸುರಮಾರ್ಗಂಬರಮುಣ್ಮಿಯಾ ಕ್ರವಿುಸುತುಂ ಹೇಷಾಸ್ವನಂ ಸಿಂಹ್ಮಘೋ |
     ರರವಂಬೊಲ್ ಪಿರಿದಾಗೆ ಗೋವಳರನಶ್ವಾಕಾರದಿಂದಟ್ಟದಂ
                                                                  ||೧೭||
    ಘನಹೇಷಾಬಧಿರೀಕೃತಾಖಿಲದಿಶಂ ಪಿಂತಟ್ಟುತುಂ ಪೊಣ್ಮೆ ಬ |
    ರ್ಪಿನಮಾದೈತ್ಯನಿನಳ್ಳಿ ಗೋಪಸತಿಯರ್ಗೋವಿಂದ ನೀಂ ರಕ್ಷಿಸೋ ||
    ವೆನುತಂ ಕೂಗುತುನೋಡಿಬರ್ಪ ತೆರನಂ ಕಂಡಂಬುಮನ್ಮೇಘ ನಿ
    ಸ್ವನಗಂಭೀರ ನಿನಾದದಿಂತು ನುಡಿದಂ ಗೋಪಾಲಕರ್ಗಚ್ಯುತಂ
                                                                 || ce ||
          ಕಂ∥ ಎಲೆಯೆಲೆ ಗೋಪಾಲರಿರೀ |
              ಖಲನಿಂದತ್ಯಲ್ಪ ಸಾರನಿಂ ಸುಗಿವರೆ ಕೇ ॥
              ವಲ ಹೇಷಾಮಾತ್ರದಿನಂ |
              ಡಲೆದಪನಂಜದಿರಿಮಾಕ್ಷಿಸುವುದೆನ್ನಾ ರ್ಪಂ
                                                                 | UE |
    ನ∥ ಎಂದು—
ವೃ॥ ನಿಜಬಾಹಾಸ್ಕೋಟನಂಗೆಯ್ಡವನ ನಿಕಟಮಂ ಸಾರ್ದು ಬೊಬ್ಬಿಕ್ಕೆ ಪಾನೀ।
    ಯಜನಾಭಂ ನೀಡಿ ಕೈಯಂ ಪುಗಿಸಿ ವಿವೃತ ತದ್ವಕ್ತ್ರದೊಳ್ ನೂಂಕೆ ದಂತ 🏽
    ವ್ರಜಮೂರ್ಜಾಂಭೋದ ಶುಭ್ರಾವಯವತತಿ ಸಡಿಲ್ದು ರ್ವಿಯೊಳ್ ಬೀಳ್ವವೊಲ್ಗೋ |
    ಪಜನವ್ರಾತಕ್ಕೆ ಮೋದಂ ಬಳಿವಿನಮುದಿರ್ದತ್ತಾತನಾಸ್ಯಾಂತದಿಂದಂ
                                                                 || oe ||
    ಬಳಿದುದು ಕೃಷ್ಣ ಬಾಹು ಸಮುಪೇಕ್ಷಿತ ರೋಗದವೊಲ್ ತದಂಗದೊಳ್ |
    ಬಳಿಕೆ ಸಭೇನಮಂ ರುಧಿರಮಂ ಮಿಗೆ ಕಾರುತೆ ಚಕ್ರದಂತೆ ಕ ||
   ಣ್ಗಳನುರೆ ತೇಲಿಸುತ್ತೆ, ನಡುಗುತ್ತಗಿವುತ್ತೊದೆವುತ್ತೆ ಕಾಲ್ಗಳಿಂ
    ದೆಳಿಯನವಂ ವಿಸರ್ಜಿಸುತೆ ಮೂತ್ರಮನಾಗಳಿ ಬಿಳ್ದ ಸುರ್ವಿಯೊಳ್
```

2

∥ -္ခဂ ∦

```
ನ∥ ಅಂತು ಮುದದಿಂದಿರ್ಪಿನಮಿತ್ತ್ರಲ್__
          ಕಂ|| ಮಧುರಾಪುರಿಯಂ ಪೊರಮ|
               ಟ್ಟ್ರಧರೀಕೃತ ಸರ್ವವಾಪನಕ್ರೂರಂ ಶ್ರೀ∥
               ಮಧುಸೂದನನಂ ನೋಡ।
               ಲ್ಕಧಿಕೋತ್ಸವನೈದುತಿಂತು ಬಗೆದಂ ಬಗೆಯೊಳ್
                                                                 || وو ||
              ಪರಿಕಿಪೊಡೆನ್ನಿ ಂದೆಯುಮಾ|
               ಧರೆಯೊಳ್ ಧನ್ಯತರನಾವನೇತರಿನೆನೆ ವಾ ∥
              ರಿರುಹಾಂಬಕನಂಶದಿನವ |
               ತರಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣಾ ಸ್ಯಮಂ ದಲೀಕ್ಷಿಪೆನಿಂದಾಂ
                                                                 || se ||
              ಇಂತಕ್ರೂರಂ ಮನದೊ |
               ೪಼ಂತಿಸುತುಂ ನಂದಗೋಕುಲಕ್ಕೆಯ್ದಿದನ∥
              ತ್ಯಂತ ಶುಭಶಕುನದೊಲವಿಂ |
              ಸಂತಸಮಂ ಪಡೆದು ತಾಂ ಪ್ರಭಾತದೊಳಾಗಳ್
                                                                 ∥ ૭೪ ∦
ವೃ || ಮುನಿ ಕೇಳಂತೆಯ್ದಿ ಕೀಲಾರದೊಳೆಸೆದಿರೆ ವತ್ಸಾವಳೀ ಮಧ್ಯನಂ ಫು |
    ಲ್ಲನವೀನಾಬ್ಜ್ ಕ್ಷನೀದೀವರರುಚಿ ವಿಲಸತ್ಸ್ಮೈರ ವಕ್ತ್ರಾಂಬುಜಂ ಕಾಂ ॥
    ಚನಚೇಲಂ ವನ್ಯಮಾಲಾಧರನುರುತರ ವಕ್ಷಸ್ಥಳಂ ದೂರದೊಳ್ಳಂ |
    ದನ ಪುತ್ರಂ ಕಂಡನಾ ಕೇಶವನನಿದಿರೊಳಕ್ರೂ ರನಕ್ರೂ ರನಾಗಳ್
                                                                 || 288 ||
          ಕಂ|| ನಮಿಸುವುದುಮಾತನಂ ಬಲ |
               ಕಮಲಾಕ್ಷರ್ಮಂದಹಾಸದಿಂದಂ ಪರಿಣಾ ∥
              ಮಮೆ ಬಾರೆಂದುಸಿರ್ದು ಕರಾ
               ಜ್ಞ ಮನೊಳ್ಳಿಂ ಪಿಡಿದು ವಸತಿಗೊಡಗೊಂಡೊಯ್ದರ್
                                                                 || _$e_ ||
               ಬಲಕೃಷ್ಣ ರೊಡನೆ ಪದುಳಂ |
               ದಳಿದಾ ದಾನಪತಿ ಸೋಪಚಾರಂ ಭುಕ್ತಾ ||
               ಖಿಳ ಭೋಜ್ಯನಾಗಿ ನುಡಿದಂ |
               ಬಳಿಕವರ್ಗಾಕಂಸನೆಸಗುವೆಸಕಮನೆಲ್ಲಂ
                                                                 || عو. ||
               ಕಳಿಸಿದನಾವನಿಮಿತ್ತಕೆ !
               ಖಳನಾಥಂ ತನ್ನ ನಲ್ಲಿಗದನೆಲ್ಲಮನಾ ॥
               ಬಳಮಾಧವರ್ಗೆ ಮೋದಂ
                                                                 ∥ ৩৩ ∦
               ಬಳಿವಿನಮಾಗಳ್ ಸ್ವಫಲ್ಕನಂದನನೊರೆದಂ
               ಅಂತೊರೆವುದುಮಾಲಿಸಿ ಮಾ |
               ಕಾಂತಂ ನಸುನಗುತೆ ತಿಳಿದೆನಾಂ ಮುನ್ನಿ ದನೊ 🏽
               ್ಸಂ ತನ್ಮಧುರೆಗೆ ಬರ್ಪೆಂ |
                                                                 || JE ||
               ಚಿಂತಿಸದಾಂ ನಾಳೆ ನಿನ್ನೊ ಡನೆ ಬಲಕಲಿತಂ
```

ವೃ∥ ಮನದೊಳ್ಚಿಂತಿಪುದೇಕೆ. ಮೂರುದಿನದೊಳ್ ಶ್ವಾಫಲ್ಕಿ ನೋಡಾದುರಾ | ತ್ಮನನಾಂ ಸಾನುಗನಂ ವಿಮರ್ದಿಪೆನಿದರ್ಕಿಲ್ಲಿಂತು ಸಂದೇಹಮಿ || ನ್ನೆ ನೆ ಸಂತೋಷಮನಾಂತು ತಾಂ ಕರೆದು ಗೋಪಾಲರ್ಕಳಂ ನೀಮುವಾ | ಯನಮಂ ಕೊಂಡೊಡವರ್ಪುದೆಂದು ಬೆಸವೇಳ್ದಂ ನಂದಗೋಪಾತ್ಮ್ರಜಂ | ao | ಬಲಕೃಷ್ಣ ರ್ಮಧುರಾವುರಕ್ಕೆ ಬಳಿಕೆಕ್ಟಂದಲ್ಲಿ ತದ್ವೀಥಿಯೊಳ್) ಕೆಳೆಯರ್ಕಳ್ವೆ ರಸಿಚ್ಛೆಯಿರ್ದ ತೆರದಿಂ ನೋಡುತ್ತೆ ಹೀರಾಸಿತೋ || ಕ್ಷ ಳವರ್ಣರ್ ಧೃತನೀಲಪೀತನಸನರ್ಮಂದಸ್ಮಿ ತಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಿ ತೋ | ಜ್ವಳವಕ್ಷ್ರರ್ಕಳಭಂಗಳಂತೆ ನಲವಿಂ ಸಂಚಾರಮು ಮಾಡಿದರ್ || an || ಕಂ|| ಚರಿಯಿಸುತೆ ರಂಜಕಾರಕ | ವರನೊರ್ವಂ ರಜಕನಲ್ಲಿ ಬರುತಿರೆ ಕಂಡಾ ∥ ದರದಿಂ ಕಂಸನ ರುಚಿರಾು | ಬರಂಗಳಂ ಪೊದೆವೊಡಾ ಬಲಾಚ್ಯುತರೆರೆದರ್ || a.ə || ವ॥ ಅಂತೆರೆವುದುಮರುಣಾಕ್ಷಂ ಸಸ್ಮಿತಂ ಸಗರ್ವನಾ ರಜಕನಿಂತೆಂದಂ— ವೃ∥ ಎರೆಯಲ್ಬರ್ಕುಮೆ ಗೋವಳರ್ಕಳಕಟಾ ರಾಜಾರ್ಹಕಾಂತಾಂಬರೋ | ತ್ಕರಮಂ ಕೊರ್ಬೆನಿತೋಯಿವರ್ಪೊದೆಯಲೆಂತುಂ ತಕ್ಚರೇ ಕೇಳ್ದಿಡು || ರ್ವರೆಯಾಣ್ಮ್ರಾ ನೆಗಳ್ವಂ ಮಹಾಜ್ಞೆ ಯನಿವರ್ಗೀ ಚೀಷ್ಟೆ ಗೋಪಾಲಮಂ| ದಿರದೊಳ್ಳಲ್ಲು ಮಿದಿಲ್ಲಿ ಕೊಂಬುದೆಯೆನುತ್ತಾ ಕ್ಷೇಪಮ್ಮ ಮಾಡಿದಂ || aa || ಇನಿತುಂ ಗರ್ವಮಿವಂಗೆ ಬಂದುದೆ ಭಳೇ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ್ಯಮಂ ತೋರು ತೋ | ರೆನುತುಂ ಸಾರ್ದಿರದಾತನಂ ಪಿಡಿದುರುಳ್ಚೀಡಾಡಿ ವಸ್ತ್ರಂಗಳಂ ∥ ಮುನಿದಾ ತಾಮ್ರದೃಶಂ ಚಿವುಂಟ ತಲೆಯಂ ಮಾಣ್ದ ಚ್ಯುತಂ ಪೀತನೀ | ಲನವೀನಾಂಬರಯುಗ್ಮವುಂ ಪೊದೆದು ತಾನುಂ ರಾಮನುಂ ಪೊಣ್ಮೆದರ್ 20 ಸಂಚಮಾಶ್ವಾ ಸ ಕಂ∥ ಶ್ರೀರಾಮಾಚ್ಯುತರಿರ್ವರ್ |

ಕಂ|| ಶ್ರೀರಾಮಾಚ್ಯುತರಿರ್ವರ್ | ಕೇರಿಯೊಳೆಯ್ತುರುತುಮಲ್ಲಿ ಕಂಡರ್ಕುಬ್ಜಾ || ಕಾರದ ನವಯಾವನವ | ನ್ನಾರಿಯನಣ್ಪುಗಳನಾಂತು ತರ್ಪಳನಾಗಳ್

0

ವ∥ ಅಂತು ಕಂಡು ಕೃಷ್ಣ ನಿಂತೆಂದಂ__

ವೃ || ಕೈರವನೇತ್ರೆ ನಿನ್ನ ಕರಕೌಶಲದಿಂ ಕೃತಮಾದ ಲೇಪನ |
ಕ್ಕಾರತಿ ಯೋಗ್ಯರಾರ್ಗೆ ಕುಡುವೈ ನುಡಿ ನೀನೆನೆ ಸಾನುರಾಗೆಯಾ ||
ನಾರಿ ಸಕಾಮೆ ಸಸ್ಮಿತ ವಿಲೋಚನೆಯಾಗಿ ಮನೋಜ ಮಂಜುಳಾ |
ಕಾರನೆನಿಪ್ಪ ಕಾಂತ ನಿನಗೆನ್ನಿ ರವೆಲ್ಲಮನಿಂದು ಸೊಲ್ಲಿಪೆಂ

|| 0 ||

ವೃ ಘನಲಾವಣ್ಯ ವಿಲಾಸಿ ಕೇಳ್ಸತತಮಾಂ ಕಂಸಾಜ್ಞೆ ಯಿಂ ಚಾರುಲೇ	
ಸನಮಂ ಮಾಳ್ಪೆನನೇಕವಕ್ತೆ,ಗೆನಗೆಂದುಂ ಕುಬ್ಜಿ ಯೆಂಬಾಖ್ಯೆಯುಂ	
ಬಸಿಶಂ ಭೂರಮಣಾರ್ಹಮಾಗಿ ತೊಳಪಣ್ಣಿಂಗಿಂದು ನೀನಲ್ಲದಾ	
ವ ನರಂ ಯೋಗೈನತಿಪ್ರಿಯಂ ನೆಗಳ್ಗುಮೆನ್ನೊ ಳ್ನನ್ನೊ ಳಿಂತೇಕೆಯೋ	11211
ಎನೆ ರಾಜಾರ್ಹಮೆನಿಸ್ಟ್ನ ಲೇಸನಮನೆಮ್ಮಾರ್ವರ್ಗಮಾಯೆಂದು ಬೇ	
ಳ್ಳಿ ನಮತ್ಯಾದರದಿಂ ಮನೋಜ್ಞ ತರ ಕೊಳ್ಳೆಂದಿತ್ತ ಳಂತೀವುದುಂ ॥	
ವನಜಾತಾಕ್ಷಬಲರ್ವಿಲೇಪಿಸಿ ನಿಜಾಂಗಕ್ಕಿಂದ್ರ ಭಾಸ್ಪಚ್ಛರಾ	
ಸನಯುಕ್ತಾಸಿತ ಶುಭ್ರವಾರಿಧರಯುಗ್ಮಂಬೋಲ್ಸಮಂತ್ಕೆಪ್ಪಿ ದರ್	೪
ಕಂ∥ ಅನಿತರೊಳಚ್ಯುತನುಲ್ಲಾ ।	
ಪನವಿಧಿವಿದನವಳೊಡರ್ಚಿದತಿಸನ್ಮಾನ	
ಕ್ಕನುವಪ್ಪ ವೊಲಿಸಗುವೆನೀ	
ವನಿ ತೆ ಯ ಪಂಗಂ ಕಡಂಗಿ ತೀರ್ಚುವೆನೆಂದಂ	38
ಸದಯುಗದೆ ಮೆಟ್ಟಿಯಾಕೆಯ	
ಪದಮಂ ತಚ್ಚುಬುಕಮಂ ಪತಾಕಾಕೃತಿ ಹ 🏻	
ಸ್ತ್ರದೆ ಪಿಡಿದು ತೂಗಿ ಮಿಗೆ ನೆಗ	
ಸಿದನಾಕೆಯ ಕೊಂಕಡಂಗಿ ರುಜುವಪ್ಪಿ ನೆಗಂ	=
ವೃ∥ ಕರವಕ್ಸೋಗಳಬಾಹುವಲ್ಲರಿಗಳಣ್ಪೆಂದೊಪ್ಪೆ ಪೀತಾಸಿತಾಂ	
ಬರಭಾಸ್ವತ್ತ್ರನುಗಳ್ ವಿಚಿತ್ರಸುಮಭೂಷರ್ಪೊರ್ದಿದರ್ಶಸ್ತ್ರಮಂ ∥	
ದಿರಮಂ ವ್ಯಾವೃತ ರಕ್ಷಕಪ್ರಕರಮಂ ನಾನಾವಿಮಾನಾಳಿಭಾ	
ಸುರಮಂ ಘೂರ್ಣಿತವಾದ್ಯನಾದಭರಮಂ ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಲಂಬಾರಿಗಳ್	೭
ಅಲ್ಲಿರ್ಪಾಯುಧಬೃಂದನುಂ ಪಿಡಿದು ಚಿಮ್ಮುತ್ತೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಚ್ಯುತಂ	
ಸಲ್ಲೀಲಾನ್ವಿತನಾಗಿ ಕಾಪಿನ ಭಟರ್ಮಾಣೆಂದೊಡಂ ಮಾಣದೇ ॥	
ಬಿಲ್ಲಂ ತಾಳ್ದಿ ಕರಾಗ್ರದೊಳ್ತಿರುವ ಪೊಯ್ದಾ ಕರ್ಣಪರ್ಯಂತ <i>ಂ</i>	
ದೆಲ್ಲರ್ವಿಸ್ಮಿತರಪ್ಪವೊಲ್ಸೆಳದು ಬಲ್ಪಿಂ ಭಗ್ನ ಮಂ ಮಾಡಿದಂ	೮
ಉಡಿವುದುಮಲ್ಲಿ ಕಾಪಿನಭಟರ್ಕವಿತಂದತಿ ಕೋಪದಿಂದೆ ಬೊ	
ಬ್ಬಿ ಡುತಿರಿ ಕೊಲ್ವಿದಾರಿಸೆಳೆಯೆಂದು ಶರಾಸನಮಂದಿರಾಂತದ	
ಲ್ಮಿಡಿಯೆ ಬಲಾಚ್ಯುತರ್ಜಡಿದು ಪೊಯ್ದರೆಯಟ್ಟ ಕನಲ್ದು ಬೇಗದಿಂ	
ಪೊಡೆದು ಸಮಸ್ತ್ರರಂ ಕೆಡಪಿ ಕೊಂದುರದಿಂ ಪೊರಮಟ್ಟರಾರ್ಪಿನಿಂ	€
ಮದಧಾರಾಸುರಭೀ ಭ್ರಮಧ್ಭ್ರಮರ ಝೇಂಕಾರಂಗಳಂ ಕೇಳುತುಂ	
ಮದಿಸುತ್ತಂಕುಶ ಘಾತಿಗೈಯ್ದೆ ಬಿದಿರುತ್ತುಂ ಕುಂಭಮಂ ಹಸ್ತಿರಂ ∥	
ಗದ ಮುಂದಾಣದೊಳಡ್ಡಗಟ್ಟ ನಿಲೆ ಕೃಷ್ಣಂ ಜೋದ ಪಿಂತಣ್ಗೆ ಬೇ	
ಗದಿ ನೀಗಳ್ತಿಗೆ ಬೇಡ ಕೊರ್ಬಿನಲೊಡಂ ಮುಂತಣ್ಗ ವಂ ನೂಂಕಿದಂ	11 00 11

ವೃ|| ಎಡಗಯ್ಯಿಂದೆ ತೆರಳ್ಚಿ ಪಿನ್ನೆಲೆಗೆ ಕೃಷ್ಣಂ ಹಸ್ತಿಯಂ ನಿಂದು ಬೊ | ಭ್ಯಿಡುವಾರ್ಪಿಂ ನೆಗೆದೋಡುತುಂ ತಿರುಗುತತ್ತತ್ತಂ ಬಳಲ್ವಂತೊಡ ∥ ರ್ಚಿಡಿದೆಲ್ಲರ್ಮಿಗೆ ನೋಳ್ಬಿನಂ ನೆಗಪಿ ಹಸ್ತಾಂಭೋಜಮಂ ಕೋಡನೊಂ | **ವಡಿಯಿ**ಂದಂತೊದೆದೀಳ್ದು ಕಿಳ್ತು ಬಡಿದಂ ತಚ್ಛೀರ್ಷಮಂ ಕೋಪದಿಂ ಬಡಿವುದುಮಾಕ್ಷಣಂ ಬಿರಿದ ತದ್ಬಿದುವಿಂ ಬಿಸುನೆತ್ತ್ರರುಣ್ಮಿದ | ತ್ತೊಡನೆ ಜನಾರ್ದನಂ ಪೊಡೆವಿನಂ ಕರಿ ಶಿಕ್ಷಕನುತ್ತವಾಂಗಮಂ || **ದೊಡೆದುದು** ರಾಮನಾ ದ್ವಿರದದಕ್ಷಿಣದಂತಮನುರ್ಬಿ ಕಿಳ್ತು ಬೆಂ | ಬಿಡದರೆಯಟ್ಟ ಪೊಯ್ದೆ ನಿಭಪಾರ್ಶ್ವದ ಹಸ್ತಿ ಪರಂ ಕನಲ್ಕೆಯಿಂ | Go || ಹರಿವಜ್ರಾ ಹತಿಯಿಂದುರುಳ್ವ ಕುಲಶೈಲಂಬೊಲ್ಕೆ ರಲ್ದೀಕ್ಷಿಸು 🏾 🤇 ತ್ತಿಂ ಕೃಷ್ಣಂ ನಿಲಲಾರದುರ್ವಿಗೆ ಮಹಾಮಾತ್ರಾ ಸ್ವಿತಂ ಬಿಳ್ದು ತ 🛭 ದ್ವಿರದಂ ಪೊಂದಿತು ತನ್ಮ್ರದಾಸ್ರಗನುಲಿಪ್ತಾಂಗರ್ಲಸನ್ಮೃತ್ತ್ಯಕುಂ | ಜರದಂತದ್ವಯ ಪಾಣಿಗಳ್ ಸ್ಫುರಿಸಿದರ್ಶ್ರೀರಾಮಪದ್ಮಾಂಬಕರ್ | C2 | ಕಂ∥ ಆ ಮುಷ್ಟಿ ಕನೊಡನತುಳಂ ರಾಮಂ ಚಾಣೂರನೊಡನೆ ಘನತರ ಶೌರ್ಡ್ಗೋ || ದ್ದಾಮಂ ಕೃಷ್ಣಂ ಸಂಗರ | ಭೀಮಂ ಕಡುಮುಳಿದು ಪೋರಲುದ್ಯತನಾದಂ || Os || ನೃ|| ಒಡನೊಳಪೊಕ್ಕು ಪಾಯ್ದು ಭುಜದಿಂ ಬಗಿದೀಳ್ದು ರದಿಂದೆ ದೈತೃನಂ | ಕೆಡಪಿ ಕನಲ್ಕೆಯಿಂ ಪಿಡಿದು ಕಾಲ್ಗಳನೆತ್ತಿ, ನಭಕ್ಕೆ ಕೌತುಕಂ || ಬಡೆವಿನಮೆಲ್ಲರುಂ ತಿರುಪಿ ಸೂಳ್ ಶತಮಪ್ಪಿನಮಾರ್ದು ಭೂಮಿಯೊಳ್ | ತಡೆಯದೆ ಬಲ್ರಿನಪ್ಪಳಿಸಿಯಪ್ಪಳಿಸೊಕ್ಕಿದನಬ್ಜ ಲೋಚನಂ || Uat || ಕಂ|| ಕ್ರೂರಂ ಶತಕೋಟಿಮಹಃ | ಸಾರಂ ನಿಜಮಲ್ಲಯುದ್ಧ ವಿಧಿನಿವುಣಂ ಚಾ || ಣ್ಯರಂ ಮಡಿದಂ ಮಡಿವಿನ | ಮಾ ರಾನುಂ ಪೋರ್ದನಿಂತುಟಾ ಮುಷ್ಟಿಕನೊಳ್ ∥ ત⊱ ಕೆಡಪಿಳಿಯೊಳವನ ವಕ್ಷಮ | ನಡಿಯಿಂದೊದೆದೊದೆದು ಶೀರ್ಷಮಂ ಮುಷ್ಟ್ರಿಗಳಿಂ || **ಪೊಡೆದು ಪಿಡಿದಪ್ಪಳಿಸಿದಂ** | ಪೊಡವಿಯೊಳೂರ್ಧ್ವಕ್ಕೆ ನೆಗಪಿ ತಿರುಗಿಸಿ ನೂರ್ಸೂಳ್ ಆಳಿದೆನವನಳಿಏನಂ ಕೌ | ಶಳಕಾಖ್ಯಂ ಮಲ್ಲನಳವಿನೆಯ್ತ್ತರೆ ಪೋರಲ್ 🏽 ಜಳಜಾಕ್ಷಂ ಕಡುಮುಳಿದಾ | ಖಳನಂ ಕೆಡೆ ತಿವಿದನೆಡದ ಮುಷ್ಟ್ರಿಯಿನಾಗಳ್ 11 ca 11

ವೃ॥ ಅಳಿದಾಮಲ್ಲರನೀಕ್ಷಿಸುತ್ತೆ ಮುಳಿದಾ ತಾಮ್ರಾಕ್ಷನಾ ಕಂಸನಂ । ದುಳಿದಾ ಭೃತ್ಯರನಾರ್ದು ನೋಡಿ ಬಳಿದಾರ್ಪಿಂ ರಾಮನುಂ ಕೃಷ್ಣನುಂ ॥	
ತಳಿದಾ ವೀರರಸಂ ತುಳುಂಕಿ ಬಳಿದಾಸ್ಥಾನಸ್ಥ ರಣ್ಮಂ ಮನಂ ಗೊಳೆ ದಾವಾಗ್ನಿ ವೊಲುಣ್ಮೆ ಭೀತಿಗಳೆದಿಂತೆಂದಂ ಮಹಾತೀವ್ರದಿಂ	೧೯
ಬಳಕೃಷ್ಣ ರ್ಕಳನಿರ್ವರಂ ಪುರಿಯಿನೆಲ್ಬಿಂ ನಂದನಂ ಘೋರಶೃಂ ಖಳೆಯಿಂ ಬಂಧಿಸಿಮಿನ್ನ್ನ ವೃದ್ಧ ಜನಸಂದೋಹಾರ್ಹದಂಡಂಗಳಿಂ ಖಳನಂ ಶೂರತನೂಜನಂ ವಧಿಸಿಮಾಗಳ್ ವಲ್ಗಿ ಸುತ್ತಿರ್ಪ ಗೋ	
ನಳರಂ ನಿಗ್ರಹಿಸೆಂದನೀಳ್ದಿ ವರ ಗೋದ್ರ ವ್ಯಾ ದಿ ಸರ್ವಸ್ವಮಂ	00
ಚರರ್ಗಿಂತೆಂದು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿರೆ ನಗುತ್ತಾಮಾಧವಂ ರಂಗದಿಂ ಗರುಡಂಬೋಲ್ ನೆಗೆದೇರಿಯಾತವಗಮಂ ಹಾಹಾಸ್ವನಂ ಪೊಣ್ಮೆ ನೋ	
ಳ್ಪರೊಳಾ ಕಂಸನ ಕೇಶಮಂ ಪಿಡಿದಿಳಾಭಾಗಕ್ಕೆ ತದ್ರತ್ನ ಭಾ ಸುರಕೋಟೀರಮುರುಳ್ವಿನಂ ಕೆಡಪಿದಂ ದೈತ್ಯಾಂಧಕಾರಾರ್ಯಮಂ	೧೬
ಕಂ ಕೆಡಪಿಯವನುಪರಿಭಾಗದೊ ಳೊಡನಚ್ಯುತನಾರ್ದು ವಿಶ್ವವಿಶ್ವಾಧಾರಂ	
ಕಡುಪಿಂ ಬೀಳ್ವುದುಮಳಿದಂ ತಡೆವನೆ ತದ್ಭಾರಕೆಂಬಿನಂ ಜ್ಞಾನವಿದರ್	وو
ಸಾರಸನಾಭಂ ಕಾರಾ ಗಾರಮನೊಳಪೊಕ್ಕು ತರಿಸಿ ಸಂಕಲೆಯಂ ಸಂ ಸಾರಾಬ್ಧಿ ತಾರಕಂ ಸ ತ್ಕಾರುಣ್ಯದಿನುಗ್ರಸೇನನಂ ಮನ್ನಿಸಿದಂ	_9&
ಧವಳಾತಸತ್ರ ಚಾನುರ ನವರತ್ನಾ ಸನ ಗಜಾಶ್ವರಥಭೇರೀ ಮು ಖ್ಯವಿವಿಧಚಿಹ್ನಾ ಸ್ವಿತ ವೈ ಭವದಿಂ ಯದುರಾಜ್ಯ ಪದಮನಿತ್ತಂ ಕೃಷ್ಣಂ	.9 ೪
ಪರಿವಿದಿತಾಖಿಲವಿಜ್ಞಾ ನರಶೇಷಜ್ಞಾ ನಿವರ್ಗವಿದರಾದೊಡಮೊ ಪ್ರಿರೆ ಶಿಷ್ಯಾಚಾರ್ಯಕ್ರಮ ದಿರವಂ ಬಲಕೃಷ್ಣ ರರಿಪರೆಲ್ಲರ್ಗಾಗಳ್	180=
ಘನಕಾಶಿದೇಶದ ಮೇ ದಿನಿಯೊಳವಂತಿ ಪುರಸ್ಥ ನಾಗಿರೆ ಸಾಂದೀ ∥	
ಪನಿಯ ಬಳಿಗೆಯ್ದಿ ನಿಖಿಳಾ ಸ್ತ್ರನಿಚಯ ವಿದ್ಯೆಗಳನವನಿನ ಭ್ಯಾ ಸಿಸಿದ ್	७८

ಕಂ∥ ಸಂಗತಮೆನೆ ವಿದ್ಯಾಪಾ ¦ ರಂಗತರಾಗಿರ್ದು ರಾವು ಕೇಶವರಾಗಳ್ ∥ ಪೊಂಗಿ ಕುಡವೇಳ್ಳುಮಾ ಗುರು | ವಿಂಗಾಂ ಗುರುದಕ್ಷಿಣಾರ್ಥಮಿನ್ನ್ನೀಪ್ಸಿತಮಂ 1 35 1 ಎಂದಾಳೋಚಿಸಿ ಮನದೊಳ್ | ಸಂದೆಗನುಂ ಮಾಣ್ದು ನಿಮಗೆ ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆಯಂ ॥ ತಂದೀವೆನಾವುದೀಪ್ಸಿತ | **ಮಿಂ**ದೆರೆವುದದಂ ಧರಾಮರಾವಳಿತಿಲಕಾ ہا تحد ∥ ಎನಲೊಡಮಾಲಿಸಿ ಸಾಂದೀ | ಪನಿಯತಿಮಾನುಷಚರಿತ್ರ ರಲ್ಲದಿವರ್ತಾಂ || ಮನುಜರೆ ಅಲ್ತಾ ವುದನೆರೆ | ವೆನಿವರನಿವರೀವೊಡಿಲ್ಲ ದುರ್ಲಭವೊಂದುಂ **]| ≥€** || ಎಂದೆಲೆ ಗೋವಿಂದ ಮಹಾ | ನುಂದರಧರ ವಂದ್ಯಮಾನವಿಧಿಮುಖಸುಮನೋ || ಬೃಂದ ಸದಾನಂದಾತ್ಮ್ರ ಮು | ಕುಂದ ಪೊದಳ್ದೆ ರೆವೆನೊಂದನೆನ್ನ ಭಿಮತನುಂ 1 20 1 ವೃ∥ ಕುವರಂ ವಿಪ್ರವರಂ ಪ್ರಭಾಸಮೆನಿಪೊಂದುಂ ಕ್ಷೇತ್ರಮಂ ಪೊರ್ದಿ ತಾಂ | ಲವಣಾಂಭೋನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳ್ಮಡಿದನಂತಾಸೂನುವಂ ತಂದು ಕೇ || ಶವ ನೀನಿತ್ತೊ ಡಪುತ್ರನೆಂಬ ನುಡಿ ಪೋಕುಂ ಮತ್ತುಲಂ ವರ್ಧಿಕುಂ ! ಭುವನಸ್ರಷ್ಟು ಗಶಕ್ಯ ಮೇನೊಳದೆ ಲೀಲಾಮಾತ್ರ ಮಾವಾಂಛಿತಂ || an || ಕಂ|| ಅತಿ ದಯೆಯಿಂ ಬೇಗಂ ತ | ತ್ಸುತನಂ ಕೊಂಡಗ್ರಜಾನ್ವಿತಂಯಮನಿಂ ಪೂ 🏽 ಜಿತನಾಗಿ ಬಂದು ಲೋಕ | ಸ್ತುತಚರಿತಂ ಕೊಟ್ಟನಾದ್ವಿಜಂಗಾ ಮಗನಂ اا قبد اا

ಷಷ್ಠಾ ಶ್ವಾ ಸ

ಕಂ|| ಶ್ರೀಮಧುರಾಹ್ವಯಪುರಿಯೊಳ್ | ರಾಮಾನ್ವಿತನುಗ್ರಸೇನನಂ ಬೆಸಕೆಯ್ವು || ತ್ತಾಮೋದಿತ ನಿಜಬಂಧು | ಸ್ತೋಮಂ ಹರಿಯೆಸೆದನಿಂದ್ರೆ ನೀಲಶ್ಯಾಮಂ

ನೃ|| ವಿಗಳದ್ಬಾ ಸ್ವಮಯಾ ಕ್ಷಿಯರ್ ವಿಗತತಾಟಂಕಶ್ರು ತಿದ್ವಂದ್ವೆಯರ್ | ಮಿಗೆ ವಿಸ್ರಸ್ತ ಕಚೌಘೆಯರ್ ವಿವುಳಶೋಕಧ್ವಾನೆಯರ್ ಪೋಗಿ ತಂ || ದೆಗೆ ಕಂಸಾಸುರಪತ್ನಿಯರ್ ತ್ವರಿತಮಸ್ತಿಪ್ರಾಸ್ತಿಯರ್ದೂರಿದರ್ | ಮಗಧೇಶಂಗೆ ಜನಾರ್ದನಂ ನೆಗಳ್ದ ತದ್ವೃತ್ತಾಂತಮಂ ಸರ್ವಮಂ || 0 || ಸುತೆಯರ್ಗಿಂತು ನೆಗಳ್ಚಿದಚ್ಯುತನ ಕೊರ್ಬಂ ನುಳ್ಗಿ ಪೆಂ ತಳ್ಗಿ ಪೆಂ | ಶತಯಾಗಾದಿ ಸುಪರ್ವಸಂತತಿ ಸಹಾಯಂ ಬಂದೊಡಂ ನಿಂದೊಡಂ || ಧೃತಿಯಿಂ ತದ್ಬಲಮಂ ಯದುಪ್ರವರರಂ ಪೋ ಕುಟ್ಟುವೆಂ ಬೆಟ್ಟುವೆಂ | ತತರಕ್ತಾ ಬ್ಧಿ ಯೊಳೀಕ್ಷಣಂ ಮಡಿಪುವೆಂ ದುರ್ಭಾವರಂ ಗೋವರಂ 12 | ಕಂ|| ಎಂದು ಜರಾಸಂಧಂ ಮುಳಿ | ಸಿಂದಂ ನಿರ್ಬಂಧಿತಾಭೀಳ ಕ್ಷೋಣೀಭೃ | ದ್ಬೃಂದಂ ಪ್ರಸ್ಥಾನೋಚಿತ | ದುಂದುಭಿಯಂ ಪೊಡೆಯಿಸೆಂದು ಮಂತ್ರಿಗೆ ನುಡಿದಂ || 🕹 || ವೃ| ಧರೆಯಾಶಾಪಾಲಕರ್ನಿರ್ಜರರತಿಬಳವದ್ವಾಹಿನೀ ಭಾರದಿಂ ಬಂ | ಧುರಸೇನಾರಾವದಿಂ ಸಿಂಧುರಹರಿರಥಪತ್ತ್ಯಂಘ್ರಿಘಾತೋತ್ಥ ಪಾಂಸೂ ॥ ತ್ವರದಿಂದಂ ಕುರ್ಗೆ ಶಂಕಾಭರದಿನಗಿಯೆ ಕಣ್ಮುಚ್ಚೆ ತನ್ಮಾಗಧೋರ್ನೀ | ವರನಾಗಳ್ ಸೈನ್ಯಯುಕ್ತಂ ತಳರ್ದು ಮಧುರೆಯಂ ಮುತ್ತಿದೆಂ ಬಂದು ತೀಘ್ರಂ || ೫ || ಸಂಗರರಂಗದೊಳ್ಳಿ ಜಬಲಕ್ಕೆ ಮಹಾಬಲಮುಣ್ಮಿದಾ ಪೊಡ | ರ್ಪಿಂಗೆ ಪೊಡರ್ಪು ಕೋಪಕತಿಕೋಪಮಳುರ್ಕಿಗಳುರ್ಕೆ ಪೊಣ್ಣಿದ ॥ ಣ್ಮಿಂಗೆಸೆವಣ್ಮು ಮೂದಲೆಗೆ ಮೂದಲೆ ರೂಢಿಗೆ ರೂಢಿ ಬೇಗದಿಂ | ಸಂಗತನಾಗೆ ಕಾದಿದುದು ಮಾಗಧಯಾದವವಾಹಿನೀಚಯಂ || ك || ಕಂ|| ಬಲಕೃಷ್ಣ ರೀರ್ವರುಂ ಸಂ | ಕುಳಯುದ್ಧ ಮನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ವೀರರಸಂ ಪ್ರೋ || ಜ್ವಳಗಾತ್ರ ರರುಣನೇತ್ರರ್ | ವಿಳಸದ್ರ್ಬೂಕುಟಗಳಾಗಿ ರಣದೊಳ್ ನಿಂದರ್ || 2 || ವೃ|| ಪರಿಪರಿದಟ್ಟ ಪೊಯ್ದು ಗದೆಗಳ್ ತರಿದಿಕ್ಕುವ ನಂದಕಾಳಿತ | ಳ್ತಿಂವ ದಿನೇಶ ಸನ್ನಿ ಭಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರ ನಿಕಾಯಮೊತ್ತಿ ನಿ 📙 ಷ್ಠು ರರವದಿಂ ವಿಭೇದಿಸುವ ಚಕ್ರ ಚಯಂ ಬರಿಕೈ ದುವಾ ಭಯಂ | ಕರ ಯಮರಂ ಬಿಗುರ್ತನದಿನೀಕ್ಷಿಸಿ ಮಾಗಧಭೂಮಿಪಾಲಕಂ || ၓ || ಷಯಮೆಮಗಾಗದೀಗಳಿನಿತಾರ್ಪು ಮುಕುಂದನೊಳಿಲ್ಲದಿರ್ದೊಡಾ | ಜಯರಮಣೀಧವಂ ಮಡಿವನೇ ಪರಿಸಂಥಿಚಯಾಟವೀ ಧನಂ |i ಜಯನಿಭಕಂಸನಕ್ಕೆ ನಿಜಪತ್ತನಕೈದುವವೆಂದು ಪೋದರಾ | ಜಯಶಮನಿನ್ನು ವೊರ್ಮೆ ನಡೆತಂದಿವನಂ ಪೊಡೆದಿಕ್ಕಿ ಕೊಂದಪೆಂ || ೯ ||

ನೃ॥ ಭುರುಹೂತಂ ಪದ್ಮಜಾತಂ ಭವಮುಖವಿಬುಧವ್ರಾತಮೆಳ್ತಂದೊಡಂ ಸಂ।

ಗರರಂಗಕ್ಕೊರ್ಮೆ ಭಂಗಕ್ಕಳವಡಿಸಿ ನೃಪೋತ್ತುಂಗನಿಂ ನಿಲ್ಲೆ ನಿಪ್ಪಾ ॥

ಉರು ನಾಮಂ ಬೆತ್ತು ರಾಮಾಚ್ಯುತರನಧಿಕ ಸಂಗ್ರಾಮದೊಳ್ಗೆಲ್ವೆ ನಾನೆಂ।

ದರ ಮಾತಂ ಭಿನ್ನ ಚೇತಂ ಬಳಿಕುಳಿದ ಬಳೋಪೇತನಲ್ಲಿಂದೆ ಪೋದಂ

11001

ಆತಂ ಪೋಪುದುಮಿಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಕಹಳಾ ಸಂಜಾತನಾದಂ ದಿಶಾ | ಜಾತಾಕಾಶತಟಂಬರಂ ಪುದಿಯೆ ಸಂಗ್ರಾಮೋರ್ವಿಯಿಂದಂ ಸರೋ || ಜಾತಾಕ್ಷಂ ಬಲಭದ್ರಯಾದವಸಮೂಹೋಪೇತನೆಳ್ತಂದು ಸ | ಸ್ಪೀತೋತ್ಸಾಹರಸಂ ಲಸನ್ಮಧುರೆಯಂ ಪೊಕ್ಕಂ ಸ್ಮಿತಾಸ್ಯಾಂಬುಜಂ

11 00 11

ಇರೆಯಿಂತಾ ಮಾಗಧೇಂದ್ರಂ ಕರಿರಥಹರಿಪತ್ತಿವ್ರಜೋಪೇತನೀಸಂ | ಗರದೊಳ್ ಕೃಷ್ಣೋಗ್ರಸೇನಾದ್ಯಖಿಳ ಯದುಗಳಸ್ತೋಮವಂ ಶಕ್ರನಾರ್ಪಿಂ || ನೆರವಂ ಬರ್ಕೆಂತುಮಾಂ ಮರ್ದಿಸಿ ಪಗೆತನಮಂ ತೀರ್ಚಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀ | ಸ್ಫುರಿತಾಪಾಂಗಪ್ರಭಾಪಂಜರದೊಳೆಸೆವೆನೆಂದುರ್ಕಿನಿಂ ಮತ್ತೆ ಬಂದಂ

|| as ||

ಬರೆ ಪೊರಮಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ಪುರಿಯಂ ಹರಿಯುಂ ಬಲನುಂ ಸ್ವಸೈನಿಕಂ | ಬೆರಸು ಕನಲ್ಕೆಯಿಂ ಕಡಿನ ಖಂಡಿಪ ತುಂಡಿಪ ಸೀಳ್ವಪೋಳ್ವ ಕ || ತ್ತರಿಪಿರಿವೆತ್ತುವೊತ್ತುವರಿದಿಕ್ಕುವ ಕೈದುಗಳಿಂದಮೆಚ್ಚು ಸಂ | ಗರದೆಡೆಯೊಳ್ಳರಾಭವಿಸಿಯೋಡಿಸಿದರ್ಮಗಧಾಧಿನಾಥನಂ

11 02 11

ಸರಿವಂ ಸೈನಿಕಯುಕ್ತನಾಗಿ ನಡೆತರ್ಪಂ ಕಾದುವಂ ಪಿಂಚುವಂ | ಭರದಿಂ ಪೊರ್ದುವನೋಡುವಂ ಬಳಿಕೆ ಬರ್ಪಂ ಪೋಪನೆಕ್ತರ್ಪನು || ಬ್ಬರದಿಂದೈದುವನಿಂತು ಸಾರ್ದು ಪದಿನೇಳ್ಸ್ಗಳ್ಪೋರ್ದು ರಾಮಾಬ್ಜನಾ | ಭರಿನಾಮಾಗಧೆ ಭೂಧವಂ ವಿಜಿತನಾದಂ ಯುದ್ಧ ಯುದ್ಧಂಗಳೊಳ್

|| ne ||

ಸಪ್ತಮಾಶ್ವಾ ಸ

ಕಂ|| ಶ್ರೀಹಲಿ ಕಂಸಾರಿಗಳಂ |
ದಾಹವದೊಳ್ಗೆಲ್ದು ಮಗಧನೃಪನಂ ಬಾಹಾ |
ಳೋಹರಸ ಸಿಕ್ತ್ರಭಾಸುರ ||
ದೇಹರ್ಸಾರ್ತಂದು ಮಧುರೆಯಂ ಪೊಕ್ಚಿರ್ದರ್

H0 #

ವೃ|| ಬಳವಂತಂ ಭೀಷಣಂ ಕಾಲಯವನನಿಳೆಯೊಳ್ ಮಾಗಧಂಗಂ ರಣಕ್ಷ್ಮಾ|
ತಳದೊಳ್ ಮತ್ಸೈನ್ಯಮಿನ್ನಾ ವುದು ಪೊಣರ್ವೊಡಿದರ್ಕೇನುಪಾಯಂ ಮಹಾವ್ಯಾ ||
ಕುಲಮೇ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಮಕ್ಕುಂ ಕಟಕಟ ಯದುದಳ್ಗಿಂತಿದಂ ತಳ್ಗಿಸಿಂ ನಿ |
ಶೈಲರಾಗಿರ್ಪಂತೆಯುಂ ಸಂತಸದೊಳೆಸೆವವೊಲುಂ ಪೊಡರ್ಬಿಂದ ಮಾಳ್ಬೆಂ || ೨ ||

	ಕಂ ಎಂದಾಳೋಚಿಸಿಯಾವುರಿ	
	ಯಿಂದಂ ಪೊರಮಟ್ಟು ಪಶ್ಚಿಸಾಶಾಭಾಗ ॥	,
	ಕ್ಕಂದೈದಿ ನೋಡಿದಂ ಗೋ ವಿಂದಂ ವಾರಿಧಿಯನಖಳಮಣಿಗಣನಿಧಿಯಂ	11 6 1)
		121
	ನೆಗಳ್ದಿಂತೊಪ್ಪುವ ಕಡಲಂ ನಗೆಯ ನಿಜಾಪಾಂಗದಂಶುಗಳಿನಿಂಗಡಲಂ	
	ತಗಧರನಾಗಿಸುತೆರೆದಂ	
	ಸೊಗಯಿಪ ದುರ್ಗಾರ್ಥಮಾಗಿ ರಮೃಸ್ಥ ಳಮಂ	🕹
	ವನನಿಧಿಯಿಾರಾರುಂ ಯೋ	
	ಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣೋರ್ವರಾಪ್ರದೇಶಮನಿತ್ತಂ	
	ವನಜಾಕ್ಷಂಗದರೊಳ್ ಕೇ ಳ್ಮುನಿ ಹರಿ ಮಾಡಿಸಿದನೊಳ್ಳಿನಿಂ ದ್ವಾರಕಿಯಂ	35
	_	11 00 11
ವೃ∥	ದ್ವಾರವತೀಪುರಕ್ಕೆ ಮಧುರಾಪುರವಾಸಿ ಸಮಸ್ತ್ರಲೋಕಮಂ ಸಾರಸನಾಭನೈದಿಸಿದನಾವನರರ್ ಮೊದಲಾವ ಕೃತ್ಯದಿಂ	
	ದಾರಯೆ ಜೀವಿಸಿರ್ದರವರಾ ವಿಧಿಯಲ್ಲಿಯೆ ವರ್ತಿಪಂತೆವೊಲ್	
	ಸೇರಿಸಿ ಪೂರ್ವದಿಂದೆಯುಮುದಾರ ಸುಖಂಬಡೆವಂತೊಡರ್ಚಿದಂ	<u>حر </u>
	ನೀತಿಯ ಸೆಜ್ಜೆ ಕೀರ್ತಿಯ ತವರ್ಮನೆ ಸಂಪದದಿರ್ಕೆ ಲೋಕವಿ	
	ಖ್ಯಾತಿಯ ಗೊತ್ತು ಸತ್ಯದ ವನಂ ಘನಪುಣ್ಯದ ಪೀಠ ನಿತ್ಯ ಸಂ 🛙	
	ಪ್ರೀತಿಯ ತಾಣಮೊಳ್ಳಿನ ಗೃಹಂ ಕಡುಸ್ಯತಸದಬ್ಧಿಯುಲ್ಲಸ	2
	ದ್ಭೂತಿಯ ಕೋಶವೊಪ್ಪಿತು ಪುರಂ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸುಖಾಮೃತಾಕರಂ	11 - 11
	ಮನಕೊಳ್ಳಂ ಬೀರುತಿಂತೊಪ್ಪುವ ಪುರವರದೊಳ್ ಶೂರಜಾತೋಗ್ರಸೇನಾ	
	ವಧಿನಾಥಾಕ್ರೂ ರರಾಮೋದ್ಧ ವಮುಖ ಯದುವೀರರ್ಕಳಂ ಸಾರ್ಚಿ ತಾನೊ ರ್ವನೆ ಯಲ್ಲಿಂ ಬೇಗದಿಂ ನಿರ್ಗಮಿಸಿ ಮಧುರೆಯಂ ಪೊರ್ದಿಯಭ್ಯರ್ನಕೆಕ್ತ್ರ	
	ರ್ಪಿಮಾಗಳ್ ಕಂಡನಾ ಕಾಲಯವನನ ಮಹಾಸೈನ್ಯಮಂ ವಾಸುದೇವಂ	ၓ
	ಧರಿಸದೆ ಶಸ್ತ್ರಮಂ ಚರಿಸುತಾ ಮಧುರಾಪುರ ಬಾಹ್ಯದೇಶದ	
	ಲ್ಲಿರಲೊಡಮುರ್ಬಿ ಕಾಲಯವನಂ ಫಡ ಸಿಲ್ಫಿದನೀಗಳೀತನಂ ॥	
	ಪರಿವರಿಸಟ್ಟು ಮುಟ್ಟು ತಡೆ ಸಾರ್ಕಡಿ ಕೊಲ್ಲಿರಿಯೆಂದು ಸೈನಿಕಂ	೯
	ಬೆರಸತಿವೇಗದಿಂ ಹರಿಯ ಸನ್ನಿಧಿಗೆಯ್ದಿ ವನುಗ್ರಕೋಪದಿಂ	11 - 11
	ಅಂತೆಯ್ದಿ ಕ್ಷಿಸಿಯಾ ನಿರಾಯುಧನನಂಭೋಜಾಕ್ಷನಂ ಘೋರಕ	
	ಲ್ಪಾಂತೋಗ್ರೋಪವುನಾರ್ದು ಕಾಲಯವನಂ ಬಾಹಾನಿಯುದ್ಧಾರ್ಥಮಾ ರ್ಟಿಂ ತಾಂ ಸನ್ನಣಮಾಗಿ ನೋಡೆ ಹರಿಯಲ್ಲಿಂ ದಿವ್ಯಯೋಗಿವುಜ	
	ಸ್ವಾಂತಾಗೋಚರನೋಡುತಿರ್ಪನಮಮಂ ಬೆಂಬತ್ತಿದಂ ಬೇಗದಿಂ	00
	•	

ವೃ || ಎಲೆಯೆಲೆ ಚೋರ ಪೋಗದಿರ ಪೋಗದಿರೋಡದಿರೋಡದಿರ್ಮಹಾ | ತಲಮನೆ ಪೊಕ್ಕೊಡಂ ಬಿಡುವೆನೇ ಫಡ ನಿಲ್ಪೊಣರಲ್ಕಿದಿರ್ಚೆನು || ತ್ತು ಲಿವುತುಮಟ್ಟು ತೆ<u>ಳ</u>್ತರೆ ಮುಕುಂದನದೊಂದು ಮಹಾದ್ರಿ ಗಹ್ವರ | ಸ್ಥ ಲಮಿರೆ ಸಾರ್ದು ಪೊಕ್ಕವಿಯೆ ಪೊರ್ದಿದನಂತವನಾಗುಹಾಂತಮಂ I] co || ಅದನಾಗಳ್ನೊಕ್ಕು ನಿದ್ರಾಪರಸಿರೆ ಮುಚುಕುಂದಾಖ್ಯ ಪೃಥ್ವೀಶ್ವರಂ ಕೋ | ಪದಿನಾ ಭೂಮಿಾಶನಂ ಕಾಲಯವನನಿವನೇ ಕೇಶವಂ ತಪ್ಪದೆಂದಾ || ರ್ಮೊದೆದಂ ತನ್ನ ಂಘ್ರಿಯಿಂದಂತೊದೆವಿನಮಧಿಕ ಕ್ರೋಧದಿಂದೆಳ್ದ ವಂ ನೋ] ಳ್ಪುದುಮಾಗಳ್ ಶುಷ್ಕೃನೃಕ್ಷಂ ದವಹುತವಹನಿಂ ಬೇವವೊಲ್ಬೆಂದನಾತಂ || ೧೨ || ಕಂ∥ ಆ ಕಾಲಯವನನಂ ತ] ದ್ಬೂಕಾಂತಂ ಕ್ರೋಧನಹ್ನಿಯಿಂ ಚುರ್ಚಿ ಬಳಿ || ಕ್ಟಾ ಕೇಶವನಾಲೋಕ ಬ | ಭಾಕರವಿಗ್ರ ಹಮನಗ್ರ ದೊಳ್ಳಿ ಟೈಸಿದಂ || ೧೩ || ನೀನಾವನಿಲ್ಲಿ ಬರವೇ | ನಾನೊಡರಿಪ ಕಜ್ಜ ಮಾವುದೆನೆ ಶಶಿವಂಶಾಂ || ಭೋನಿಧಿಯೊಳ್ನಸುದೇವನ | ಸೂನು ಯದುಪ್ರವರವಂಶಭವನಾನರಸಾ ∥ ೧೪ ∥ ಎನೆ ಮುಚುಕುಂದಂ ಸ್ಮರಿಸುತೆ| ಮನದೊಳ್ತಾಂ ವೃದ್ಧ ಗಾರ್ಗ್ಯ ವಚನದ ಪೆಂಪಂ || ಘನತರ ಭ<u>ಕ್ತಿ</u> ರಸಾಂಚಿತ | ತನು ಸರ್ವೇಶಂಗೆ ಮಣಿದು ಬಳಿಕಿಂತೆಂದಂ || C93 || ಕರುಣಾರಸಪೂರಿತ ಕೇ | ಕರದಿಂದೆನಗೀವುದತುಳ ಮೋಕ್ಷಶ್ರೀಯಂ || ಶರಣಾಗತ ಚಿಂತಾಮಣಿ | ಸುರಮುನಿಹೃದಯಾರವಿಂದರವಿ ಗೋವಿಂದಾ || UF || ಮುನಿ ಕೇಳಾ ಮುಚುಕುಂದಾ | ವನಿಪತಿ ಸುಜ್ಞಾನಿಯಿಂತು ನುತಿಸಲೊಡಂ ಲೋ || ಕನಿಯಾಮಕನಾತಂಗೊ ಲ್ದ ನಾದಿಮಧ್ಯಾಂತನುಸಿರ್ದನಭ್ರಧ್ವ ನಿಯಿಂ || ೧೭ || ಕ್ಷಿತಿಸತಿನರ ಭನದಭಿವಾಂ I ಭಿತಂಗಳಾಗಿರ್ದ ದಿವ್ಯ ಲೋಕಂಗಳನೂ || ರ್ಜಿತಮಾದೆನ್ನೊ ಲವಿಂದುಪ | ಚಿತ ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯನಾಗಿ ಪೊರ್ದತಿ ಮುದದಿಂ || ca ||

ಕಂ∥ ತೊಳಗು<u>ತ್ತೆ</u> ದಿವ್ಯಭೋಗಂ I ಗಳನೊಲ್ದ ನುಭವಿಸಿ ಬಳಿಕಮೆನ್ನೊ ಲವಿಂ ಸ 📙 ತ್ತುಳದೊಳ್ ಜಾತಿಸ್ಮೃತಿ ಕ | ಣ್ಗೊಳಿಸಿರೆ ನೀಂ ಪುಟ್ಟುವೈ ನರಾಧಿಪತಿಲಕಾ 11 OF 11 ಸವನಿಸುಗುಂ ಸಕಲ ಧರಾ | ಧವ ದಿನ್ಯಜ್ಞಾ ನವಂತನೆನಿಸುವ ನಿನಗಾ ॥ ಭವದೊಳೆ ಮೋಕ್ಷಂ ಕೇಳೆನೆ | ಸವಿಲಾಸಂ ಮಣಿದನಂಘ್ರಿಯುಗಳಕೆ ಹರಿಯಾ || 00 || ನೃ∥.ಕ್ಷಿತಿನಾಥಾಗ್ರಣಿ ರೈವತಾತ್ಮಭವೆಯಂ ನೀಲಾಂಬರಂ ಕಾಂಚನ | ದ್ಯುತಿಯಂ ರಾಜಮರಾಳಚಾರುಗತಿಯಂ ಸೌಂದರ್ಯಸಾರಾನ್ವಿತಾ || ಕೃತಿಯಂ ಸ್ವೀಕೃತ ಸದ್ಗು ಣಪ್ರತತಿಯಂ ಕಲ್ಯಾಣಸಲ್ಲಕ್ಷಣೋ | **ನ್ನ ತಿಯ**ಂ ರೇವತಿಯಂ ಪರಿಗ್ರ ಹಿಸಿದಂ ವಿಧ್ಯು ಕ್ತ ಮಾನಂದದಿಂ || ao || ಕಂ∥ ಶ್ರುತಮುಂಟದರಿಂದಾ ರೇ | ವತಿಯೊಳ್ ನಿಶಠೋಲ್ಮುಕಾಖ್ಯರೀರ್ವರ್ವಿಬುಧ ॥ ಸ್ತು ತಮತಿಧೃತಿಗಳ್ಬ ಲನಿಂ | ಸುತರುದೆಯಸಿದರ್ಪರಾಕ್ರಮರ್ ಶ್ರೀಕಲಿತರ್ || **e**e || ಅಷ್ಟಮಾಶ್ವಾ ಸ ಕಂ∥ ಶ್ರೀಮದ್ದ್ವಾರಕಿಯೊಳ್ ನಿ∤ ಸ್ತ್ರೀಮಬಲರ್ಮುಸಲಿಕೃಷ್ಣ ರಾಧೃತ ಬಂಧು ॥ ಸ್ತ್ರೋಮರ್ಶಭಧಾಮರ್ ಸ | ನ್ನಾ ಮರ್ಕಣ್ಗೆ ಸೆದರಿಂದುಕೈ ರವಧಾಮರ್ || 0 || ಮುನಿವರ ಕೇಳಿಂತವರಿ | ರ್ಪಿನಮಿತ್ತಲ್ ಘನವಿದರ್ಭವಿಷಯಾವನಿಮಂ ॥ ಡನವೆುನಿಸಿ ರಾಜಿಸುವ ಕುಂ l

> ತನಯಂ ಜನಿಯಿಸಿದಂ ವಿಧಿ | ತನಯಂ ನಿಜಕಾಂತಿ ವಿಕಸದಖಿಳನಧೂವ್ರಾ || ತನಯನನುದಾರಗುಣಲಸಿ | ತನಯಯುತಂ ರುಕ್ಮಿಭೀಷ್ಮಕಂಗೆಲೆ ವಿಪ್ರಾ

ಡಿನಪುರದೊಳ್ ಭೀಷ್ಮಕಾಖ್ಯ ನರಪತ್ರಿಯೆಸೆದಂ

1 2 1

|| و ||

ಕಂ ಆಣುಗಿ ವಧೂಮಣಿ ಕಲಭಾ	
ಷಿಣಿ ಚೆಲ್ವಿನ ಕಣಿಯುವಾರ ಶುಭಲಕ್ಷಣಧಾ 	
ರಿಣಿ ಶೃಂಗಾರರಸತರಂ ಗಿಣಿ ಸುಕ್ಕಿ ಜೆಯೆನಾಯಾ ರ ಹಾರ ಚಿತ್ರವಳಿಗಳು	
ಗಿಣಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಯೆಂಬಳಾ ನೃವಾಗ್ರಣಿಗೊಗೆದಳ್	೪
ಮಾನವಸತಿಯಲಸದಭಿ	
ಪಾನವಸತಿಯೆನಿಸುವಿಂದಿರಾಂಶಜೆ ಸುಮನೋ	
ಮಾನಸಕಲಹೆಂಸಿಯನುಪ	
ಮಾನ ಸಕಲಭವ್ರ ಲಕ್ಷಣಾನ್ವಿತೆಯಿಸೆದಳ್	25
ಎಸೆವಾಕುವರಿಯನೊಲ್ವಾ	
ಲಿಸಿಯಾ ಭೀಷ್ಮಕನೃಪಾಲನಾವಂಗೀವೆಂ	
ನಸುಧೆಯೊಳಾವನೊ ಬಹುಜ	
ನ್ಮಸುಕೃತಫಲಮುಳ್ಳನಕ್ಕು ಮಾ ಕೆಗೆ ತಕ್ಕಂ	&
ಎನುತಿಂತಾಳೋಚಿಸುತಿ	
ರ್ಸಿನಮಾಕೆಯನಿಂದಿರಾಂಶಭವೆಯೆಂಬುದನೊ	
ಯ್ಯನೆ ಜನವಾರ್ತೆಗಳಿಂ ಹರಿ	
ಮನೆದೊ <u>ಳ್</u> ತಿಳಿದಪ್ಪು ಗೆಯ್ಯಲೆಳಸುತ್ತಿ ರ್ದಂ	2
ಆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಹರಿಚಾರೂ	11 II
ದಾರಲಸದ್ದಿ ವ್ಯರೂಪಗುಣಕರ್ಮಮಹಾ	
ಚಾರಿತ್ರ ಕೀರ್ತನಾಮೃತ	
ಸಾರಮನಾಲಿಸಿಯತೃಪ್ತಿ ನಡೆದಳ್ ಬಗೆಯೊಳ್	0
ತನುಜನ ದುರ್ಬೋಧೆಯಿನಾ	" "
ಜನಪಾಲಂ ಮಾಗಧೋಕ್ತಿಯಿಂದೆಯುಮಾಕೃ	
శ్యోనినుళదు పుత్రియం జ్యీ	
ದ್ಯನರೇಂದ್ರಂಗೀವೆನೆಂದು ನಿಶ್ಚಿತನಾದಂ	=
ಆ ಶಿಶುಪಾಲಹಿತೈಷಿಗ	0 - 0
ಳಾಶು ಜರಾಸಂಧ ಸಾಲ್ವ ಪೌಂಡ್ಸುಕಮುಖಪ್ಪ ॥	
ಥ್ವೀಶರ್ಮಹೋತ್ಸವಾರ್ಥಕ್ಟ್	
ತಾಶರ್ಕುಂಡಿನಮನೆಯ್ದಿ ದರ್ಘನಕ್ಕೋಶರ <u>್</u>	II 00 II
ತದನಂತರದೊಳ್ಬಲಮುಖ	11 00 11
ಯದುವೀರಾವೃತನಧೋಕ್ಷಜಂ ನೋಡಲ್ಟ್ಲೇ ॥	
ಗಿದನಾಚ್ಛೆದ್ಯಾವಧಿಪನ	
ಮದುವೆಯನಾ ಕುಂಡಿನಾಖ್ಯ ಪುರಿಯಂ ಸಾರ್ದಂ	V "
<i>y</i> =	

ಕಂ|| ಧರೆಯಂಬಳಸಿದ ಘನ ಸಾ | ಗರಮೆನೆ ತತ್ಪುರಿಯ ಪೊರಗೆ ಸಕಲಕ್ಷೋಣೀ || ಶ್ವರ ಸಂತತಿ ತೀವಿರ್ದುದು | ಸರಭಸಮಾತ್ಮ್ರಿಯ ಸೈನಿಕಂ ಬೆರಸಾಗಳ್ || وم || ವ∥ ಅಂತಿರ್ಪಿನಂ ನಾಳೆ ವಿವಾಹಮೆಂಬ ಸಮಯದೊಳ್— **ವೃ|| ಕರೆಯಿಸಿ ಪುತ್ರ** ನೀನನುಜೆಯಂ ಹಿಮವತ್ತ್ರನುಜಾವ್ರತಾರ್ಥಮಾ | ಪುರದ ಬಹಿರ್ವನಕ್ಕೆ ಚತುರಂಗಬಲಾಸ್ವಿತನಾಗಿ ನೃತ್ಯಗೀ | ತರು**ಚಿರ ವಾ**ದ್ಯತೂರ್ಯ ನಿನದೋತ್ಸವದಿಂದೊಡಗೊಂಡು **ಪೋ**ಗು ಸ | ತ್ವರಮೆನೆ ರುಕ್ಮ್ರಿ ಸನ್ನ ಹಿಸಿದಂ ಜನಕೋದಿತನುಂ ಸಮಸ್ತ್ರಮಂ 1 na 1 ವಿತತಾತೋದ್ಯ ನಿನಾದಮಂ ಸರಸಸಂಗೀತಸ್ವನಂ ಮಾರೆ ರಂ | ಜಿತ ಗೀತಸ್ವನಮಂ ಸುಲಾಸ್ಯ ನಿನದಂ ಕೈಗಣ್ಮೆ ಲಾಸ್ಯೋಲ್ಲಸ ॥ ದ್ದ್ರುತಿಗಾನಧ್ವನಿ ವಾದ್ಯನಾದಮಿರದನ್ಯೋನ್ಯಾನುಷಂಗತ್ವದಿಂ | ದತಿ ರಮ್ಯಾವಹಮಾಗೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ವನಕ್ಕೆಳ್ತಂದಳಾಹ್ಲಾದದಿಂ || ဂ೪ || ವನಕೆಳ್ತಂದರುಣಾಭ್ರದಿಂದಿಳಿನ ವಿದ್ಯುದ್ವಲ್ಲಿಯೆಂಬಂತೆವೋಲ್ | ಕನಕಾಂದೋಳಿಕೆಯಿಂದಮುರ್ವಿಗಿಳಿದಾ ದೇವಾಲಯಂಬೊಕ್ಕು ಗೋ || ಮಿನಿಯಂಶೋದ್ಭವೆ ಮಾಡಿ ತದ್ವ ್ರತಮನಿತ್ತುರ್ವೀಸುರಸ್ತ್ರೀಜನ | ಕ್ಷನುವಿಂ ಬಾಯಿನಮಂ ಕಡಂಗಿ ಪೊರಮಟ್ಟಳ್ ಶೈಲಜಾಗಾರದಿಂ | C38 || ಬಾಲಮರಾಳಿಕಾಧ್ವನಿಯವೊಲ್ ಮಣಿಹಂಸಕಘೋಷಮುಣ್ಮೈಲೋ | ಲಾಲಕದ ಸ್ವನಂಬೊಲುರು ಕಂಕಣಝಂಕೃತಿ ಪೊಣ್ಮೆ ಲೀಲೆಯಿಂ ∥ ದಾ ಲಲಿತಾಂಗಿ ಪಾರ್ಶ್ವದ ಸಖೀಜನದರ್ಶಿತ ವೃಕ್ಷಭೇದಮಂ | ಆಲಿಸುತ್ತೆಲ್ಲಿದಂ ಕಮಲಲೋಚನನೆಂದೆಳಸಿರ್ಪ ವೇಳೆಯೊಳ್ || JE || ಕಂ|| ಕನಕಸ್ಯಂದನಮಂ ಕೃ | ಷ್ಷ ನೇರಿ ವನದೆಡೆಯೊಳೊರ್ವನವಿದಿರ್ದಾ ಕಾ ∥ ಮಿನಿ ಬರ್ಪುದನಾಲಿಸಿ ಗ | ಳ್ಚನೆ ಬಂದಿದಿರಲ್ಲಿ ನಗುತೆ ನಿಂದೀಕ್ಷಿಸಿದಂ 1 02 1 ಸ್ಮರಕೋಟರೂಪನಂ ಶ್ರೀ | ಹರಿಯಂ ನಿಟ್ಟಸುತೆ ಬೆರಗುವಟ್ಟಳ್ ಬಗೆಯೊಳ್ || ಕರಗಿದಳುರೆ ಮೈ ಮರೆದಳ್ |

ತರುಣೀಮಣಿ ಚಿತ್ರದಂತೆ ಮರವಟ್ಟರ್ದಳ್

|| co

ವೃ∥ ಸಮಯವಿವೆಂದು ಶೌರಿ ರಥದಿಂದಿಳಿದಂಬಳಕಾಂತಿ ದಿನ್ಯರ∤	
ತ್ನ ಮಯ ವಿಭೂಷಣಾಂಶು ಹಸನದ್ಯುತಿ ಜೃಂಭಿಸೆ ಬಂದು ತನ್ಮನೋ	
ರಮೆಯ ವಧೂಚಯೋತ್ತಮೆಯ ಚಾರುನಿಜಾವಯವೇಕ್ಷಣೋತ್ಥ ಸಂ 🕨	
ಭ್ರಮೆಯ ಕರಾಬ್ಜಮಂ ಪಿಡಿದು ತೇರ್ಗೊಡನೇರಿಸಿ ತಾನುಮೇರಿದಂ	∥ ೧೯
ಚರರಾವಾರ್ತೆಯನೂರ್ಗೆ ತಂದು ರಯದಾಗಳ್ ಪೇಳೆ ಕೇಳ್ದಾಜ್ಯದಿಂ	
ದುರಿದೇಳ್ವಗ್ನಿಯವೊಲ್ ಪ್ರಕೋಪಶಿಖಿಕೀಲಂ ಪೊಣ್ಮೆ ಚೈದ್ಯಾವನೀ	
ಶ್ವರನುಂ ಮಾಗಧನುಂ ವಿಡೂರಥನುಮಾರ್ಪಿಂ ದಂತಸಕ್ತ್ರಾ ಖ್ಯ ಭೂ	
ವರನುಂ ಪೌಂಡ್ರಕಸಾಲ್ವರುಂ ಪರಿಯನೀಗಳ್ ಕೊಲೈವೆಂದುರ್ಬಿದರ್	eo
ಕಂ ಉರ್ಬಿನಿನುರೆ ಗಂಟಕ್ಕಿದ	
ಪುರ್ಬುಗಳಿಂ ಕುಣಿವ ಮಾಸೆಯಿಂ ಪಲ್ಗಿ ಡಿವು ॥	
ತ್ತಿರ್ಬಗಿದಾಳ್ಬಿವು ಗೋಪನ	
ಕೊರ್ಬನೆನುತ್ತ ವರ್ಗಳೆಲ್ಲರುದ್ಯೋಗಿಸಿದರ್	oe
	() = () [
ವೃ ತರುಬಿದ ವೈರಿವಾಹಿನಿಯನೀಕ್ಷಿಸಿಯಾ ಬಲಭದ್ರ ನಾರ್ಸಿನಿಂ ರುಗುಬಿದಿಗಾಗಿಯೋರ್ವನೆ ಪಟ್ಟಾಯುವರಿಂ ಪೆಂಸೆರಿಸಿ ಸಿಸಿ ಚಿತ್ರ ॥	
ದುರುಬಿದಿರಾಗಿಯೋರ್ವನೆ ಹಲಾಯುಧದಿಂ ಪೊಡೆದಿಕ್ಕಿ ಪಿಕ್ಕಿ ಬೊ ಬಿ.ಗಿದಿಗಿದಟ್ಟ ಕುಟ್ಟಮುತ್ತಾಗ ದಿನಾಗ ಕನ್ನುಣೆ ತಬ್ಬನ್ನಾ !	
ಬ್ಬಿರಿದಿರಿದಟ್ಟಕುಟ್ಟಮುಸಲಾಗ್ರದಿನಾಗ್ರಹಮುಣ್ಮೆ ಕಲ್ಪದಾ ಕರೆಗೊರಬಂಬಿಂಬಾ ಕ ಸರತಾಕ್ಷಣದೇಶ್ವ ನೆನ್ನೆ ಕೆಲ್ಲು ಕೆಂತ್ರಾಕ್ಟ	
ಕರೆಗೊರಲಂಬೊಲಾ ಸೃವರನಾಕ್ಷಣದೊಳ್ ನೆರೆ ಗೆಲ್ಬು ಪೊಂಗಿದಂ	00
ಕಡುಪಿಂಕಾದಿ ಪರಾಜಯಂ ಬಡೆದು ಬರ್ಪಾ ಭೂಪರಂ ನೋಡಿ ಬೊ!	
ಬ್ಬಿಡುತಾ ರುಕ್ಮಿ ಕನಲ್ಲೆಯಿಂದೆ ರಣದೊಳ್ ಕೊಂದಲ್ಲವಾಗೋಪನಂ	
ಬಿಡೆನೀನೂರ್ಗೆ ಪುಗೆಂ ದಲೆಂದುರದೆ ನಿಲ್ ನಿಲ್ ಪೋಗದಿರ್ಪೋಗದಿರ್	
ಫಡನಾಣ್ತ ಿಗಿಯನಿಂದಿದಿರ್ಚೆನುತವಂ ಬೆಂಬತ್ತಿದಂ ಕೃಷ್ಣನಂ	ee
ಕಂ ಎಂದು ಪಚಾರಿಸುತೆ ಖಗ	
ಸ್ಯಂದನನಂ ಸಂಧಿಸುವಿನಮಾಕ್ಷಿಸಿಯಾ ಗೋ [[
ವಿಂದಂ ರುಕ್ಮಿಣಿ ನೋಡೀ	•
ಗಿಂದಿನ ಸಿನ್ಮುಣ್ಣ ನೆನ್ನ ಯುದ್ಧ ದ ಪೆಂಪಂ	Jee
ವೃ∥ ಎನುತಿದಿರಾಗಿ ಬೊಬ್ಬಿರಿದು ಖಂಡಿಸಿ ತದ್ರಥಸೂತವಾಜಿಕೇ	
ತನಏಶಿಖಾಸನಂಗಳನಿಷುವ್ರ ಜದಿಂ ಶರಮೊಂದರಿಂದೆ ಮೇ ॥	
ದಿನಿಗವನಂ ಪಡಲ್ಪಡಿಸಿ ಯಾದವಸೈನ್ಯಸಮೇತನಾಗಿಯಾ	
ವರನುಹಲೋಚನಂ ನಿಜಪುರಕ್ಕೆ ಮಹೋತ್ಸವದಿಂದಮೆಯ್ದಿದಂ	-931
ಕಂ ಕ್ರಮದೆ ವಿವಾಹೋಚಿತಹೋ	11 -57
ಮಮನೆಸಗಿ ಯಥೋಕ್ತ್ರಸದ್ವಿಧಿಯಿನಖಿಲರ್ಭೂ	
ಮ್ಯಮರರ್ಕಳ್ಳನ್ಯಾವರ	
ಣಮನಾಗಿಸಿ ಮಂಗಲಾಸ ಕನುನೊಸೆಗಳು ಸಂಸ್ಥಾ	
ಣಮನಾಗಿಸಿ ಮಂಗಳಾಷ್ಟ್ರಕಮನೊಸೆದುಸಿರ್ದರ್	36

ವೃ| ಇಂತು ಯಥೊಚಿತಂ ಪರಿಣಯೋತ್ಸವಮಂ ಪದೆದಚ್ಯುತಂ ಕರಂ| ಸಂತಸದಿಂ ವಿವಾಹಮನಭೀಕ್ಷಿಸಲಲ್ಲಿಗೆಬಂದ ಭೂಮರು || ತ್ರಂತತಿ ಮಲ್ಲವಂದಿನಟಗಾಯಕಬೃಂದಮನಿಷ್ಟವಸ್ತುವಿಂ | ದಂ ತಣಿವಂತೆ ಬೀರೆ ಮಿಗೆ ಮನ್ನಿ ಸಿದಂ ಪರಮಾದರಾನ್ವಿತಂ

11 22 11

ನವಮಾಶ್ವಾ ಸಂ

ಕಂ|| ಶ್ರೀರಮಣಂ ದ್ವಾರಕಿಯೊಳ್ | ಧೀರೋದಾತ್ತಂ ರಮಾಂಶಭವೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯಂ 🛭 ಮಾರಕ್ರೀಡಾಪಾರಾ| ವಾರದೊಳಾಳಿಸುತೆ ಸುಖರಸಾಕರನಿರ್ದಂ 101 ಇನಿತುಂ ಕಾಲಂ ತ್ರಿಜಗ l ಜ್ಞನ ಮನಸಿಜನೆಂಬ ನುಡಿಯನುಡುಗಿಸಿ ಬಳಿವಂ 🛭 ತನುಪಮೆಯ ಬಸಿರ್ಪೊಣ್ಮಿದು | ದನಂಗನಂ ಸಾಂಗನೆನಿಸಿ ಪಡೆವುತ್ಸವದೊಳ್ || e || ಲಲನಾಗರ್ಭಾಚಲದಿಂ | ದಲರೆ ಸಖೀನೇತ್ರಕುಮುದಮುಣ್ಮಿರೆ ಹಾಸಾ || ಮಲಚಂದ್ರಿಕೆಯರ್ಭಕಸೀ | ತಲರುಚಿ ಸದ್ರಾಗರಸಮ್ಮನಾಂತುದಯಿಸಿದಂ 11211 ಇರೆ ನಾರದನುಕ್ತಿ ಯನಾ | ದರಿಸಿಳಿಯೊಳ್ನೋ ಡುತಾರನೆಯ ದಿನದಿರುಳೊಳ್ | ಪರಿತಂದು ಕಾಳಶಂಬರ | ನಿರದೀಶಿಶು ಪಗೆವನೆಂದು ಬಗೆದಂ ಮನದೊಳ್ 11 0 11 ಬಗೆದಲ್ಲಿರ್ಪರುಮಂ ಮಾ |

ಬಗೆದಲ್ಲಿರ್ಪರುಮಂ ಮಾ | ಯೆಗಳಿಂದೆಳ್ಚರಿಕೆಗುಂದೆನೀಳ್ದಾಗಳೆ ದೈ || ತ್ಯಗಣಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಕೊಂಡಾ | ಮಗುವಂ ತಾರಾಧ್ವದಲ್ಲಿ ಬರ್ಪವಸರದೊಳ್

1 35 1

ಅಸುರನದಂ ಸಾಗರದೊ | ಲ್ಪಿಸುಟ್ಟು ಪೋಗಲೊಡಮೊಂದು ಮಾನ್ ನುಂಗಿದುದಾ || ಶಿಶುವನದರುದರ ಶಿಖಿಯಿಂ | ನಸಿಯದೆ ಬಾಲಂ ಪ್ರವರ್ಧಿಸುತ್ತಿರೆ ಸುಖದಿಂ

11211

ಕಂ∥ ಆ ವನಧಿಗೊರ್ಮೆಯೊರ್ವಂ ∣ ಧೀವರಸ್ಟೆ ತಂದು ಗಾಳದಿಂದಂ ಕೆಲಮ 🛚 ಸ್ಯಾವಳಿಯೊಡನಾ ಪೊಣರಂ] ಶ್ರೀವಿಲಸಿತಮಾಗೆ ಕಂಡು ನಲನಿಂ ಪಿಡಿದಂ || 5 || ವೃ∦ ತನಿಸೊಂಪಂಬಡೆದಿರ್ಪುದೆಂದು ಬಗೆದಾ ಪಾಠೀನಮಂ ತಂದವಂ | ದನುಜಸ್ವಾಮಿಗೆ ಶಂಬರಂಗೆ ಕುಡೆ ಕಂಡಾಶ್ಚರ್ಯದಿಂದಾ ನಿಕೇ || ತನದೊಳ್ ಸೂದಚಯಾಧಿಕಾರಿಣಿ ಲಸನ್ಮ್ರಾಯಾವತೀನಾನು ಕಾ | ಮಿನಿಯುಂಟಾಕೆ ಗಡೆಂದು ನೇಮಿಸಿಯದಂ ಕೈಗಿತ್ತನಾ ಶಂಬರಂ ∥ र ∥ ಅದನಾಗಳ್ ಶಸ್ತ್ರದಿಂ ಸೀಳಿಸೆ ತದುದರದೊಳ್ದಗ್ದ ಕಂದರ್ಸ ಪೃಥ್ವೀ | ಜದ ದಿವ್ಯಾಂಕೂರಮೋ ಎಂಬವೊಲಿರೆ ಕುವರಂ ಮಂಜುಳಂ ಕಂಡವಳ್ ಚೋ || **ದ್ಯ**ದಿನೇತದ್ಗರ್ಭಕೆಂತೀ ಶಿಶು ಸಮನಿಸಿತೋ ಆವನೋ ಈತನೆಂದಂ | ದದನಾರೈ ವುತ್ತು ಮಿಂತಿರ್ಪಿನಮನಳೆಡೆಯಂ ನಾರದಂ ಬಂದು ಸಾರ್ದಂ Up | ನಾರಿಯಿನಂ ಜಗಜ್ಜನನಸಂಹ್ವತಿಕಾರಣಭೂತನಾದ ದೈ | ತ್ಯಾರಿಯ ಸೂನುವಾತ್ಮರಿಪುವೆಂಬುದನಾಲಿಸಿ ಪೋಗಿ ಸೂತಿಕಾ || ಗಾರದಿನೀಳ್ದು ತಂದು ಕಡಲೊಳ್ಳಿ ಡೆ ಶಂಬರನೇ ಝುಷಂ ನಿಜಾ | ಹಾರ ನಿಮಿತ್ತದಿಂ ಚರಿಸುತ್ತಿಕ್ಕಿಸಿ ನುಂಗಿದುದೀ ಮನೋಜ್ಞ ನಂ || cc || ಇದನೊರ್ವಂ ಬೇಂಟೆಗಾರಂ ಪಿಡಿದು ದನುಸುತಂಗಿತ್ತ ನಿಂತೀಗಳೆಯ್ತಂ | ದುದು ಕೇಳ್ ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ತೀ ಶಿಶು ನರಚಯರತ್ನಂ ಭವಚ್ಚಿತ್ತದೊಳ್ ತಾ 🛭 ಳದೆ ಸಂದೇಹಾಂಶಮಂ ಕಾಮಿನಿ ಪೊರೆಯೆನೆ ಬಾಲಕ್ರಿ ಯಾಭೇದದೊ**ಳ್** ಕೋ | ವಿದೆ ತದ್ರೂಪಾತಿನೋಹಾನ್ವಿತೆ ಕಡುನಲವಿಂದೋವುತಾ ಕಾಂತೆಯಿರ್ದಳ್ ∥ ശ <u>"</u> ಸತತಂ ಚುಂಬಿಸುತಪ್ಪುತುಂ ಯುವತಿ ರಾಗೋದ್ರೇಕದಿಂದಂ ಮನೋ | ರತಿಸೌಖ್ಯಂಬಡೆವುತ್ತು ಮೋವುತುಮಿವಂಗೆಂದಕ್ಕುವೋ ಯೌವನೋ || ನ್ನ ತಿಯೆಂದಿರ್ಪಿನಮೊಂದಿದತ್ತು ಹರೆಯಂ ತದ್ದೇ ಹದೊಳ್ ನೋಡಿ ಪೊಂ | ಗುತೆ ತನ್ನ_ುಸ್ತ್ರಹೃದಕ್ಷ್ಮಿ ತಾಂ ಕಲಿಸಿದಳ್ ಮಾಯಾವಿಶೇಷಂಗಳಂ || 🖙 || ಕಂ|| ಎಳಮೆ ಮೊದಲಾಗಿಯುಂ ತ| ನ್ನೊಳೆ ಮೋಹೋದ್ರೇಕದಿಂದೆ ಸತಿ ಭರ್ತೃಗೆ ಮಾ || ಕ್ಷ ಳದೆಂತಂತೊಡರಿಸುವಾ ! ಜಳಜಾಂಬಕಿಗಿಂತು ನುಡಿದನಾ ಪ್ರದೃುಮ್ನಂ || ೧೪ || ಮನಕಚ್ಚ್ರರಿಯಾಗಿರ್ಕುಂ | ನನಿತಾಮಣಿ ಮಾತೃಭಾವಮಂ ಮಾಣ್ದೇಕಿಂ ॥ ತನುಚಿತಕೃತ್ಯಮನೇ ನೀ | ನೆನಗೆಸಗುತ್ತಿರ್ವೆ ಬಾಲ್ಯದಿಂದೆಯುಮೊಳ್ಳಿಂ || USS ||

ವ|| ಎನೆ ಮುನ್ನಿನ ವೃತ್ತಾಂತಮನೆಲ್ಲಮನುಸುರ್ಮ_

ಕಂ॥ ಇನಿತಲ್ಲದೆ ಪೆರತೊಂದ | ಲ್ತ ನಿಶಂ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದೆ ಮರುಗುತೆ ಯುಷ್ಮ ॥ ಜ್ಞ ನಯಿತ್ರಿಯಿರ್ದಪಳ್ಬೇ | ರೆನಗದರಿಂ ಸೂನುವಲ್ತು ನೀನೆಲೆ ಕಾಂತಾ

100

ಇಂತಾಕೆಯಿಂದೆ ನಿಜವೃ | ತ್ರಾಂತಮನಾಲಿಸಿ ಕೆರಳ್ದು ಶಂಬರನಂ ದೈ || ತ್ಯಾಂತಕಪುತ್ರಂ ಪೊಣರ | ಲ್ರಾಂ ತವಕದೆ ಕರೆಯೆ ದನುಜನಾಂತಂ ಮುನಿಸಂ

11 02 11

ನೃ॥ ಎತ್ತಲುನೊತ್ತಿ ಕೆತ್ತ ಕರಿಸುಚಯಮಂ ಬಳಸಿರ್ಪ ತೀರ್ಗಳಂ । ಮುತ್ತಿದ ವಾಜಿರಾಜಿಯನಳುರ್ಕಡಿ ಸೀಳಿನುತಾರ್ದು ಕೋಪದಿಂ॥ ಸುತ್ತಲುಮೆತ್ತಿದಾಯುಧವ ಪತ್ತಿಯನೆಚ್ಚರಿದಟ್ಟ ಕುಟ್ಟ ಬೆಂ। ಬೊತ್ತಿರಿದಿಕ್ಕಿ ಪಿಕ್ಕಿ ಕಡಿದಾ ಬಲಮಂ ಬರಿಕೆಯ್ದ ನಂಗಜಂ

|| Co ||

ಕಂ|| ಬರಿಕೆಯ್ದೊ ಡಮುಳಿಯದೆ ಬಳಿ |
ಕೆರಗುವ ಸಿಡಿಲೋಡುವಹಿಗಳರೆವರೆ ಬಾಯ್ವು ||
ಟ್ಟುರುಬುವ ದೈತ್ಯರ್ಬೀಸುವ |
ಬಿರುಗಾಳಿಗಳುಣ್ಮೆ ಶಂಬರಂ ವಿರಚಿಸಿದಂ

| OF |

ನೃ | ನಿರಚಿಸೆ ಮತ್ತ್ರದಂ ಹರಿಜನಳ್ಗಿಸಿ ನಿರ್ಜರವಹ್ನಿ ಕೀಲಶಂ | ಬರನನಶೇಷ ದೈತ್ಯ ನುತಶೌರ್ಯಪರಾಕ್ರಮಭಾಗ್ಯಶಕ್ತಿ ಡಂ || ಬರನನುದಾರಬಾಹುಯುಗ ತಾಡನಕಂಪಿತಮೇದಿನೀಡಿಶಾಂ | ಬರನನುವುತ್ಯಕರುತ್ಸವಿಸೆ ಶಂಬರನಂ ಕಡಿದಿಕ್ಕಿ ಮೆಟ್ಟದಂ

11 00 11

ಕಂ|| ಅಂತು ಕಡಿದಿಕ್ಕಿ ಶಂಬರ | ನಂ ತತ್ಪುರಿಯತ್ತಣಿಂದೆ ನೆಗೆದಾ ಪ್ರದ್ಯು || ಮ್ನಂ ತರಣಿಸರಣಿಗಾ ಸತಿ | ಯುಂ ತಳರ್ವಿನಮೊಡನೆ ನಡೆದು ಬಂದಂ ಬಾನೊಳ್

11 20 11

ಸುರಪಥದಿಂದ್ವಾರಾವತಿ | ಪುರದಂತಃಪುರದ ಮಧ್ಯಕಿಳಿತರ್ಪುದುಮ || ಚ್ಚರಿವಟ್ಟು ಕೃಷ್ಣ ಸತಿಯರ್ | ಪರಮಮುದಂಬೆತ್ತರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರ್ವರುಮಂ

|| 00 ||

ನ್ನು|| ಹರಿಸಂಕಲ್ಪೆಯರಾಗಿಯಾ ತರುಣಿಯರ್ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ನಂ ನೋಡಿನೋ | ಡಿರದಾನಂದಜಲಾಕುಲೇಕ್ಷಣೆ ಪೊದಳ್ದಿಂತಪ್ಪ ಸದ್ಯಾವನ ॥ ಸ್ಪುರಿತಂ ಸೂನುವೆ ಧನೈಗಲ್ಲದುಳಿದರ್ಗೇನಕ್ಕುಮೇ ಎಂದು ಸಾ | ದರವಾ ರುಕ್ಮಿಣಿಯಾತನೊಳ್ಬಳಿಕೆ ಪುತ್ರಸ್ನೇಹಮಂ ತಾಳ್ದಿದಳ್ || هد || ವ|| [ಆಗಳ್ ನಾರದಂ ಅಂತಃಪುರನುಂ] ಪೊರ್ದಿಯಿನಂ ನಿಮ್ಮ್ರತನುಜಾತನೆಂದು ನಡೆದುದ ನೆಲ್ಲಮಂ ವಿವರಿಸಿ... ಕಂ|| ಬಿಸಜಾಕ್ಷಿ ಪುತ್ರನೀತಂ | ಸೊಸೆಯಿನಳೀ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಂಕಿಸವೇಡೆಂ || ದುಸಿರಲೊಡಂ ರುಕ್ಮ್ರಿಣಿ ಹ | ರ್ಷಸನುನ್ವಿತೆಯಾದಳುರ್ಬಿದಂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಂ || ar || ವರಿಸಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದನಾ | ಹರಿಜಂ ಪ್ರಮ್ಯಸ್ನು ಸೊಲ್ಪು ರುಕ್ಮಿಜೆಯಂ ಸಿಂ || ಧುರಗತಿಕುಮುದ್ದತಿಯನಾ | ತರುಣೀಮಣಿಯಂ ಸ್ವಯಂವರಸ್ಥೆ ಯನೊಳ್ಳಿಂ || S31 || ಅವಳೊಳ್ಸ್ರ್ರದ್ಯುಮ್ನಂಗು | ದ್ಬ ವಿಸಿದನನಿರುದ್ದ ನಾಹವಾರುದ್ದಂ ವೀ ॥ ರ್ಯವನತಿಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ದಂ | ಕವಿನುತಚರಿತಾನುಬದ್ಧ ನಣುಗಂ ಶುದ್ಧಂ || == || ಹರಿಯೊಡನೆ ಕೇಣಮಿರ್ದೊಡ | ಮೆರೆದೊಡೆ ದೌಹಿತ್ರನೆಂದು ಬಗೆದನಿರುದ್ದಂ 🏽 ಗಿರದ:ದುರುಕ್ಮಿ ಪೌತ್ರಿಯ | ನರನಿಂದದಳಾಕ್ಷಿಯಾ ಸುಭದ್ರೆಯನಿತ್ತ**ಂ** || <u>|</u> 92 || ದಶಮಾಶ್ವಾ ಸ ಕ|| ಶ್ರೀತರುಣೀರಮಣಂ ಭೂ | ಪಾತತಮಣಿಕಾಂತಿ ಶಬಳಿತಾಶಾವಲಯಂ| ಭೂತನಯನಿರ್ಪ ತತ್ಪ್ರಾ ಗ್ಜ್ಬ್ಯೋತಿಷಪುರಮು ನಭೋಗ್ರದೊಳ್ನಿಟ್ಟಿಸಿದಂ || 0 || ಪುರಿಯ ಶತಯೋಜನಾಂತರ ಧರೆಯೊಳ್ ತೆಱಪಿಲ್ಲದಿಡಿದು ಪರಸಿರೆ ತೀಕ್ಷ್ಣ ॥

ಕ್ಷುರ ನಿಚಯಾಂತಪುನತಿ ಭೀ|

ಕರಮೌರನಪಾಶಬೃಂದಮಂ ಹರಿ ಕಂಡಂ

1 2 11

ಕಂ|| ಕಂಡು ನಿಜಕಾಂತಿಜಿತರವಿ |

	ಮಂಡಳದಿಂ ನಂದಿತಾಬ್ಜ ಭವನಗಜೇಶಾ ಖಂಡಲದಿಂದಿನ್ನಾಸುರ ಮಂಡಲದಿಂಚಕ್ರದಿಂದನಂ ಮಿಗೆ ತರಿದಂ	2
ವೃ∥		မွ
	ಮುರನಂ ನಿರ್ಜಿತನಿರ್ಜರಾಳಿಧುರನಂ ವಿತ್ರಸ್ತ್ರದಿಜ್ಮ್ರತ್ತಕುಂ ಜರನಂ ಕಂಪಿತ ಹೇಮಭೂಮಿಧರನಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಮರ್ತ್ಯಾಘಸಂ ಜರನಂ ಸ್ವಭ್ರಮಣೋದ್ಭವಾನಿಲಚಲದ್ವ್ಯೋಮಾವನೀಚಕ್ರದಿಂ ದರಿದಂ ದೈತ್ಯಹರಂ ಪ್ರಹೃಷ್ಟ ಜಲರುಡ್ಭೂಶ್ಚಕ್ರದಿಂ ಚಕ್ರದಿಂ	35
	ಕಂ ಶ್ರೀವನಿತಾಪತಿ ನಿಜಘನ ರಾವಶ್ರವಣಾನತಾಮರಾಧೀಶಹಯ ಗ್ರೀವನ ಬಳಿಕಲ್ಲಿ ಹಯ ಗ್ರೀವನ ಜಿತದೇವನುತ್ತಮಾಂಗಮನರಿದಂ	೬
ವೃ∥	ಚರರಿಂ ಕೇಳ್ದ ಸುರಾರಿಯು ಜ್ಜು ಗಮನತ್ಯಾಟೋಪದಿಂ ಕೋಪದಿಂ ದುರಿ ಸೂಸುತ್ತ್ತಿರೆ ಕಣ್ಗ ಳೊಳ್ಳ್ರಳಯರುದ್ರಾಕಾರದಿಂ ಬೀರದಿಂ ಸುರಶೈಲಂ ಸಿಗುರೇಳೆ ಬಾನ್ ನಡುಗೆ ಭೀಮಧ್ವಾನವುಂ ಮಾನಮಂ	
	ದಿರಸುರ್ವೀಜನೊಡರ್ಚುತುಂ ಜರೆದನುತ್ತೃಷ್ಟಾರಿಯಂ ಶೌರಿಯಂ ಶ್ರೀಪತಿ ಕೋಪದಿಂ ನಿಜಗುಣ ಧ್ವನಿನಿರ್ಜಿತವಜ್ರನಿಷ್ಠು ರಾ ಟೋಪಮನಸ್ತ್ರವಿದ್ವಿಡವಲೇಪಮನುಜ್ಞಿತ ದೇವಬೃಂದಸಂ ತಾಪಮನೂರ್ಜಿತಾಶ್ರಿತಮಹೀಪಮನಾಹತ ಸಜ್ಜನಾಳಿ ಹೃ	2
	ತ್ತಾ ಪಮನಾಗಳೇರಿಸಿದನಕ್ಷಯ ಸಾಯಕ ಶಾರ್ಜ್ಗಚಾಪಮಂ ಏರಿಸಿ ಚಾಪಮಂ ಕರೆಯೆ ಬಾಣಸಮೂಹಮರಾತಿಸೈನ್ಯದೊ ಳ್ತೂ ರಿದುದೊತ್ತಿ, ಸೀಳ್ದ ರಿದು ಕೊಂದುಡಿದಳ್ಳಿ ರಿದಾಳ್ಗಳಂ ಕರಂ	e
	ವಿಶಾರಿಭ ವೃಂದಮಂ ಕಡಿದು ಖಂಡಿಸಿ ವಾಜಿಗಳಂ ರಥ್ ಘಮಂ ಪಾರಿಸಿ ತಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿದತ್ತು ಮುದಂಬಡೆದೊಪ್ಪೆ ನಿರ್ಜರರ್ ಪಡೆ ಬಯಲಾಗೆ ಭೀಷಣತರಾಕೃತಿ ಭೂಸುತನಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಂ ಗಿಡಿಗಡಣಂ ಪೊದಳ್ದೊಗೆವ ಕೇಸುರಿ ಕಾರ್ಬೊಗೆ ಸೂಸೆ ಬಿಲ್ಲನಾಂ	=
	ತಿಡಿದ ಕನಲ್ಕೆಯಿಂ ಪೊಡವಿಯಾವುದು ಪುಷ್ಕರಮಾವುದೆಂಬಿ ಸಂ ಬಿಡ ಬಿಡದೆಚ್ಚ ಬಾಣತತಿ ಪರ್ಬಿ ಮುಸುಂಕಿದುದಬ್ಜನೇತ್ರನಂ	00

	ಕಂ ಗರುಹನೆರಂಕೆಯ ಪೊಯ್ಲಿಂ ತರತರದಿಂ ಕವಿನ ಬಾಣಸಂಚಯಿನುುರದಿಂ ಪರೆಯೆ ಸುಪರ್ವನ್ನೋಡ ಲ್ನೆ ರೆಯೆ ಸುದರ್ಶನಕೆ ನೀಡಿದಂ ಹರಿಕರಮಂ	၁၁
ಕೃ॥	ನೀಡಿ ಮುಕುಂದನಾರ್ದು ತಿರುಪಿಟ್ಟೊಡೆ ಕತ್ತರಿಸಿತ್ತು ಗಂಧರ ಪಾಗಡೆ ಸುರರ್ಷಿಯಾಡೆ ವಿಬುಧಾವಳಿಯುಣ್ಮಿದ ಹರ್ಷದಿಂದೆ ಕೊಂ ಡಾಡೆ ಮಹಾನಕಸ್ಪನ ಸಮಸ್ವಿತಮಾಗಿರೆ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯಂ ನಾಡೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಸೂಸೆ ನರಕಾಸುರತೀರ್ಷಮನಾ ಸುದರ್ಶನಂ	مه
	ಕಂ ಹರಿಕೊಂಡಂ ತದ್ಗೃಹದಿಂ ವರಧನ ರತ್ನಾದಿ ವಸ್ತುಚಯಮಂ ಕನ್ಯಾ ಪುರದೊಳ್ ಷೋಡಶ ದಶಶತ ತರುಣಿಯರಂ ಕಂಡನಸುರಹರಣೋದ್ಯಂಡಂ	na
	ದ್ವಾರಕಿಗೆಯ್ದಿಸಿದಂ ದನು ಜಾರಿ ಧರಾಸುತನ ಭೃತ್ಯರಿಂದಾ ಕನ್ಯಾ ವಾರಮುಮ ನಾತುರಂಗಮ ವಾರಣಚಯಮುನೊಡನೆ ಕೇಳ್ಮೈತ್ರೇಯಾ	
	ಕುಂಡಲಮನೀವೆನೆಂದಾ ಖಂಡಲ ಜನನಿಗೆ ದಿವಕ್ಕೆ ಗರುಡನ ಪೆಗಲೊಳ್ ಮಂಡಿಸಿಯೆ ಸತ್ಯಭಾಮಾ ಪಂಡಿತಹೃದಯಾಭಿರಾಮನೆಯ್ದಿ ದನಾಗಳ್	Ust Ust
	. ಆದಿತಿಯದಂ ಕೇಳ್ದತಿಹ ರ್ಷದಿನಖಿಲಜಗತ್ಸಮೂಹ ದಾತಾರನನು ಣ್ಮೆದ ಪಟು ಭಕ್ತಿರಸೋದ್ರೇ ಕದಿನಿಂತಾಮ್ನಾ ಯದೂರನಂ ನುತಿಗೆಯ್ದಳ್	02
	ಸುರಪತಿಯಂ ಬೀಳ್ಗೊಂಡಾ ಮುರರಿಪು ನಿಜರಮಣಿವೆರಸು ಬರುತುಂ ಕಂಡಂ ಸುರತರುಯುತವನಚಯಮಂ ಸುರತಪರಾಮೃಶ್ಯ ಯುವತಿ ಜನಕಾಶ್ರಯಮಂ	
	ಚತುರ ಮತಿಯುಕ್ತೆ ಸತ್ರಾ ಜಿತಿನಿಜಸುಮನೋಮರಂದ ಗಂಧಾಂಕಮರು ದ್ಗ ತವಿಬುಧಪಾರಿಜಾತಮ	೧೭
	ನತುಳಮನಾ ಪಾರಿಜಾತಮಂ ತಾಂ ಕಂಡಳ್	ca

ಕಂ∥ ಕಂಡಸುರ ತಿಮಿರ ಚಯಮಾ | ರ್ತಂಡನನತ್ಯುದ್ಧತಾರಿ ಕದಳೀವನವೇ || ತಂಡನನಪ್ರತಿಹತ ಭುಜ | ದಂಡನನಚ್ಯು ತನನಾಕೆ ನೋಡಿಂತೆಂದಳ್ 11 OF 11 ಕಮಲಾಂಬಕ ನಿನ್ನೊ ಲ್ಪ್ರಿಯ ¦ ತಮೆಯಾನೆಂಬುಕ್ತಿ ಸತ್ಯಮಾದೊಡೆ ನೀನೀ || ದ್ರು ಮವರಮನೊಯ್ದು ಮದ್ದೇ | ಹಮಹೋದ್ಯಾನದೊಳೆರಡು ಮದಿಷ್ಟವುುದೀಗಳ್ || oo || ಎನೆ ನಸುನಗುತಾ ಮಧುಸೂ| ದನನಾಗಳ್ಸಾರಿಜಾತಮಂ ಕಿಲ್ತೀತಾ || ಕ್ಷ್ಯ್ಯ್ ನ ಮೇಲಿರಿಸುವುದುಂ ತ | ದ್ವನಪಾಲಕರಗಿವುತಚ್ಯುತಂ ಗಿಂತೆಂದರ್ || oc || ವೃ || ಬಿಡು ಬಿಡು ಕೃಷ್ಣ ವೃಕ್ಷಮನಿದೇಂ ಶಚಿಯಿಂದ್ರನ ರಾಣಿಯಲ್ತೆ ಆ | ಮಡದಿಯ ಭೂಷಣಾರ್ಥಮಖಿಲಾಮರ ಸಂತತಿ ದುಗ್ಧ ವಾರ್ಧಿಯಂ || ಕಡೆವಿನಮಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟದುದಿದಾಕೆ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿರ್ಪಳೆಂತು ನೀಂ | ಪೊಡವಿಗೆ ಕೊಂಡು ಪೋಪೆಯಿದರಿಂ ಸುಖಮಾಗದು ಕೇಳ್ಮದುಕ್ತಿಯಂ ∥ || 00 || ಕಂ|| ಎನಲೊಡಮಿಂತಾನಂದನ | ವನರಕ್ಷಕರೊಡನೆ ಸತ್ಯಭಾಮಿ ಮಹಾಕೋ || ಪನೆ ರಕ್ತ್ರೋತ್ಸಳದಳಲೋ | ಚನೆ ಘರ್ಜಿಸುತತಿಕಟ<u>ೂಕ್</u>ಕೆ ಯಿಂದಿಂತೆಂದಳ್ || || ar || ವೃ|| ಶಚಿಯೇಂ ಕಾರಣಮಾಮರಕ್ಕೆ ಸುರಪಂಗೀವೃಕ್ಷಕೇಂ ಕಾರಣಂ | ವಚಿಸಿಂ ಕ್ಷೀರಪಯೋಧಿಮಂಥನದೊಳಂದುತ್ಪನ್ನ ಮಾದತ್ತಿದಂ || ರುಚಿವೆತ್ತೊರ್ವನೆ ಆವಬಲ್ಪಿ ನಮರೇಂದ್ರಂ ಕೊಂಡಪಂ ಸರ್ವಲೋ | || ೌಲ || ಕಚಯಕ್ಕಾರಯೆ ದಾವಪಾಲಕರಿರಾ ಸಾಮಾನ್ಯಮಾಭೂಮಿಜಂ∥ ಕ|| ವನಪಾಲಕರಿರ ಶಚಿ ತ | ನ್ನಿ ನಿಯನೆ ಸಕಲಾಮಾರಾಧಿ ನಾಯಕನೆಂದಾ ॥ ತನ ಪಟುಬಾಹುಬಲದ ಕೊ | ರ್ಬಿನಲ್ತೆ ವೃಕ್ಷಮನಿದಂ ಸ್ವಕೀಯಂ ಗೆಯ್ದಳ್ _9% || ವೃ || ಅವಳೊಡನೆನ್ನ ಗರ್ವಮಿಳಿತೋಕ್ತಿಯನೆಂಬುವದೆಂತುಟಿಂದೊ ತಾಂ || ವಿವರಿಸುವೆಂ ಪುಲೋಮಸುತೆ ನಿನ್ನೊ ಳತಿ ಪ್ರಿಯನುಂ ಸ್ವವಸ್ಥನುಂ ॥ ದಿವಿಜಪನಾದೊಡೆನ್ನ ರಸನೀಳ್ವಮಹೀರುಹಮಂ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾ | ವಿವರಣದಿಂದೆ ಮಾಣಿಸುವುದಾತೆರನಂ ಪದೆದೊರ್ಮೆ ನಿಟ್ಟನೆಂ ∥ ૐ ∥

ಕ ಎಂದಿಂತರಿಪ್ರವುದಾಸಂ ಕ್ರಂದನವಲ್ಲಭೆಗೆ ಮತ್ಪಟ್ರೂಕ್ತಿಯನೆನೆ ತ ನ್ನಂದನ ವನರಕ್ಷಿಗಳು ದಿಂದೆಯ್ದಿ ಯಥಾರ್ಥಮಾಗಿ ಶಚಿಯೊಡನುಸಿರ್ದರ್	<u>3</u> E
ನೃ ಉಸಿರ್ವುದುಮಾಕ್ಷಣಂ ಕಟಕಟಾ ಪುನುಜಾಂಗನೆಗಿಂತು ಗರ್ವಮೇ ಪೊಸತಿದು ನೋಳ್ಪೆ ನಾಂ ಬಡವನಲ್ತೆ ಮದೀಶ್ವರನೆಂದು ಕೋಪದಿಂ ಪಸರಿಸೆ ಕೆಂಪು ಕಣ್ಗಳೊಳವಳ್ಳಿಗೆ ಪಲ್ಗಡಿವುತ್ತೆ ಸಾರ್ದು ದೇ ವಸಮಿತಿಯುಕ್ತನಾದ ನಿಜಭರ್ತೃಗೆ ಸೊಲ್ಲಿಸೆ ತಾಳ್ದ ನೀರ್ಷೆಯಂ ಮನುಜಂ ಮತ್ಪಾರಿಜಾತದ್ರು ಮಮನಧಟನೀಳ್ಡೊಯ್ದ ನೀಗಳ್ಗ ಡೆಂತೋ	52
ಘನಗರ್ವಂ ನೋಳ್ಬೆ ನಾಜಿಕ್ಷಿತಿಯೊಳವನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಂ ಘೋರಪಂಚಾ ॥ ನನಕಂಠಾಲಂಬಿ ಮಾಣಿಕ್ಯಮನೆಳಸಿದೊಡೇಂ ಸಾರ್ಗುಮೇ ದುಂದುಭಿಪ್ರಂ ಸ್ವನಮಾತ್ರಂ ಸೀಳದೇ ವೈರಿಗಳೆರ್ದೆಗಳನೀನೆಂದತಿ ಕ್ರುದ್ಧ ನಾದಂ ಯುಗಪಚ್ಛುಭ್ರಘನಾಗ್ರದೊಳ್ ದಶಶತಂ ವಿದ್ಯುತ್ತು ಪತ್ತಿರ್ಪುದೋ ಬಗೆಗತ್ಯದ್ಭುತಮೆಂಬಿನಂ ಪ್ರಕಟತಾರಕ್ತಾಕ್ಷಿಗಳ್ತೋರ್ಕೆಯ ॥	ॐ
ಭ್ರಗಜಸ್ಕೆಂಧಮನೇರಿ ಮಂಡಿಸಿ ಶಚೀಯುಕ್ತಂ ಲಸವ್ವಜ್ರಮಂ ನೆಗಪುತ್ತುಂ ಸಸುರೌಘನೆಯ್ದಿದಿರೊಳಿಂದ್ರಂ ನಿಂದನಾ ಕೃಷ್ಣನಾ ಕರದಿಂದೂಡಿಸಿ ಬಲ್ಪಿನಿಂ ಮಿಡಿವಿನಂ ಬಾಹಾಸ ಮಂತ್ರಾಸಮಂ ಸುರಸಂಘಂ ಪಡೆವಂತೆವೊಲ್ ಕರೆದನಿಷ್ಟಾಸಾರಮಂ ಬೀರಮಂ	20
ಕುರಿಪನ್ನಂ ನಿಜಕಾಂತೆಗಬ್ಬನಯನಂ ಸಂಗ್ರಾಮದೊಳ್ ವ್ಯೋಮದೊಳ್ ಧರೆಯೊಳ್ತವಿದುದಪ್ಪಿನಂ ವಿಜಿತಜಂಭಂ ವ್ಯಾಕುಲಂ ಗೋಕುಲಂ ಕ ಪರಿವರ್ಷಸುಗಳ್ವಿದ್ಯಾ ಧರರೋಡಿದರತ್ತಿಸಾಧ್ಯರುಡುಗಿದರಾಗಳ್	20
ಮರುತರ್ಪರಿದರ್ಗಂಥ । ರ್ವರಡಂಗಿದರಚ್ಯುತೇಷುನಿವಹದ ಹತಿಯಿಂ ನಿಜ ತುಂಡದೆ ತೀಕ್ಷ್ಣ್ಯನಖ । ವ್ರಜದಿಂ ಪಕ್ಷಂಗಳಿಂದೆಯುಂ ತಾನುಂ ನಾ ॥	اا هـه اا
ಕಜರಂ ಕಡು ತಿವಿದು ಪೊಯ್ಸು ಗಿಜಿಗಿಜಿಯಪ್ಪಂತೊಡರ್ಚಿದಂ ವಿಹಗೇಂದ್ರಂ ವಿನತಾತನಯಕ್ಷತವಾ ಹನನಂ ಗತವಜ್ರನಂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಯಮರೇಂ	22
ದ್ರನನಾಗಳ್ ಸತ್ರಾಜಿ ತ್ರನುಚೆ ಪಲಾಯನ ಪರಾಯಣಂಗಿಂತಿಂದಳ್	20

ವೃ∥ ನಿನಗೀತ್ರೈ ಲೋಕ್ಯ ನಾಥಂಗಗಿವುದುಚಿತಮೇ ಪೇಳ್ ಶಚೀಭರ್ತೃಗೀಗಳ್ | ಘನಶೌರ್ಯಂಗುಂದಿ ಪಿಂತಣ್ಗ ಪಸರಿಸುವುದೇಂ ಯೋಗ್ಯಮೇ ವಾರಿಜಾತಾ ॥ ಭಿನವಸ್ರಗ್ಭೂಷೆಯಾನೇ ಸರಿಯೆನಿಸುವ ಪೌಲೋಮಿ ನಿನ್ನಂಕನುಂ ಮು | ನ್ನಿ ನವೊಲ್ತಾಂ ಸಾರ್ವಳೇ ನಿಲ್ಬೆದರದಿರಿದಿರಾಗೆತ್ತ ಪೋಯ್ತೋ ಪ್ರಭಾವಂ || ab || ಕ|| ಮುನಿ ಕೇಳಿಂತೆಂದಾಮಾ | ನಿನಿಯಪಹಾಸೋಕ್ತಿಗಮರಪತಿ ನಾಣ್ಚೆಕೆಯಂ ॥ ಮನದೊಳ್ತಾ ಕ್ದ ಭಿಮುಖನಾ | ಗಿನಿಂದು ಸತ್ರಾಜಿದಾತ್ಮಭವೆಗಿಂತೆಂದಂ || ae || ಆವಂ ಜಗವಂ ನಿರ್ಮಿಪ | ನೋವುವನಳ್ಳಿ ಸುವನಾಜಿರಂಗದೊಳೆನಗಾ ॥ ಶ್ರೀವಿಶ್ವರೂಪಿಯಿಂ ಜಯ | ಮಾನಿರ್ಭವಿಸದೊಡೆ ಲಜ್ಜೆಯಕ್ಕುಮೆ ನೀಂ ಪೇಳ್ || 22 || ಪುಷ್ಚರನಾಭಂ ಬಳಿಕಂ | ಪುಷ್ಚಳವಾರೂಢಯೋಗ ಸಂಯುತತಿಥಿಯೊಳ್ || ನಿಷ್ಟಪಟಾಂಕಂ ಸತ್ಯಾ |

|| ao ||

ನಿಷ್ಕುಟದೊಳ್ ಪಾರಿಜಾತಮಂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದಂ

ഭൂമിയാരാഞ്ഞു പാട്ട്.

മൂലമായതിലകമെഴന്ത പരമാതമാവേ, കുറാമാറ സൽഗുരുവേ, ആദിമുലം കൈ തൊഴുന്നേൻ ! മലമ¹യുടെ കഥയുരപ്പാൻ. മലനാട്ട രാജ്വത്തിങ്കൽ ഞ്ഞദിയില്ല അന്തമില്ല അന്നു നാലു വേദമില്ല വേദം തെളിവതില്ല [ു] അവ്വാനശാസ്ത്രങ്ങളവയുമില്ല രാപകലവയുമില്ല ചന്ദ്രാദിത്വന്മാരുമില്ല ദേവകളസൂരകളില്ല ടൈവപുണ്യന്മാരുമില്ല മണ്ഡലമില്ലാ മനവുമില്ല മനസാലെ മന്ത്രികഠം മുവരുമില്ലാതെ നെറിയേ കേഠം. അക്കാലത്തണുവായിരുന്നതോരെ³ ബ്രഹ്മപാതാളം പൂക്കൊളിച്ച് മുപ്പത്തുമക്കോടിദ്രേവതകളില്ല അഭപത്താറായിരക്കോടി അസുരകളില്ല ഇന്ദ്രാഭികളില്ല മന്ത്രാദികളില്ല ഇരുപത്തേഴനാളില്ല

മലയാണ്മ എന്ന പദത്തിന്റെ സങ്കുചിതരുപ മാണം. ലലയാളനാട്ട് എന്ന അർത്ഥത്തിൽ ഈ പാട്ടിൽ ഇനിയും ഈ പദം ആവത്തിച്ചി ടൂണ്ടു്.

^{2.} അതുപോലെ.

^{3. &#}x27;അണുവായി ഇരുന്നതായ ഒരു' എന്നതിൻൊ സങ്കുചിത രൂപം.

പതിനഞ്ചു പക്കമില്ല പന്ത്രണ്ടു രാശിയില്ല ഏഴാഴ്ചയില്ല എട്ട തിരുവട്ടാക്ഷരങ്ങളവയുമില്ല ഒൻപതു നവഗ്രഹങ്ങളില്ല മലനാട്ട രാജ്വത്തിങ്കൽ.

മലനാട്ടുരാജ്വമുണ്ട് കലങ്ങിക്കഴിമറിഞ്ഞു തട്ടുതാ കലിയുഗ മൊത്തല്ലോ പണ്ടനേകകാലം കിടന്നപോലും.

ഗാണ്ഡീവത്തിൽ മികച്ച ഗാണ്ഡീവം പള്ളി വില്ലില്ല ഐമാവതം മുതലായിട്ടാനയില്ല അശചം മുതലായി കുതിരയില്ല അന നാൻ മുതലായിട്ട് നാഗങ്ങളില്ല ഈഴവൻെറ കുലമതില്ല നസ്രാണി വംശമില്ല കല്ലം കടവും കുളിയും ജപവും തപവും തപപുജയൊന്നു മില്ല മലനാടു രാജ്യത്തിങ്കൽ.

അന്നണ്ഡമെന്ന മൊട്ടയുണ്ടായി ഭൂപാരത്തിങ്കൽ അണ്ഡ മെന്ന മുട്ട പൊട്ടിയതുകാരണം കൊണ്ട് യോഗന്തുലെന്നൊരുന്തുലു വന്തു വഴിയേതാണ് ഏകസചര്രപം മലനാട്ടുരാജ്യത്തിങ്കൽ ഏകസചര്രപം നിമ്മിച്ചു പരബ്രഹ്മസചര്രപം നിമ്മിച്ചു ശക്തിയുണ്ടാകുന്നു ശക്തി നിർമ്മിച്ച് ശിവനുണ്ടാകുന്നു.

അന്ന് ശിവനം ശക്തിയും കൂടിയു**ാ**ക്കലന്നോരു നേരമല്ലോ അന്നു പകിഴ്ന്തതു് ഇന്നുമാകുന്നു ബ്രഹ്മനെന്നും വിഷ്ണുവെന്നും രുദ്ര നെന്നും മഹേശചരനെന്നുമിങ്ങനെ പഞ്ചഭ്രതികളൈവരും പിറന്നുളവാ കുന്നു.

ബ്രഹ്മാ വിഷ്ണുമഹേശചരന്മാരും കൂടി നിരൂപിതനാകുന്നു കൊ ള്ളാമേ ഇനിയാകിലോ നമ്മളെല്ലാവരുമുണ്ടായ കാലത്തിങ്കൽ മണ്ണില്ല മനാഷ്വരില്ല തീണ്ടില്ല തിരിവില്ല ഇരുളും വെളിവുമൊന്നുമില്ലാതെ കണ്ടു കലങ്ങിക്കഴിമറിഞ്ഞല്ലോ കിടക്കുന്നു മലനാടു രാജ്വം.

കൊള്ളാമേ ഇനിയാകിലോ നമ്മളെല്ലാവരുമുണ്ടായ കാല ത്തിങ്കൽ ഇവയെല്ലാമൊന്നു സ്ലാഷ്ട്രിച്ചേ മതിയാകത്തൊള്ളുവിതെന്നു നാൽവരോടും നാന്മുഖനരുളിച്ചെയ്ത്ര് നാന്മുഖൻ ചെന്നാൽ ഭൂമി നജി യതിലേ ഒളിച്ചുകളകയും മുക്കണ്ണരോ ചെന്നാൽ ഭൂമി മുവു ലോകത്തു നിന്നും പൊയ്ക്കളയും. ബ്രഹ്മാവെ തനിക്കറിയാമോ ശ്രീപരമാൽ ഭൂമി യിരുന്നതുളുന്ന ദിക്കു്? നമുക്കേതുമറിവതില്ലാ സ്വഷ്ടിപ്പാൻ ബ്രഹ്മ നല്ലോ സംഹരിപ്പാൻ നിന്തിരുവടിയേ ആയിരത്തെട്ടു മായവും മറിവു മുള്ളതോരു പരമവിഷ്ണു നാരായണസ്ചാമിക്കേ അറിഞ്ഞുകൂടത്തൊള്ളു വിതെന്നു് അവയതിനെക്കേട്ട നേരത്തിങ്കലേ നീണ്ടൊരു ബുദ്ധി നിനന്തു ഭഗവാനന്നു്.

പുള്ളിമാൻ തുകൽ കൊണ്ടുടുത്തു് പൂലിത്തുകൽ പുതച്ചു് കൈയ്യലകം കടുന്തുടിയും മാന്തിരക്കോൽ നാഗപാമ്പായി നിറം ധരിച്ചു് ആ വേഷത്തോടെ നടന്നുടനാരാഞ്ഞനേചച്ചിക്കുന്നു.

അതിനാലും കാണുന്നതില്ല ത്രീ പരമാൽ ഭൂമിയിരുന്നുളുന്നു ഭിക്ക്, അതിനാലുമേ കാണാഞ്ഞ നേരത്തിങ്കൽ വിഷ്ണുദഗവാൻ നാരായണസ്ചാമി അന്നു നീളത്തിലേ നെടുതെന്നു് കല്പിച്ചു് ഒരു പാമ്പി നുടെ തിരുവേഷത്തെ നിറാ' ധരിച്ചു് കീഴ് പാതാളം പുക്കൊളിച്ചു് പളങ്കയെന്നും 'ത്രാവട്ടക്കൽ മേൽക്കരേറി ഏഴ മടക്കു വെച്ചു് ഉയരെപ്പത്തിയാടി സൂക്ഷിക്കുന്നും.

അതിനാലുമേ കാണുന്നമില്ലാ ശ്രീ പരമാൽ ഭൂമിയിരുന്നുരുളുന്ന ഭിക്ക് അതിനാലുമേ കാണാഞ്ഞ നേരത്തിങ്കൽ വിഷ്ണം ഭഗവാൻ നാരായണസ്ഥാമിയന്നു് വണ്ണത്തിലെ വലുതെന്നു് കല്പിച്ചു. ഒരാനയുടെ തിരു വേഷത്തെ നിറം ധരിച്ചും പാരെങ്കും നടന്നും ഇടിച്ചും പൊളി ച്ചും തല്ലിയും തകത്തും നടന്നുടനാരാഞ്ഞനേചപ്പിക്കുന്നു. അതിനാ ലുമേ കാണുന്നതില്ല ശ്രീ പരമാൽ ഭൂമിയിരുന്നുരുളുന്ന ഭിക്കും.

് അതിനാലുമേ കാണാഞ്ഞ നേരത്തിങ്കൽ വിഷ്ണഭഗവാൻ നാരായണസ്ഥാമിയുണ്ട് രണ്ടുമെല്ലാം മത്സ്വത്തിന്റെറ തിരുവേഷത്തെ നിറം ധരിച്ച്, ആയിരത്തെട്ട പാർപ്പുമായി ആറെറണ്ണായിരം നുരിയു മിട്ട് വിനൽകടൽ വീരസമുദ്രജ്ജളൊക്കെയും മുങ്ങിയും നികഴ്ന്നും

^{4.} രൂപമെടുക്കുക.

ചാവട്ടയുടെ രൂപാന്തരമായിരിക്കുമോ ?

വെട്ടിയും കിളച്ചും നടന്നടനാരാഞ്ഞുനേചഷിക്കുന്നു. അതിനാലും കാന്നുന്നതില്ല ശ്രീ പരമാൽ ഭൂമിയിരുന്നരുളുന്നുടിക്ക്.

അതിനാലുമേ കാണാഞ്ഞു നേരത്തിങ്കൽ വിഷ്ണഭേഗവാൻ ശ്രീ നാരായണസചാമിയുണ്ട് രണ്ടുമെല്ലാം കടൽപ്പന്നി കടൽക്കോലാ കടൽഞ്ഞട് നക്രചക്രങ്ങളെന്നിവയുള്ള തോരു തിരുവേഷത്തെ നിറം ധരിച്ച് ആവേഷത്തോടെ നടന്നുടനാരാഞ്ഞനേച്ചിക്കുന്നു. അതി നാലും കാണുന്നില്ല ശ്രീ പരമാൽ ഭൂമിയിരുന്നുളെ ന്ന ദിക്ക്.

അതിനാലുമേ കാണാഞ്ഞ നേരത്തിങ്കലേ വിഷ്ണഭേഗവാൻ നാരായണസ്ഥാമിയന്ത് മേൽപറക്കുന്നതോരു ചെമ്പരുതു കരിമ്പുരു ത്നിനുടെ തിരു വേഷത്തെ നിറം ധരിച്ച് മേലും മേൽ ലോക മൊക്കെയും പറന്നു വെങ്ങിയാരാഞ്ഞനേചഷിക്കുന്നു. അതിനാലും കാഞുന്നതില്ല ശ്രീ പരമാൽഭൂമിയിരുന്നരുളുന്നുടിക്ക്.

അതിനാലുമേ കാണാഞ്ഞു നേരത്തിങ്കൽ വിഷ്ണഭഗവാൻ നാരായണസ്ഥാമിയുണ്ടു് ഏഴാണ്ടിള വയസ്സ് പൂക്കുതോരു് ഉണ്ണി ശ്രീ കൃഷ്ണൻ തൻെറ തിരുവേഷത്തെ നിറം ധരിത്തു് ആ വേഷത്തോടെ നടന്നുടനാരാഞ്ഞുനേ പഷിക്കുന്നു. അതിനാലും കാണുന്നില്ല ശ്രീ പര മാൽ ഭൂമിയിരുന്നുള്ള ന്നുദിക്കു്.

അതിനാലും കാണാഞ്ഞ നേരത്തിങ്കൽ വിഷ്ണഭഗവാൻ ശ്രീ നാരാ യണസചാമിയുണ്ട് രണ്ടുമെല്ലാം വണ്ടിനുടെ തിരുവേഷത്തെ നിറം ധരിത്ത് അവിടെനിന്ത് പാടിപ്പറന്നു ഉപ്പുക്കടൽ കടന്ത് ഓർക്കടൽ കടന്നു താമരക്കടൽ കടന്ത് തണ്ണിർക്കടൽ കടന്ത് ഏഴാകുന്ന വെള്ള ച്ചെത്നാമര ശ്രീ പാൽക്കടലിന്റെ നടുവിൽച്ചെന്ത് മല്യോഹ് നമല്യു ത്തിങ്കൽ ചെത്നാമരപ്പുഷ് പത്തിനേൽ പറന്നിളക്കുന്നു വരം പുരു ഷൻ നാരായണസ്ഥാമി പരമാൽ ഭൂമിയെക്കാണുവാനായിട്ട് അതി

അതിനാലുമേ കാണാഞ്ഞ നേരത്തിങ്കൽ വിഷ്ണ ഭഗവാൻ നാരയണസചാമിയുണ്ടു•് മായത്താലൊരു പൊന്നിൻ ശ്രീ പീഠംതോററി•്

^{6.} ഉണ്ടാക്കി; സ്പസ്തിച്ച്.

പൊന്നിൻ ശ്രീ പീഠത്തേൽ തൻറെ തൃക്കാൽ നിവത്തു ഒരു തൃക്കാൽ നിവത്തും ഒരു തൃക്കാൽ മടക്കിയും ഒരു തൃക്കാൽ തൻറെ ആത്മത്തോ ടണച്ചു് ഒരു തുക്കൈയുയരെക്രപ്പി ഒരു തൃക്കണ്ണടച്ചു് ഒരു തൃക്കണ്ണ കടാക്ഷിച്ചു് ഒരു പകലിരുപകൽ പന്തിരാണ്ടേഴ കാലം പാൽക്കട ലിൽ തപസ്സ ചെയ്യുന്നു പരം പുരുഷൻ നാരായണസ്ചാമി പരമാൽ ഭൂമിയെക്കാണുവാനായിട്ട്. അതിനാലുമേ കാണുന്നതില്ല ശ്രീ പര മാൽ ഭൂമിയിരുന്നുളെന്ന ദിക്ക്.

അതിനാലുമേ കാണാഞ്ഞ നേരത്ത് വിഷ്ണം ഭഗവാൻ നാരാ യണസചാമിയുണ്ടു: അന്നു തൻെറ ദിവ്വ ചക്ഷുസ്സു കൊണ്ടു് സൂക്ഷിച്ചു നോക്കുന്നപ്പോഠം ദിവ്വ, ചക്ഷൂവിൽ കാൺക ചെയ്തത്ര്:

അസ്തമനാളി പവ്വതത്തിന്റെ കന്നിമേൽക്കോണിൽ ഏഴരത്താ ങ്കുകിന്നടിയിൽ മാവേലി ഭൂമിയടക്കം വാഴന്നു.

കൊള്ളാമേയിനിയാകിലോ നാം വാഴ്വാനാള്ള രാജ്യമൊക്കെ യും മാവേലിയല്ലോ ഭൂമിയടക്കം വാണിരിക്കുന്നത്ര്. ഇനിയാകിലോ അവിടെയ്യു, ചെന്ന് എതുവണ്ണമെപ്രകാരം മാവേലിയെച്ചത്നിച്ചു് ഭൂമിയിവിടെ കൊണ്ടുവന്ന് ഉൽപ്പെയുറപ്പിക്കയും വേണ്ടുവെന്ന് തൻറെ തിരുമനസ്സാലെ നിരുവിച്ചു് കൊണ്ടു് അവിടെ നിന്ന് രണ്ടു മെല്ലാം വണ്ടിനുടെ തിരുവേഷത്തെ നിറം ധരിത്ത്ര് അവ്യിടെ നിന്ന് വാടിപ്പറന്ന് അസ്തമനാദി പവ്വതത്തിൻറെ കന്നിമേൽക്കോണിൽ ഏഴരത്താങ്കുകിന്നുടിയിൽ കാക്കോടിയെന്ന മല്ലമേൽ ചെന്ന പറന്നി ഉയ്യൂന്നു പരൻ പുരുഷൻ നാരായണസചാമിയന്ന്.

അന്നൊരു നാഠം നേരം വെളുത്താൽ ആയിരമായിരത്തെട്ട് ഓനധമ്മത്തെ ചെയ്യുന്നു. തലയുലഞ്ഞു വരുന്നവക്ക് തൈലഭാനം ചെയ്യൂന്നു. വയർ വിശന്നു വരുന്നവർക്ക് അന്നഭാനം ചെയ്യൂന്നു. അന്നഭാനം മാടഭാനം തൈലഭാനം മൂലഭാനം വരുന്ന വരുന്ന വേലി യർക്കൊക്കെ യൂട്ടോടു സവ്വാണി പൊന്നും പണവും ഭാനധർമ്മങ്ങളോ ക്കെയും ചെയ്യൂന്നു മഹാബലിയന്നു്.

കൊള്ളാമേ ഇനിയാകിലോ ഇതു വണ്ണമരതിക്രടാതെ ഭാനം ചെയ്യുന്ന മഹാബലിയുണ്ടോ. എനിക്കോ ഇവിടേക്കു ചെന്നാൽ മുവടി ഭൂമി ഭാനമായ് തരാതിരിക്കുമോ എന്നു തന്റെ തിരുമന സ്സാലെ നിരുപിച്ചു കൊണ്ട് വിഷ്ണുഭഗവാൻ നാരായണസചാമിയന്ത്.

വിഷ്ണം ഭഗവാൻ നാരായണസ്ഥാമിയന്ത് ഒരു തിരുന്നു പ്പിള്ളയുടെ തിരുവേഷത്തെദ്ധരിച്ച് മാവേലിയുടെ തിരുമുമ്പു പൂക്കു ചെന്നു ഹരി ഹരി ശിവശങ്കരരേ നാരായണാ എന്നു തിരുന്നുത്തം കണ്ടിരുന്ന മാവെലിക്കെത്രയുമേ ദൃഷ്ടി തെളിഞ്ഞു തിരുമനസ്സ് കളിത്ത് എത്രയുമാനന്ദ്രവരിപാലസുഖത്തോടു കൂടി അരുളി ചെയ്യുന്നം— ''കേറ്റംക്കയെൻറ തിരുന്നുത്തപ്പിള്ളേ നിനക്കോയിന്ന് ആടയാഭരണം പൊന്നോ പണമോ എന്തൊരു പദവികറം ഞാൻ തരേണ്ടു"വെന്ന്.

" എനിക്കു നിൻെറ യാടയാഭരണം പൊന്നും പണവും നിൻെറ യാപ്പദവികളൊന്നുമെനിക്കു വേണ്ടാ. എനിക്കോ ഇന്നൊരു പൊന്ന മ്പലം കൈപണി ചെയ്വതിന്ത് മൂവടിബ്ഭൂമി ദാനമായി തരികയും കേട്ട നേരം മാവെലിയുണ്ടതുളിച്ചെ**ച്ച**ുന്നു. ''കേഠംക്ക ഭവണം " യെൻറെ തിരുന്നുത്തപ്പിള്ളേ ഏഴരത്താങ്ക ഭൂമിയല്ലോ ഭൂമിയടക്കം അതിലൊരു മൂവടി ഭൂമി തിരുനുത്തപ്പിള്ളയ്ക്ക വാഴുന്നത്ര് . തരുന്നു" ണ്ടെന്നു കല്പിച്ചു് അവയതിനെ ക്കേട്ട നേരത്തിങ്കൽ വിഷ്ണ ഭഗവാൻ നാരായണസചാമിയുണ്ട്. അന്ത തൻെറ മായത്തെ ക്കളത്തു് രൂപത്തെച്ചമഞ്ഞ് നില നിന്നു കാണാകുന്നു. നാരായ ണൻെറ തിരുശോഭ കണ്ട നേരം ''ചതിച്ചോയെൻെറ നിന്തിരു വടി" യെന്ന് വീണാ കൈ രണ്ടും കൂപ്പന്ന മാവെലിയന്ന്. "ചതി ച്ചില്ല എൻെറ മാവലീ നീയനുവദിച്ച മുവടിയേ എനിക്കു വേണ്ടു" അവയതിനെക്കേട്ടനേരം അവയതിനെ വെന്ന്. സമ്മതിച്ച മാവെലി അവയതിനെക്കേട്ടനേരം വിഷ്ക്പഭഗവാൻ നാരായണസചാമി ഒരു വാമനൻെറ തിരുവേഷത്തെ നിറം ധരിച്ച് **ത്നുന്നു തന്റൊ**യുലകമളുന്നതോരു തുപ്പാദം കൊണ്ടളന്നിട്ട് ഏഴരത്താങ്ക ഭൂമിയും കൂടി മൂവടി തികയുന്നില്ല നാരായണനന്ത് മൂവടി തിക യാഞ്ഞ നേരത്ത്ര് മാവെലിയെ കൂടെച്ചവിട്ടി അളക്കുന്നു. അപ്പൊഴേ മുവടി തികഞ്ഞു കാണാകുന്നു നാരായണനന്ത്.

അന്നേരമുണ്ട് മഹാബലിയും വീണ് ദു:ഖം തുടങ്ങുന്നു. "ഹരിയേ ഹരനമശ്ശിവായമേ ഞാനോ ഇന്നു ഭൂമിയിങ്കൽ നിന്നും

സചസ്ഥം പിരിഞ്ഞു പോകുമാറായല്ലോ " എന്നു മാവെലിയുടെ മനോജ:ഖമതിനെക്കേട്ട നേരം മാവെലിക്കു ബന്ധുവായിരുന്നതോരു ഭൂഗുമുനിയുണ്ടടുത്തുടനേയുപദേശിക്കുന്നു. " ഖേദം വേണ്ടാ എൻെറ മാവെലി ഇതിനൊരു ജയമുണ്ടാക്കി തരുന്നുണ്ട്. വിഷ്ണുവിന്നു കിണ്ടിയിൽ നിരും പൂവുമെന്നു് ശ്രീപരമാൽഭൂമിയെ വാചകം ചൊല്ലിക്കൊണ്ട് കിണ്ടിയിതിൽ തോയമൊഴിഞ്ഞതെന്നു വരികിൽ തന്നു ഞാൻ നിന്തിരുവടിക്കു ഭൂമിയെന്നറിഞ്ഞാലും കിണ്ടി യതിൽ തോയമൊഴിഞ്ഞതില്ലയെന്നുവരികിൽ തന്നില്ല നിന്തിരുവടിക്കു ഭൂമിയെന്നറിഞ്ഞാലും.'' അവയതിനെക്കേട്ട നേരം മാവലിയുണ്ട് കിണ്ടിയിൽ നീരും പൂവും കാവൊരുക്കി "വെച്ച് നീട്ടുക ഭഗവാനേ തുക്കൈയ്യെ"ന്നു് ഭഗവാൻ തുക്കൈയ് നിട്ടുന്നപ്പോഠം ഭൃഗുമുനിയുണ്ട് മായത്താൽ വന്ത് കിണ്ടിയതിൽ താണു വായൂടെ തടഞ്ഞു് ത്രീ പരമാൽ ഭൂമിയെ വാചകം ചൊല്ലുന്നു. കിണ്ടിയതിൽ തോയമൊഴി വാചകത്തിലെന്തു പിഴച്ചു ? ആരുടെ മായമെന്നറി യാഞ്ഞു വിഷ്ണഭഗവാൻ നാരായണസചാമിയന്ത് അന്നു ദിവ്വചക്ഷുസു കൊണ്ടു സൂക്ഷിച്ചു നോക്കുന്നപ്പോഠം ഭൃമുമുനിയുടെ മായയുണ്ടു് കിണ്ടിയിലെന്നറിഞ്ഞ് അന്ത തന്റെറ തുക്കെയ്യിലി രുന്ന ദഭ് ജപിച്ച് കിണ്ടി വാലൂടെ ചാണ്ടുന്നപ്പോഗം ചെന്നുകൊണ്ട ഭൂഗുമുനിയുടെ വലത്തെ തുക്കണ്ണിൽ കൊണ്ടു് കൺ പൊടിഞ്ഞു് ഭൃഗു മുനിക്കു ശുക്രമാഹാചുനിയെന്നു പേരുമിട്ട് പൂവും നീരോടും കൂടി വാങ്ങിക്കുന്നു. ഉലകമളന്ത നാരായണൻ പരമാൽ ദ്ലമിയന്ത്.

അന്നേരമുണ്ടു മഹാബലിയും വീണു മു:ഖം തുടങ്ങുന്ന "ഫരിയോ ഫരനമ ശിവായമേ ഞാനോ ഇന്നു ഭൂമിയിങ്കൽ നിന്നു് സ്വസ്ഥം പിരിഞ്ഞു പോകുമാറായി. ഇനിയടിയൻ വരുമല്ലോ. ഒരാണ്ടിലൊരു ദിവസം ചിങ്ങമാസത്തിൽ തിരുവോണത്തിന്നാ്ര. അന്നടിയൻ കാത്തു രക്ഷിച്ചിരിക്കുവണ്ണം കൊട്ടം കുരവയും ആർപ്പം അലങ്കാര പ്രവും നീരോടു കൂടി അലങ്കരിച്ചിരിക്കു നാരായണാ പരമാൽ ഭൂമിയന്ത്". അറ്വുണ്ണമെന്നു പറഞ്ഞ് സമ്മതിച്ച് സത്വവും ചെയ്തു പതിന്നാലരത്താങ്കുകിന്നടിയിൽ മാവേലി പോയ്യറഞ്ഞുന്നു തോന്നി ഉപരിസ്വഗ്ഗത്തിങ്കൽ പഞ്ച ഭൂതികളും വസിച്ച കാലത്ത് അവയ തിനെക്കുണ്ടു സുഖമിരുന്നതോരു ഭൂമിക്കന്വാ പണ്ടു് എത്രയുമേ അന്ന രാസ്യം പൊഴിഞ്ഞു് അണിമറ മനോടു:ഖമാകുന്നു. ഭൂമിക്കന്വാ

വിൻെറ മനോടു:ഖമതു കണ്ടു അടുത്തുതന്നെ അരുളിച്ചെയ്യുന്നു വിഷ്ണ ഭഗവാൻ നാരായണസചാമി. ''ഇനിയാകിലോ കേഠംക്കെൻറ ഭൂമി ക്കന്വാവേ നിനക്കോയിന്ന നവരത്നം വിളയുന്നതോ**രു** രാജ്വം വാഴവാൻ പോരുവതിനിത്ര മനോടു:ഖം എന്താകുന്നു?". "അതാകുന്നതോ കേഠംക്കെൻറ നാരായണാ ഞാൻ കൂടി തൻെറ മലനാടുരാജ്യത്തു വന്നു ഭൂമിയുറപ്പിച്ചു ഗംഗയകററി ആനന്ദത്തോടു രാജ്വവും വാണു സുഖമിരിക്കുന്ന കാലത്തിങ്കൽ കൃതത്രേതാഭചാപര മെന്ന കലിയുഗം പിറക്കുമല്ലോ. ആ കലിയായ യുഗത്തിങ്കൽ തൻെറ മലനാടു രാജ്വത്തിങ്കൽ ചെവവാവാഴം മനഷ്യരെ പിറന്നുള വാകുമല്ലോ. ചെറുവാവാഴും മനുഷ്യതെ പിറന്നുളവായെന്നു വെച്ചാൽ അന്നവരോ ചെയ്യുന്നതോരധമ്മങ്ങളൊന്നും കാൺകയും കേഠംക്കയും പൊറുക്കയും സഹിച്ചു കൂടാം. ഒല്ലാ സചാമി ഞാനെന്നുമേ പോരി കയില്ല മലനാടുരാജ്വം വാഴ്വതിന്നു". '' അതെന്തപ്പിഴയെന്ന് നീ പറഞ്ഞു കേഠംക്കട്ടെയെൻെറ ഭൂമിക്കന്വാവേ". " അതാകുന്നതോ കേഠംക്കയെൻെറ നാരായണാ തൻെറ മലനാടുരാജ്വത്തികൽ ചെറുവാ വാഴം മന്നുഷ്യരെ പിറന്നുളവായെന്നു വെച്ചാൽ എതിരേ അടിതളി കതിരവനുദിച്ച് കിളരുമ്പോഗം ചൂലുമാ ആചാരത്തെച്ചെയ്യയില്ല. യിറങ്ങും ചില സ്ത്രീക്ഷം. അസ്തുമിച്ചാൽ നൽവിളക്കു കൊളുത്തി ത്തുക്കുകയുമില്ല, തുക്കുന്ന കൈയ്യൊന്നു കൂപ്പുകയില്ല, നാരായണാ യെന്ന നാമത്തെ ച്ചൊല്ലുകയില്ല, ത്രിസന്ധ്വാ നേരത്തു അറവാതി ക്കൽ നിന്നു നശുലം പ്രാഹിക്കളവോർ ചില മഹാ പാപിടുഷ്ടരേ തൻെറ മലനാടുരാജ്വത്തിങ്കൽ ഉണ്ടാകിതെന്ന്. അതുമൊരു ദോഷം തന്നെയെൻെറ നാരായണാ അവയുമല്ല ഇനിയും കേഠംക്ക സഭാ തൻെറ മലനാട്ടരാജ്വത്തിങ്കൽ ചെറുവാവാഴം മനഷ്യരെ പിറന്നുളവായെന്നു വെച്ചാൽ തൊട്ടു തിന്നാവുന്ന ജനങ്ങൾ വിശന്നു തൻെറ ഗഗത്തിൽ വന്നാൽ വെന്തതിരിക്കുകിൽച്ചെയ്തു വെദം തണ്ണീർ കോരിക്കൊടുക്കുവോർ ചില മഹാപാപി ദുഷ്പരേ തൻൊ മലനാടുരാജ്വത്തിങ്കൾ ഉണ്ടാമിതെന്നു അതും ഒരു ദോഷം തന്നൊ എൻെറ നാരായണാ അവയും അല്ല കേരംക്ക സഭാശിവനേ. തൻെറ മലനാട്ടരാജ്വത്തിങ്കൽ ചെറുവാ വാഴം മനപ്പ്വരെപ്പിറന്നുളവായെന്ന വെച്ചാൽ ഒരുത്തി പ്രസവിച്ചു രണ്ടു പുത്രന്മാരുണ്ടായെന്നു കിൽ ജ്വേഷ്യനെ മുൻ നടത്തി അനജൻ വെട്ടിക്കൊല്ലും. അനാ മുൻ നടത്തി ജ്വേഷ്യൻ കുത്തിക്കൊല്ലും അതും ഒരു ദോഷം

തന്നെ. അവയുമല്ലയിനിയും കേഠംക്ക സമാശിവനേ താൻ താൻ കറന്നു കുടിക്കുന്ന പൈങ്കുരാലിപ്പാൽ പ്പുതു കാന്നു വിട്ട പോവു മ്പോഠം പുലിതൻ വായിൽപ്പോകയെന്നും അവരെ കെട്ടുന്നതോരു താമ്പും തളയും കൊണ്ട് അവരെ കൊട്ടിക്കളയും അവരിടും ചാണ കത്തിൽത്തന്നെ അവരെക്കിടത്തിക്കളയും അവരുടയ പാലും മോരും നെയ്യം അകത്തുട്ടിരിക്കയിൽച്ചെയ്ത് ചോദിച്ചാലാഴക്കുമേ ഇരിപ്പില്ല മെന്നു കല്പിച്ചു അറവാതിമാൽ നിന്ന് തെടുഞ്ഞെയെരും സത്വം പൊളിയാണയിട്ടു കളവോർ ചില മഹാപാപിദ്യഷ്ടരേ തൻൊ മലനാട്ട രാജ്വത്തിങ്കലുണ്ടാമിതെന്ന് അതും ഒരു ദോഷം തന്നെ. അവയും അല്ലയിനിയും കേഠംക്ക സഭാശിവനേ പത്തുമായിരവും വിതപ്പാറാള്ള കൃഷിക്കാരന്മാർ പത്തുമേ വിളയുന്നതോരു വിളവിൽ തലയ്യം **ൽ** ചെന്നാൽ ഭാനധമ്മത്തെച്ചെയ്യയില്പ ഈമാലം എനിയ്യും മാഴക്കുമേ വിളഞ്ഞില്ലയെന്ന കല്പിച്ചു് ടൈവതമാകുന്ന പാ തുണി ചങ്ങഴി നാഴിതൊട്ട് ഞെടുഞ്ഞടെയരും സത്വ്യം പൊളിയാണയിട്ടു കളവോർ ചില മഹാപാപിദ്രഷ്പരേ തന്റെ മലനാട്ട രാജ്വത്തിങ്കലുണ്ടാമിതെന്നു അതുമൊരു ഭോഷം തന്നെ. അവസ്തമല്ലയിനിയും കേരംക്ക സഭാശിവനേ പത്തുമായിരവും വിളയുന്നതോരു വിളവുന്തലയ്ക്കൽ കൂടി പോകുമ്പോഗം ത്ത വിളവാലൂരിത്തത്തെ ഉള്ളം തെക്വ്വിലിട്ട് പതിരും മണിയും ഊതിത്തിരിച്ച് ഈ വിളവു സാമാന്വം കൊള്ളാമെന്നു കല്പിച്ചു ഉഠംക്കാക്കെയിട്ട ചവിട്ടിക്കളവോർ ചില മഹാപാപി ദൃഷ്ടരേ തൻെറ മലനാട്ടുരാമ്യ്വത്തിങ്കൽ ഉണ്ടാമിതെന്ന അതും ഒരു ദോഷം തന്നൊയെ ൻൊ നാരായണാ.

അവയും അല്ലയിനിയും കേരംക്ക സഭാശിവനേ തൻെ മലനാട്ട രാജ്യത്തിങ്കൾ ചെുവാവാഴും മനുഷ്യരെപ്പിറന്നളവായെന്ന വച്ചാൽ ആരാനം അകവഴിയറിയാതെ കണ്ടു വരുന്ന ജനങ്ങരംക്ക് അക വഴികിടയ്ക്കയിൽച്ചെയ്ത് പറവഴി തിരിച്ച് കൊടുക്കുവോർ ചില മഹാപാപി ഭുഷ്പരേ തൻെറ മലനാടുരാജ്യത്തിങ്കൽ ഉണ്ടാമിതെന്നു അതും ഒരു ദോഷം തന്നെ.

അവയും അല്ല ഇനിയാ കേഠംശം സഭാശിവനേ പത്തു മാസവും തികഞ്ഞു നൊന്തു പ്രസവിച്ചു പത്രന്മാരെ തന്റെ തിരുമടിയിൽ വെച്ചു കൊണ്ട് അന്നവരുടെ മുദ്ധോവിൽ തൊട്ടു ഞെടുഞ്ഞെടെ യരും സത്വം പൊളിയാണയിട്ട് കളവോർ ചില മഹാപാപിദ്ദ**ഷ്ടരേ തന്റെറ** മലനാടുരാജ്വത്തിങ്കൽ ഉണ്ടാമിതെന്നു അതും ഒരു ദോഷം തന്നെ.

അവയും അല്ല ഇനിയും കേഠംകം സദാശിവനേ. ആരാനമാറു കാരാൺമയായി തേടിക്കിടപ്പിതോരുല്പത്തിയും പറമ്പും എല്ലാം എനി ക്കുള്ള പാതി നിനക്കുള്ള പാതിയെന്നു കല്പിച്ച° കയറും നാരും കെട്ടിപ്പിടിച്ചു് ഈടും മാടും കോരിത്തിരിച്ചു് അതിരു നിക്കിപ്പത്ത ലിട്ടുക്കളവോർ ചില മഹാപാപി ഭുരുരേ തന്റൊ മലനാടും തുതി കൽ ഉണ്ടാമിതെന്നു അതും ഒരു ദോഷം തന്നെം

അവയും അല്ല ഇനിയും കേഠംക്ക സഭാശിവനേ ആയിരത്തെട്ട പിഴയും ഞാൻ പൊറുത്തേനെന്ന് വരികിൽ ഒരു പിഴ ഞാനൊ ന്നമേ പൊറക്കയില്ലെൻറ നാരായണാ. അതെന്തപ്പിഴയെന്നു നി പറഞ്ഞു കേഠംകുട്ടെയെൻെറ ഭൂമിക്കന്വാവേ. അതാകുന്നതോ കേഠം ക്കയെൻെറ നാരായണാ. ഒരാണ്ടു കൂടി വരുന്ന മേടമാസത്തിൽ വരുന്ന വിഷുസംക്രമത്തിന് ഏഴു ഭിവസിക്കുമുമ്പെ മായടിയൻ *തിരുപ്പത്തി രിക്കും സചാമി അന്നെൻെറ മാവ്ത്ത് ഒരുത്തൻ വെട്ടുകയും കിളയ്ക്ക കയും ഇടുകയും നടുകയും ചെയ്യത്തൊള്ളുകെന്നു് ആ പിഴ ഞാനൊ ന്നുമേ പൊറുക്കയില്ലെൻറെ നാരായണാ. മറെറല്ലാ പിഴയും നീ പാതികണ്ടു പൊറുക്കു. ഞാൻ പാതി കേട്ടു പൊറുക്കാം. ഹരൻ പാതി ആഭിത്വന്മാർകഠം പാതി ഈ പിഴയ്ക്കു ഞാൻ വിളക്കം പൊന്നും തൊട്ടു സത്വ്യം ചെയ്യേ മതിയാകത്തൊള്ള. മായത്താൽ വിളക്കും അരി പൊന്നു തോററി നാരായണൻ പൊ ന്നാണാ വിളക്കാണാ സത്വത്താണാ ഒരാണ്ടു കൂടി വരുന്ന മേടമാസ ത്തിൽ വിഷു സംക്രമത്തിന് ഏഴ ദിവസമെന്നല്ലോ നി പറഞ്ഞതു്? ഏഴ ഭിവസം കഴിയല്ലായെന്നു വരികിൽ മൂന്നു ദിവസിക്കു മുമ്പേ വാളം തുമ്പായം കരവയ്പിക്കുന്നുണ്ട്. അല്ലാതെയെൻെറ സത്വം അതിക്രമിച്ച് കാരിരുമ്പു പോയിട്ട് കൈനഖം കൊണ്ടുപോലും ഭൂമി യെ കീറുകയൊ മുറിക്കുകയൊ ചെയ്യുന്നിതു പരമാത്ഥമെന്നുവരികിൽ വെള്ളുണക്കാലെ ഉണക്കിത്തൻ വെള്ളപ്രളയോഗസമുദ്രമാക്കിപ്പെൻ വെള്ളത്താലും ഉണക്കാലും കൃഷിപിഴപ്പിച്ച് അയ്യം തിരിയിപ്പിക്കു കൊടുക്കരുതാതുള്ള മഹാ വ്വാധികളെക്കൊടുത്ത് തോന്ന **രുതാതുള്ള** മനസ്സം ബുദ്ധിയും തോന്നിച്ചു് തൊട്ടുതിന്നാത്തിടത്തു്

^{*} തിരുപ്പൂത്തിരിക്കുക = പുഷ്പിണിയായിരിക്കുക.

തോട്ടു തീററി തീണ്ടിത്തിന്നാത്തിടത്തു് തീണ്ടിത്തീററി ഇട്ടയിട്ട വര കൃത്യങ്ങൾ കൈയം പിഴപ്പിക്കുന്നണ്ട് എൻെറ സത്വം അതിക മിക്കുന്ന കാലത്തിങ്കൽ. ഇനിത്താനം പോരാമോ ഭൂമിക്കന്വാവേ പോരുവാൻ വഹിയാ നാരായണാ.

മായടിയത്തെ മാല വെച്ചില്ല മംഗല്വനൃത്രം വെണ്ണിയില്ല കന്വ കലഹം ചെയ്തില്ല കണവൻറ മൈയ് പൂണ്ടില്ല പുണ്വന്തലുടുത്തില്ല പരുഷന്റെറ മുഖം നോക്കാറുള്ള ദൈവസ്ത്രീയല്ലോ നോം ആകുന്നതു് നിന്നെ മാല വെയ്യാനും ഞാൻ മതി പോരുമെന്നു് മാലയ്ക്കു വേണ്ടുന്ന നല്ലൊരുക്കൊക്കയും എടുത്തൊരുക്കി വിഷ്ണ ഭഗവാൻ നാരായണസചാമി ത്രീപാലാഴിയിങ്കലങ്ങെഴുന്നെള്ളി ചെന്താമരത്ത ണ്ടൊടിച്ചങ്ങ സൂക്ഷിച്ചു നോക്കുന്നപ്പോഗം ആദ്വം വന്ന കരിന്തലിനെ ക്കണ്ട് ഇതാർക്കുതാൻ കൊള്ളാമിക്കുന്തുലെന്ന് കൊള്ളാമേയിനിയാ കിലോ മലനാടുരാജ്വത്തിങ്കൽ വാളാശ്ശേരി വിശചകമ്മാദിക**ംക്ക്** അളപ്പാനാം കരിക്കുറിപ്പാനാം കൊള്ളാമിക്കരുന്തുലെന്നു. പിന്നെ വന്ന ന്തുലിനെയെടുത്തു സൂക്ഷിച്ഛനോക്കുന്നു. ഇതാർക്കുതാൻ കൊള്ളാമീ ന്ത ലെന്നു. കൊള്ളാമേയിനിയാകിലോ മലനാടു രാജ്വത്തിങ്കൽ വേദബ്രാഹ്മ ണർക്കു ധരിപ്പാൻ കൊള്ളാമീ തുലെന്നും. പിന്നെ വന്ന ചെന്തുലതി നെയെടുത്ത് ഏഴായി മടക്കിപ്പിരിച്ചു ചെന്താമരയിതഠം തിന്നാകെ ധ്വാനിച്ച് ഭൂമിക്കന്വാവിൻെറ തുക്കഴത്തേൽ വളർമാലയും വെച്ചു് ഇതു നാളം നീ ഭൂമിക്കന്വാവായല്ലോ സുഖം ഇരുന്നതു് ഇന്നു ഞാൻ വന്നു നിന്റെ തുക്കഴത്തേൽ വളർമാലയും വെച്ചപ്പോഠം റ്റുമി നല്ല മ്മയായിരിക്കുന്നു വരവും കൊടുത്ത് പ്പെമതായച്ചുതന്തം ഭുമിദേവി യം ഒരുമിച്ചങ്ങനെ വസിച്ചാനേ പലനാളേത്ര്.

അങ്ങനെ പല നാള് പല ദിവസം ചെല്ലുന്നപ്പോരം ഇനി ഞാനം പോരാമോ ഭൂമി ദേവി; പോരുവാൻ വഹിയാ നാരായണാ. മായടിയൻ തന്നെ പോന്നാൽ പോരാ മലനാട്ടരാജ്വം വാഴ്വതിന്ത് മൂത്താ ഭഗവതി ഇളയ ഭഗവതി മാകരോതി ജീവകോതി മഹാലക്ഷ്മി കൂടെപ്പോരണം. അവയുമല്ല വിരിവിന്നും വിളവിന്നും ഉടയതായി രിപ്പോരു ഗംഗാദേവി കൂടെപ്പോന്നാലേ വേണ്ടുംവണ്ണം വിരിവും വിള വും തളർമയും കളിർമയും ഉണ്ടാകത്തുള്ളവെന്നു്. അവയതിനെക്കേട്ട

പായമെന്ത് നിരുപിച്ചു ഗംഗയെച്ചാത്തി തപസ്സ ചെയ്യുന്നു. പരം പുരുഷൻ ഗംഗയും വന്നടുത്തു മുട്ടുനീററിലററം ഗംഗയെക്കോരിത്ത നെറ തിരുമുടിയിലുൽപ്പെയ്ത കൊണ്ടു് പോകവെയെന്നു് പൊലിവി നൊടു മഹൂത്തെത്രം നേരത്ത്ക് ഭ്രമിദേവിയെ ശക്തിസചര്രപമായ്യ് കൊത്തിയെടുത്തു വിഷ്ണവിൻെറ തുത്തോളിന്മേൽ വെച്ച് വെള്ളാനക്കഴു ത്തേി വെൺകൊറയെന്ന കൊടി പിടിച്ച് വീരമഭ്രളമൊച്ച കൊ ള്ളിച്ച് കൈവെടിയൊരു പന്തിരായിരവും വെപ്പിച്ച് ത്രീ മഹാദേ വൻൊ എഴുന്നുള്ള ത്താകുന്നു. ഭൂമിഭേവിനല്ലമ്മെയും കൊണ്ടു് അത്ര നാളം കാത്തു രക്ഷിച്ചിരുന്നതോരു ഭൂമിക്കന്വാവിനെ താൻ വന്ത കട്ടു കൊണ്ടു പോകുന്നതു പരമാത്ഥമെങ്കിൽ ഞങ്ങളുടെ അരിം ജീവിതം പൊൻ ജീവിതം തന്നുവേച്ചേ പോകാവത്തുള്ളവെന്ന് അവയതിനേ കേട്ട നോം പോകരുതാഞ്ഞു വിഷ്ണുവപ്പോഠം കടുക്കുന്ന ജടയിവത്തു് ആയിരത്തെട്ടു കെട്ട് കെട്ടി ആറെറട്ടിൽ പിണക്കുമിട്ട് ഭോഷരാകുന്ന വർ മൻപിലിട്ട് ഇന്ത നിങ്ങളിക്കെട്ടഴിച്ച് പിണക്കു തീത്തു കണക്കു പറയുന്നതു പരമാത്ഥമെങ്കിൽ നിങ്ങളുടെ അരിം ജീവിതം പൊൻ ജീവിതം തന്നുവെച്ചേ പോകത്തുള്ളിതെന്നു് അവയതിനെക്കേട്ടനേരം ഓരോരോ രാക്ഷസന്മാർ എടുത്താരെ ഒരുത്തരാലുമഴിപ്പതിന്നു വശ മില്ലാഞ്ഞ് ഭോഷരായൊളിച്ച നേരം പോന്തടനേ വിഷ്ണവപ്പോഠം അന്നതിൽത്തലവനാകുന്ന ഒരു രാക്ഷസൻ വന്ത് കെട്ടതിനെ കിള്ളി നള്ളി അഴിക്കുന്നപ്പോഠം ഓരായിരക്കാതത്തിന്നുങ്ങകന്നു കാണാകുന്നു. രണ്ടു കെട്ടതിനെക്കിള്ളിനുള്ളിയഴിക്കുന്നപ്പോഗം രണ്ടായിരക്കാതത്തി നകന്നു കാണാകുന്നു. മുന്നു കെട്ടതിനെ കിള്ളിനുള്ളിയഴിക്കുന്നപ്പോഗം മുവ്വായിരക്കാതത്തിനകന്നു കാണാകുന്നു. നാലു കെട്ടതിനെക്കി<u>ള്ളി</u> നുള്ളിയഴിക്കുന്നപ്പോഠം നാടു നല്ല തിരുവിരാജ്വം കുടികൊള്ളുന്നു. നട ന്നതേ നടന്നതൊക്കെയും ഭൂമി തോന്നി. പിടിച്ചതേ പിടിച്ചതോ ക്കെയും വൃക്ഷങ്ങ**ം** തോന്നി. ഇനി നിനക്ക് ഏതുവണ്ണമു**ംപ്പൈതലാ** മെൻറ ഭൂമിദേവീ!

മലന്നടിയിൻ നിയോഗം ചെയ്യട്ടെ മലനാടുരാജ്വം മലന്നു നീ നിയോഗം ചെയ്താലത്തെ വിരിവും വിളവും എന്താകുന്നു. മലന്നടി യൻ നിയോഗം ചെയ്താൽ മലനാടുരാജ്വത്തിങ്കൽ മതികൂടാതെ നെല്ല പൊന്നു മാണിക്വരത്നം കോരി വിളയും എളിയവനും പെരിയ വനും എന്നില്ലാതെ അത്ഥവും കാണവും മികച്ച് ഞാൻ വലുതു നീ വലു

NAIŞADHĀNANDA OF KŞEMĪS'VARA

BŸ

Dr K. Kunjunni Raja

(Senior Lecturer in Sanskrit, University of Madras)

That Kṣemis vara, author of the well-known play Candakausika, has to his credit another work of the same class named Naisadhānanda is not widely known. Whereas the Candakausika has been edited, and translated into various languages, the Naisadhānanda is rarely known even as manuscript. The only knowledge that we had about this play till now was confined to what Peterson had written in his Report III igiving the description of a manuscript of the play. Recently another manuscript of the work has been known to exist in the Anup Sanskrit Library, Bikaner, a copy of which was given to me by Prof. C. Kunhan Raja. The present study of this play is based on this manuscript.

AUTHORSHIP

There is no doubt as to the authorship of the Naisadhā-nanda. The prologue itself refers to the play as the work of Kṣemis vara:

आदिष्टोऽस्मि परिषदा यथा किल विजयकोष्ठप्रणप्तुः क्वेरार्यक्षेमीश्वरत्य कृतिरभिनवं नैषधानन्दं नाम नाटकं नाटयितव्यमिति ।

The colophon also gives the same information :--

इति महाकविक्षेमीश्वरविरचितं नैषधानन्दं नाम नाटकं संमाप्तम् ।

The similarity of the third Nandi verse of the Naisa-dhadanda

देव्यां संभ्रमकातराः सकरुणा दीनेऽमराणां गणे

स्मेरा विद्ववविह्वले सुरपतावभ्मोनिधौ साद्भुताः ।

सानन्दाः शशिकन्दले कवलनकूराश्च हालाहले

शम्भोः सम्प्रति पान्तु ताण्डविमव व्यातन्वतो दृष्टयः ॥

to the third Nandi verse of the Candakausika

आनन्दश्चथिताः समाधिषु मुखे गौर्या विलासोहसाः

संभ्रान्ताः क्षणमुद्गताः क्षणमथ स्मेरा निजे वैकृते ।

कृराः कृष्टशरासने मनसिजे दग्धे घृणाकूणिताः

तत्कान्तारुदितेऽश्रुपूरतरलाः शम्भोर्दशः पान्तु वः ॥

also indicates the common authorship of the two plays. Moreover the concluding Bharatavākya verses are found to be the same in both the dramas.

प्रमुदितसुजना समृद्धसस्या भवतु मही विजयी च भूमिपालः । कविभिरुपहिता निजपबन्धे गुणकणिका ह्यनुगृह्यतां गुणज्ञैः ॥ अषि च,

> येनादिश्य प्रयोगं घनपुरुकभृता नाटकस्यास्य हर्पात् वस्त्रारुङ्कारहेम्नां प्रतिदिनमकृशा राशयः संप्रदत्ताः। तस्य क्षत्रप्रसृतेर्भमतु नगदिदं कार्तिकेयस्य कीर्तिः पारे क्षीराख्यसिन्धोरिप कवियशसा सार्धमप्रेसरेण॥

Thus it is quite clear that Naisadhānanda is the work of Kṣemis vara, author of the Candakausika.

KȘEMIS'VARA

In the prologue to the Candakausika we are told that the play was written for King Mahipāla. This king is described as having marched towards the south to defeat the Karnātas; Kṣemis vara compares his patron Mahipāla with the famous Candragupta of Pāṭalīpura, and the Karnātas are compared to the Nandas. This king is

referred to as Kārtikeya in the concluding verse of the plays. Pischel has identified this King Mahīpāla with the Pratihara king of that name who had his capital at Mahodaya or Kanyākubja, and about whom we have inscriptions dating between 914 and 917 A. D. He is also to be identified with King Mahīpāla mentioned by Rājasekhara in his Bālabhārata as his patron; Rājasekhara also speaks of his patron King Mahīpāla as having marched to the south. The Rāṣṭrakūṭa king Indra III about whom we have inscriptions dated 914 A. D. and about whose contemporaneity with Mahīpāla there cannot, therefore, be any doubt, asserts on the other hand that he invaded Mahodaya. Mahipāla's fight against the Karṇāṭas and Indra's march against Mahodaya are, probably, the same fight as seen from opposite points of view.

Kṣemisvara was a younger contemporary of Rājasekhara 12 and flourished in the beginning of the tenth century A. D. as the court poet of King Mahipāla of Kanyākubja. He tells us that his great grandfather was Vijayakoṣṭha (or Vijayaprakoṣṭha). Nothing more is known definitely about his life. Krishnamachariar says 13 that Kṣemisvara was a S'aivite, since all the three benedictory verses of the Canḍakausika are in praise of S'iva; but in the Naiṣadhānanda the beginning verse 14 is in honour of Viṣṇu and Srī, showing thereby that he has no special leanings towards either S'iva or Viṣṇu 15

ARGUMENT OF THE PLAY

The Naisadhānanda is a Nāṭaka in seven Acts dealing with the famous story of Nala. The dramatist has not made any major deviation in the story taken from the epic, but the plot has been knit together in an admirable manner. The seven Acts are called respectively Mahendrasandesa, Dautyadamayantī-darsana, Damayantīparinaya, Dyūtāpahṛtasarvasva, Analagarbha, Damayantīparidevana and (Upasam)hāra. The scenes are quite dramatic and there is plenty of scope for action.

Act I shows us king Nala and Vidusaka in a chariot driven at great speed by Vārṣṇeya. The king is going to take part in the great svayamvara of Princess Damayanti of Vidarbha. In a few masterful hints in the course of the conversation the preceding circumstances are indicated-how Nala has already fallen in love with Damayanti on hearing about her bewitching beauty from a golden swan he happened to meet in his garden, and how he is now going to the srayam. vara in a happy and optimistic mood. The Viduşaka, who is frightened by the rushing wind coming against him on account of the great speed, is asked to close his eyes and stand still, holding the flag-staff. The king enjoys the beauty of the natural scenery on the way. Soon they reach Kundina, the Capital of Vidarbha. Vidūṣaka who opens his eyes is struck with wonder at the opulance of the city. Suddenly they hear a command to stop the chariot, for the dust produced by the running chariot has gone up making the thousandeyed Indra, who is coming in a plane, to shed incessant The chariot is stopped accordingly; the king and Vidusaka get down and move to the garden to take shelter under some shade, after sending the charioteer to look after the horses. Nala now hears the words of the golden swan assuring him that it has instilled love for Nala in the mind of Damayanti. It is at this happy moment that Indra's messenger Mātali enters. The king promises to do anything that Indra wants. Then he is told that he should go to Damayanti as Indra's messenger to persuade her to accept Indra himself in the svayamvara. It is a great shock to the king, but he has to keep his promise. The scene ends with Nala's lamentations about his misfortune.

In the second Act we find Nala, in the same mood, going to meet Damayanti to convey to her Indra's message. She is in the garden with her friend Vidrumamālā, preparing a wreath of flowers. Hiding behind creepers the king is able to feast his eyes on Damayanti's unsurpassed beauty; from their conversation he knows that she loves him. He

approaches them and is cordially received. He gives her Indra's message with great difficulty; but she says that she will accept Nala himself in the Svayamvara, and that Indra cannot get angry towards him for that.

The third Act deals with the Svayamvara. The lords of the quarters have come disguised as Nala. Damayant¹ selects Nala; the other kings get angry and there ensues a battle in which the king is victorious. None of these incidents takes place on the stage. We are informed about these through long reports from Vidūṣaka and others. Towards the end of the scene the king appears on the stage along with the rescued Damayantı.

In Act IV is described the condition of Nala possessed by Kali who has Moha and Māyā as his helpmates. Damayanti is extremely worried over this change in her lord. Though he is being defeated in the play of dice by Puşkara, he refuses to give up the gambling. Damayantı tries her best to dissuade him from gambling again. He is losing his wealth and his country. Knowing that some misfortune might happen to them, Damayanti sends her two children to her father's palace. The victorious Puşkara who is sorry that Nala did not allow Damayanti to be put as the stake, approaches her and behaves rudely towards her; but goes away to meet Nala who is coming to fight with Nala who has defeated Puskara in battle now comes to Damayanti; but he does not want to take the country by force. Leaving all ornaments to Puşkara, they leave for the forest.

In Act V we find Nala and Damayanti moving in the forest; in spite of the lack of comforts they are happy. Kali who is worried over this makes the 'Dice' take the form of birds and fly away with Nala's garments—(the only object left with them which they were using as their bedding, fan, seat and umbrella). Because of the fatigue Damayanti lies down, and falls asleep: Nala who is now fully possessed by Kali leaves her and goes away. Soon

there is a wild conflagration, and he falls in a swoon. Meanwhile Damayanti wakes up and wails on noting that Nala is gone. She is caught in the smoke and runs away searching for her lord. When Nala recovers from his swoon he hears a cry of help. Kārkoṭaka who is caught in the fire is calling for help. Nala helps him out of the fire; Kārkoṭaka bites him in return, as a result of which Nala becomes old and wrinkled in form. Kārkoṭaka tells him that this form will help him in his life incognito. Nala is given a cloth by wearing which he can regain his original form. At the advice of Kārkoṭaka Nala now goes to serve King Rtuparṇa of Ayodhya as a charioteer.

Act VI takes us to the court of King Rtuparna in Ayodhya. King Nala under the new name of Bāhuka is quite comfortable there; but he is deeply worried about his misfortune-his country taken by the enemies, his wife abandoned in the lonely forest and he himself disfigured and living in servitude. The thought about the possible calamities to which she might have fallen a prey is making him moody and dejected. The adventures of Damayanti in the forest are made known to the audience with the help of a play within the scene. Having escaped from the forest and reached her mother's house at Cedi, she sent messengers secretly to see whether Nala could be found. Bahuka had given a vague reply to her general message. Damayanti has now sent an actress to test Bāhuka with the help of a play depicting her own adventures in the forest. King Rtuparna, his queen and Bahuka are witnessing the play, little knowing that the actress is keen on testing psychologically about the identity of Bahuka. The entire story-how Damayanti on waking up alone in the forest lamented bitterly, being anxious about the safety of her lord, how, in the course of her wanderings there, she was bitten by a snake and consequently saved by a hunter who then became enamoured of her beauty, made advances towards her and was killed in the fire of her anger, how being dejected with life she was about to commit suicide when she

heard about the arrival of a caravan under whose protection she later reached Cedi, and how she was comfortably received there-is presented through this interlude. Every now and then Bāhuka almost reveals his identity by his passionate remarks, and it is with great difficulty that he controls himself. Though Rtuparna does not suspect anything, the actress is convinced that Bāhuka is Nala himself. She tells the king that Damayanti has decided on re-marriage, since she does not know anything about her heartless husband, and that Puṣkara has also been invited for the scayamvara. Bāhuka is angry at this news, and the king is also eager to participate in the scayamvara. It is almost late, still with the expert knowledge of Bāhuka at driving they expect to reach there in time.

The last Act takes us to Damayanti at Cedi. The actress who has come with Rtuparna and Bahuka tells her that Bāhuka is Nala himself. Bāhuka has learned the 'secret of the dice' from Rtuparna on their way from Ayodhya, and has now gone to challenge Puşkara. Nala's son Indrasena who has grown up into a valorous young man hears about Bāhuka's challenge to Puşkara, and is not in a mood to yield his country to a stranger. The victorious Bāhuka enters with King Rtuparna in the chariot. He looks at the boy with affection. Indrasena's anger also melts in his presence. Nala understands that it is his own son. With the help of the cloth given by Kārkotaka he resumes his real form. He prentends anger towards Damayantı for her attempt at re-marriage. vindicates her position by jumping in the fire from which she is brought back unscathed by the fire god himself. Damayanti's parents also come. Kali suffering because of Damayanti's curse is set free, and the story ends happily.

ECHOES FROM CLASSICAL WRITERS

Influences of earlier classical dramatists can be seen throughout the play. But Kşemis vara is not a slavish imitator; whatever he takes from others, he makes his own by giving a stamp of his own dramatic genius. Now and then we are reminded of some classical passages, but we never feel that he has borrowed them. He is mostly indebted to Kālidāsa and Bhavabhūti. The opening of the first Act is quite similar to that of the S'ākuntala; and the fellowing verse describing the speed of the chariot:

दृष्टं दृष्टिपथादुपैति न पुनर्दृष्टं पुरो वर्तते

पश्चाद्भृतमभूतवन्नयनयोर्मागे न संतिष्ठते ।

वेगात्स्यन्दनमारुतैरिव परिक्षितं द्वयोः पार्श्वयो-

रेतत्पस्य सकाननादिनगरमामं जगद्धावति ॥

reminds one of the well-known verse 'यदालोके सूक्ष्मं etc., there. Similarly Nala's statement in Act. II

'नाद्याप्यनात्रतानि मन्दिथयां अनर्थद्वाराणि भवन्ति ।' may be compared with 'अथवा भवितत्र्यानां द्वाराणि भवन्ति सर्वत्र ।'

—S'ākuntala I

Towards the close of the third Act Damayanti is about to leave Nala. She goes and comes back to take the flower wreath that she has purposely forgotten. Then again on her way she stops under the pretext that the flower dust has fallen into her eyes, and she looks at him longingly with tears in her eyes. This scene is quite similar to the departure of S'akuntalā after her first meeting with Dusyanta (दर्भाद्वरण चरण: क्षत इत्यकाण्डे etc.)

The idea of a play within the play that is used in the sixth Act of Naisadhānanda must have been borrowed from Bhavabhūti's Uttararāmacarita; but Kṣemis vara has used it, like Shakespeare in Hamlet, to test psychologically the reactions of the hero who is witnessing it. Indrasena's valorous challenge in the last act of the play is reminiscent of Bhavabūti's treatment of Lava and Kusa.

चिन्ता न मेऽस्ति निजदुर्नयहारितेऽपि

राज्ये यतः श्रिव इमा भृशमप्रतिष्ठाः ।

एतत्त मां दहति घर्मकछोरतार्क—

तापातिशुष्यद्धरं वदनं प्रियायाः ॥ Act II verse 10 of the Naisadhananda contains an echo of the well-known verse in Mycchakatika:—

सत्यं न मे विभवनाशकृतास्ति चिन्ता

भाग्यकभेण हि धनानि भवन्ति यान्ति ।

एत्तु मां दहित नष्टधमाश्रयस्य

यत्सौहृदादषि जनाः विमुखीभवन्ति ॥

Nala's words to Kārkoṭaka who has bitten him—सखे यथेष्टमुप्भुज्यतां मे शरीरम् । सुहत्प्राणयात्रासम्पादनमात्रकेणापि ताबदनेन साफल्यमनुभूयताम् । make one think of Jimutavāhana's words to Garuḍa in Nāgānanda. Perhaps an influence of the Nāgānanda is found in this play even in the selection of the title.

Ksemisvara's indebtedness to the Mudraraksasa is suggested in the following verse (VI-7)

यान्तश्चेदनुयामि सत्यवचसा नैतन्मतं स्वामिनः

खाम्ये पुष्करसन्निधौ ननु रिपौ दुर्मर्षणाः सम्पदः ।

काषायं परिगृह्तापि तपसे भर्तुर्भया किं कृतं

तहैवं प्रतिपाल्यामि विपदोऽनित्या तथा संपदः ॥

which reminds one of Raksasa's words:--

किं गच्छामि तपोवृनं न तपसा शाम्येत् सवैरं मनः

किं भत्ननुयामि जीवति रिपौ स्त्रीणामिदं चेष्टितम् ।

किं वा खक्रसः पताम्यरिवले नैतच बुक्तं भवेत्

चेतश्चन्दगदासमोक्षरभसं राज्यास्कृतनं म चेत् ॥

The following verse where Nala laments about the difficulties that Damayanti would have had to suffer in the forest:

किं वक्ष्यतीन्दुवदना परिहाय निद्रां नेत्रोत्पले प्रतिदिशं तरले क्षिपन्ती । आम्यन्त्यदेशकुशला विपिनान्तराणि किं वा करिप्यति मया रहिताद्य भीहः ॥

reminds us of

'ते लोचने प्रतिदिशं विधुरे क्षिपन्ती ।' in Anangaharşa's Tapasavatsaraja. 16

Ksemis vara has perfect command of pithy and forcible expression. The pitiable condition of the parents of a girl in India is well put in the mouth of the Sutradhara.

बाष्याम्भसां निदानं चिन्तायाः कारणं रुजा मनसः । कन्येति नाम पित्रोर्दुखतरोरत्रिमा वल्ली ॥

करमें प्रदासुमुचितेति करोति मोहं दत्तापि भर्तृभवनाय गतेति दुः सम् । भर्तुर्भवेद्भिमताथ न वेति चिन्तां पित्रोः कदापि खु नैव सुखाय कन्या ॥

The first verse is repeated in the last Act also.

King Nala advises Viduşaka to get used to the wind in the moving chariot, because one must endure where there is no cure:

असाध्यो भिषजां व्याघिरभ्यासेन तु जीयते ।

The king's decision never to swerve from the path of truth is put in a telling manner:

त्यजामि तृणवत्राणान् स्त्रेष्टवच महीमिमाम् । मूलं तु धर्मयशसोः न सत्यं त्यजुनुतसहे ॥

Moha, in the fourth Act, boasts about his greatness thus:

जगदिदमविभावितप्रतिष्ठं करत्रस्ताडितकन्दुकोपमं मे ।

Effective, indeed, are the words of Nala to Damayanti on the eve of their departure to the forest:

त्वया सह न में देवि भविष्यति वनं वनम् । राज्यं तु जातदैन्यस्य न सुखाय म कीर्तये ॥

How fickle prosperity is can be seen in the verse:

भुजङ्गरसनालोलाः क्मठाननचञ्चलाः ।

नागेन्द्रकर्णतरलाः श्रियः किमनुशौचिस ॥

The condition of the king about to leave his wife in the forest is well portrayed in the following verse:

स्नेहेन नीयतेऽन्यत्र मोहेनान्यत्र नीयते । मन्दस्य मम दोलेव मतिरायाति याति च ॥

Here and there in the play we find general maxims put in an effective manner:

- ' न ज्ञायते परिणमन्ति कथं विधात्रा जन्तोर्रुलाटिलितानि दुरक्षराणि । '
- 'दुर्वृत्रो वा सुवृत्तो वा पतिः स्त्रीणां हि दैवतम् ।'
- 'कल्पत्यात्मसमं परं हि लोकः।'
- ' अहो सुकुमारता कुलाङ्गनाहृदयानाम् ।'
- ' दुष्प्रत्ययानि चाविवेकिनां मनांसि ।'
- ' अदिसाहसिआणं को अवराहो । '

Ksemis vara has complete command over the language, and knows how to adapt the style to the nature of the

theme described. There is vigour in the description of the wild fire stopping suddenly as by magic:

येन ज्वालावलीढाचलतरणिशिखाश्रेणिदीप्ताम्बरेण

क्रान्ताः पर्यन्तधूमैः पवनविङ्गिलेतैः सागरान्ता वनान्ताः ।

प्रासीकुर्वन्निवोर्वावल्यमनलसैर्दीप्यमानो मरुद्धिः

सोऽयं मायेन्द्रजालप्रतिमरुचिरहो द्राक् प्रशान्तो दवाग्निः॥

Simple and effective is the description of Bhima's condition, happy to receive Nala back, but anxious about the fate of Damayanti:

जामातरं वीक्ष्य चिरप्रनष्टं चिताधिरूढां तनयां च दृष्ट्वा । हर्षश्च शोकश्च समं द्वानमिदं मनो मे प्रतिपत्तिम्हम् ॥

The dramatist has shown restraint and good taste in the use of figures of speech and in descriptions.

From the above analysis of the play it would be seen that the Naisadhānanda is an important play which deserves to be included among the classics in Sanskrit literature.

NOTES

- (1) Candakausika, a drama in five Acts, Bombay 1860; Candakausikam, Calcutta. IS67; Candakausika, edited with a commentary by Jivānanda Vidyā Sāgara, Culcutta 1884; Translated into German by Ludwig Fritze, Leipzig, 1883. Translations into some of the Indian languages are also known.
- (2) Report on the search for Sanskrit manuscripts in the Bombay circle, part III (1884-86) pp. 21, 340f. The Ms. is dated 161I A. D.
- (3) The title of the play is Naisadhānanda, and not Abhinavanaiṣadhānanda as is given in the New Catalogus Catalogorum (p.227b). '—कृतिरभिनवनेषधानन्दं नाम ' etc. in the prologue (found in both the manuscripts) may seem to suggest that Abhinavanaiṣadhānanda is the title. But the correct reading must be 'कृतिरभिनवं नेषधानन्दं नाम । Compare with the passage in the prologue of the Candakansika 'क्वेरायंक्षेमीध्यस्य कृतिरभिनवं चण्डकोशिकं नाम नाटकं ' etc., In the prologue of our drama itself the title is mentioned as Naiṣadhānanda. 'सूत्रधार:—(सानन्दं) आर्थ नेषधानन्दे नाटियतच्ये कियतां सङ्गीतकम् ।' The colophon also calls it Naiṣadhānanda.
 - (4) अभिनवनैषधानन्द in the Ms.
- (5) The Ms. reads शब्दस्य प्रतिपाञ्छ। The Ms. is very corrupt. I have made my own corrections while quoting passages from it.
 - (6) आदिष्टोऽसि....श्रीमहीपालदेवेन ।
 - (7) 1 4
 - (8) See the Bharatavakya verse quoted above.

- (9) See S. Konow, Das indische Drama, p. 87. There is no reason to doubt (as Dr. S. K. Aiyangar has done in Sir Asutosh Silver Jubilee Volume, Orientalia 2, pp. 559 ff.) the correctness of the view expressed by Pischel and generally accepted by scholars that Ksemis vara flourished in early tenth century in the court of the Gurjara Pratihāra ruler Mahipāla I; see 'Mahipāla of the Candakausika, by K. A. Nilakanta Sastri, J. O. R. M. Vol. 6. 1932. pp. 191 ff.
 - (10) 1 7
 - (11) Ep. Ind. 7, p. 30
- (12) Rājas ekhara wrote his Bālarāmāyaņa for his patron Nirbhaya or Mahendrapāla of Kanyākubja, who was Mahīpāla's predecessor.
 - (13) History of Classical Sanskrit Literature, p. 642
 - (14) आख्याते हसितं पितामह इति तस्तं कपालीति च व्यावृत्तं गुरुरित्ययं दहन इत्याविष्कृता भीरुता । पौलोमीपितिरित्यसूयितमथ त्रीडाविनम्रं श्रिया पायाद्वः पुरुषोत्तमोऽयमिति यो न्यस्तः स पुष्पाञ्चालिः ॥
- (15) There has been some confusion between 'Kṣemis vara' and 'Kṣmendra', owing, no doubt, to the similarity of their names. One Tanjore Ms. of the Canda Kausika has ascribed it to Kṣemendra. Obviously it is a scribal error. Peterson says (Report III p. 21) that the verse, आस्याते हरित....... of the Naisadhānanda is ascribed to Kṣemendra in Padyāmṛtatarangiṇī; but in Dr. J. B. Chaudhuri's edition of the work the verse is not found.
- (16) This similarity was pointed out to me by Dr. V. Raghavan.

 \mathbf{BY}

S'RI KRSNALĪLĀS'UKAMUNI.

The S'ankarahṛdayangamā is a commentary on the Kenopanisad or the Talavakāropanisad as it is otherwise called after the vedic S'akha with which it is connected. The work as the name implies follows the Advaitic tradition taught and enriched by the great S'ankarācārya. S'ankara himself wrote two commentaries upon Upanişad. The first of them is called Padabhāṣya and the other Vākyabhāṣya. The Padabhāṣya explains the purport of each word contained in the text and gives a clear idea of the contents of Upanișad. Sri Anandagiri, the commentator on both these Bhāṣyas, showing in his introduction to the latter the necessity for the Vākyabhāṣya, a second commentary from the pen of the same Bhāṣyakāra, says, "The illustrious Bhāṣyakāra did not, even after commenting upon each word of the Kenopanisad, feel completely satisfied, since the purport of the Upanisad was not determined in it according to the Rules of Interpretation expounded in the Brahma-Sutras. So he begins to write another commentary, this time taking sentence by sentence and expounding them with the help of those Nyāyas ".

S'ri Kṛṣṇalilās'uka writing a third commentary upon the Kenopaniṣad says, "S'ri Kṛṣṇalilās'uka, after examining the text and the two Bhāṣyas begins to write another commentary explaining what is intended to be conveyed in this Upaniṣad." There are many instances where we find different meanings given for the same Upaniṣadic passage in the two Bhāṣyas. S'ri Kṛṣṇalilās'uka evidently wants to effect a reconciliation between these two showing what the Bhāṣyakāra has in mind. He requests those who know the two Bhāṣyas and are trained in Vedic interpretation to examine duly his own work.

The S'ankarahṛdayangamā is an excellent contribution to the Upanisadic exposition. The author has not only taken pains to find out the intention of the Bhasyakara in places where the two Bhasyas differ but has given fresh meanings and implications for words whenever possible. Invariably S'ri S'ankara begins his Upanişad Bhāşyas with the statement that since Moksa, the ultimate human goal, cannot be attained by Karman so far enjoined in the Vedas, the Upanisad is begun to teach Brahman-knowledge which alone is the path to Release. But Līlās uka adds, "The meaning of Gayatri whose meditation was laid down in the preceding chapter, is explained in the Upanisad. Brhman is the purport of Gayatri and Brahman alone is taught in the Upanisad." He declares that the word 'deva' in the opening mantra supplies mangalacarana or benediction for the Upanisad, mangalacarana being a timehonoured practice in all undertakings. He gives also the reason why the eye should be mentioned first in चक्षु: श्रोत्रं and न तत्र चक्ष्रीच्छिति and the ear in श्रोत्रस्य श्रोत्रम्.

When he takes up the divergent Bhāsyas in इषित and प्रेषित it is noteworthy that he prefers to abandon both of them and takes the two words as synonyms at the instance of other Vedic texts life विश्वतः पृष्ठेषु सर्वतः पृष्ठेषु etc. The commentary is very interesting.

On the writer known as S'ri Kṛṣṇalīlās uka much has been written. According to Mahākavi Ullur Paramesvara lyer who has a long article on him in the Proceedings of the Ninth Oriental Conference, he was a native of Malabar and lived in the Tekkematham, Trichur, Cochin State, between 1220 and 1300 A.D. In his Kṛṣṇa-karṇāmṛta he says that his father was Dāmodara and his mother Nīlī and his guru Isrānadēva. From one of his verses from Srīcinha kāvya,

श्रीपद्मपादमुनिवर्यविनेयवर्गश्रीभूषणं मुनिरसौ कविसार्वभौमः । श्रीकृष्णरूपपरमामृतपानशीलः चके तदीयचरितं बहुधा हिताय ॥

it can be gathered that he hold an important place among the disciples of Sri Padmapāda. According to Mr. Iyer the Tekkematam was founded by Sri Padmapāda and the saints and their disciples who made the mutt their abode came to be called disciples of Padmapāda. The verse,

ब्रह्मभूयं गते पूर्वे शङ्करे कृत्स्रवेदिनि । पूर्वे च तादृशे हन्त।

found in the present work lends some support to this theory, as the words "पूर्वे च ताहरों" perhaps refer to Padmapāda.

Some of the other important works of Līlāsuka are (1) Kṛṣṇakarṇāmṛta, (2) S'rīcinha kāvya (3) Puruṣa-kāra, (4) Kṛṣṇalīlācarita, (5) Kṛṣṇalīlā kaumudī, (6) Govindastotra, (7) Bālakṛṣṇakrīḍā kāvya (8) Bilva maṅgalastotra and (9) Govindaikavimsati, almost all upon his hero S'rī Kṛṣṇa.

The present edition of the work is based on a paper manuscript belonging to the Govt. Oriental Manuscripts Library, Madras, (R. No. 2962), which was transcribed from a palmleaf manuscript belonging to the said Tekkematham. No other manuscript of the work is available for comparison. There are of course many errors in the manuscript but I have tried to present a readable text of the work.

S. Subrahmanya sastri

श्रीकृष्णलीलाशुकमुनिविरचिता

केनोपनिषद्वचाख्या शङ्करहृदङ्गमा

निर्गुणकाण्ड:

तत्त्वं किमिष कृष्णस्य समुत्तीर्णजगद्श्रमम् ।
स्वप्रभं सुखसाम्राज्यं स्वदते स्वादिमाविध ॥ १ ॥
वन्दे भगवतीं गङ्गां तुङ्गां भगवतस्तनुम् ।
उन्मज्जन्ति निमज्जन्ति यस्यां भुवनवीचयः ॥ २ ॥
केनेषितोपनिषदः कृष्णलीलाशुको मुनिः ।
आचार्यवचसां चार्थमाह वीक्ष्य विविक्षतम् ॥ ३ ॥
कामं वयं बहुविदो भवेम न भवेम वा ।
कृतिरेषा विशेषज्ञान् विन्तु कण्ठे महीष्यति ॥ ४ ॥

अपि च

वित्रतिद्वयतत्त्वज्ञा वेदव्याख्यासु शिक्षिताः पदवाक्यपमाणज्ञाः परीक्षन्तामिमां क्रमात् ॥ ५ ॥ किं बहुना

विश्वेश्वरं माधवं च वीरावार—(?) मोनया ।

ययोर्न भेदगन्थोऽपि विग्रहाणां शतैरपि ॥ ६ ॥

सङ्कलितसकलसारां शङ्करहृदयङ्गमामिमां विवृतिम् ।

अङ्करितबहुलगुलकाल्ड्कृतयः शृणुत शृणुत बुधाः ॥ ७ ॥

वयमप्यनुगृह्यमहि कर्णाविप वः कृतार्थतां लभताम् ।

अपि च भुवनाद्भुतेस्मिन् सुखसाम्राज्ये मुहुर्मतिः प्रवताम् ॥ ८ ॥

तथाहि—-'आत्मा वा इदमेक एवाप्र आसीत्' (ए.१-१) 'नेहनानास्ति किञ्चन' (कठ. २-१-१०) 'अनन्ते स्वर्गे लोके ज्येये प्रतितिष्ठति' (कन-३-९) 'यो वै भूमा तल्युलम्' (छां-७-२३) इत्येवं आज्ञानतस्तावत् आत्मसुलसाम्राज्यनेवास्ति । अपि चैवं ज्ञानतः चकास्ति । तचैवं नित्यमुक्तमपि अनाद्यविद्याध्यासेनान्यदपि द्वैतमेष्यस्यत् आत्मनि साध्यसाधनं साधकभावमप्यध्यस्यति । तत्र संस्रितः तिन्नवृत्तिश्चेति समासतः साध्यं तावत् द्वेधाः साधनञ्च कर्मविद्याभेदात् ; कर्म च मानसेतरभेदात् ; विद्या च उपासनेतरभेदात् । उपासनं च ब्रह्माब्रह्मविपयभेदात् ; विद्या च उपासनेतरभेदात् । उपासनं च ब्रह्माब्रह्मविपयभेदात् ; विस्यभीत्या परित्याजितकुपूयकर्मणः ब्रह्मलोकादिसंसारभोगरागविद्याकृष्टचित्तस्य तत्साधनानि कर्माणि, मानसकर्मविद्योषश्च विद्याः प्राणसामोपासनाख्याः पुरस्तात् व्यधायिषत् । व्यक्षोपास्तिश्च परस्ताद्विधायिप्यते । तासां चात्मविद्यासिन्नियौ विधिः विद्यात्वादन्तरङ्गत्वाच । तासां चात्मविद्यासिन्नियौ विधिः विद्यात्वादन्तरङ्गत्वाच । तासां चात्मविद्यासिनियौ विधिः विद्यात्वादन्तरङ्गत्वाच । तासां चात्मविद्यास्तिनियो निविषः कमात्कमेतः ।

अयं चात्र क्रमः—कर्माङ्गभूतं आप्राणं तावत् कर्मोपासीत । तं पुनः द्रागुपासितुमप्रगल्मः कर्माङ्गानि सामानि । तत्र गायत्रं, द्राक्तरां गायत्र्यामभ्या-सातिरेकात् । ततः तद्देवतां परं ज्योतिः ब्रह्मात्मानं विद्यात् । तत्र चाप्रागल्भः तदुपास्तिद्वारेति ।

विरक्तस्य तान्येव कर्माणि फल्मनिभसन्धाय परमेश्वरापेणबुद्धचा चिराय जन्मान्तरे-ऽपि सृष्ट्र्य[सुष्टुअ]नुष्ठितानि चित्तसंस्कारद्वारा विविदिषाद्वारा वा संसारनिवृत्तेरपि साथनानि भवन्ति । साक्षात् साधनं पुनः अपरधाऽविद्याद्यनिवृत्तेः एकाकिनी तत्त्वविद्येव । तद्र्थमयमनवमोऽपि नवमोऽध्याय आरभ्यते ।

तत्र च यथोक्तनित्यकर्माचनुष्ठानिष्ठासमुत्पन्नविविदिषं तत एव चार्थात् संस्कृत-चित्तदर्पणतया निरस्तरागादितक्त्वविद्यान्तरायं विविक्तहेयोपादेयवस्तुं विश्वतो विरक्तमुमुशुं मात्रयापि साध्याभावात् तक्त्वनिष्ठाविरोधाच यथाविधिसन्यस्तसमस्तकर्मसंक्षेशं साक्षात्साधनेन

^{1.} ध्यात्यत् 2. साधकाभाव 3. साधकं च 4. क्रमाकमेत

सम्यगात्मवेदनेन अविद्यातिहानिष्टतिवभृतिहैतप्रमो[त्पादक] निर्मृह्रनेन निर्मृष्टनिखिल-संसाराध्यारोपापवादे निरन्तरनिजपकाशे निज एव मुखसाम्राज्ये सपदि प्रतिष्ठापियतुकामा तमेव भगवती श्रुतिः 'विधियदाचार्यपादम्ह्मुपसद्य विविदिपास्पदमात्मानं तावत् पृच्छन्तिमव कल्पयति । 'श्रुतं ह्येव मे भगवदृहशेभ्यः तरित शोकमात्मवित् ' (छा. ७-१) इत्यादि च श्रूयते ।

शिप्याचार्यभङ्ग्या च प्रतिपाद्यमानं वस्तु मन्दैरिष सुप्रतिपदं भवति । 'नैषा तर्केण मतिरापनेया '' (क. १-२-९) आचार्याद्वैव विद्या विदिता साधिष्ठं प्रापत् (छा. ४-९-३) इत्येतौ च श्रुत्यर्थावेवमनुसृतौ भवतः ।

यद्यप्यहमिति विदित एवात्मा तथापि तद्विशेषं प्रति विप्रतिपत्तेः प्रश्नस्तावद्युज्यते । विश्वता चैषा भाष्ये—देहमात्रं चैतन्यविशिष्टमात्मेति प्राकृता जना लोकायतिकाश्च प्रतिपत्ताः । इन्द्रियाण्येव चेतनान्यात्मेत्यपरे । मन इत्यन्ये । विज्ञानमात्रं क्षणिकमित्येके । शून्य-पित्यपरे । अस्ति देहादित्र्यतिरिक्तः संसारी कर्ता भोक्तेत्यपरे । भोक्तेव केवलं न कर्तेत्येके । अस्ति तद्व्यतिरिक्तः ईश्वरः सर्वज्ञः सर्वशक्तिरिति केचित् । आत्मा स भोक्तुरित्यपरे । एवं बहवो विप्रतिपत्नाः युक्तिवाक्यतदाभाससमाश्रयाः सन्तः । तत्राविचार्य यत्किश्चित्यतिपद्य-मानो निःश्रेयसात्मतिहन्येत अनर्थं चेयात्—इति । वाक्ष्माणयोरप्येषा वक्ष्यते ।

एवं तु 'कोऽयमात्मेति वयमुपास्महे ' (ऐ. ५-१) इतिवत् कोऽहमिति प्रष्टव्ये, सांपरायिकपळसाधनेषु तत्तद्विधिष्विधक्रततया तत्तच्छूतिस्मृतिन्यायलोकप्रसिद्धचा च देहादेः व्यतिरेकमपि सिद्धं कृत्वा तत्प्रयोक्ताऽत्र पृच्छयते । बालेभ्यस्तु सोऽप्यत्रैवार्थात् कथ्यते । अपरथा तस्प्रयोक्तृत्वायोगात् ।

अत्र च यद्यपि देहादिसंहतेः प्रयोक्ताऽत्र प्रष्टव्यः । तद्व्यतिरेकश्चार्थात् कथियतव्यः ; तथापि मन आद्येव देहस्यापि तद्द्वारैवात्मत्वात् सर्वेपामात्मभूतं चेतनमिति यत्मसिद्धं, अस्यापि प्रयोक्तरि पृष्टे ततोऽपि व्यतिरेकेऽचार्थात् कथिते अन्यस्य चासौ किं

^{1.} विधिष्वविकृततया

पुनर्न्यायेन पृष्ट एव, तद्वचितिरेकश्चार्थात् कथित एव मुखत एव च कथिययते अन्यदेव तद्विदितादिति ।

एवं प्रश्ने तिसंश्च यथाश्चते स्थिते अयमर्थनिष्कर्पः—ज्ञापकानां कारकाणां चैषां तावत् प्रयोक्ताऽत्र पृच्छयते—कोऽयमेवंविध ? इति । तत्रापि त्रिपाद्यां सामान्यतः । तत्रापि (?) विकायमानपूर्वकं 'प्राणोत्थाया वाचः । तथा च "मनः पूर्वरूपं ; वागुत्तररूपं मनसा अग्ने सङ्कल्पयति वाचा व्याहरति । तस्मान्मन एव पूर्वरूपं वागुत्तररूपं प्राणस्त्वेव संहिता "

आत्मा बुद्धचा समर्थ्यार्थान् मनो युद्धे विवक्षया ।

मनः कायाझिमाहन्ति स प्रेरयंति मारुतम् ॥

मारुतस्तूरिस चरन् मन्द्रं जनयित स्वरम् ॥ इति श्रुतिस्मृती । ततो ज्ञापकिविशेषाणां [संग्रहः], कारकिवशेषाणां पुनः प्राणेनैव संगृहीतः [तिः] । तत्र च गायत्र्यां थियां प्रयोक्ता यः उक्तः आत्मा स एव तावत् प्रच्छ्यते । ततश्च उपास्यत्वे-नोक्तस्य प्राणस्येत्यनन्तरसङ्गतिश्च ।

यदा तु प्रज्ञानामसु कर्मनामसु च [धीशब्दस्य] पाठात् कर्म च धीर्गृद्धेत, तदा गायच्यामेव कारकप्रयोक्ताप्युक्त इति तत्प्रश्लोऽपि समनन्तरसङ्गतः । एवं मानसत्वाची-पासनानां मनसोऽत्र प्राथम्यम् । आदर्श इव चात्रैव आत्मनोऽवभासनात् । ज्ञानन्त्वात्मा ज्ञापकद्वारैव सुनिरूपः। अनेनैव चाकृतेना[चाशयेना]त्र कारकभेदानामनिभ-धानम् । (अ)ज्ञापकेषु च मनः प्रधानं, (तदु) उपजीव्यत्वात् । व्याख्येयं अवतार्य एवं पूर्वसम्बन्धपूर्वकं वाच्यान् विविध्तांश्चार्थान् व्याख्यातुं प्रक्रमामहे—

आप्यायन्तु ममाङ्गानि वाक्प्राणश्चक्षुः श्रोत्रं अश्रो बलमिन्द्रियाणि च सर्वाणि सर्वं ब्रह्मोपनिषदं माहं ब्रह्म निराकुर्याम् । मा मा ब्रह्म निराकरोत्, अनिराकरण-मस्त्विनराकरणं मे अस्तु ; तदात्मिन निरते, य उपनिषत्यु धर्माः ते मिय सन्तु, ते मिय

^{1,} प्रमाणो 2, एव 3. वाच्यात् 4. अर्थात्

सन्तु । ओं शान्ति: शान्ति: शान्ति: ॥ केनेषितं पतिति प्रेषितं मन: केन प्राण: प्रथमः प्रैति युक्तः । केनेषितां वाचिममां वदन्ति चक्षुः श्रोत्रं क उ देवो युनक्ति ॥

तथाहि—भगवन् केनेषितम् ? अस्यार्थः प्रेषितम् । एषु प्रश्नेषु प्रपूर्वाविषियुजी न ग्राह्मावित्यर्थः । इष गतौ इह तु प्रयुक्तौ । अत्र च व्याख्यानव्याख्येययोः पौर्वा-पर्यमितिलङ्घ्य पततेः परं प्रेषितपाठः । युज्यते चेयं व्याख्या ; युज्यते हि क्रियायां प्रयुक्तिरिति युक्तेरप्युपदर्शनार्थः ।

किञ्च येन प्रेषिताएवं इषितं सत् मनः पततीत्यन्वबादिधीः । सिन्निधेरेव चान्य-याङ्गत्वान्न ¹प्रथमोलङ्कनशङ्कागन्थोऽपि ।

दस्यते चेदं वेदेपु तद्व्याख्यासु च सर्वत्र इपितप्रेषितयोरेकार्ध्यम् ।

तथाहि-किमिच्छन्ती सरमा (ऋग्वे. १०-१०८-१) इत्यत्र "असुरैः निगृहा गा अन्वेष्टुं सरमां देवशुनीं इन्द्रेण प्रेषितामयुग्मिः पणयो मित्रीयन्तः प्रोचुः ; सा तान्ययुग्मान्त्याभिरिनच्छन्ती प्रत्याचष्टे (ऋग्वे. अनु)इति किमिच्छन्ती सरमेत्येतत्प्वतं कात्यायनत्तावत् संश्वेषेण व्याचक्षाण 'इन्द्रस्य दृतीरिषिता चरामि' इति दृतीसम-भिव्याहारसिद्धं इषितायाः प्रेषितैकार्थ्यं इन्द्रेण प्रेषितामिति विस्पष्टमन्वाचष्ट । प्रहितामिति पाठेप्यर्थामेदात् । तथा 'देवशुनीं इन्द्रेण प्रहितां पणिभिः असुरैः समृहे' इति 'यास्त इषितः प्रेषितः इवाधिष्टः' इतिवेति च । सामान्यतः सर्वत्रैवमैकार्थ्यं तत्तद्वचारत्यासु सहस्रशो दृश्यते । तथा 'यज्ञस्य होतरिषितो यजीयान्' 'विश्वस्य हि प्रेषितो रक्षसि वतम्' इत्येतयोः 'इन्द्रेषिता अभ्यवर्तन्त दस्यून्' 'इन्द्रेण प्रेषिता उप' इत्येतयोश्च एतदुक्ति-भिक्त्या व्यवतं प्रत्यभिज्ञायते । 'इषितश्च होतरिस' 'भद्रवाच्याय प्रेषितो मानुपरस्कृतवाकाय स्वता बृहि' (तैत्रा. ३-६-१५) इत्येतयोश्च एकत्रैव प्रेषे पाठाद्वयक्ततरम् । सर्वत्रैवं वेदवीश्रीषु बहुरुसुपरुभ्यते 'विश्वतः प्रष्ठेषु सर्वतः प्रष्ठेषु' (छा. ३-१३-७) इत्यादिषु स्वयमेव व्याख्यानव्याख्येयभावश्च । न च सर्वतो विश्वत इति कस्य [चित्]

^{1.} धीसभिधे 2. प्रमोल

सङ्कोचन्युदासार्थः सर्वशन्दः । स्वत एवासङ्कोचिसिद्धेः । अनयोरित्थमैकार्थ्यमत्रा-प्यभ्यागतं स्वतः इन्द्रेण प्रेषितादिवत् व्याख्याच्याख्येयत्वेन निर्वहेत् ।

यत्प्रनः इष्तिं इष्टं-कस्येच्छामात्रेणेतानि प्रवर्तन्ते इति विद्यतिद्वयेषि व्याख्यांत तद्य्येवं प्रौढवादाभिप्रायम् । न चैवं प्रक्षालनाद्धि पङ्कस्येति न्यायापातः । अनुपन्यस्य-माने ह्यन्यस्मिन् पक्षे अयमप्यपरेणोत्प्रेक्ष्येत । अन्येन च मातृमोदकन्यायेनादीयेत । उपन्यस्यमाने पुनः उपन्यासकौशलेन अनुपपन्नतयेवावभासेत 'रूपमेवास्यैतन्मिहमानं व्याचष्टे' इति न्यायात् । तथाहि—अत्र शब्दार्थयोः अयोगोऽपि विद्यन्त्योरेवावभासते । तत्र शब्दस्य तावत् इषितं इष्टमिति रूपेणेव छान्दसत्वव्याख्यानात् । स्पष्टं चैतत् पद्विद्वती-इट्प्रयोगस्तु छान्दस इति । एतच्च प्रसितस्कभितेत्यादिस्त्रेत्रे (पा. ७-२-३४) इतेः प्रकारार्थत्वेन छन्दिस इड्डिधानात् 'तीपसहस्त्रभक्तिरेष' (पा. ६-२-१८) इति च तकाराद्यार्थधातुकस्य विभाषया इड्डिधानेन 'यस्य विभाषा' (पा. ७-२-१५) इति निष्ठायामिण्निषेधात् 'इषेस्तकारे स्यन्प्रत्ययात् प्रतिषेध' इति वार्तिकात् इत्यतेऽनेनैतत् ।

यच्च कैश्चिद्वच्यते—इषे: केचिद्विकल्पभिच्छन्ति—अन्विष्टमन्वेषितमिति । अत्र चायमेव प्रयोगो मूलम् ; यथा अत्रैव गुणव्यवस्थायाम् । यच्चैतत्प्रयोगे सित गुणेन भवितव्यम्, तदभावाच्छान्दसत्वाभिधानं, न तु धातोरिनट्त्वात्, उदनुवन्धस्येड्विधानात्, अन्वेषितमन्विष्टं चेति वैकल्पिकप्रयोगदर्शनादिति ।

तत्र केचिद्वचनात्र तावत्स्वमतम् । प्रयोगोऽपि एषतेश्चुरादिषु इटि सिद्धधित । तथा च "जेप्र णेष्ट्र एषृ हेषृ गतौ" इत्यत्र क्षीरस्वामी— "अन्वेषितश्चुरादावेषयित" इति । तदेवं छान्दस एवेट् । तथा तृतीया । सापि हि मितबुद्धिपूजार्थेभ्यश्चेति (पा. ३-२-१८८) इच्छाद्यर्थेभ्यो धातुभ्य: वर्तमानार्थेभ्य: क्तं विधाय 'क्तस्य च वर्तमाने इति (पा. २-३-६७) षष्ठीविधानात् इच्छार्थत्वे यस्या मतमितिवत् प्राप्ता, येन मतम् इतिवत् छान्दस्येव स्यात् । तदेवं शब्दस्तावन्नातीव युज्यते । अर्थस्तु न क्थिन्नदिष्

इह हि मनसत्तावन् प्रशृत्ति(निंशृत्ति)र्शृत्तिरूपेति कस्येच्छामात्रेण एतद्वुद्धयात्मना प्रवर्तत इति प्रश्नार्थः स्यान् , तथापि इच्छानिर्शृत्तिः आत्माधिष्ठितमनस्साध्येवेति, कथं त्वया [तया] तदात्माऽधितिष्ठेत् । अनिष्टधीश्चैवं न स्यात् । इच्छामात्रदाव्येन च सत्या-मेवेच्छायां वाकर्मणोः निर्शृत्तिः प्रत्याय्यते । न चैवं नः सिद्धान्तः । स एव च शिष्यद्वारापि श्रुतिप्रतिपाद्यः । केवल्रे विश्वातमा प्रवर्तको विवश्यते । अथात्र प्रवर्तकथर्ममात्रनिर्शृतिः विवश्चिता न पुनरिच्छापरिरोषः, निर्गुणप्रत्यगात्मब्रम्मविज्ञानेन अमृतत्वपरत्वादनयोः खण्डयोः अखण्डानामुपनिषदाम् । बाढमेवं विवश्चितव्यं, मात्र-शब्दस्तु दुरात्मा बाधने ; येन हि सह अयमवधारणे प्रयुज्यते अतोऽन्यस्यैव निर्शृति-मववोधियतुमेष बद्धत्रत इति बुद्धाः ।

अथ मुख्यया वृत्त्या व्यक्तमेवमवत्रोधेपि रुक्षणया यथोक्तोऽप्यथां विविधतः, तत्र वा इच्छाशव्देन प्रवर्तकथर्ममात्रं रुक्ष्यताम् । मात्रशब्देन तु अन्यनिवृत्तिवाचिना विनिवृत्तिमात्रम् । ततश्चेच्छामात्रेणेत्यस्य इच्छा वाक्तमीभिविनेत्येव विविधितोऽर्थः । अत्रापि वद्धत्रत इत्येवावदमुत्तरम् । सत्येव हि ज्ञातुरित्थमर्थावबोधे तत्र शब्दस्य मुख्याऽमुख्या वा वृत्तिः विचार्येत । आह च—निरुद्धा रुक्षणाः काश्चित् सामर्थ्यादिभिधानवत् । क्षियन्ते साम्प्रतं काश्चित् काश्चित्तेव त्वशिवततः ॥ (श्लो. वा.) यथा शुक्लो घटः, गन्यो वा वातः इति, ते इच्छामात्रायाश्चैदंपर्यमद्यापि न निर्णातम् । क्षेपिष्ठादेरिव पाशस्त्र्यादौ, येन तदन्यथानुपपत्त्या सोपि कस्यापि कथमिपि कर्र्यात ।

अधेत्थं हि विशिष्टापीच्छा निर्गुणात्मपरै: वाक्यरोषै: प्रतिषेत्स्यते । हन्त! तिर्हे तैरेव धर्मान्तरमि प्रतिषिद्धचताम् । कृतमिषितशब्दस्य कथि चिष्टार्थकत्पनया, तया चेच्छामात्रयाऽत्र तत्प्रतिषेधकत्पनया । तैरेव चारोषप्रतिषेधे प्राप्ते अस्येच्छाप्रति-प्रस्त एवार्थ: स्यात्; न पुनर्नियम: परिसङ्ख्या वा येन इच्छामात्रार्थता । न च 'काम: सङ्कल्य: ' (बृ. १-५-३) 'इच्छाद्धेष' (भ. गी. १-३-५) इति श्रुतिस्पृतिविरोधान्न प्रतिप्रसव:, परिरोपो वा । अपि तु प्रतिषेद्धं लोकसिद्धस्येच्छादे: (न माया) कामादि-

^{1.} वाकर्मभि 2. नीयन्ते ।

पदानुवाद एवैतत् : 'सोकामयत' 'मनिस तिष्ठन् मनोऽन्तरो यमयित' इत्यादिसिद्धाया वां मायाविष्ठन्नस्येश्वरस्येच्छामात्रेण प्रवर्तकतायाः । यत एवंविधिक्किष्टकल्पनापरंपरा । अतोऽपि यथोक्ता ननु तथैव व्याख्या शाच्या । कामं वा कल्प्यताम् , कः विशेषः ? स्थितस्य गतिरीदृशी । तस्या अपि स्थितेः प्रतिकूलफलावाप्तिन युक्ता ।

विश्व अन्ते 'कोऽहम्' इति 'ब्रह्मे'ति च यथाश्रुतं विविदिषितेऽर्थे पर्यवस्यति । तथैव च आचार्येणापि विवृते एते प्रश्नोत्तरे । क ईश्वर इति आत्मेति च कथिञ्चित्तेयार्थे कल्प्येयाताम् । ऋजुवकप्रकारयोश्च फलाभेदेपि न विकल्पः, तथा कल्पनेपि वा सोऽपि विनैवेच्छया नियच्छतीत्याचार्य एवान्तर्यामिब्राह्मणवृत्तावाह—''देवताकार्यकरण-स्येश्वरसाक्षिमात्रसात्रिध्येन हि नियमेन प्रवृत्तिनिवृत्ती स्याताम्' इति ।

यश्च कश्चिदास्तिकशिखामणि:—अन्तः कल्पे एवमप्याचार्यप्रामाण्यादेव, किचित्मगृतेन ब्रह्मण एव वा निर्गुणप्रकरणेपि इच्छोर्थनैवायं मन्त्रो व्याख्यातो भवेदिति । तच्चेव फल्प्रभावादनवकाशमेव । न खल्ल क एतानि प्रयुङ्कते इति यथोपपादिताहजोरर्थात अन्यथा व्याख्यातुं फल्लं वयं पश्यामः । अतश्च तदप्यदृष्टमेव किमपि कल्पनीयं भवेदि-त्यास्तामास्तिककल्पनापरम्परा ।

अपि चायमाचाँयैः तत्र तत्र शून्याद्यप्युदाहृतं, तत्रापि तदुदाहृरिष्यम् तत्तच्छाहेषु चैवं तत्तदाचार्यप्रामाण्यात् तत्तन्मूलादिकमेव विम्मपि कल्प्येतेति न किञ्चन दूष्येत तदहो जितं चिराय तत्त्वोपप्ठवेन । अपि चैविमच्छादिभिः तद्वचितरेकेण मनआदीनां प्रवर्तकं चेतनविशेषं जानतेव प्रष्टव्यमिति कोऽयं नियमः ? येन परवश एव प्रश्नार्थो भवेत् प्रस्तुत अन्ते तथोक्त आत्मा ब्रह्मैव तच्च जानम् किमिव प्रच्छेत् । स्वयमेव चैवमेव विविक्त-तत्त्वेषु श्रोत्रस्य श्रोत्रामित्यादिनापि विम्मधिकमाचर्यमाचार्येण ।

न चा(न)धिकांशकथनं, अयमंशो न्यून इत्यत्रैव प्रमाणाभावान् । प्रस्ति सचायमेवमसंहत्य व्यावृत्त्य चेत्यादिना देवाख्यः केवल इति च वक्ष्यमाणया रीत्या श्रोत्रस्य श्रोत्रमित्याद्येव । देवशब्द एव चाकाङ्क्षितमखिलमर्थे अधिगमयितुमलमिति कृतमिषित्तशब्देनापि कत्यचिदंशस्य कथञ्चन कथनकल्पनया । तदेवं वेदतद्वयाख्यासु

अपरथा प्रख्यानान् शब्दार्थयोरचायोगान्नायमिषिः इच्छार्थः अपि तु पूर्वोक्तया नीत्या प्रयुक्त्यर्थ एव ।

एवञ्च को देवः स्त्रे स्त्रे विषये मन आदीनि प्रयुङ्क्ते इत्यन्तरेणानुगममक्षराणाम-वैरूप्वेणैव आवस्यकार्थानामेव च सिद्धिः अक्किष्टता च स्पष्टैव ।

यद्यप्यन्त्य इवाद्येष्वपि क एतानि प्रयुङ्क्त इत्येव पृष्टं स्यात्, तदैव ''यः श्रोत्रादेः श्रोत्रादिभूतः इत्युत्तरं च शोभते । न त्वेवमिषियुज्योः प्रपूर्वार्थार्थत्वमप्यस्माभिरेवार्थव-शाच्छक्यं व्याख्यातुम् ; तिकमेवंविधोऽपि भारः देव्याः श्रुतेः शिरस्यारोप्यते ? न वयमारोपयामः, अपितु अस्मल्लोमादिवशात् लीलया स्वयमेव देवी वहति । एकस्य हि विशेषणं प्रसिद्धाप्रसिद्धैकार्थं पदद्वयं पूर्वोक्तरीत्या व्युत्पन्नानां व्याख्यानव्याख्येयभावमेवं व्यक्तं प्रत्याययति ; न पुनः अपुनरुक्तार्थलाभलोभमात्रेणानुपयुक्तमक्लप्तं च कञ्चनार्थम् ।

ननु केनेषितं विषयं पतिति प्रेषितं मन इत्येव प्राक् प्रत्याय्यते । पततेश्चात्र गत्यर्थस्य स्वतः सकर्मकत्वात् तत्सिन्निधौ द्वितीयैव भायात् आत्मना च मन आदीनि तद्विषयाश्च तदुभयनिरूप्ये मननादौ प्रयुज्येरन् सर्वजडनिर्वाहकत्वात् । प्राणचेष्टायास्तु निर्विषयत्वान तत्र ताबदिषितानुष**ङ्ग**क्केशोऽपि । यदि आकाङ्क्षाभावेप्यवैरूप्याय कल्प्येत तदप्यायातं न दोषाय । सत्यमेवम् । विन्तु इषितमित्यत्र इतरयोश्च प्रश्नयोः श्रोत्रस्य श्रोत्रमित्यादौ च उत्तरे करणानामेव प्रयुक्तिकथनात् इषितमित्यादिना विषयं प्रेषयतीति निश्चिनुमः। न चायमत्रातीवोपयुज्यते। मननं च मनस एव क्रियेति कथं तस्यां तद्विषयश्च प्रयुज्येत । तदेविमच्छार्थत्वं प्रौढवादमात्रम् । इषितव्याख्यानमेव तु प्रेषितमिति युक्तियुक्तमुत्पस्यामः ।

एतदेवाभिष्रेत्य भगवान् शङ्करः स्वयमेवाह—प्रेषितमिवेत्युपमार्थम्, न तु इषित-प्रेषितयोर्र्थाविह सम्भवतः। न हि शिष्यानिव मनआदीनि विषयेभ्यः प्रेषयत्यात्मा नित्यविविक्तिक्त्वरूपतया तु निमित्तमात्रं प्रवृत्ताविति इच्छाँप्रेषो हित्वा निमित्तमात्रतया प्रथोजकत्वमात्रमनयोरर्थ इत्यर्थः । अस्यार्थः प्रेषितमित्याद्युक्तरीत्या प्रयुक्तिमात्रं प्रक्षेषु विवक्षितमिति यावत् । ''करणानामिषष्ठाता चेतनावान् यः स किंविरोष इत्यर्थः'' इति चेच्छावर्जमुपसंहरन्नेतदेव व्यनक्ति । न चेदुपचारार्था सा स्यात् ।

पदिववृतौ च देहादिसङ्घातादिनत्यात् कर्मकार्याद्विरक्तोऽतोन्यत् कृटस्थिनित्यवस्तु वुमुत्समानः, पृच्छतीत्युपकम्य सर्वस्यैवं कार्यकरणकलापस्य यदर्थप्रयुक्तस्य प्रवृत्तिः तद्वेद्वेति प्रकरणार्थो विवक्षित इत्युपसंहारस्य एवमेवाञ्चस्यं स्यात् ।

अथवा कथमपि सहप्रयुक्तयोः स्वतः प्राप्तापुनरुक्तार्थसम्भवे तत्तद्नाञ्जस्यसहस्रमपि न दोषोन्मेषायेत्याश्रित्य विवृत्यक्षराणि प्रवृत्तानि ।

प्रेषितमिवेत्यादेश्चायमर्थः । कस्येच्छामात्रेण प्रेषितानि पतन्तीति न प्रक्षार्थः । विन्तु कस्येच्छामात्रेणेव पतन्ति प्रेषितानीव चेति । कूटस्थता च सत्यामपीच्छायां तत्त्वत एवास्तु । यदर्थप्रयुक्तेत्यत्र च श्रोत्रस्य श्रोत्रमित्याचेव प्रकरणं गृह्णीध्वम् । तदत्र सुिषयो यथासुखं जुषध्वम् । सर्वत्रैवं विवक्षितिववेको विवेकिभिरभ्यूद्यः ।

गहनं खलु शाङ्करहृदयं श्रोतुञ्च वयन्तु हन्त वालानाम् । आलस्यं माभूदिति विवेचनवचोभङ्ग्यापि हन्त नेश्महे मुहुः॥

अपि च

ब्रह्मभूयं गते पूर्वे शङ्करे कृत्सनवेदिनि । पूर्वे च तादृशे हन्त चिन्तया....तया ॥

अये दूरमागताः साः! कृतमनेन ; प्रकृतमनुसरामः।

एवं केन प्रयुक्तं सत् अन्तःकरणं स्वविषयं गच्छिति मन्तव्यादौ नियमेन व्याप्रियते । राज्ञाभिषेषितमिव केन प्रेषितमिति वा, सामान्यविशेषाभ्यां वा कथमप्यपौनरुक्त्यम् ।

द्वितीयापक्षे तु मनः तद्विषयं च परस्परं प्रति कः प्रयुङ्कते इत्यर्थः। इच्छार्थत्वे तु पदवाक्यविद्यतिक्रमात् द्वौ द्वावर्थौ। तत्र तावत् इच्छया वाचा वा कर्मणा च कः प्रयुङ्कते इत्यर्थे अनर्थक एव प्रश्नः स्यात्। एवं प्रयोक्ता यः स देहादिसंहत इति लोकसिद्धत्वात् तत्र च वाशव्देव-शब्दयोरन्यतराध्याहारे किमिच्छाद्यैः कार्यकरणसंहतः प्रयुङ्कते, किं वा ततोऽन्यः स्वतन्त्रः इच्छामात्रेणेति ; कस्येच्छामात्रेण प्रेषितानि चेतानि व्याप्रियन्ते इति वा अर्थो । अन्त्यश्च इच्छामात्रविशेषितैर्रावंशेषितैर्वा प्रेषितैः इवशब्दसम्बन्धात् द्वेवा ; सर्वश्चापि मनसः प्रयोक्ताऽऽत्मा ; अर्थान्त मनः तद्वृत्तिर्वा 'ज्ञानं, न च शून्यम् ।

'अथ सत्यमित ' इत्यादिश्रुतिभ्यश्च । नापि बहुमिरात्मत्वेनाप्यङ्गीकृतोऽप्यह-मित्यत्र इदमंशो मनोभेदः, 'अथातोऽहङ्कारादेशः' 'अथात आत्मादेशः' इति विभागश्रुतेश्च । केन प्रयुक्तः प्रथमः प्राणो गच्छिति ? प्राणनादिना चेष्टते । प्राथम्यं पुनः प्राणस्य 'महद्यक्षं प्रथमंत्रं वेद' (गृ. ५-४) 'आप एवेदमम्त आसुः ता आपस्सत्यम-सजन्त' इति (गृ. ५-५) 'तपसा चीयते ब्रह्म ततोऽन्त्रमिनायते । अन्नाप्राण' (मृ. १-१-८) इति च ईक्षणात्त्येन तपसा उपचितात् व्याचिकीर्षितावस्थात् अव्याकृतात्प्रथमजत्वेन च । 'गेभें च प्रथमप्रवेशेन ज्यष्ठियात्, श्रिष्ठयस्य च किस्मिन्यहमुत्कान्त उत्कान्तो भवित्यामि किस्मन् वा प्रतिष्ठिते प्रतिष्ठास्थामीति स प्राणमसृजतेत्यत्र (प्र. ६-३) प्राणसंवादादिषु च दर्शनात् । तद्वचापारपूर्वकत्वाच सर्वेन्द्रियव्यापाराणाम् ।

तथाहि-तावत् व्यापारवत्कारकविशेषःकरणं, तद्विशेषाश्चेन्द्रियाणि । तानि च "हन्तास्यैव रूपमसामेति, त एतस्यैव सर्वे रूपमभवन् तस्मादेत एतेनाख्यायन्ते प्राणा इति" (वृ. १-५-२१) इति श्रुत्या चलनात्मना प्राणरूपत्वात् परधादीनिव तेन व्यापारेण स्वे स्वे कार्ये व्याप्रियन्ते । तदेव ज्यैष्ठव्यापारैरेतेषां सर्वेषां प्राणानां प्रथमोऽि । अत एवोपास्योऽि प्राणः स्वव्यापारेप्यस्वतन्त्र एवेत्यर्थः ।

अत एव प्राण प्रवातमा सुषुप्तेप्यनुगमादित्येषापि शङ्का, 'प्राणेन रक्षन्नवरं कुलायम्' इति मृतिभ्रान्तिपरिहारार्थतयाऽनुगमनस्यान्यथासिद्धेश्च, 'प्राणो ब्रह्म' इत्यादिवाक्यानां च उपासनादिपरत्वात् अनवकाशिता । उपक्रमोपसंहारयोः इन्द्रियप्रहणान्मध्येपि घ्राणवागिनिद्रियप्रहणाशङ्का च प्रभमपदवदन्तिभ्यां समभिव्याहारात् । 'न वामाच्छति '

^{1.} तद्वृद्धि वा 2. न च गर्भे

यद्वाचानभ्युदितमिति वाक्यरोषाभ्यां च केन प्रेषितमिदं गवादिशब्दं प्राणिनोऽर्थे प्रयुक्तते, केन प्रकाशिता वागर्थं प्रकाशयतीत्पर्थः । अत्रचेदं शब्दः वैतन्यपरः । इदं च रथादिवद्धिष्ठेयतायां उपयोक्ष्यते । अयं चेदं मन इत्येवमन्येष्वष्यूद्धः ।

अत एव चैषां दीपवत् अनात्मत्वं करणत्वात् आत्मप्रयोज्यत्वाच । वाग्नह्म-वादोऽप्येवं प्रत्युक्तः यच्छ्रोत्रेण न शृणोतीति च प्रतिवक्ष्यतेतराम् । कश्च देवः चक्षुः—— श्रोत्रप्रधानान् ज्ञापकविशेषान् दर्शनश्रवणादिषु प्रयुक्के । [उशब्दः] पादपूरण इति राजवीथीं । प्राण्यङ्गत्वादेकवद्भावः तत्प्रयुक्त्या तेभ्यो वैलक्षण्यपरो देवशब्दः । इदं च वक्ष्यमाणभङ्ग्या प्रक्षाक्षेपयोरुपयोक्ष्यते ।

अयं च केन देवेन इषित इत्येवमन्येष्वप्यभ्यूह्यः ।

उत्तरे त्वेधे दिवे: युत्पर्थत्वेन स्वप्रकाशत्वपरत्वे परस्य देवस्य कीर्तनप्रतिपत्तिभ्यां मङ्गलं चात्रार्थादापरिसमाप्तेराचरितं भवति ; येन निष्प्रत्यूह्मशेषाभीष्टसिद्धिः । कर्तृगामिन्यपि फले केवल्द्रेवप्रतिपादनार्थं तद्विवक्षया 'युङ्कते' इति नोक्तम्, प्रश्ने चात्मनः कर्तृत्वादिप्रतिपादनानुपयोगात् । तदत्र नियन्तारमन्तरेण नियमायोगात् नियतप्रवृत्तेः लिङ्गात् रथादीनामिव मनआदीनामपि अचेतनानामिषष्ठाता यः स कः देवात्यः चैतन्यवान् । यः सामान्येनािष्यतः स किंविशेषः यद्वेदनादमृता भवन्तीित प्रश्नार्थः । अयं चामृतत्वोपयुक्तो विशेषोदेवशब्देनैव दर्शितः ।

यद्यप्येतेप्वन्यतमेनापि प्रश्नेनेषोऽर्थः सिद्ध्यति, चक्षुः श्रोत्रमितिबद्धां क एतानि प्रयुङ्क्ते इत्येकेनैव; तथापि एकैकेनापि पर्याप्तिप्रकटनार्थं पृथक् पृथक् प्रश्नाः। एभ्यश्चात्मनः विनाप्युपलक्षणक्तेरोन वैलक्षण्यार्थं 'वदित'इतिवत्। प्रवृत्तिलिङ्गबाहुल्येन बोधसौकर्यार्थञ्च। संहतत्वाच्च परार्थत्वम्। ये हि यैः संहताः तैरसंहतस्य तद्विलक्षणस्य चेतनस्य परस्य रोषा दृश्यन्ते यथा गृहाः॥

पृच्छतश्चायमाशयः स किं सारिथरिव हयान् व्यापारिवशेषविशिष्टो देहादि-संहतश्चैतानि नियच्छति किं वा केवलः ? तत्र संहतिव्यापारयोरनवस्थाद्यापातात् अन्ततोऽपि

^{1.} क्तं 2. वीथि 3. त्वय 4. दिवेद्यु 5. द्वाक् एतानि

नियन्ता देवाख्यः केवलो वक्तत्यः। तद्वेदनादेव च कैवल्यसिद्धिः। एवमविद्ययेव सर्विनिविहिप्यभ्यूद्धम्। तथा च प्रथमतो विकल्पनाक्केशमात्रमविशिप्यते। कथं च केवलो नियच्छेत्, इच्छादिभिः, अपरेषान्तु नियन्तृत्वदर्शनात् तस्य च संहतस्यैव, अपरेषामुक्तोऽपि नियच्छेत्।

न न तेषां स्वस्य 'मन्वे प्राणिमि'इत्याद्यैक्याध्यासात् तद्व्यापाँरेते व तान्यधितिष्ठिनि-यच्छेत् , न तु स्वन्यापाँरैः । संहतिः पुनरनुपयुक्तैक । न न तैः संहतः तानि नियन्तु-मर्हति निह दण्डी दण्डं नियच्छन् दृश्यते किन्तु गामेवेति वाच्यम् । अधिष्ठानोत्तरकाल-भावित्वात् , प्राक् तद्व्यापाराणामप्यसिद्धेः, अन्योन्याश्रयापत्तेश्च । अधिष्ठानाद्यभाव एव नैवे भङ्ग्यन्तरेण दर्शितो भवेत् । एतच्च तेपामित्यादिवैलक्षण्यात् एवशब्दगर्भ एव कामं निवेश्यताम् ? तदेवं सर्वथापि न कथित्वत् अविद्यामात्मा प्रयुक्तीत तथाऽसङ्गत्वाद-द्वितीयत्वाच । अविद्यायाश्चाप्रकाशस्य स्वप्रकाशेऽसम्भवादिति दिक् ।

एवञ्च येन येन द्वारेणायमात्मा ज्ञायेत तस्य तस्यासम्भवेनास्य शास्त्रस्य आत्म-याथात्म्याख्यो विषयः, तदेव च ज्ञातस्सन् प्रयोजनम् । तदर्थी चाधिकारी तैश्च सम्बन्धो दुर्लभो, दूरे मङ्गलाचरणमित्यनारम्भोऽप्यनायासमायासीत् ? अत्र चानन्यलभ्यो विषयः, अनेन शक्यप्रतिपादनत्वं सम्बन्ध, इति तयोर्विभागमाहुः ।

वस्तुतस्तु सम्बन्धोऽपि विषय एवान्तर्भवति, अनन्यत्र भावो विषयार्थ इति ऐकान्तिकाः । स चान्यत्राभावे सति अत्र भावः ।

श्रोत्रस्य श्रोत्रं मनसो मनो यद्वाचोह वाचं स उ प्राणस्य प्राणश्चक्षुषश्चक्षुरतिमुच्य धीराः प्रत्यास्मालोकादमृता भवन्ति ।

अथात्र प्रश्नेषु श्रोत्रमेव तावदनन्तरोक्तमाश्रित्योत्तरमाह—श्रुत्वा मत्वा वित्त; वाक् च प्राणिनर्वर्त्त्या । प्राणस्य च 'जीवन् भद्राणि पश्यित' इति (नि)दर्शनं प्रधानं-प्रयोजनं इति क्रम(विव्युत्क)ममाश्रित्य । अयं प्रश्नकमव्यितकमो मनआदिष्विप मन्तव्यः । (न चेदमविविक्षितं स्यात् ।) चक्षुषि तु उत्तरार्थश्च । तदेव हि समनन्तरोक्तमाश्रित्य

न तत्र चक्कुर्गच्छतीत्युक्तिः सुसङ्गता स्यात् । श्रोत्रस्य श्रोत्रं तदेव श्रोत्रं युनिक्त नर्तक इव दारुयन्त्रीयं, अय इवायस्कान्तः, आत्मा सिक्सिसत्तामात्रेण । एवं चक्कुपश्चक्षुः मनसो मनो यत् स देवो मनो युनिक्त । वाचो वाक् ह देवः 'वाचं, व्यत्ययो बहुलमिति सुप्रत्ययः । सुपां च सुपो भवन्तीति वक्तव्यमिति । श्रुतिस्मृतिन्यायिवद्वदनुभव-प्रसिद्धौ हः । अयञ्च श्रोत्रस्य श्रोत्रं हेत्येवमन्येप्वप्यृद्धः ; न चेत्पादपूरणः स्यात् । यो वाचो वाक्, स च प्राणस्य प्राणस्सन् देवः प्राणं युनिक्तः ; सर्वत्रैवं प्रयोक्त्रैक्यं तच्छव्दतात्पर्यार्थः । एवञ्चावधारणार्थ इति युक्ततरम् । यथा निरुक्ते ''मृषे मे वदन्ति सत्यमु ते वदन्ति'' इति (नि. १-५) न तु 'तन्माता दुह्नि विदेशेह्नि मातर'मितिवत् (१) समुच्चयार्थः । तत्र च शृणोत्यनेन, मिनुते अनेन, विक्तज्ञापयत्यर्थं, प्राणित्यनेन चष्टे पश्यत्यनेन इत्यवश्यं तावत् श्रोत्रादीन्युच्यन्ते ।

एतेषां च न स्वतो यथास्वं ज्ञापकत्वं कारकत्वञ्च ।

न च सत्ताप्रकाशो, अपि त्वात्माधिष्ठितानामेव आत्मसत्ताप्रकाशाभ्यामेव च, इत्यात्मा श्रोत्रादेश्च श्रोत्रायुच्यते । सर्वान्तरत्वाच । अधिष्ठानञ्चास्याद्वितीयस्यापि अनाद्यनिवचनीयाविद्यासहायस्य देहेन्द्रियादिषु अहमादिमानमात्रं, वाचि तु चेतनेनोच्चार्य-प्रकाशिता सा अर्थ प्रकाशयतीति प्रकाशमात्रं न तु सार्थविदिति । स किं सार्थिरिवे-त्याद्यपि प्रत्युक्तम् । तत्र सूक्ष्मात्मना सुषुप्तादि प्राणेप्यस्त्येव ।

आह च

देहादावात्मबुद्धिनों न कदाचिद्विधीयते । जायत्स्वप्तसुषुप्तेषु शुक्तिकारजनादिवत् ॥

अधिष्ठानाद्यभाव एव चैवं वस्तुतोऽस्तु प्रत्युत भावे भवेत् सद्वितीयतया विषयाद्यसिद्धिः । अविद्याधिष्ठानं पुनः केवल्रस्यैव न मां[अहं जानामि] इति विशेषानुभवसिद्धमित्येषा दिक् ।चिदनुभवानुविद्धतयैव चाश्यावभासकत्वं अम्म्यनुविद्धतयेव अयस इत्यिप ज्ञापकस्य श्रोत्रादेः श्रोत्राद्यात्मा । 'प्रतिबोधविदितं' इति चैतदेव वक्ष्यते ।

^{1.} पश्यं 2. मानमात्रं अभिनानमात्रम्

'प्राणस्य प्राण' इत्यनेनैव अन्यस्मात् सर्वस्मात् प्रेयस्त्वेन सुखसाम्राज्यात्मकता चात्मनो दर्शिता । स चायमेवमसंहत्य अव्यावृत्त्य च श्रोत्राद्यशेषदृश्यानां स्वप्नमायावद्धिष्ठाता । सत्ताप्रकाशप्रदत्वेन चाद्वितीयः । तत एव जन्मादिना केनचिद्पि धर्मेणानागन्धितः, प्रतिवोधविदितः सुखाम्बुधिदेवो ब्रह्मैव यद्वेदनादमृतत्वम् ।

प्राणस्य प्राणमुत चक्षुषश्चक्षुरुत श्रोत्रस्य श्रोत्रं मनसो ये मनो विदुः । ते निचिक्युर्ब्रह्म पुराणमग्र्यम् । (वृ. ४-४-१८) काठके च 'सोध्वनः पारमाप्तोति तद्विष्णो: परमं पदम् का. १-३-९) इति दर्शितं संसाराध्वन: पारं विष्णो: परमं पदम् । "इन्द्रियेभ्यः परा ह्यर्था " इत्यादिना इन्द्रियादिभ्यः परः पुरुषाख्यः प्रत्यगात्मैवेति दर्शयित्वा पुरुषान्न परं किञ्चित्सा काष्ठा सा परा गति:। (का. १-३-११) इत्युद्धोषितम् । एवं यथोक्तदेवे धीरा धीमन्त: त्रह्मविद इत्येतत् । न चेत् "विचित्य धीरा" इत्यनेन निगमेनैकरूप्याय विचित्येत्यध्याहार्थं स्यात् । विवृत्योस्तु आध्याहारो[रेण] वाक्यार्थ:---श्रोत्रादीनि । आत्माध्यासहान्याऽतिक्रम्य तेभ्य एव बन्धनेभ्यो मुक्ता भूत्वा जीवन्मुक्तास्सन्तः इत्येतत् । अत्र चान्तर्भावितिक्रयात्वात् अतेः मुचिक्रियायोगेन गतित्वात् समासे प्रणम्येतिवत् क्त्वो ल्यप् । दृश्यते चातिमुच्योः यथोक्तार्थता । 'सा यदा मृत्युमत्यमुच्यत सोऽग्निरभवत् सोऽयमग्नि: परेण मृत्युमितकान्तो दीप्यते' (बृ. १-३-१२) इत्यादौ । संसारान्मोक्षणं कृत्वेति च वाक्यविवृतिः । अविद्यामयात् कार्यकरणसङ्घातात् प्रेत्य मृतिहीना भवन्ति । अमृताः, मृता इति वर्तमाने क्ते तत्पुरुषे तुल्यार्थेत्यव्ययपूर्वपद्मकृतिस्वरेण निपाता आद्युदात्ता इति आद्युदात्तत्वे प्राप्ते 'परादिश्छन्दिस बहुलमिति (पा. ६-२-१९९) क्रेरोन उत्तरपदाद्यु-दात्तत्वं स्यात् । बहुत्रीहेौ तु नञोऽजरममरमित्यत्रेव अमृता इत्यक्केरोनैव । 'अपाम सोमम-मृता अभूम'इत्यादौ च एतदेव दृश्यते । सर्वथापि सक्नुनमृत्वा पुनर्न श्रियन्ते देहान्तर-हेत्वपोहादित्यर्थः । निज एव सुखसाम्राज्ये प्रतितिष्ठन्तीति यावत् ।

एवच्च ''आत्मा स भोक्तुरित्यपरे'' (ब्र. सू. भा. १-१-१) इत्यतः अपराः तास्ताः कल्पनाः परास्ताः । 'तद्यो यो देवानां मत्यबुद्ध्यत स एव तदभवत् तथर्षीणां तथा मनुष्याणां तदिदमप्येतिहं य एवं वेदाहं ब्रह्मासीति स इदं सर्वे भवति (बृ. १-४-१०) इत्येतत् बहुवचनेन सूचयित ।

न तत्र चक्षुर्गच्छिति न वाग्गच्छिति नो मनः न विद्यो न विजानीमो यथैतद्नु-शिष्यात् । अन्यदेव तद्विदितादथो अविदितादि ।

एवमाचार्येण अघिकारिस्थफरुपर्यन्तमनुशिष्टतत्वे अनुशासने, अनुपपति शिष्या इव भूत्वा श्रुतिरुद्धावयन्ती तत्र तदर्थग्रहणे च एवं विषमे सुतरां यतितव्यमित्यभिष्रेत्य तानेवोपनिषच्छास्त्रानुबद्धान् विषयाक्षेपद्वारा आक्षिपति—चक्षुषश्चक्षुषि देवे चक्षुर्न-गच्छिति । विषयसप्तमी "अनृतं वै वाचा वदित अनृतं मनसा ध्यायित चक्षुर्वे सत्यम्-अद्वागित्याह-अदर्शमिति तत्सत्यम्" (तै. ब्रा.१-१) इति प्रसिद्धं चक्षुषः प्राथम्यम् ।

एवं तत्र श्रोत्रस्य श्रोत्रे देवे श्रोत्रं [न] गच्छतीत्याद्यपूह्मम् । एवमपि वाचोऽसौ गोचरः स्यात् 'वाग्द्वारा च मनसः, तयोः सर्वार्थव्यापित्वात् । ''तन्त्वौपनिषदं पुरुषं पृच्छामि" ''मनसैवानुद्रष्टव्यम्" इत्यादिना च असक्रदाघोषणात, इत्याद्यिका- शङ्कायामाह—न तत्र वाचो वाचि देवे वाग्गच्छिति, नाग्रे च तत्र मनसो मनिस मनो गच्छिति ।

एवमखिलप्रकाशानुमहिकत्वेन तदप्रकाश्यत्वात् , तं प्रकाशं सामान्यतो विशेषतश्च न नानीमः येन श्रोत्रस्य श्रोत्रमित्याद्याचार्यः शिष्यं अनुशिष्यात् । वन्धुच्छान्दसः(१) । स च व्यत्ययो बहुलमिति बाहुलकात् सम्भावने लिङ् अनुशासितुमलमिति सम्भाव्यत इत्यर्थः । पश्चादर्थोऽनुः । उपदेश्यं च (न) केनचित्प्रमाणेन कथित्रत् अधिगम्य पश्चादेवोपदेष्टुमलम् । तच्चहाशक्यं सर्वाविषयत्वादित्यर्थः ।

अविषये ब्रह्मणि अनुशासनादिव्यवहारो न कस्यापि स्यादित्येतदाक्षेपस्याप्यस्य आदिशद्ध्दार्थत्वेपि अनुशासनादिप्रतिवन्द्येव दुर्वारा । अत्रापि आचार्यायमाणा श्रुति-रेवोत्तरमाह—श्रोत्रस्य श्रोत्रमित्यादि चक्षुषश्चक्षुरित्येतदन्तम् ।

^{1.} वाम्वाचार

यदुक्तं तत् तत्त्वादेव चक्षुरादिना केनचित् प्रकाशमानादन्यत् । एवन्तु अनुशासननिर्वाहार्थे केनचिद्विदितमेवैति कल्पनीयम् । वर्तमानेपि के अत्र कर्ममात्रं विवक्षितम् । एवं तर्हि अविदितमेवेत्यायातं; नैव प्रकारोतेत्येतत् ; यद्धि प्रकारोत तच्चक्षुरादिनैव, अतश्चात्मनः सत्ताप्रकाशाभावात् ताभ्यामेव तावत्तेषां आत्मप्रकाशानु-विद्धत्यैव प्रकाशकत्वमित्याद्युक्तम्युक्तं स्यादित्यत आह—अप्रकाशमानाद्य्यन्यदेव । सर्वदा प्रकाशत इत्येतत् स्वयमेव प्रकाशते, न तु स्वेनान्येन वेति यावत् । स्वेन हि स्वस्य पकारोऽन्यवत् अस्वता स्यात् । अन्येन चेत् तत् त्रेधा—विषयं, चक्षुरादि, चेतनान्तरं वेति । सर्वथाप्यसम्भवः । आत्मप्रकाशायत्तो हि जडत्वादाद्ययोः प्रकाशः, न तु तदायत्तः आत्मनः। न चान्त्यः, नह्यन्योऽतोऽस्ति विज्ञाता, भावेपि वा न तेनान्यः प्रकारोत समत्वात् दीपवत् । येन च प्रकारोन आत्मा प्रकारोत स एवान्ततः आत्मा स्यात् , प्रकास्यस्यानात्मत्वात् । 'आत्मनैवायं ज्योतिषास्ते' (वृ. ४-३-६) 'स वेत्ति वेद्यं न च तस्यास्ति वेत्ता' (क्षे. ३-१९) इति च श्रूयते । अधिरनर्थकः । [ए]कस्मिन् प्रयोगे अधिः पश्चम्या सम्भूयैवार्थं ब्रूयात् । तथा 'कुतोऽध्यागच्छति' । 'तपसोऽध्यजायत' इत्यत्र अधि [अधिर्यथे] 'त्यर्थः ? न चेत् पादपूरणः स्यात् । तथोपरिभावे ऐश्वर्ये वापि कथञ्चच्छक्यो नेतुम् । विदिताविदिताख्यस्य व्याकृताव्याकृतस्य विश्वस्योपरि व ईश्वरः । तद्यतः अतस्ताभ्यामन्यदेवेति ।

एवं स्वप्रकाशमपि अरण्यचिन्द्रकावत् अविदितमेव तदमाकम् । अतश्च नोपदेष्टुशक्यं, अशिष्येण च ग्रहीदुं इति अत्र¹ वेदनोपायत्वेन श्रवणाद्याह——

। इति शुश्रुम धीराणां येनस्तद्विचचक्षिरे ।

एवं श्रुत्याचार्याभ्यामश्रीष्म यथाधिकारं, सक्कदसक्कद्वा श्रुत्वा बभूमेति। एतत् "छन्दसि लिट्" इति (पा. ३-२-५५) भूतमात्रे लिट्।

एवमाद्याकाराया वृत्तेरिप वेदितृ इति यावत् । एवमागमं आचार्यै आत्मानुभवे च प्रमाणमुक्त्वा तस्याप्यनुभवस्य 'आचार्याद्धैव' (छा. ४-९-३) इत्यनाद्याचार्यपरंपरायत्त-

^{1.} अधियातु 2. अन्यत्र वेदनो

त्वमाह—पूर्वाचार्यसम्बन्धितयाऽश्रीष्म । 'आख्यातोपयोगे' इत्यपादानस्यापि शेषत्व-विवक्षायां षष्ठी । न चेत् व्यत्ययेन स्यात् सुपां च सुप इति वा । येऽसमभ्यं श्रोत्रादेः श्रोत्रादि व्याख्यन् । अनेन तेषामपि स्वातन्त्र्यं व्युदस्यते । [आचार्याअ]प्यागमव्या-स्यानेनैव यथाधिकारिप्रतिपत्ति तत्त्वं प्रत्यपीपदनः न तु तार्किका इव स्वमितप्रभवेण तर्केणिति यावत् । यावदागमेनैव अनन्यायत्तं विज्ञानं जन्यते तावच्छ्रवणमनने कुर्यादित्यर्धर्चार्थः ।

अत्र च मुख्योऽधिकारी वाक्यश्रवणेषि किश्चदाप्नुयात् इति श्रवणेनैव चरितार्थः स्यात् । यस्य पुनः त्वं ब्रह्मेति श्रुतेषि असम्भावनाविपरीतभावने स्यातां स तद्व्युदासार्थे श्रुतेः शक्तितात्पर्याववारिणीं तत्तत्पूर्वपक्षप्रतिक्षेपणीं च तासां युक्तिमनुसन्दध्यादिति विभागः । सर्वेषामप्यत्रैकमत्येन अत्यर्थदार्ढ्यार्थे बहुवचनानि ।

यद्वाचानभ्युदितं येन वागभ्युद्यते । तदेव ब्रह्म त्वं विद्धि नेदं यदिदमुपासते । यच्छुषा न पञ्चित येन चक्ष्रंषि पञ्चिति । तदेव ब्रह्म त्वं विद्धि नेदं यदिदमुपासते । यच्छुषेत्रण न शृणोति येन श्रोत्रमिदं श्रुतम् । तदेव ब्रह्म त्वं विद्धि नेदं यदिदमुपासते । यद्याणेन न प्राणिति येन प्राणः प्रणीयते । तदेव ब्रह्म त्वं विद्धि नेदं यदिदमुपासते । यद्याणेन न प्राणिति येन प्राणः प्रणीयते । तदेव ब्रह्म त्वं विद्धि नेदं यदिदमुपासते ।

एवं सामान्योक्तं विदिताविदितान्यत्वं विशेषतः श्रुत्यर्थाभ्यां चतुर्भिर्मन्त्रैः प्रपञ्चयित । श्रोत्रादेः श्रोत्रादित्वं च पञ्चिमः ब्रह्मत्वाद्यप्येभिः प्रकटयित । यद्यपि विशेषोऽपि तत्त्वादेवेत्यादिना उक्त एव, तथापि असौ न त्र्यक्तः श्रुत्यक्षरैः । यद्वाचा-ऽप्रकाशितं, वेदवाचाप्यवेद्यमिति यावत् । अत्र हेतुः—प्रत्युत 'केनेषितां वाचं', वाचो ह वाचं' इत्युक्तेन अत एवाविदितादप्यन्येन येन वाक् प्रकाश्यते, प्रकाशिता सा अर्थे प्रकाशयतीति यावत् । वाक् च वाचकः शब्दः स च—

यावन्तो यादृशा ये **च यद्**र्थप्रतिपादने । वर्णाः प्रज्ञातसामर्थ्याः ते तथैवावबोधकाः ॥

^{1.} शाचकवदा

वर्णाः एव । अत्र च वक्त्रेक्यं विशिष्टः क्रमः एक्स्मृत्युपारोहश्च, यादृशार्थः। 'शब्दादर्थं प्रतिपद्यामहे' इत्येकत्वं चैवमेकार्थाववोधनोपाधिनैव भविष्यति ''अकारो वे सर्वा वाक् सेषा स्पर्शोप्मभिः व्यज्यमाना बह्वी नानारूपा भवति" इति श्रुतेर्वा वर्णव्यङ्ग्येव वाक् । 'सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च ' इतिवत् 'अक्षराणामकारोऽसि ' इत्युक्तेन उपाधिना निरूप्यमाणा सूक्ष्मा सर्वत्रेकरूपा च वाक् तत्तद्वर्णैः वृत्तिभिरिव नित्यापि विपुला नानारूपा च भवतीत्यर्थः।

नन्वेवं वाक् सिचत्सुखबद्धहैव भवेत् 'वागेव विश्वा भुवनानि जज्ञे' 'वाग्वेदा बुभुजे' 'वागुवाच' इति 'वाचीमा विश्वा भुवनान्यर्पिता' इति तत्तद्धहावर्मश्रुतिभ्यश्च । तया च (सते च) सेवैषामनुविद्धतयैवानुभवात् ।

आह च

"न सोऽस्ति प्रत्ययो लोके यश्शब्दानुगमादते । अनुविद्धमिव ज्ञानं सर्वे शब्देन वर्तते ॥ वाम्रूपता चेदुक्तामेत् अवबोधस्य शाश्वती । न प्रकाशः प्रकाशेत साहि प्रत्यवमर्शिनी ॥"

तिकमित्थमस्थान एव सन्त्रस्यते भवता ? यद्वाचेत्याद्युक्तिभङ्ग्यैव वाग्ब्रह्मणोर-भेदासहया तदाशङ्काया अप्यनवकाशात् । अनुत्रिद्धत्वं चैवमध्यस्ततयैव वाचोऽर्थेनेव ज्ञानस्य भविष्यति ।

न च सिन्चिदानन्दानामिव वाचश्चेदमिनदिरूपता; इदमंशस्यैवात्र ब्रह्मणो मेदेनाभिधानम् । यदि हि 'सत्यं ज्ञानमनन्तं ब्रह्म' 'आनन्दो ब्रह्म' इत्यादिवत् 'वाग्ब्रह्म' इत्यपि ब्रह्मस्वरूपपरं वचनं कचिदिप हरुयेत तदैव एवंविधं कल्पनाशतमि कल्प्येत प्रस्थत केनेषितां वाचमित्यादिना 'यच्छ्रोत्रेण न शृणोतिः इत्यन्तेन वाक्यपञ्चकेन वा व्यतिरेकमेव ब्रह्मणः प्रिमेमीमहे ।

यच 'या वाक् पुरुषे सा घोषेषु प्रतिष्ठिता कश्चि (स्वित्)त्तां वेद ब्राष्ट्राणः' 'सा वाम्यया स्वप्ने भाषते' इति वाङ्निणीता । तच्च 'शान्तायां वाचि किंज्योतिरेवायं पुरुष इति आत्मैवास्यः ज्योति' इत्यनेनैकार्थ्यात् वाचो ह वाचिमत्येतया न विशिष्यते । तदेवं म्फोटास्त्येयं वागिष अर्थ इव चिद्विवर्त एवेति तत्त्वविदः । स्फोटसमर्थनकदर्थनयोः पुनः तर्काप्रतिष्ठानादन्ततः श्रुतेरेव श्रद्धास्पदत्वात् आचोर्यणाप्यत्र न पराकान्तमित्यास्तां तद्धिस्तरः ।

सर्वथा वाचे।ऽपि यत्प्रकाशकमेव तत्त्वं सत्यज्ञानानन्तानन्दात्मकं विद्धि । वेदन-मात्रमेव तस्यामृतत्वसावनं ; नातः परमुपासनं अन्यद्वाऽनुष्ठेयमस्तीत्यर्थः त्वमितिपदार्थ-परिशोधनादिदृष्टादृष्टतत्तद्विकारिविशेषणभाक् न तूपास्यं ब्रह्म प्रसिद्धं उपासकश्चाहम् । वृहद्वारण्यके च 'वान्वे ब्रह्म' इत्यादिना पञ्चानामप्येतेषामुपास्यत्वमुक्तम् । तत्कश्चं मां ब्रह्म विद्यां ? अ[न्त ?] रुपासीयवेत्यत आह—तदेव ब्रह्म विद्धि न त्विदम् । किं पुनरिदं नाम ? यदिदं ते दृश्यत्वेनोपासते । वहुवचनेन सर्वसङ्ग्रहात् सनकादी-नामप्युपास्याकारो न ब्रह्म अपि तु तत्सा(इस्ट्यैवे)क्ष्येवेत्यर्थः ।

एवमुपास्योपासकभावन्युदासेनैव विद्यात् । एवं च स्वराज्येऽभिषिच्यते एवमेवोत्तरेषि मन्त्रत्र्यास्यानयोः, यन्मनसा न कश्चिद्दिष विषयीकरोति, यस्य मनसो मनं मन आहुः । अयं चाहुःशब्दोऽन्येप्वप्यभ्यृद्धः । तथा च मनसः सङ्कल्पाद्या ब्रह्मन्वद्यान्ता वृत्तयः । तच्च वागाद्यश्च म्वप्रकाशचैतन्येनैव प्रकाश्यन्ते इति सर्वेप्यागमा आचार्याश्चैकमत्येनाहुरित्यर्थः । तदेवं 'न वामाच्छिति नो मन' इत्युक्तकमेण सामान्य-करणागम्यत्वात् युक्ता चञ्चः श्रोत्रादिविशेषकरणागम्यतेत्याह—यच्चश्चषा न पस्यति । अत एव तद्विग्रहेषु उपासकानां ब्रह्मत्वाभिमानोऽपि प्रत्युक्तः येनैकेन चञ्चपश्चश्चषा स्वानि चश्चंि सवृत्तिकानि पस्यति सर्वो स्रोकः । एवं श्रोत्रस्य श्रोत्रमित्याद्यपि सर्वस्य श्रोत्रस्य एकं श्रोत्रमित्येवं व्यास्थ्येयम् । यच्छ्रोत्रेण न श्रुणोति, येन श्रोत्रस्य श्रोत्रेण श्रोत्रमिदन्त्वात प्रकाशितम् । अयं चेदं शब्दः इयं वागित्येवमन्येप्वप्यभ्यृद्धः । एवं ज्ञानशक्तीनां प्रवृत्तयः सर्वाः स्वप्रकाशचैतन्यसित्रिधिसत्तामात्रायत्ता इत्युक्तम् अधेदानीं क्रियाशक्तीनामापि तथैवेत्याह—यस्याणेन न प्राणिति, येन प्राणस्य प्राणेन प्राणः प्रणयनादिषु व्यापर्यते । एवं च प्राणितेः प्राणयतेर्वा प्राणः ।

यदि मन्यसे सुवेदेति दभ्रमेवापि नृनं त्वं वेत्थ ब्रह्मणो रूपं यदस्य त्वं यदस्य देवेष्वथ नु मीमांस्यमेव ते मन्ये विदितम् ।

तदित्थमुपिद्ध एवात्मत्वे स्थूणानिखननन्यायेन सुदृढीचिकीर्षुः शिष्यवुद्धिमाचार्य-ध्वाख्यति—किं सुवेत्थ यथोक्तं ब्रह्म, अथाद्यापि मीमांस्यमेव नु ते । तत्र यदि तावत् सुद्ध वेजीति मन्यसे, तदाऽल्पमेवावेः । नूनं तद्भह्मणो रूपं वेत्थः; न पुनः 'अन्यदेव तद्विदितात्' इत्यादिनिः भणितं भूमानमेव तात्विकं रूपम् । त्विमिति स्वतोऽल्पवेदी वेत्थैव च त्वं, न तु सुवेत्थः; दहरूपवेदनादेव ।

कथं पुनः त्वदुक्तं विदन् दह्नमेवापि विद्यां कथं वा न सुविद्यां ? तत्रापि वेद्यरूपारोपात् इत्याह—वेद्यत्य ब्रह्मणो यद्र्पमेव वेत्थ वेद्यतामप्यस्थारोपयसीत्यर्थः। यद्धि सुविदितं भवति तद्वेद्यतयैव, त्वादृशां स्रोके तथा दर्शनात् । यच्च वेद्यं तद्रूपं मर्त्यं च ।

यदुक्तं 'यत्र नान्यत्स्यिति नान्यच्छुणोति नान्यद्विजानाति स भूमा। अथ यत्रान्यत्पस्यत्यन्यच्छुणोत्यन्यद्विजानाति तदल्पं, अश्र यदल्पं तन्मत्ये, यो वै भूमा तदमृतम्' इति । तत्र च वेद्यरूपस्य सर्वतोऽनवच्छिन्नत्वात् ; भूमोऽल्पत्वं नामावच्छेदः। यत्राविद्यान् वस्थायां अन्योऽन्यत् अन्येन अन्यत्रान्यार्थः पस्यिति तदल्पिमित्येवं हि देशतः काल्रतो वस्तुतश्च वेद्यत्वमवच्छिद्यते । भूमा तु तद्विपरीतः । मर्त्यत्वं च एवं विद्यावाध्यत्वम् ।

नतु 'ततो हैव विदांचकार ब्रह्मेति' इत्यादिना वद्यतयैवेन्द्रादयो ब्रह्म वेदिष्यन्ति, तत्कथं वेद्यरूपवेदनाइहृत्वं इत्यत आह—यच्च वेद्यस्य ब्रह्मणो रूपं देवेषु मध्ये कश्चिद्वेद तच्च दहमेवापि नृन वेद । तदेवं सुविदितपक्षं प्रतिक्षिण्य पक्षान्तरमुपक्षिण्य प्रतिक्षिण्यते अथाद्यापि विचार्यमेव नु ते मन्ये । तर्हि विदितं अविदितं चार्थात् नप्रश्लेषण वा उभयमपि कामं विवक्ष्यतां—यथा श्वेतो धावित [इति] यद्धचिदितं सामान्यतो विदित्तं, मीमांसायाश्च विषयता [तया] यच्च मीमांसितव्यं ततस्सुविदितं भवित, तदेव मीमांसन्ते । अतश्चान्यदेवेत्यादि न स्यात् । दह्दमेवेत्यादि यद्यपि वेदितृत्वात् , विनापि वेदान्तमीमांसां

^{1.} वेद्यत्वात्

सिद्ध्यतीति सिद्धान्तः, तथापि प्रायशः शिप्यस्य दृष्टमात्रावष्टम्भित्वसंभवं 'नूनं' इति 'मन्ये' 'ते' इत्युक्तम् ।

नाहं मन्ये सुवेदेति नो न वेदेति वेद च । यो नस्तद्वेद तद्वेद नो न वेदेति वेद च ।

शिप्यः प्रत्याह—नैव मन्ये सुवेदेति, दृरे दहता। एवं तर्हि मीमांस्यत्वेन अविदितत्वाद्या दोषाः स्युः इत्यत्राह—न च न वेद्यीति, वेद्यि च यथोक्तं ब्रह्म, सर्वदा वेद्मीत्येतत् स्वप्रकाशोऽहमिति यावत् । विदितत्व।विदितत्वे च स्वतः परतो वा स्याताम् । तत्र स्वप्रकाशे स्वतःस्वविदितत्वं प्रकाशमानत्वं, परतश्चाविदिनत्व-मिष्टमेवापाद्यते । परतस्तु विदितत्वं, स्वतश्चाविदितत्वं नैव प्राप्नोति । यद्येवं नैव वेत्थ, कस्तस्य परोपि वेद येनामृतः स्यात् । ततश्च स्वप्रकाशमपि स्वप्रमाणत इव विद्यातोऽपि विदितमेव भवेत् । स्वतश्चाविदितम् । अत एव यद्यय्येवं तथापि स्वप्रकाशतयैव अविषयतयैव च विदन् वेद नान्यथा । स चास्तत्सम्प्रदायविदेवेत्याह — अस्माकं यथे क्त-सम्प्रदायविदां मध्ये नाहंमन्ये युवेदेति नो न वेदेति वेद चेति यो यथोक्तं ब्रह्म आत्मत्वेन वेद [स वेद] संवेदनन्तु वेद्यरूपवत् । एतच्च आचार्यस्यापि तुल्यमित्यपि 'न' इति शिप्या-चार्यैककोटीकरणेन सूचयता आचार्यबुद्धिसंवादोऽप्यात्मनो दर्शितः । न चैवमविदितमेव स्यात् । इह हि तदाकारया विद्यया विदितत्वं नाम तद्वग्रङ्ग्यस्कुरणलक्षणातिशयभाक्त्वं, तच न स्फुरणात्मनोऽपरं सम्भवति । अत्र च नाहं मन्ये सुवेदेत्येतदुकारचकाराभ्यामा-कृष्टमेव विस्पष्टमुपन्यस्तम् । न पुनरुपस्कृतं मन्तव्यम् । आगम-आचार्य-आत्मानुभास्य-प्रत्ययत्रयसङ्गत्या सुपरिनिश्चितेव विद्या सफलेति न्यायश्चाऽनयाऽऽख्यायिकया दार्शितो द्रष्टव्यः ।

अत्रेष विवृत्योर्विशेषः — अथ नु इति हेतौ; यस्मादेवं सुविदितं रूपं दहं तस्मान्मी मांस्यमेव। अथ शिष्यो मीमांसित्वा निश्चित्याह मन्ये विदितमित्यादीनि। मि चायं निर्वाह्यार्थपरत्वाद्व्याख्यानं दिङ्मात्रम्। एवमेवं व्याख्येयमिति सर्वत्रैवमेवंविधे द्रष्टव्यम्।

^{1.} स चायतिर्वाह्यात्र

यस्यामतं तस्य मतं मतं यस्य न वेद सः । अविज्ञातं विज्ञानतां विज्ञातमविज्ञानताम् ।

प्रतिवोधविदितं मतममृतत्वं हि विन्दते ।

आत्मनाविदन्ते वीर्यं विद्यया विन्दतेऽमृतम् ॥

इत्थं युक्त्यनुभूतिप्रधानां शिप्याचार्याख्यायिकां समाप्य स्वप्रधाना श्रुति: तत्रापि 'यो न' इत्यादिना एतदुक्तं भवतीत्याह—येन विदुषा न विषयीक्रियते यथोक्तं ब्रह्म आत्मत्वात् स वेद । येन तु विपर्याक्रियते स न वेद, यतस्तद्विपयो विदुषां, विषयश्चाविदुषां, न केवलमेव मम मतमेव ब्रह्ममतं, अपि तु एवं मतमपि मतमेव, विधिमुखेनैव बोधे स्वरूपबुभुत्सोपशान्तेरित्याह—[प्रतिबोधेति] बोधं बोधं प्रत्यनुविद्धतया यत्तदनन्य।वभासत्वेपि तद्विरुक्षणत्वेन तद्द्वारा विदितं प्रतिरोहमिवाग्निः तद्विदितं भवति । कुतः पुनरेवमात्मात्मनैव विदितं ब्रह्म मतं भवति, न तु स्वात्मनैवेत्यत आह—एवं मत्वा-ऽमृतत्वं विन्दते यतः । कथं पुनरेवं मत्वा विन्दते ब्रह्मविद्यालभ्यममृतमित्यत आह— आत्मना आत्मनो र्वार्य विद्वान् विन्दते । आत्मना विद्याया अमृतत्वरूभनसामर्थ्यम् । यतः विद्याद्वाराऽसौ विन्दते । एवं वीर्येण च विद्ययाऽमृतत्वम् । आत्माकारा आत्म-ज्ये।तिरुपज्वितिव विद्या आत्मविद्या स्यात् । सैव चात्मविद्या तमः शमयितुं समर्थेत्यर्थः । तत्र ब्रह्मविद्यापि आत्मा ब्रह्मेत्याकारैवामृतत्वं रुम्भयितुं प्रभवति । तद्वचन्यविद्यारोपित-मृत्युना आत्मधर्मनिर्मूलनेन प्रतिष्ठितस्य बोधानामपि बोधोऽहं ब्रह्मेत्यधिष्ठानतत्वविद्ययैव भवेत्, न पुनर्ब्रह्मविद्यामात्रेण । न हि 'अमृतं ब्रह्म' इत्येतावता आत्माप्यमृतो भवेत् । न खङु राजानमनिशमुपासीनोऽपि राजा भवति । एवं विधिप्रतिषेधमुखेन अहं ब्रह्मेति विद्याऽमृतत्वलम्भनीत्युक्तम् ।

> इह चेदवेदीदथ सत्यमस्ति न चेदिहावेदीन्महती विनष्टिः। भूतेपु भूतेपु विचित्य धीराः प्रत्यास्मालोकादमृता भवन्ति ॥

अथावस्यसाध्या चेयमिति ¹संक्षिप्यान्यनिन्दार्थवादाभ्यामाह—अधिकारी शरीरं नीव इत्यवच्छेद्य यथोक्तमात्मानमवेदीत् धीरः तदा तत्त्वमित्ति । तद्धि अविद्यावस्थायां

^{1.} संस्कृत्य

सदिष असत्कल्पमासीत् । अविदुषस्तु अनृतमेवास्तीत्याह—न चेदिहावेदीदधीरः तस्य दीर्घो बन्धप्रवन्धःस्यात् । नित्यमुक्तस्य हि सत्याख्यस्यातमनो विशेषेण तिद्वपर्ययोऽयं विनष्टिः तस्या याविद्वद्यालाममिवद्या¹कामकर्मतत्तंस्कारैः यथापूर्वे घटीयन्त्र-कल्पता दीर्घता । अत्रैवार्थे निन्दातिशयार्थं महाविनष्टिशच्दप्रयोगः । 'नश्यत्यु न विनश्यति (गी ४-१०) इतिवत् वे....नर्थक्ये तु तद्रथोपि महत एवार्थः । यस्मादेवं सत्यानृतफले ह विद्याविद्ये तस्माद्धीरा इहैव प्रतिवोधविदितं सत्याख्यमात्मानं सर्वभृतस्थतया-ऽनवच्छिन्नं विज्ञाय अविद्याद्यनृतं विधूय तदेव सत्यं भवन्तीत्याह—भृतेष्विति च । 'चिती संज्ञाने' । विकृतेहेतौ सत्यि तद्धीनिधयो धीराः समग्रवैराग्या इत्येतत् । यद्यपि धीरा इत्यादि पूर्वस्यैव निगमनं गम्यते तथापि धीरांशे धीमन्मात्रमुभयथापि प्रत्यिनज्ञायताम् । धीविशेषस्वौचित्यादन्यथा व्याख्यात इति न विरोधगन्योऽपि ।

इति श्रीकृष्णलीलाशुकमुनिविरचितायां शङ्करहृदयङ्गमाख्यायां केने।पनिषद्वया-ख्यायां निर्गुणकाण्डः समाप्तः ।

^{1.} नित्या

श्रीः

उमां हैमवर्ता देवीं उपासीध्वं जगद्गुरुम् । यदागमश्चकारेन्द्रं इन्द्रं ब्रह्मविदामपि ॥ १॥ अपिच,

> उपासीध्वमुपासीध्वं उमाप्रोक्तं परं महः । रसज्ञहृदयास्वाद्यं यक्षवेषादिरुक्षणम् ॥ २ ॥

ब्रह्म ह देवेभ्यो विजिग्ये तस्य ह ब्रह्मणां विजये देवा अमहीयन्त त ऐअन्ता-स्माक्रमेवायं विजयोऽस्माक्रमेवायं मिहमेति । तद्धेषां विजज्ञौ, तेभ्यो ह प्रादुविभूव । तक्त व्यजानत किमेतचक्षमिति । तेऽिक्षमञ्जवन् जातवेद एतिद्वजानीहि किमेतचक्षमिति । तथिति तदभ्यद्रवत्नमभ्यवदत् कोसीति । अग्निर्वा अहमस्मीत्यव्रवीज्ञातवेदा वा अहमस्मीति तिस्मस्त्वियि किं वीर्यमित्यपीदं सर्वं दहेयं यदिदं पृथिव्यामिति । तस्मै तृणं निद्धा-वेतहहेति, तदुपप्रयाय सर्वजवेन तन्न शशाक दग्धुं स तत एव निववृते नैतदशकं विज्ञातुं यदेतचक्षमिति ।

तथाहि—प्रशिभ्यां तावत्वण्डाभ्यां निगुणं त्रहा प्रदर्शितम् । अनुपास्यत्वं चाद्ये स्वण्डे । तदेव चावद्यत्वद्दिकरणेन प्रतिष्ठापितं द्वितीये समनन्तरं च विचित्यैवामृतत्वाभिध्यात् उपासनमुपेक्षितमेव रुक्ष्यते । इत्यमुत्तमस्याधिकारिणां उपासनाद्विना सक्ष्वेद्वनेनैव मुक्तिमुक्त्या अथाधुना मध्यमस्य गुणोपासनद्वारा तां वक्तुं उत्तरौ खण्डो । तत्र च सर्वशक्तिश्च सगुणस्य ब्रह्मणः सर्वशक्तित्वमाद्येन प्रदर्श्यते । तथापि "तद्वेषां विजज्ञी" इति सर्वज्ञत्वम् । वृत्तावद्योतको हः । 'इति ह आस' इत्युच्यमाना गहनोऽप्यर्थः सुखं कृत्तनैः गृह्यते । तत्रापि हि यथोक्तमीधराक्यं ब्रह्म जन्मादिकारणं जगतां स्थितिं चिकीर्षु स्वानुशासनानुवर्तिनां तत्तद्वेवानां देहेषु सिन्नधाय तद्ये स्वसेन्तर्भादिनोऽसुरान् विजिग्येक्तिल । तस्य च विजये निमित्ते देवाः कीर्त्याद्येगुणैः अवर्थन्त । 'महीङ् वृद्धौ पूजायां च' इति कण्डादिषु पाठेपि 'अस्माकमेवायं महिमा' इति वाक्यरोषात् वृद्धिरेवात्र विवक्षिता । व पुनः विकल्पः समुचयो वा । अन्याय्यश्चिकिस्मन् प्रयोगेऽनेकार्थत्वम् । तेभ्यो ब्रह्म विजयतत्कले प्रादात् इत्येतत् ।

अत्र पूर्वः पक्षः । ते ऐक्षन्त अमन्यन्तेत्येतत् । कथं ? अस्माकमेव अस्मदन्वयव्यितरेकानुविधायी विजयः । अस्माकमेव चैतिन्निमित्तः तत्तन्मिहमेति । अस्मत्कृतावेवैतौ न त्वस्मत्प्रत्यग्भृतेश्वरकृतौ इति यावत् । तच्च देवानामीक्षणं ब्रह्म विजज्ञौ ।
एतेभ्यश्चोक्तवक्ष्यमाणिमध्याभिमानभङ्गेन शमाद्यापाद्य तत्त्विवद्ययाऽनुम्रहीतुं भुवनाद्भुतेन
केनापि वेषेण नातिदूरे प्रादुविभूव ह । निराकारस्याप्यस्य भवेन्मायाख्यया सर्वनिर्वाहिकया
स्वशक्त्या साकारता । मायां तु प्रकृतिं विद्यान्मायिनं तु महेश्वरं । (श्वे. ४-१०) इति
शूयते । स्मर्यते च—प्रकृतिं स्वामिधिष्ठाय सम्भवाम्यत्ममायया (भ. गी. ४-६) ।
इति ।

तच्च प्रादुर्भृतं ब्रह्म देवा न व्यजानन् किमिदं पूज्यिमिति । व्यत्ययेनात्मनेपदम् । 'यक्ष पृजायाम्' । ते च तद्दविजानन्तः सान्तर्भयाः तद्विजिज्ञासवः देवकार्येप्वंधेसरत्वात् 'असिदेवानां सेनानीः' इति ब्राह्मणात् असि तावदब्रुवन् । 'हे जातवेदः एतद्विशेषतो जानीहि विस्मेतद्यक्षमिति । स च तथेत्यभ्युपगम्य यक्षं प्रत्यगच्छत् । किंचन पिप्टच्छिषु-मिप मुखच्छायया आत्मसिन्नधौ अप्रगल्मं मत्वा स्वयमेव कोऽसीति यक्षमिममुखमवदत् । स चाग्निर्जातवेदा इति नानानामिः प्रसिद्धोऽहिमित्यब्रवीत् । इत्थं प्रसिद्धे त्विय किं सामर्ध्यमिति च स्वेस्वेपि कार्ये मदायत्वैव प्रवृत्तिरित्याशयेन पृष्टः प्रश्नमात्रं मत्वाऽऽह—सर्वमपीदं दहेयं यदिदं पृथिव्यादिप्वित । एवं च उद्धोषितामिमानायासये यथोक्तिनैवाशयेन यक्षं तृणमम् निद्धौ-एतत्तावद्दहेति । स चाग्निः तेन यक्षेणेवमुक्त्वाऽमे निहितं यत्तृणं तत् अत एव दुर्वहं मन्यमानः सर्वोत्साहकृतवेगेन समीपतः पोनः पुन्याद्याख्येन प्रक्षेण जगाम । तच्च दग्धं न शशाक । स च हतप्रतिज्ञतया वीळितः तृष्णींभृतः तृणमिप दग्धुमशक्तित एव देवान् प्रति निववृते ।

इत्थमिमानभङ्गमात्रं संवृत्तं, न तु यक्षविज्ञानिमत्येवकारार्थः । कथं निववृते यदेतद्यक्षं प्रति विज्ञानीहीति कथितं देवैः । तदेनद्विज्ञातुं वत न शक्तवानस्मीति "द्वितीयादौ स्वेन" इति भाष्ये एनत्, एनादेशे तु अम्भावः स्यात् । एतत्तु सत्यप्यन्यादेशे तदिवक्षायां तद्विषयस्यैव ह्येनद्विधीयते, विषयत्वं च विवक्षायामेव

[इसुकम्]

अथ वायुमब्रुवन् वायवेतद्विजानीहि किमेतद्यक्षमिति, तथिति तदभ्यद्रवत् तमभ्यवदत् कोसीति । वायुर्वा अहमस्मीत्यब्रवीन्मातिरिधा वा अहमस्मीति तिस्मित्वियि किं वीर्यमपीदं सर्वमाददीय यदिदं पृथिव्यामिति । तस्मै तृणं निद्धावेतदादत्स्वेति, तदुपप्रयाय सर्वजवेन तन्न शाकादातुं स तत एव निववृते नैतदशकं विज्ञातुं यदेतद्यक्षमिति ।

अथेन्द्रमञ्ज्ञवत् मधवन्नेतद्विजानीहि किमेतद्यक्षमिति तथेति तद्यस्यद्रवत् तस्मात् तिरोदधे, स तस्मिनेवाकारो श्चियमाजगाम उमां हैमवर्तां तां होवाच किमेतद्यक्षमिति। सा त्रह्मेति होवाच। त्रह्मणो वा एतद्विजये महीयध्वमिति ततौ हैव विदाञ्चकार ब्रह्मेति।

एवमभौ पत्यागते तत्सर्व जगत्याणं तथा च सर्वतः सम्भावितसामर्थ्य अनन्तरं देवा वायुमब्रुवन् । शेर्प पूर्ववत् । आददीय (अ) वशीकुर्याम् ।

अथेन्द्रं इन्द्रत्वादेव परमेश्वरत्वादेवा अब्रुवत् मघवन्नेतद्विज्ञानीहीति । देव एवैनिद्धिज्ञातुं शक्नोतीति व्यज्ञापयन्नित्येतत् । स च तथेति तदभ्यद्रवत् । अभिद्भुतमात्र-मिन्द्रं तित्रिरोदघे संवादमात्रमपि नादादिति यावत् । तच्चास्य विशेषः परमेश्वरत्वदर्पभङ्गाय, आत्मन एव च परमेश्वरत्वज्ञापनाय 'अन्तर्धौ येनादर्शनमिच्छति' इत्यपादानत्वात्पञ्चमी । कर्मकर्तृत्वादात्मनेपदम् ।

स तु ततोऽत्यर्थं विजिज्ञासुः यस्मिन्नेव यक्षस्य प्रादुर्भावितरोभावो, तस्मिन्नेवाकारो, तत्य सम्भवद्यक्षविज्ञानां काञ्चित्त्रियं, स्त्रीत्वाच्चाधीरहृदयतया 'नृनिमयमेतद्रक्ष्यित' इति मत्या आदरार्थमाजगाम । स हि किमेतद्यक्षमित्यनु(प)ध्यायन् अग्न्यादिवत् ततो न निववृते इति महान्तमादरं बुद्धा तदनुप्रहार्थं तत्रैव देवी प्रादुर्वभूवेत्यर्थाद्यिगम्यते । आगमिर्प्रहणादेव देव्याप्यागममुखेनैव ब्रह्मोच्यते इति कामं कथच्चन सूच्यताम् । अयं चेन्द्रस्य स्वयमेव तां प्रत्यागमने हेतुः—तेजोरूपभूषणाद्यतिशयोद्रेकैः विपुरुं शोभमानां, उमेति समास्वयेव प्रसिद्धतत्तन्मिहमसहस्रां, हैमवतीिमिति च महामुष्यायणीम्, तत्थ इयमेतत् तत्त्वतां विज्ञातुं शक्नुयात्, ब्र्याच ध्रुवमनुस्ता सती, अहिति चास्मदनुसारिमत्याशयः ।

यदुक्त वाक्यविवृतौ इन्द्रस्य वोधहेतुत्वात् विद्यैवेयम् 'विद्यासहायवानीश्वर' इति च स्मृतिः । सा च रुद्रपत्न्युमा हैमवती बहुशोभमाना भवतीति--विरूपोऽपि हि विद्यावान् बहुशोभते ; किं पुनरियमतिरूपिणी विद्याख्या देवतेति । तत्परममुमासाहचर्या-दिन्द्राख्यमृर्तिपरिग्रहाशङ्कागन्धमपि व्यपेह्य प्रकृतं ईश्वराख्यमृर्तीनामप्यिधातृ ब्रह्मैवात्र परिगृहीतम् । यथाश्रुतार्थपरित्यागे प्रवलप्रमाणानुभवद्शनात् । अतएव चात्रापरितोषा-देतदुक्तं पदविवृतौ ''इन्द्रस्य यक्षे भक्तिं बुद्धा विद्या उमारूपिणी प्रादुरभूत् स्त्रीरूपा। उमां हेमकृताभरणवतीमिव बहुशोभमानामित्यर्थः । अथवा उमैव हिमवतो दुहिता हैमवती, नित्यमेवेश्वरेण सर्वज्ञेन सह वर्तत इति यक्षमि ज्ञातुं समेथेति कृत्वा तामुपाजगाम इन्द्रः" इति । ताञ्चोवाच च-किमेतद्यक्षम् । सा चोवाच ह ब्रह्मेति ब्रह्मैव हीदं दग्धृत्वादिस्व-कार्येष्विप स्वातन्त्र्यत्युदासेन स्वात्मन एव सर्वशक्तित्वज्ञापनेन भवतोऽनुग्रहीतुं प्रादुरभूत्। यचैतत् भवन्त ऐक्षन्त 'अस्माकमेवायं महिमा' इति । तच्च वः सव्यसाचिवत् निमित्तमात्र-त्वान्न तथेत्याह— ब्रह्मणो विजये निमित्ते खलु एते महीयध्वमिति चोवाच । एतन्महिमानं वैशव्दः श्रुतिस्मृतिन्यायानुभवप्रसिद्धिं द्योतयति । इन्द्रश्च देवीवचन-लक्षणादागमात् यक्षं ब्रह्मेति विवेदः ह¹ ।

तस्माद्वा एते देवा अतितरामिवान्यान् देवान् यदम्निर्वायुरिन्द्रस्ते ह्येनं नेदिप्ठं पस्पर्शः ते ह्येनत्प्रथमो विदाञ्चकार ब्रह्मेति । तस्माद्वा इन्द्रो अतितरामिवान्यान् देवान् स ह्येनं नेदिप्ठं पस्पर्श स ह्येनत्प्रथमो विदाञ्चकार ब्रह्मेति ।

एविमन्द्रविज्ञातं ब्रह्म देवैरिवान्यैरिप महता प्रयत्नेन विज्ञातव्यमित्येतत् न व्यजानतेत्याद्यायक्यायक्या ख्यापितम् । अथाम्न्यादिस्तुतिद्वारापि ब्रह्मैव स्तूयते विद्या च । तस्मात्वल्वेते देवा अन्यान् देवानितशयेन, अतिशयन्तीव, यदिति सामान्य-विवक्षया नपुंसकता । ये अम्न्यादय इत्यर्थः । तस्मादिति । कस्मात् ? यस्माते ब्रह्मसमीपगमनेन सुव्यक्तदर्शनेन संभाषणेन चान्तिकतमं पस्पृशुः । इन्द्रस्य सम्भाषणा-भावेपि यक्षं विज्ञातुं देवीमाजगाम तां होवाचेत्यपि तस्यैव विजिज्ञासनात् नेदिष्ठं स्पर्शनं

^{1.} तत एव च

द्रष्टव्यम् । एकदेरोनासाम्येष्यदोष इति राजवीथिकम् । तेष्येनत् अन्येभ्यः प्रथमास्सन्तः ब्रह्मेति विदाञ्चकुः । प्रथमं विविद्रिरियेतत् । व्यत्ययेनैकवचनं तिङां च तिङो भवन्तीति वक्तव्यं सुपां च सुप् इति वा । रोषं पूर्ववृत् ।

तस्यैष आदेशो यदेतद्विद्युतो व्यद्युतदा३ इतीव्यमीमिषदा३ इत्यधिदैवतम् ।

एवं प्रादुर्भृतितरोभृतस्य ब्रह्मणो यथे.क्तवेदनसाधनत्वेन उपमानादिना उपासनो-च्यते । आदेशब्रहणं तु राजादेशवत् आहत्यतार्थम् । यदेतदिति—तद्वनोपासनान्तमा-देक्ष्यमाणं सर्व परामृश्यते । इती 'इवार्थः । [अथवा आकार उपमार्थ] 'जार आभगम्' (नि ३-१४-१३) इत्याकारः । इतीति दैर्घ्यं छान्दसम् । यथा बहृच्चानां 'इतीन्वधि-देवतं' इति । अधिदैवतमित्येव चात्र कीषीतिकनः । तच्च छाघवात् , संहितायाम् एवं इती इत् इति वा च्छेदेप्यनर्थकः । ²'कमीमिद्विति' इति (नि १-९-३) निरुक्तवचनादेव अनर्थकौ तौ इति कल्पनागौरवमेवाविद्यायते । पदिवृच्तो तु न्यमीमिषत् आ, इत् इति समुच्चयानर्थवयमेव तावता वावयकृते,पेक्षितम् । यथोक्तानर्थवयहाने प्रवल्प्यमाणाभावात अन्येन तु कथेचिद्य्यर्थवक्त्वे सम्भवति आनर्थवयमन्याय्यमेव । बहुल्मेतिन्वर्शनमित्य-पठितेभ्योऽपि चुरादिभ्यो यथाप्रयोगं स्वार्थे णिच् । तद्यमर्थः । यथा विद्युत् व्यद्युतत् तथा ब्रह्म प्रादुर्भूनं द्वृतं सर्वते भृशं प्रचकारो । यथां च प्रसृतप्रकारं चक्षुः नृणां न्यमैपीत् तथा तिरोदधे चेत्यादेशः । अतश्चैवसुपासितव्यमित्यर्थः ।

एवमधिदैवतमादेश उक्तः । तत्र च देवताः देवात्तिति स्वार्थे तल् । देवता दैवतानि वा प्रज्ञादिभ्यश्चेत्यण् । तत्रेत्यव्ययम् । अव्ययं विभक्तीति (पा. २-१-६) सप्तम्यर्थेऽव्ययीभावः । स च नित्यसमासत्वादिवग्रहः । दैवतेषु विषये इत्यस्वपदिवग्रहो वा । तेभ्यो ह प्रादुर्वभूवेत्यादिना अत्र देवानामसाधारण्यात् ।

अथाध्यातमं यदेतद्गच्छतीव च मनोऽनेन चैतदुपस्मरत्यभीक्ष्णं सङ्कल्पः

अथाध्यात्ममादेश उच्यते—आत्माभिव्यञ्जकं मनआदि आत्मा, अथशब्दः श्रुत्यर्थाभ्यां पाठनकमौ स्पष्टयति । ब्रह्म यद्गच्छतीव च मनः विषयीकरोतीव न तु

यथावदीरय वितरा
 कम् ईम् इत् उ-ऐते अनर्थका इत्यर्थः

गच्छिति मनसो मनस्त्वात् । मनसा चैनत् समीपयेत् स्मरन् उपासकः । यच मुहुर्ब्रह्म-विषयसङ्करूपिनत्येवं ज्ञास्यामि प्राप्स्यामि चेति । स एषोऽध्यात्ममादेशः । एवं गमनादि-विषयकरूपनयाऽध्यात्ममपि अभिव्यज्यमानतया ब्रह्मोपासितव्यमिति यावत् ।

तद्ध तद्वनं नाम तद्वनिम्लुपासितव्यम् । स य एतदेवं वेदाभिहैनं सर्वाणि भ्तानि संवाञ्छन्ति ।

अपि च तद्ध तद्धनमिति । प्रसिद्धं खलु तेषां देवतानां आत्मनां च वननीयं संभजनीयं इति । तच्चेवं अध्यात्माधिदैवतिवरोतेण तद्धनमित्युपासितव्यम् । विज्ञातीयप्रत्ययानन्तरिता तैलभारावद्विच्छिन्ना प्रत्ययसन्तितरपासनम् । यद्धं 'तस्येष' इत्यादेशः यश्चोपस्मरतीन्युक्तः । स योऽधिकारी यथोक्तं ब्रह्म विद्युत इत्याद्युक्तेः षड्भिः प्रकारैः उपास्ते तस्येतत्प्रलं सर्वेपां फलाकाङ्क्षाऽविशोपात् । न तु तद्धनिदि एव । अन्यथा च स य एतदेव-मुपास्ते इत्येवाद्ययत् । अत एव स्विवृत्योः तस्येतत्प्रलमित्युपलक्षणम् । अभिमुखमेनं सर्वाणि भृतानि सम्यभ्वाञ्छिन्ति ह । अस्य ब्रह्मात्मत्वात् अनेन ब्रह्मणेव कथमपि सम्बन्धं वाञ्छन्तित्यर्थः । अत्र वाक्यविष्टृतिः—अभिसंभजन्त इस्वर्थः । यथागुणोपासनं हि फलिमिति । तत्पद्विष्टृतौ नानृतं श्रुतहान्यश्रुतकल्पनाऽयोगात् षड्भिः प्रकारैरित्यादि च न प्रस्मर्तव्यम् ।

उपनिषदं भो ब्रहीत्युक्ता त उपनिषत् । ब्राह्मीं वाव त उपनिषदमब्रूमेति । तस्यै तपो दमः कर्मेति प्रतिष्ठा वेदाः सर्वाङ्गाणि सत्यमायतनम् ।

एवं श्रोत्रस्य श्रोत्रिमित्याद्युक्तं श्रुत्वा शिष्य आह—उपनिषदं भो ब्रूहीति । मान्य-संबोधने भोः । अन्यदिष रहस्यं चेत् किञ्चित्स्यात् तत्सर्वं ममादिशतु तत्र भवान्, न चेत् नातः परमस्तीत्यवधार्य निराकाङ्क्षतया सर्वतः कृतार्थीकरोतु इत्यर्थः ।

आचार्यस्त्वाह—उक्ता ते उपनिषत् । नातः परं वक्तव्यमस्ति कथं ब्रह्मविषयमेव रहस्यं ते ब्र्मः, न पुनरर्वाचीनं, सगुणिनर्गुणिवद्यातोऽप्यन्यत् रहस्यं किं स्यादित्यर्थः । "इति शुश्रुम पूर्वेषां ये नस्तद्व्याचचिक्षरे" इति बहुवचनेनैतत्सूचयित । अथ तस्याः साधनत्वेन तपआदीनां प्रतिष्ठादित्वकल्पनया उपासनमाह । 'चतुर्थ्यर्थे बहुलं छन्दिसि' इति (पा. २-२-६२) षष्ठचेथे चतुर्थी। तत्र हि चतुर्थीति छेदः 'षष्ठी चानादरे' इत्यतः षष्ठी चतुर्थ्यो अन्योन्यार्थे च्छन्दिस बहुरुं भवत इत्यर्थः। तपः कायेन्द्रिय-मनसां समाधानं ; दमः उपशमः ; कर्म, अग्निहोत्रादि ; अहोरात्राणि प्रतिष्ठा (त्र-१-१) इतिवत् प्रतितिष्ठत्यनयेति प्रतिष्ठा पादौ, वेदाः सर्वाण्यङ्गानि । पादयोरिप संग्रहणार्थे सर्वप्रहणम् । सत्यवचनमाश्रयः । अस्या अपि कन्पनायाः विद्यासाधनत्वात् तत्फरुमेव फरुम् ।

यो वा एतामेवं वेद अपहत्य पाप्मानमनस्ते स्वेग छोके ज्येये प्रतितिष्ठति प्रति-तिष्ठति । आप्यायन्त्विति शान्तिः ।

यद्यपादित आरभ्य असकृदुक्तं अमृतत्वम् । निगमितं च निर्गुणविद्यान्ते तथापि अत्र तत्स्वरूपनिष्केषण तत्विद्याप्रधानशास्त्रे [प्रदर्श्यते ।] कंनेपितमित्याद्युक्तां, यथोक्तप्रतिष्ठाद्यन्वितां ब्राह्मीमुपनिषदं यो वेद वै । प्रसिद्धस्य सारको वैशव्दः ; शृत्या-दिप्रसिद्धं तद्यश्रोक्तं वेदनं अस्थेति यावत् । न चेद्वाक्यपूरणे, वाक्यारम्भे वा स्यात्—यो ह वै ज्येष्ठं च बेद ज्येष्ठश्च ह वै श्रेष्ठश्च स्वानांभवति इत्यत्र तु भवत्येवेति । ह वै शब्दौ व्याख्यातो । तदत्रापि प्रतितिष्ठत्येवेत्यर्थः ।

एवं विद्वान् यथोक्तोपासनापरिपक्तया विद्यया अविद्यादिमतिबन्धमपोह्य, देशतः कालतो वस्तुतश्च अनवच्छिने ज्यायसि मानुषमानन्दमारभ्य 'स एको ब्रह्मण आनन्द' (तै २-७) इति निरतिशयानन्दतया सर्वतः प्रशस्यतरे अनादितया वृद्धतरे वा यथोक्त-परमानन्दात्मके आत्मिन अविचलमवित्छते । अत्र च स्वर्गत्वादेव सिद्धं लोकत्वं सुखादि नैव द्वारा विद्यायाः फलातिरेकं प्रकटियतुं मुक्तकण्ठमुक्तम् । आसन्नत्वादेव अविद्यानिवृत्तिरप्यपर्वर्गदशायां नावशिष्यते । अविद्यावस्थायामेव हि निवर्त्यनिवर्त्तक-निवृत्तिविश्रमाः परिश्रमन्तः तत्त्वावस्थायां कथं कथमप्यहिन्त ।

अद्वैतिविद्याखिलवयं कृत्स्नं द्वैतं प्रसमाना स्वात्मानं च तत्तिश्ववृत्तीश्च द्वैतोपाघौ युगपदेव प्रसते इति किमपरमविशिष्यते । अपरथा च 'भूयश्चान्ते विश्वमायानिवृत्तिः'

^{1.} झुलादिरेव

इत्याम्नायशासनं अतिलङ्घ्येत । अद्वैतञ्चोपकम्य द्वैतमेव भङ्ग्यन्तरेण उपसंहतं स्यात् । कैवल्यप्रसिद्धिश्च कद्यिता भवेत् । पुरुपार्थश्च न काण्ठामधितिण्ठेत् । पूर्णसुखार्णवानुभव एव हि पुष्कलः पुरुषार्थः । स चैवं सित द्वैते कथंकारं निरङ्कुशसीम्नि निर्विशेत । अनुभवश्चायमद्वेततत्त्वे प्रागुक्तया स्वयं प्रकाशतयैव पर्यवस्यित । अपरथा च प्रकाशान्तराभावेन अ[न]नुभवादपुरुषार्थतापातात् ।

यद्यपि 'सुखं मम स्यात्' इत्येव पुरुषार्थं पुरुषा अर्थयन्ते, न तु 'सुखमहं स्याम्' इति, तथापि सांसारिकस्य सुखस्य जडाजडाकारद्वयकरिवतस्य जडाकारः साक्षात्कार-नान्तरीयक्रतयापि पुरुषार्थकोटिनिविष्ट इव अवमासते । मोक्षसुखस्य तु साक्षात्काराय स्वयं प्रकाशतेव भगवतीति मतमेतेन भेदत एव स्थितम् ।

तदेवं तत्त्वविद्यावातिनजपदाभिषेकस्य न द्वैतानुवन्थगन्थोऽप्यस्ति । क्रिन्तु अनन्तानन्द्साम्राज्यमेव निजमात्मप्रथं अप्रतिवद्धं चकास्ति इति समस्ताभीष्टसीमसिद्धिः।

> तत्त्वं जयित कृप्णस्य तद्विष्णोः परमं पदम् । अद्वयं यद्वयं राश्वदास्वाद्यास्वाद्य निर्वृताः ॥ १ ॥

अपि च

गुरुणा करुणानिरीक्षणक्षणिनर्वासितसर्वसञ्बराः । निजनिर्वृतिपर्व सर्वतः करुयामः कथयामहे कियत् ॥ २ ॥ जीयाद्विश्वेश्वरो देवो जीयाद्देवश्च माधवः । जीयाज्जीयादियं देवी जिह्वाग्रे मम जाग्रती ॥ ३ ॥ तामेनां विवृतिं तच्च शाश्वतं शिवमच्युतम् । तच्चेतत्सकरुषाह्वादस्वाराज्यमधिगच्छत ॥ ४ ॥ अधिगच्छतोम् इति¹

इति श्रीशाङ्करहृद्यं समाप्तम्

[&]quot;द्रविभुवाऽऽयतिषु परासंगादुपेत्य मलयभुवम् । इरिचरणे धृतमनसा सुन्दरनामा व्यलेखि कविनेदम् ॥"

Dr. S. Muhammad Husayn Nainar M.a., eleb. (Alignet) Fr.D. (Lordin)

Professor and Head of the Department of Arabic, Persian and Urdu University of Madrae

JAVA AS NOTICED BY ARAB GEOGRAPHERS

[The first European to civit the East Indies was Marco Pelo. He visited Sumatra in 1232 A. D. The next European visitor to Java was. Odorio di Pordenone in Friuli, a. Minorite friar of the Order of St. Francis about the year 1888. For over a century after this no further account is given by any European traveller about Java till we come to a Venetian of the name of Nicolo Conti who travelled in India and the East in the first half of the fifteenth century. Then from the end of that century the intercourse of the Europeans with the East Indies continues unabated, and the accounts of these Eastern Islands are given in many a book written by Europeans. But there is a complete absence of any information on these islands in the centuries prior to the year 1292 A. D. An attempt is made in the following pages to give an account of Java, one of the most important islands in the East Indies, from the narrative of the Arabs which form the main source of the history of these islands for about six hundred years from the 5th to the early part of 14th century A. D.]

The history of the commercial intercourse between Arabia, India, Ceylon, East-Indies and China goes back to very ancient times. In three directions Arab explorers widehed the horizon of what we may call the concrete as opposed to the abstract or scientific world. First in the Far-east the Arabs improved the contact with China, India, Tartary and Persia to such an extent, that in a sense, they may be said to have realized, for the first time in history the true bulk of Asia. The lands beyond the Ganges, the Jaxartes, and the Bolor mountains had never before been so thoroughly and so permanently brought within the ken of

the Levantine countries. ' Again it was the Arabs who, first of civilized races, made any lasting impression on Soudanese Africa beyond the Sahara, or upon the Zanzibar coast of the Indian ocean-from Magadoxo to Sofala. Lastly the earliest attempts to penetrate the steppes of European Russia were due to the trade enterprises of Muslim merchants. As usual these monuments like all great advances of the human race. were the outcome of favourable circumstance. The subjects of the undivided Caliphate had a wider outlook and better opportunities for a still greater enlargement of the field of vision than had been possessed by any people before. The commerce, like the politics of the Empire, centred in Baghdad and Basra. It was from these sources that the main current of their trade started for India and for China, just as the lesser stream of East African commerce took its rise in the harbours of the Red sea.

Very early in the history of Islam, the Arabs established their factories in the land of the Sun-rising (mashriq) and their merchants were probably among the strangers to whom the port of Canton was thrown open in 700 A.D. Half a century later, in 758, this town was actually pillaged and burnt by the subjects of the Caliph in alliance with the native rebels; yet up to the close of that century they continued to frequent that harbour, and even after they had abandoned it, they found a second home in Khānfu for another hundred years.

After the domestic revolution which convulsed China in 878 A. D. the trade of the Arabs in the Far-east seems to have been more and more concentrated at Kalah in the Malay Peninsula. The Chinese merchants, therefore, so far as they still desired to retain the Arab trade, were now compelled to resort to Kalah. Thus from the 9th century to the 14th century A. D. Kalah was the chief harbour for all regions between Oman and China and from this commerce came the improved knowledge of Java which the mariners of Siraf¹ gained in the tenth century A. D.

Arabs' Account of Java

Sulayman—prior to 851 A. D.

Sulaymān says the distance between Kūkam-malī (كيلاء بار) (Quilon) and Kalāhbār (كيلاء بار) is a month's journey. Kalāhbār is in the kingdom of Zābaj (بالنفرط) situated to the right of the cities of Hind. Al-fūt² (اللفرط) is the dress worn by the people high and low. Sometimes they wear only one fūtah (الفرطة). Ships that pass through Kalāhbār store in sweet water from the wells there which they prefer to water from springs and rain water in tanks.

It is related that near Zābaj there is a hill known as the hill of fire. It is not possible to go near it. All day it emits fire and during night, bright flame. At the foot of this hill, two springs of sweet water flow, one hot and the other cold.

Ibn Khurdādhbeh-844 A. D.

Ibn Khurdādhbeh relates that ships bound for China change their direction from Bullin 3 (بائيت) and go to Sarandīb (سرنديب) (Ceylon). Then leaving Barandīb to the left, proceed to the island Nakbālūs (عبائرس) at a distance of ten or fifteen days' journey; thence to Kilah (علع) at a distance of six days' journey. It is the kingdom of Jābah (جابع) of Hind. There are mines of white lead and places where bamboo is grown.

The island of Bālūs (جالوس) is situated to the left of Kilah at a distance of two days 'journey. From Bālūs the island of Jābah, of Shalāhit (شيلاهيط) and of Harlaj (هدراج) are reached at a distance of two parasangs.

Jābah is the chief island. The king wears gold ornaments and dons a gold cap. He worships idols. Cocoanut, plantain, sugarcane are produced here. Sandal, spikenard and clove are produced in Shalāhit.

In Jābah there is a volcano which emits smoke during the day and fire during the night.

The king of Zābaj (زاجج) is styled as Mahrāj (مَصْراج) and Mahrājah (مَصْراجة). The island known as Bartāyal (برطايل) is included in his kingdom. Every night the sound of music is heard in this island. The navigators say that Antichrist (حَجَال) lives in that place. A horse resembling the terrestrial horses comes out of this sea, but this seahorse has a longer mane falling to the ground.

Mahrāj has revenue collections which amount to two hundred mann of gold every day. He takes out a piece as big as a brick and throws it out into water saying. This is 'my treasury'. (جيت مالئ)

In the mountains of Zābaj are camphor trees and innumerable wonderful things. There are also huge snakes which swallow men, buffaloes, while there are some of these which could swallow even elephants.

Ibnul-Faqīh—902 A. D.

Ibnul-Faqih says that the distance between Masqat (مسقط) and Kūlū-malī (كولو حلى) (Quilon) is a month's journey. They sail from Kūlū-malī towards the sea of Harkand (هركند); when they cross that sea, they come to a place called Kalahbār (على جار). It is in the kingdom of Zābaj situated to the right of the cities of Hind.

There is a mountain near Zābaj which is called the mountain of fire. It is not possible to approach it. It emits smoke in the day and flaming fire during the night. Two springs flow from underneath, one is cold and the other hot. The water is sweet in both these springs.

At Zābaj there are parrots of different colours, white, red and yellow. They speak clearly what they have been taught of the languages, Arabic, Persian, Greek and Indian. There are peacocks green in colour with spots of white and

black; falcons white in colour with red tuft. There are very big white monkeys as big as a buffalo. There are also other beings which resemble man, speak an ununderstandable language; they also eat and drink. There are cats of different colours, white, black and green which have feathers like those of bats beginning from the ear up to the tail. The musk vesicle (غار المسك) is conveyed from Sind to Zābaj. The civette is more excellent perfume than musk. The female one gives the musk. When it moves about in the house, the sweet smell penetrates the whole place. If you touch it with your hand, the smell clings to it.

Clove, aloes wood, camphor and muscade (جرز بورا) are obtained from Zābaj.

The people's dress is $al-f\overline{u}t$.

Zābaj is under the rule of a king. He is the greatest king of the cities of Zābaj and known as Mihrāj (معراج) which means 'king of kings'. He is the first in rank; he resides at the extremity of the islands. He is a king who possesses many good things. In his country is the jungle of roses.

Itn Rusta-vers 903 A. D.

Ibn Rusta records that if the navigator sets out from the gulf of Aden, the first land which he would come across is an island named Barbar (جرجر). It is inhabited, and the people are of Zanj race belonging to Sudan. The cities of Zanj and Zābaj are in the same direction... 4 Those who intend to go to China cut across the eastern side of the Indian sea and sail along till he goes to the western side to some place of Zanj ... Those who intend to go to Zābaj sail towards the East till they reach Kalah (على and then to the cities of Zābaj.

The biggest sovereign of Zābaj is called al-Maharāj (البَعَراج) which means 'the king of kings'. There is none

among the kings of Hind reckoned more powerful than him. He lives in islands. There is no king richer than him and none more strong and gets larger income.

Adjoining Zābaj is the island of Salāhat (سيلاهيط), where large quantity of ambergris is available and it is the best quality. Cubeb (اللكبابعة) also is available. It is a kind of perfume.

Adjoining Salāhat is the island of Harlaj (هرلج). Harlaj is not its real name. It is named after the governor Harlaj, the commander of the Maharāj's forces. There is an island of the Maharāj named Tūrān (طوران) where camphor is available. Camphor is found in this island since 220 A.H.

The custom, oath by fire, is prevalent in the land of the Maharāj and also in the city of Hind named Fanṣūr (فنصرر). The ordeal by fire is described as follows:

When one man accuses another on a charge of debt, adultery, or theft punishable with death, the accused may choose the trial by fire. He must then appear before the king who orders a piece of iron weighing one pound or more to be heated. They get leaves which resemble those of laurel tree (غار) in thickness and seven of them are put on his hand one above the other. Then the red-hot iron is put on top of them by means of tongs. In that condition he walks backwards and forwards for about one hundred steps. If his hand and the leaves on it are burnt, his guilt is proved; he will then be condemned either to death or to paying a fine as the case may be. If he is unable to pay the fine, he becomes the slave of the king who can sell him. If however the fire does not burn, the accuser is told, "Your charge is false, your adversary has taken the fire". Then he is held guilty of the charge he had made.

 $Ab\overline{u}$ Zayd—950 A. D.

Abū Zayd furnishes more particulars. The city of Zābaj is situated opposite to the towns of China and the distance

between the two is a month's journey by sea and even less if the wind be helpful. The king of this city is known as Maḥrāj (مَهْرام). It is said that its area is about nine hundred parasangs. This king is the master of many islands, the extent of his kingdom being one thousand parasangs or more.

The island of Sarbaza (سیربزته) is included in his kingdom; its area is said to be four hundred parasangs.

The island of Rāmī (رامى) is another one, its area being eight hundred parasangs. Brazil wood (بقمر), camphor etc. are produced here.

The island of Kalah (**is) is another one in his kingdom. It is situated midway between China and Arabia. Its area is said to be eighty parasangs. Kalah is the meeting place for various kinds of commodities like aloes wood, camphor, sandal, ivory, white lead, ebony wood, Brazil wood, aromatics and other merchandise too many in number that their enumeration will become long. In these days the trade ships sail from Oman to that place and from there to Oman. Mahrāj is the ruler. The island where he lives is exceedingly fertile and the buildings in that island are set in order.

One whose words may be trusted upon relates:

When the cocks crow at day break in the usual hour, just as they do in our country, they answer each other a hundred parasangs and more on account of the contiguity and the good arrangement of villages. There are neither deserts nor waste land. The traveller in these cities either walks on a road or rides; he can proceed along his way if he chooses; or if he is tired or weary he can halt wherever he pleases.

Of the many wonderful information we have heard about this island Zābaj, one remarkable particular is as follows:

In ancient times one of its kings namely Mahrāj had his palace on the river bed. The river takes in water from the sea as well. When it is high tide, the sea water predominates, but sweet water flows in it at low tide. The town is like Baghdād and Basra on the banks of the river Tigris. The water from this river is let into a small pond adjoining the palace. Every morning the king's steward brings an ingot of gold safely concealed, so that its value is not known, and throws it into the pond in the presence of the king. When it is high tide it is carried away and it mixes up with those of its kind and is concealed from sight. When it is low tide, it flows from there and comes in view of the bright sun. The king comes to look at it when he takes his seat in the majlis which overtops the pond.

This practice of throwing every day an ingot of gold into the pond is observed as long as the lifetime of the king and it will not be touched. After the king is dead, his successor will cause them to be taken out of the pond without leaving anything and count them. Then they melt them down and the sum thus accumulated will be distributed among the members of the royal household, men, women and their children, to the officers of the cavalry force, and domestic servants according to the rank of each. They have, for this purpose, prescribed different classifica-The sum that is left after such distribution is tions. shared between the poor and the infirm. Then they make an account of the ingots and their weight and say that such and such a king was a ruler from such a year to such a year, for he left behind so many ingots of gold in the pond of kings which were distributed after his death among the people of his kingdom. It is a great pride with them for one to reign long and increase the number of ingots for distribution at his death.

Their ancient history relates:

There was a king of Qumār (قبار). It is situated opposite to the kingdom of the Mahrāj namely the island

known as Zābaj. The distance between the two is about ten to twenty days' journey by sea in moderate wind.

The king who was the ruler over this Qumar in ancient times was young and hasty. One day he sat in his palace which looks upon a river with fresh water like the Tigris of Iraq, the distance between the palace and the sea being a day's journey. His wazīr was sitting by his side. In the course of the talk, mention was made of the kingdom of the Mahrāj, his pomp, the number of buildings, the number of islands dependent under him. Then he said to his wazīr, "I have a desire in my mind which I should like to fulfil" The wazīr, a wise man, and one who knows his master's hastiness addressed him: "What is your desire?" The king said, "I wish to see the head of the Mahraj, the king of Zābaj in a basin before me." The wazīr understood that jealousy was the cause of this idea in his mind and said, "O, my lord, I wish you abandon such ideas from your mind; for nothing has happened between us and these people; they never offended us by least word or deed. We have not had any cause of complaint against them. They are in a remote island without any communication with us in our country. They do not covet our kingdom. Hence it does not behove any one to linger upon such words." The king did not say a word upon this, but he was enraged. He did not hearken to the advice of the wise man; but revealed this idea to the general of his army and to all those present in his court. The news spread from mouth to mouth till it became widely published and reached the ears of the Mahrāj.

This Mahrāj was a prudent, nimble, and a very experienced man and was of middle age. He called his and informed him of what he had heard and said to him, "It is not desirable to give publicity to this affair of an ignorant man."

Then he enjoined his wazīr to conceal what had passed between them, but at the same time commanded him to

prepare a thousand ships with all equipment necessary for warfare. He announced that he would go out on a voyage for pleasure among his islands and wrote to his tributary princes in various islands that he would visit them in the course of his sojourn. When every thing was ready he sailed over to the kingdom of Qumar. The king of Qumar and his people were effeminate. They never knew the designs of the Mahrāj till he arrived at the mouth of the river, landed his troops and took them by surprise. Every one fled away from the army of the Mahrāj and the king of Qumār was captured in his palace. The Mahrāj issued a proclamation that he granted perfect security of life to all the inhabitants of the country. Then he seated himself upon the throne and ordered to bring to his presence the ex-king. When he was brought, the Mahrāj reminded him of his insolence and then ordered his men to smite off his head. After this the Mahraj departed to his own kingdom appointing another as king in his place. The news of this action spread far and wide in China and Hind and it added to the respect they had already for the Mahraj.

Mas'*ūdī*—955 A. D.

Mas'udi, who also narrates this story, has slight variation towards the concluding portion. He records that the Mahraj ordered his men to make an assault upon the palace; they surrounded it unawares, and took possession of it. The inhabitants appeared before the Mahrāj when he ordered to proclaim 'quarter' and sat on the throne on which the king of Qumar used to sit, who was now a prisoner, and commanded to bring the king and his wazīr to his presence and said, "What gave rise to those intentions which are beyond thy power? And if thou hadst attained thy object thou wouldst not have been happier. If thy desire to see my head before thee in a dish, had been joined with the intention to make thyself master of my dominions and the throne, and to spread destruction in any part of the country, I should do the same thing to thee. But thou hast distinctly expressed thy

object and I will now visit it on thee. I will return to my country without touching anything in thy kingdom either small or great. Thou shalt be an example for posterity, that none may dare to transgress the portion which Providence has given to him."

After these words he beheaded him, and turning to the wazīr said, "Thou hast tried all that a good wazīr could do. I know thou gavest good advice to thy master which he ought to have accepted. Consult who may be most fit to succeed this madman and put him on the throne."

The Mahraj returned immediately to his country and neither he nor anybody of his army touched anything in the kingdom of Qumār. When the Mahrāj returned to his dominions, he sat on his throne, from whence he enjoyed the view over a bay which was called the bay of the ingot of gold and before him was placed the dish with the head of the king of Qumar. He assembled the great men of his kingdom, narrated to them his exploits and explained the reason which had brought him under the necessity of undertaking them. He was received with the marks of admiration and prayers for his welfare. Then he gave orders to wash the head of the king of Qumar, to embalm it and send it in a vase to the king who had succeeded him in Qumar and he wrote to him, "Our motive in acting as we have done with thy predecessor was his hostile intentions towards us and we intended to offer an example to his equals; it appears to us well to send back his head to thee; as we have obtained our object, there is no use in keeping it, for this trophy would not add to the glory of our victory." The news of this action reached the ears of the kings of India and China and the Mahraj rose greatly in their estimation. Since then the kings of Qumar turn their faces every morning towards Zābaj and prostrate themselves to express their veneration for the Mahrāj.

Mas'ūdī follows Abū Zayd in his account of the bay of the ingot of gold, the manner of its preservation, and distribution after the death of the monarch in whose reign the ingots of gold were accumulated.

Mas'ūdī in describing Hind (India) and Zābaj says: Hind is a vast country having many seas and mountains; it borders on the empire of al-Zābaj (النزانية) which is the kingdom of the Mahrāj, the king of the islands, whose dominions form the frontier between Hind and China and are considered as part of Hind. Zābaj is the chief island of his kingdom and the seat of his empire.

Mas'ūdī classifies the sea from Basra to China into seven seas and says that in the sea of al-Ṣanf (جمر الصنف) (sixth sea) are the dominions of the Mahrāj, the king of the islands. The population and number of the troops of his kingdom cannot be counted; the islands under his sceptre are so numerous, that the most fast sailing vessel is not able to go round them in two years.

This king is in possession of several kinds of spices and perfumes, and no kingdom has more natural resources, nor more articles for exportation than this. Among these are camphor, aloes, gillyflowers, sandal-wood, betel-nuts, mace, cardamoms, cubebs, and the like.

The islands of the Mahrāj extend as far as the sea of China, the seventh and the last sea. Their extent is unexplored. In some part of his islands there are high mountains with a dense population. The people have slit ears and a white complexion. Their faces look like a piece of hammered shield; they wear their hair long as Muslims wear their beard. From the mountains issues fire by day and night. By day it has a dark appearance, and at night it shines red. It rises to such a height that it reaches the regions of the heaven. The explosion is accompanied with a noise like the loudest thunder. Sometimes a strange sound proceeds from these volcances

which is indicative that their king will die; if the sound is lower, it foretells the death of one of their chiefs. They know the meaning of these sounds by long habit and experience. This is one of the great chimneys (craters) of the earth.

At no great distance is another island, from which constantly, the sound of drums, lutes, fifes, and other musical instruments and the noise of dancing and various amusements are heard. Sailors who have passed the place believe that the Antichrist occupies this island.

To the dominions of the Mahrāj belongs Sarīra (سريرك) the extent of which is estimated at four hundred parasangs. The whole island is well cultivated. He is also in possession of the island of Zābaj, al-Rāmnī (الرامني) and many other islands which are not known to us. The Mahrāj is the lord of the sixth sea, which is the sea of al-Ṣanf (بحرالصنيف).

Bīrūnī-973-1048 A. D.

Bīrūnī says: The eastern islands in the Indian ocean which are nearer to China than to India are the islands of Zābaj (جزائرالزاجم) called by the Hindus Swarna-dibā (جزائرالزاجم) the gold islands. The islands of Zābaj are called the gold country (الرض الذه عبر) because you obtain much gold as deposit if you wash only a little earth of that country.

Yāqūt—1179–1229 A.D.

Yāqūt says ⁵ Zābaj is at the extremity of Hind on the borders of China. In another place ⁶ he records that Zābaj is the farthest limit of Hind, beyond the sea of Harkand (بحر هركند) on the borders of China. It is said that it is the land of Zanj, the inhabitants resemble human beings but wild in their behaviour. There are in that land cats possessing feathers like bats. Many strange stories are recorded about them. There are also civet

cats, besides an animal resembling the cat from which musk is extracted. The travellers relate that during the heat of summer, musk comes out of its body as perspiration which is stripped off with the help of a knife.

Qaz $w\bar{\imath}n\bar{\imath}$ —1203–1283 A.D.

Qazwīnī like Ibn Khurdādhbeh gives the form Jābah (جابعة). He says that there is a mountain in the island of Jābah which emits great fire in the night, and smoke during the day. No one could approach it. The inhabitants there, are red in colour, with short necks. It produces aloes, cocoanuts, plantains and sugarcane.

He also says that the fire in the mountain there extends to about two hundred cubits. Smoke is visible during the day. The land abounds in sweet smelling shrubs. Perfumes are exported to all countries in the world.

Qazwini records in his book $\overline{Athar-al-Bilad}$ that Jabah adjoins Hind on the border of the Chinese sea. In our days the Chinese merchants flock to this island, and do the export and import business there, because they had to cover long distance to Hind; there was also the difference in religion. Aloes of Jabah, camphor, spikenard, cloves, mace, and Chinese clay are exported by merchants to all parts of the world.

In the same book Qazwīnī says that Zābaj (زابج) is a big island on the borders of China adjoining Hind. Many wonderful things are found there. It is a vast country and its king commands great respect. He is styled as the Maharāj. (معرزج)

He quotes Muḥammad ibn Zakariyya thus:

"Every day the revenue collection of the Maharāj amounts to two hundred mann of gold. Every day he takes a portion and throws it into a pond which is his treasury.

He also relates that camphor tree is one of the wonders found there. The tree is so big that it could give shelter to two hundred people and more."

Māhān ibn Baḥr al-Sirāfī, whom he quotes, says: "During my stay in one of the islands of Zābaj I saw rose flowers of different colours, red, yellow and blue. I plucked red flowers and put them along with a few blue flowers in a basket. When I wanted to take them along with me, I saw fire in the basket and all the flowers burnt, but not the basket. When I made inquiries about this, I was told that these flowers, which are useful for many purposes, could not be removed from the thicket."

He quotes Ibnul-Faqih as follows:

"There are some people here in this island who have the human face, but behave like wild animals. They talk an unknown tongue; they jump from one tree to another. Cats in these islands have feathers like those of bats, extending from ear to the tail. Goats are as big as cows. Their colour is red mixed with white and they have tails like those of deer. The flesh has better taste. Civet cat is found there and musk is obtained from it. There is a mountain which abounds in very big snakes. They swallow cows, buffaloes and even elephants. White monkeys there resemble buffaloes and big goats. There is another group of monkeys whose chests are white and the back is dark in colour."

Qazwīnī reports thus from the account of Zakariyya ibn Muḥammad ibn Khāqān: The parrots in the island of Zābaj are of different colour, white, red and yellow. They talk all languages. There are peacocks black in colour mixed with white and green. The bird hawārī (حداد) smaller than a ring-dove is found there. It has white stomach, black feathers, red legs and yellow beak. It speaks more clearly than parrots.

Dimishqī-vers 1325-A. D.

Dimishqi has the remark that the kingdom of the Maharāj is in the sea of Ṣanja (بحر الصنجي) His kingdom can be reached by six routes through mountains in the sea. The islands of the Maharāj are so numerous that it is not possible to reach all of them in a year's journey. Ṣanja is one of the islands. The chief island is the one where the Maharāj lives. There is a volcano on one side of that island.

Abul Fidā—1273-1331 A. D.

Abul Fidā relates: The town of Zābaj is one of the biggest in an island on the borders of China. Many wonderful commodities are obtained from there such as camphor, musk, and cloves. He also makes mention of goats, cats, civet cats, snakes, cows, buffaloes, monkeys, parrots and peacocks, repeating the same details recorded by previous writers.

The Maharāj is the ruler over many islands. He is the wealthiest of the kings of Hind. He has much gold and a large number of elephants. The biggest of these islands is the one where the Maharāj resides.

The islands of Rānaj (Zābaj) are famous in the mouths of merchants and travellers. The island Sarīra (---------------) is the biggest of the islands of Rānaj. He quotes Qānūn giving longitude 140° and latitude 1°.

He quotes Ibn Said thus:

The isles of the Maharāj are too many. The Maharāj is the wealthiest of the kings of Hind in possession of gold and elephants. The biggest of his islands is the one where he stays.

The geographical literature produced subsequent to Abul-Fida cannot claim any great originality except for

personal accounts of travellers which have become more numerous by that time. The best known in connection with this study is that of Ibn Battuta who journeyed all over the Muslim world and farther eastward to Ceylon, the Maldives and East Indies.

Ibn Battuta was born at Tanjier on the 24th of February, 1304 A. D. His own name was Muḥammad son of 'Abdullah, Ibn Battuta being the family name still found in Morocco. He set out on his travels in his twentyfirst year. He did not return to his native land until 1347. In the course of his travels to China and Cambodia he visited Java. Possibly he settled for a time at Grēsik whence he proceeded to Sumatra. Here he spent a season awaiting the change of monsoon, eventually leaving the island in a ship belonging to the king of Sumatra. It can be wellimagined that on his return to his home he spread about reports of the riches and splendour of the East and the greatness of its emperors. This brought a band of Muslim adventurers from many parts of Muslim countries for the propagation of Islam. The travels of Ibn Battuta are published in many languages of Europe. For this reason the accounts given by Ibn Battuta are not included in the present study.

We have noticed eleven writers—Sulayman, Ibn Khurdādhbeh, Ibnul-Faqīh, Ibn Rusta, Abū Zayd, Mas'ūdī, Bīrūnī, Yāqūt, Qazwīnī, Dimishqī, Abul-Fidā—speak about Java. They lived in different times from about the 8th to the early part of the 14th centry. A careful study of the information supplied by these writers will convince any one that the account is only a report from various persons who may have travelled at different periods and have given currency to their respective knowledge and experience. The details are given in the form of a report, a collection of facts and fancies which could have been gathered from merchants, travellers and sailors. Nor were the facilities

lacking for the collection of such information. Sirāf was a commercial port on the Persian gulf from the 4th to 10th century A. D. Ships from India and the East Indies came up to its quays and amidst such a concourse of traders and trade news from ends of the world, any one who had the imagination could have compiled an account bringing in all information current then, whether new or old. A glance at the details furnished by each writer reveals the connection of one with the other. The particulars about the Maharāj, the ruler of Zābaj, are retained in almost all the accounts of the Muslim authors right up to the days of Abul-Fidā 1273—1331 A. D., though great changes had taken place in the dynasties that ruled over Jāva since the days of the traveller Sulaymān.

Of the eleven writers Sulayman (prior to 851 A.D.) and Mas'udi (955 A.D.) are the only writers who seem to have travelled to the East. Sulayman's is a meagre narrative. Mas'udī was a great traveller. He visited successively Persia, India, Ceylon, the lands of Central Asia, the countries of Northern Africa, Spain and various parts of the Greek or Eastern empire. He also travelled to China. As he mentions the products of the East Indian Archipelago—nutmegs, cloves, cubebs, camphor, areca-nuts and sandal wood—it can be supposed that he visited the various islands in the East where these were produced. As a traveller he has acquired a great deal of information, yet he identifies himself too much with the accounts given by his predecessors, and does not show greater critical judgment. He simply repeats the Maharaja story as found in the pervious group of writers. The same Maharāja 'king of kings' is mentioned without any attempt to identify who that Maharaja was in his own time. Abu Zayd was a contemporary and friend of Mas'udi. There are several parallels between the accounts of the two writers. give an account of the subjugation of Qumar by the Mahraj and also mention the islands Rāmnī (Sumatra) Kalah, Sarīra under the suzerainty of the Mahraj.

Mas'ūdī meets Abū Zayd in 303 A. H. and he acknowledges having derived information from him, though Abū Zayd never mentions Mas'ūdī by name but refers to him as a trustworthy person.

The information we get about the Maharāj from the Muslim writers is very general and vague, yet it is sufficiently clear to convey the impression of the greatness of the Maharāj, his position and power.

Almost all Arab geographers had the conception that Sind was a separate country and not as a part of India and that for them 'Hind' included all the islands in the East Indies. They considered the Maharāj as one of the kings of Hind, with his capital at Zābaj or the island Zābaj.

It may be observed that though the accounts about Jāva and other islands in the East Indian Archipelogo may appear at first sight to be general, vague and inadequate, they no doubt furnish information on a region about which others knew little, while a modern student possessing a knowledge of South Indian languages and culture, will discover a good deal which throw light on the history of Hindu Jāvan period.

The accounts about the Maharāj may well convey the impression that he belonged to a dynasty of kings which was in power for a long time in Jāva. But the early history of Hindu Jāva shows that it had never been for any length of time under one sovereign. The Hindus who had arrived by several large expeditions from the coast of Coromandel, Ceylon and from various parts of India had founded numerous states or kingdoms under more or less independent princes in different parts of the island. As time passed, the population increased, all became centres of importance. Occasionally one or two of the Hindu rulers, more ambitious and possibly more enlightened than others, have subjugated their immediate neighbours and thus temporarily brought them under their

dominion, but their authority over the whole island was never more than nominal, except in the case of the empires of Mēndang Kamūlan and Majapahit.

The Empire Mendang Kamulan

The fame of Jāva increased from the days of the Prince Browijaya who established his capital in Mēndang Kamūlau (on the borders of the modern district of Rembang) about the close of the 600 A. D. He was succeeded by his son Ardi Kasūma and after his death by his son Ardi Wijaya.

During the rule of these princes the country advanced in prosperity and the city of Mēndang Kamūlan, since then known also as Brambanan, developed in size and increased in fame and splendour. Artists, who were experts in stone and metal work were attracted from distant countries. Temples, the ruins of these are still extant, both at Brambanan and other places, are said to have been constructed about this period by artisans invited from India. The remains of the palace, which existed in a range of low hills near the site of the thousand temples, still give proof of the first capital of Jāva.

After the death of the Ardi Wijāya the supremacy of Mēndang Kamūlan was lost as a result of dissensions among his successors. But the prince Dewa Kasūma who succeeded to the government of Mēndang Kamūlan was more ambitious and adventurous. He is said to have proceeded eastward and established the kingdom of Jang'gala, the capital of which, so called from his attachment to the dog (Jang'gala signifying a dog in the Jāvan language), was built in the forest of Jengawan, a few miles to the east of modern Surabāya, where its site with many interesting remains of antiquity is still pointed out.

Dewa Kasuma subjugated his immediate neighbours by peaceful means or by arms, brought them under his sway

and established his supremacy over the whole island. During his reign he sent his four sons and a daughter to India (Kling) in order that they might get educated and instructed in the religion of Brāma. In India the eldest son married the daughter of one of the kings of the country; he returned to Jāva with three large ships laden with cloth and other valuable wares, bringing also able artists and skilled workmen together with a thousand specially selected troops presented to him by his father-in-law as a body-guard.

After the children returned to Jāva from India Dewa Kasūma divided all his possessions among them. To the eldest, Ami Luhur, he gave the succession of Jang'gala with a jurisdiction of limited extent; to Ami Jāya he gave the country of Singa Sari; to Lembu Ami Luhur the country of Dahā or Kedīri. His daughter, who was the eldest of his children and named Dewa Kilī Sūchi, remained unmarried. She is said to be the builder of the temples of Singa Sari, the ruins of which near the town of Mālāng still remain.

About this period 921 A. D. (846 A. J.) the first contact with the Chinese is said to have taken place. A large Chinese wang kang or junk being wrecked on the north coast of Jāva, the crew landed, some near Japara at Semarang and at Tegal. The supercarge of the vessel is represented as having brought with him a magical stone by which he could perform many wonderful miracles. He ingratiated himself with the ruling prince to such an extent that he was allowed by him to collect the reminder of the crew and form a Chinese settlement.

During the reign of Dewa Kasuma the empire of Mendang Kamulan was at the zenith of its glory. The name and reputation of the empire spread throughout the East. It was from Mendang Kamulan all the wonders

of the island came; bands of skilled sculptors, artificers, workmen who built the temples of Boro Budur, Brambanan, Chandi Mendoet, and the gigantic mausoleums at Chandi Serwoe were drawn from Mēndang Kamūlan only. The Hindu religion, institutions and literature with the ornaments of continental India were very largely introduced and diffiused.

Each department had its director responsible to the Maharāja for its welfare and proper administration. Judges with a proper judicial code sat daily to try all cases and keep order in the land.

Rice was cultivated in a scientific manner on the plains in the provinces of Bāgalen, Kedu, and Jogya Karta for the support of the heavy population.

This great ancient empire of Mendang Kamulan became divided into four kingdoms after the death of Dewa Kasuma.

- (1) Jang'gala under Ami Luhur.
- (2) Kedīri under Lembu Ami Jāya.
- (3) Ng'arawan under Lembu Ami Sēsa.
- (4) Singa Sari under Lembu Ami Leuh.

This happened about 1002 A. D. (A. J. 927).

The four kingdoms mentioned above were afterwards united under Panji Suria Ami Sesa the son of Ami Luhur. (1157 A. D.) (A. J. 1082)

After Panji Suria's death he was succeeded by his son Panji Lalean. He removed the seat of government from Jang'gala to Pajajāran in West Jāva. In due course the new city rose to importance and became the capital of a new empire known as Pajajāran.

The Empire of Pajajāran

Some accounts date the empire of Pajajāran from Rāden Pānkas who ruled in 1159 A. D. (1084 A. J.) This prince had two sons. As the eldest son engaged himself in foreign trade, travelling to Ceylon, India and Arabia, the youngest son succeeded his father in 1187 A. D. (1112 A. J.) under the title Prābu Munding Sāri. After some years, the elder prince who had become a convert to Islam and was called Hāji Purwa returned to Jāva accompanied by an Arab. Hāji Purwa tried to convert his brother and family to Islam. Failing in his attempt and fearing that he would be molested by the people of Pajajāran, he proceeded to Cheribon, which was then a wild forest, and established himself there. Hāji Purwa was thus the first Jāvan (Hindu) to become a Muslim.

The empire of Pajajāran reached the zenith of its glory under Sri Sang Ratu Devata 1388 A.D. (1313 A.J.) He conquered the ruler of Banten and seated his brother on the throne, placing Jakarta under his charge. The empire soon grew in strength and wealth; a portion of Sumatra and Borneo also came under his sway. It was about this time that the inhabitants in the eastern districts of Pajajāran began to show an inclination Islam. The emperor resolved to put it down to immediately and shipped an army from the coast lying between Tegal and Cheribon. But the army did not meet with much success. There was deadly feud between the Muslim ruler at Cheribon and the Hindu ruler. Banten succumbed to Islam in 1526 A. D. and after nearly fifty years Pajajāran also was subjugated by the Muslim forces of Cheribon. Thus the Hindu empire of Pajajaran in the West Jawa came to an end about 1570 A. D. (14)5 A. J.) Its capital was Pakuan.

The empire of Majapahit

It is generally believed that the Arabs and Persians who formed a small colony on the west coast of Sumatra,

not long after the birth of Christ, were for the most part sea rovers and adventurers seeking profit by trade. Some of these traders frequently used to call at the port of Gresik and the harbours of Madura to refit and refresh their vessels and they were familiar with that part of Java for many centuries. When the kingdoms of Jang'gala, Ng'arawan, and Singa Sari were established, some of these heathen Arabs and Persians settled down in these parts of Java to take advantage of the profit to be won by trading there. It was merely a colony and was without importance till about the middle of the thirteenth century A.D. About the year 1275 A. D. (1200 A. J.) this colony with the name of Majapahit suddenly rose into importance under Jaka Sura or Browijaya.

Majapahit, sometimes also called Modjopait was situated near to where the present town of Modjokerto stands. Thus the Majapahit is generally thought to have been founded by Arabs and Persians from the west coast of Sumatra.

The prince Browijaya subdued other kingdoms and assumed the title of Bitara (Avatara) which gave him power over all the rajas, maharajas in Jāva and the surrounding islands. The fame of Jāva began to reach various lands in the East. Vessels from different countries usually called first at Tuban, then at Grēsik and lastly at Surabāya. The country around Majapahit became fully populated; traders from all parts of the East crowded the capital.

The manufacture of arms of various descriptions was, at this time, brought to the highest pitch of perfection at Majapahit.

The inhabitants traded in sapan wood, sulphur, rhinoceros, horns, diamonds, white sandal-wood, lignum aloes, nutmegs, long pepper, ordinary pepper, steel, tortoise shell, prepared and unprepared gold, silver and ivory. Of

birds they had at Majapahit red, green, yellow and white parrots, and the gracula religiosa (beo) which exactly imitated human speech. There were also cockatoos, green and coloured pigeons and others. Pigs, goats, cows, fowls, ducks and horses were reared. Among animals they had elephants, tigers, rhinoceros, wild boars, white stags and white monkeys.

The people of Majapahit imported porcelain, muslin, flowered and plain silk and glass beads from China, perfumes and essential oils from Arabia, spices from the Moluccas, and diamonds and gold from Borneo. The trade done in these articles was considerable.

Of industries there were several, which gave employment to thousands of the inhabitants. The manufacture of iron and steel articles took a leading place. The pandi (smiths) in these articles, specially kris (dagger) became distinguished men at Majapahit; they were so highly thought of that they were appointed to the charge of districts, each with a thousand chācha (tjatjar or family). They also enjoyed many privileges not granted to the ordinary inhabitants.

In the meanwhile, the religion of Islam was slowly but steadily gaining ground in Jāva ever since the days of the Jāvan Prince Hāji Purwa who became a Muslim towards the end of the 12th century A. D. The Arab missionaries who accompanied the merchants from time to time increased in number. Their chief centre was at Cheribon. When Rāden Pāteh, one of the sons of Bitāra became a Muslim and established himself at Demak, also known as Bintara, proselytes became numerous and the population increased. Then a great mosque was built in the year 1465 A.D. (1390 A. J.) This mosque is still standing, and is of a different shape from those constructed at a latter date. It has eight pillars to commemorate the services of the eight religious men engaged in construction.

The Sasuhunan of Kūdus, one of the eight religious men, was appointed as commander-in-chief of the Muslim army of 1,50,000. The Muslims were in a position to challenge the power of Majapahit. There were constant fights and in about six years time the 'army of the Faithful' was able to sweep the forces of Majapahit in 1475 A.D. and their great Hindu capital, celebrated among the Eastern Islands for the splendour of its court, for its excellent government and the glory of its arms, became a wilderness. Everything of the regalia was removed to Demak and in a few years the country was laid waste and became wholly deserted. This was the end of the empire of Majapahit.

From the foregoing account it will be seen that at different periods Mēndang Kamūlan and Majapahit were two great empires in Jāva, though the influence and power of Pajajāran which existed side by side with Majapahit are not to be underrated.

The empire Mēndang Kamūlan which dates from the close of the 6th century reached the zenith of its glory during the reign of Dewa Kasūma about 900 A. D. The empire of Majapahit whose foundation dates back to the 6th century A. D. attained its full development towards the end of the 13th century under the ruler Browijaya who assumed the title *Bitara* (Avatara).

The first Muslim writer to mention the name Maharāja and give an account of his power and authority is Ibn Khurdādhbeh (848 A. D.), while Sulaymān the earliest authority for us, who has left an account of his travels, mentions only Zābaj and not the Maharāja. This gives the indication that the Mēndang Kamūlan has not come to prominence during the period when he visited these islands.

The commercial activities of the Arabs attained its highest development under the Caliphs of Baghdad in the ninth century. The sea route from Siraf to China through

India, Ceylon and many other islands in the East Indian Archipelago became very popular and information on government, religion and social customs of the people with whom the Arabs came into contact was ample for any one who undertook to compile a book with such accounts. These compilations formed the basis for the writers of succeeding generations, who gained further knowledge by greater intercourse with foreign countries and contact with travellers who had travelled to various lands. Though the later writers give additional information, yet they have a tendency to repeat previous writers. They do not attempt either to check up the statements made by their predecessors, or to ascertain whether they are correct and current in their own time. The account about the Maharāja would illustrate this point. Yet the Arabs supply a mine of information which has to be carefully studied with the help of indigenous accounts for a true appreciation.

Abū Zayd and Mas'ūdi narrate at great length, what appears to be a legend of an invasion of the island of Qumār by the Maharāja of Zābaj for the purpose of punishing the king of Qumār who spoke ill of the Maharāja. The information furnished by Arab geographers on the island of Qumār, its location, its king, the extent of his kingdom and the people, point out that there is some confusion on the part of Arab geographers.

Nine writers give particulars about Qumār. The account of Ibn Khurdādhbeh shows clearly that Qumār is an island between Jābah (عاند) and Ṣanf (عاند). The accounts of Abū Zayd and Mas'ūdī indicate that it must refer to the area round about Cape Comorin, including the portion of Travancore south of Quilon. Yāqūt says Qumār is Qāmirūn (قامرون) (Assam). The details furnished by the remaining five writers are equally conflicting. The description of the people of Qumār, their culture and their wealth would suggest that it must refer to some kingdom in the sub-continent. As the Arabs repeatedly refer to it as an island, one is led to believe that these

writers are labouring under a mistake; they might be confusing an island with some kingdom in the mainland.

It is also not easy to establish the identity of the Maharaja mentioned by the Muslim writers. Probably it might have reference to some prominent ruler in the Indian sub-continent who had established his sway over the greater part of India and the island in the East Indies. This 'king of kings' might have gone on an expedition for the definite purpose of punishing some island king who insulted him. There is every indication from ancient history of India that Hindu sovereigns sent men of enterprise and ability to the islands in Indian Archipelago with a view to introduce their religion and establish trade relationship. A number of such expeditions from the Coromandel Coast, Ceylon, Bengal and other parts of the sub-continent are recorded in ancient history of India. These colonists, who were more civilised than the local inhabitants, found it easy to establish a number of separate and independent kingdoms, though nominally under some control from Hindustan. In due course they might have become virtually independent rulers refusing to recognize the suzerainty of the Maharāja of Hindustan. This might have provoked an invasion of the territory of an island king by a Maharaja from India. The way the narrative is introduced by Abu Zayd and Mas'udi lends support to this view. Mas'udi records the story of invasion of Qumar territory by the Maharaja as "a strange yet characteristic example of the line of conduct of the most ancient Hindu kings and their institutions." However, this is a point which needs careful investigation by scholars.

NOTES

1. Siraf is a town in Persia, on the Persian Gulf which flourished from the 4th to the 10th century A. D. The inhabitants were engaged in sea-trade and were sometimes absent from home for years. They had amassed great wealth by dealing in spices and other merchandise. Their houses, of several storeys, were built of teak and other woods.

Siraf had no adequate harbour, and the ships used to moor in an arm of the sea eight miles off, to be sheltered from the wind. Encyclopaedia of Islam Vol. IV, P. 444.

- 2. al-futa: cloth that was brought from al-Sind, thick, or coarse, and short used as waist wrappers; a kind of Indian cloth of which garments were made; an unsewn garment. It is also applied to short napkins, with striped extremities, which a man puts upon his knees at the time of eating food to preserve his clothes from being soiled. It is not an Arabic word. Lane's Arabic Lexicon.
- 3. Bullin is a very important station, the connecting link between the east and west coasts of the Indian peninsula and also the station from where the travellers started to China via Sarandib (Ceylon). Bullin is identified as an island near Shirur, latitude 13°35' N, longitude 74°35' E. See Arab Geographers' knowledge of Southern India, pp. 31, 71, 72. Dr. S. Muhammad Husayn Nainar, Madras University, 1942.
 - 4. Ibn Rusta is mixing up the account of Zanj with Zabaj.
 - مراصد الاطلاع على أسهاء الامكنة ر البقاع Vol. I, P. 501, Edited by
 T. G. J. Juynboll.
 - 6. معجم البلدان Vol II, P. 904, Edited by Worterbuch.
- 7. The absence of any reference to the Maharaja by Sulayman in Silsilat-al-Tawārikli, Book I, lends support to the view of the present writer that Sulayman might have visited these islands long before 851 A.D. the date generally assigned to him by scholars.

For details see Arab Geographers' Knowledge of Southern India Introduction pp. 7-12. Madras University, 1942.

BIBLIOGRAPHY

For a list of Arabic books and manuscripts consulted for writing this article see Appendix A in the book Arab Geographers' Knowledge of Southern India, Madras University 1942.

Java: Past and Present, 2 Vols. Donald Maclaine Campbell, 1915.

The History of Java, 2 Vols. Sir Thomas Stamford Raffles, F. R. S., 1830.

The Dawn of Modern Geography, C. Raymond Beazley.

OBITUARY

It is with deep regret that we announce the demise of Dr. Chelnat Achyuta Menon, B.A., Head of the Department of Malayalam and former Editor of the Annals of the Oriental Research, University of Madras. He joined the Oriental Research Institute of the Madras University in 1927 as the Head of the Malayalam Department and held that post with great distinction. His contributions to the Malayalam language and literature are considered to be of great value. 'Ezuttachan and his Age', 'Kali worship in Kerala', 'Ballads of North Malabar' are some of his outstanding works in the field of research. He was an authority on the folk-lore of Kerala and he enriched that branch of Malayalam literature by many a contribution. He was of a genial temperament. He passed away on 6-2-52 after a brief illness, leaving a large family and a wide circle of friends to bemoan the loss. We offer our condolence to the bereaved family.

Editor

LIST OF EXCHANGES

- 1. Prabudaha Karnataka, Mysore (Kannada).
- 2. Visvabharati Quarterly, Santiniketan, Bengal.
- 3. Tamil Pozhil (Tamil).
- 4. The Nagari Pracharani Sabha, Benares (Hindi).
- 5. The Indian Culture, Calcutta.
- 6. The Indian Historical Quarterly, Calcutta.
- 7. The Journal of the Mythic Society, Bangalore.
- 8. Sri Venkateshwara Oriental Institute, Tirupathi.
- 9. The S. P. Traimasikam (Malayalam).
- 10. Epigraphia Indica.
- 11. Journal of the Oriental Institute, Baroda.
- 12. Andhra Sahitya Parishat Patrika (Telugu)
- 13. Annals of the Bhandarkar Oriental Research Institute, Poona.
- 14. Kannada Sahitya Parishat Patrika.
- 15. Journal of the Oriental Research, Madras.
- 16. Bulletin of the Govt. Oriental Mss. Library, Madras.
- 17. The Journal of the Uttar Pradesh Historical Society,
 Lucknow.
- 18. Half yearly Journal of the Mysore University, Mysore.
- 19. Journal of the University of Gauhati, Gauhati.
- 20. Journal of the Madras University, Madras.
- 21. Journal of the Osmania University Hyderabad (Decean).

PUBLICATIONS OF THE UNIVERSITY OF MADRAS

(Text-books, Calendars and Question Papers have been omitted.)

Name of Publications

GENERAL

P.Rs.	rice. As.	Ps.
Rs.	As.	Ps.
1	0	0
8	0	0
10	0	0
10	0	0
KS		
15	0	0
1 ~	^	0
	KS	

PUBLICATIONS OF THE DEPARTMENT OF INDIAN HISTORY AND ARCHAEOLOGY

	Price			
		Rs.	As.	Ps.
Sources of Vijayanagar History—by Dr. S. Krishnaswami Ayyangar.		4	8	0
THE NAYAKS OF MADURA—by Mr. R. Satyanatha Ayyar.		8	0	0
HISTORICAL INSCRIPTIONS OF SOUTH INDIA—by Mr. Robert Sewell.		10	0	0
ADMINISTRATION AND SOCIAL LIFE UNDER VIJAYANAGAR by Mr. T.V. Mahalingam.		7	0	0
EARLY HISTORY OF THE ANDHRA COUNTRY by Mr. K. Gopalachari.		5	8	0
FURTHER SOURCES OF VIJAYANAGARA HISTORY by Mr. K. A. Nilakanja				
Sastri and Dr. N. Venkataramanayya— Vol. I—Introduction		7	0	0
Vol. II—Texts		7	0	0
Vol. III—Translations and Summaries.		7	0	0
Purana Index-Volume I—by Sri V. R. Ramachandra Dikshitar.		20	0	0
A REPORT ON THE MODI MSS. IN THE TANJORE PALACE LIBRARY by Mr. R. S. Shelvankar.		1	0	0
Velugotivari Vamsavali by Dr. N. Venkataramanayya.		. 2	0	0
HISTORICAL METHODS IN RELATION TO PROBLEMS OF SOUTH INDIAN HISTORY by Mr. K. A. Nilakanta Sastri.		. , , 1	12	0
DUTCH BEGINNINGS IN INDIA PROPER by Mr. T. I. Poonen.		1	0	0

PUBLICATIONS OF THE DEPARTMENT OF INDIAN ECONOMICS

		F	rice	
		Rs.	As.	Ps.
Industrial Welfare in India by Mr. P. S. Lokanathan.		4	0	0
Some South Indian Villages—A Resurvey by Dr. P. J. Thomas and Mr. K. C. Ramakrishnan.		9	0	0
Economic Conditions in the Madras Presidency by Dr. A. Sarada Raju.		10	0	0
MADRAS AGRICULTURE by Mr. C. W. B. Zacharias.		15	0	0
ECONOMIC RESULTS OF PROHIBITION IN SALEM DISTRICT by Dr. P. J. Thomas.		1	0	0
COMMODITY PRICES IN SOUTH INDIA by Dr. P. J. Thomas and Mr. N. Sun. dararama Sastri.		1	0	0
PUBLICATIONS OF THE DEPAR OF INDIAN PHILOSOPHY		ENT		
SIVADVAITA NIRNAYA by Mr. S. S. Suryanarayana Sastri.		. 2	8	0
·SIVADVAITA OF SRIKANTHA by Mr. S. S. Suryanarayana Sastri.	•••	. 5	0	0
Sankhyakarika of Isvara Krishna by Mr. S. S. Suryanarayana Sastri-				
III Edition.	•••	. 3	8	0
GAUDAPADA-A STUDY IN EARLY ADVAITA- by Dr. T. M. P. Mahadevan.		. 9	0	0
SANKHYA KARIKA STUDIED IN THE LIGHT OF THE CHINESE VERSION by Mr. S. S. Suryanarayana Sastri.		. 1	. 0	0
A CRITIQUE OF DIFFERENCE by Mr. S. S. Suryanarayana Sastri and Mr. T. M.				
P. Mahadevan,	.,	. 1	. 0	0

PUBLICATIONS OF THE TAMIL DEPARTMENT

		1	Price	
		Rs.	As.	Ps.
AGASTYA IN THE TAMIL LAND by Mr. K. N. Sivaraja Pillai.		1	0	0
Purananutrin Palamai by Mr. K. N. Sivaraja Pillai.		0	12	0
NANARTHA DIPIKAI by Mr. S. Anavara- tha Vinayakam Pillai.		6	0	0
SRI PURANAM by Mr. V, Venkatarajulu Reddiar, 2nd Edition		9	0	0
Ramappaiyan Ammanai by Mr. S. Vaiyapuri Pillai.		2	12	0
Tiruvaymoli-Volume I—by Sri B. R. Purushothama Naidu		10	0	0
Kayataram by Sri S. Vaiyapuri Pillai. Tamil Kayyas by Mr. K. V. Jagan-		1	0	0
nathan.	•••	1	4	0
PUBLICATIONS OF THE				
TELUGU DEPARTMENT				`
VISHNU PURANAM. Edited by Mr. K. Ramakrishnayya. PRABHAVATI PRADYUMNUM-Its Sources by	{	Ordin 2 (Calid	8 nary Bo 8	0 ound) 0 und)
PRABHAVATI PRADYUMNUM-Its Sources by Mr. P. Lakshmikantam		0	8	0
VALLABHABHYUDAYAM by Mr. S. Lak- shmipathi Sastry (Bulletin).		1	8	0.
TELUGU LITERATURE OUTSIDE THE TELUGU COUNTRY by Mr. K. Ramakrishnayya (Bulletin).		0	8	0
PARATATVARASAYANA by Mr. S. Lakshmi- pathi Sastri and Mr. K. Rama- krishnayya		1	8	0

TELUGU—(Contd.)

		7	Price	
DRAVIDIAN COGNATES by Mr. Rama-		Rs.	As.	Ps.
krishnayya.	•••	5	8	0
Kumarasambhavamu by Nannichoda- deva Ed. by Mr. K. Ramakrishnayya and S. Lakshmipathi Sastry.		6	0	0
PUBLICATIONS OF THE				
MALAYALAM DEPARTMEN	ŊΤ			
KUCHELAVIRTHAM AND KRISHNA VILASAM by Dr. C. Achyuta Menon.		1	0	0
Subhadraharanam by Mr. V. T. Sree- manavikrama Panikkar.	•••	1	0	0
NORTH MALABAR BALLADS, PART I by Dr. C. Achyuta Menon.	٠	3	0	0
аттакатна by Mr. P. Krishnan Nair.		2	8	0
EZHUTHACCAN AND HIS AGE by Dr. C. Achyuta Menon.	•••	3	0	0
KAVYALOKAM by Mr. P. Krishnan Nair, Vol. I.		4	0	0
AN INTRODUCTION TO KALI WORSHIP IN KERALA by Dr. C. Achyuta Menon.		5	0	0
PUBLICATIONS OF THE				
KANNADA DEPARTMENT	•			
RASARATNAKARA BY SALVA—Edited by Mr. A. Venkata Rao and Mr. H. Sesha Ayyangar.		2	4	0
PUSHPADANTA PURANAM—Edited by Mr. A. Venkata Rao and Mr. Sesha		_	•	Ū
Ayyangar.	•••	4	•	0
ABHIDANARATNAMALA by Mr. A. Venkata Rao and Mr. H. Sesha Ayyangar.	***	2	0	•
V V	•••	a	U	0

KANNADA-(Contd.)

		1	Price	
OSHADI KOSAM by Mr. A. Venkata Rao		Rs.	As.	Ps.
and Mr. H. Sesha Ayyangar.		2	0	0
NEMINATHAPURANAM by Mr. H. Sesha Ayyangar.	···	5	0	0
KHAGENDRAMANI DARPANA by Mr. H. Sesha Ayyangar.		5	0	0
PUBLICATIONS OF THE SANSKRIT DEPARTMENT	Γ.			
TAITTIRIYA PRATISAKHYA-Edited by Pandit V. Venkatarama Sarma.		2	0	0
RIG VEDANUKRAMANI OF MADHAVA BHATTA, Vol. I—Edited by Dr. C. Kunhan Raja.		3	8	0
BRHATI, Part I—Edited by Mr. S. K. Ramanatha Sastri.	.	5	0	0
Brhati Part II—Edited by Mr. S. K. Ramanatha Sastri.	, •••	2	8	0
LINGANUSASANA—Edited by Pandit V. Venkatarama Sarma.		1	8	0
Katyayana Pratisakhya—Edited by Pandit V. Venkatarama Sarma.	···	4	0	0
CRITICAL STUDIES ON KATYAYANA'S SUKLA YAJURVEDA PART I—SAKHYA—by Pandit V. Venkatarama Sarma.		4	0	0
SPHOTASIDDHI by Mr. S. K. Ramanatha Sastri.		3	0	0
THE UNADI SUTRAS IN VARIOUS RECENSIONS— Edited by Dr. T. R. Chintamani.				
Part I	····	3	0	0
Part II		2	8	0
Part IV	٠.,	4	0	0

SANSKRIT-(Contd.)

(**************************************		P	rice	
		Rs.	As.	Ps.
THE RIG VEDA BHASHYA OF SKANDA- SWAMIN (FIRST ASTAKA)—Edited by			•	
Dr. C. Kunhan Raja.	•••	6	0	0
NANARTHA SANGRAHA OF AJAYAPALA by Dr. T. R. Chintamani.		1	8	U
SARASWATI KANTHABARANA OF BHOJA- DEVA Edited by Dr. T. R. Chintamani.		6	0	0
NAYAVIVEKA OF BHAVANATHA— Misra Edited by Mr. S. K. Ramanatha Sastri.	•••	3	0	0
SLOKAVARTHIKA VYAKHYA by Mr. S. K. Ramanatha Sastri	• • •	6	8	0
SRIMAD BHAGAVADGITA WITH SARVATO- BHADRA by Dr. T. R. Chintamani		. 5	4	0
Prakriyasarvasvam by Dr. C. Kunhan Raja		. 3		0
THE KAUSITAKA GRHYASUTRAS WITH THE COMMENTARY OF BHAVATRATA by Dr. T. R. Chintamani		4	8	0
SLOKAVARTIKA (SARKARIKA) BHATTAPUTRA —JAYA MISRA Ed. by Dr. C. Kunhan Raja				·
New Catalogus Catalogorum (An Alphabetical Register of Sanskrit and allied works and Authors)—Vol. I-A-Prepared by Dr. V. Raghayan, Ed. in-Chief Dr. C. Kunnhan Raja	•••	3	8	0
RAGHUNATHABHYUDAYA OF RAMABHAD- RAMBA—Edited by Dr. T. R. Chinta, mani.	•••	25 1		v
PANCAPBAKRIYA OF SARVAJNANATMAN (WITH THE COMMENTARIES OF ANANDA - BAJAGNANA AND PUBNAVIDYA MUNI)—	•••	1	O	U
Ed. by Dr. T. Chintamani		9	o	Λ

viii

PUBLICATION OF THE ISLAMIC DEPARTMENT

		\boldsymbol{P}	rice	
Sources on my	F	ls.	As.	Ps.
NAWARS OF CARNATUS Edited by Dr.				
NAWABS OF CARNATIC Edited by Dr. S. Md. Hussain Nainar, Part I			0	
Do Part II	• • • • • • • • • • • • • • • • • • • •	5 5		0
Do Part III	•••	3	0	0
Do Part IV		4		. 0
Do Part V		5	0	0
DIWAN-1-BEDAR by Md. Hussain Mahvi				
Siddiqui		$\overline{2}$	8	0
ARAB GEOGRAPHERS' KNOWLEDGE OF				
South India by Dr. S. Md. Hussain				
Nainar		6	4	0
Kulliyat-I-Abjadi by Mr. Muhammad				
Husayn Mahvi. Part I-ANWAR NAMA		10	0	0
Do Part II—MAWADDAT NAMA		10	0,	0
Do Part III-DIWAN - I -		,		
ABJADI, RAGHIB WA MARGHUB AND				
ZUBDATUL AFKAR		12	0	0
FUTHUS-I-SALATIN by Ismail Edited by				
Mr. A. S. Usha		15	0	0
DIWANI-I-AWHADI BY AWHADI-Edited				
by Mr. A. S. Usha		20	0	0
KALIMAT-AL-SHUARA-Edited by Md.				
Husayn Mahvi	• • •	10	0	0
DIWAN-I-UBAYAD ZAKANI-by Nizam-al-				
Ubayadulla Zakadi-Edited by Mr. A.				;
S. Usha	•••	7	8	0
WAQIAT-I-AZFARI by. Md. Hussain Mahvi				
Siddiqui		2	8	0
DIWANI-I-AZFARI by Md. Hussain Mahvi				
Siddiqui		1	8	0

N. B.-Publications not in stock are not included in this list.